

GÜMRÜK İŞLEMLERİ

DIŞ TİCARET LİSANS PROGRAMI

ÖĞR. GÖR. AYNUR ÖNÜR ASLAN

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM FAKÜLTESİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ AÇIK VE UZAKTAN EĞİTİM FAKÜLTESİ
DIŞ TİCARET LİSANS PROGRAMI

GÜMRÜK İŞLEMLERİ

Öğr. Gör. Aynur ÖNÜR ASLAN

ÖNSÖZ

Bir ülkede gümrük işlemleri ile gümrük vergilerini düzenleyen mevzuat, bu mevzuatı uygulayan idare, bu idarenin görev yaptığı alan ve binalardan oluşan organik yapıya gümrük sistemi diyebiliriz. Bu bakımdan gümrük sistemini canlı bir organizmaya benzetebiliriz. Bunun bazı ulusal özellikleri vardır. Ülkeden ülkeye değiştiği gibi, zaman içinde de sürekli gelişme halindedir. Gümrükler devlete gelir sağladığı gibi, iktisat politikasının önemli ve vazgeçilmez araçlarından biridir.

Bir diğer taraftan, bu denli yoğun iş birimlerinin olduğu bir kurum için ortak bir dilin ve herkesçe aynı yorumlanması gereken olayların olması gerekliliği, işleyişte karışıklık olmaması için zorunluluk halini almıştır. Bu zorunluluktan ileri gelen tanımlamalar 4458 sayılı kanunun maddeleri arasında yer almaktadır.

Kitap genel ayrıntıları ile gümrük işlemlerinin ana hatları ve bilinmesi zorunlu terminolojisi üzerinde durmuştur.

Öğr. Gör. Aynur ÖNÜR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İçindekiler.....	II
KISALTMALAR	XI
1. GÜMRÜKLERLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE GÜMRÜK MEVZUATI	1
GÜMRÜKLERLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE GÜMRÜK MEVZUATI	6
1.1. Gümrüklerle İlgili Temel Kavramlar	6
1.2. Gümrük Mevzuatı	12
1.2.1. Gümrük İşlemleri Ve Mevzuatı	12
Gümrük Mevzuatının Kapsamı	13
2.1. Gümrük Kanunu	28
2.1.1. Kanunun Amacı	28
2.1.2. Gümrük İdaresi ve Gümrük Gözetimi.....	29
2.1.3. Gümrük Kanununda Kişi, Sorumlulukları ve Temsil Hakkı	29
2.1.3.1. Kişinin Tanımı	29
2.1.4. Gümrük Kanununda Eşya	30
2.1.4.1. Eşyanın Tanımı	30
2.1.4.2. Serbest Dolaşımda Bulunan Eşyanın Tanımı.....	30
2.1.4.3. Eşyanın Gümrük Beyanı ve Sunumu.....	31
2.1.4.4. Eşyaya Gümrükçe işlem veya Kullanım Belirlenmesi	32
2.1.4.5. Eşyanın Geçici Depolanması	32
2.1.4.6. Eşyanın Menşei	33
2.1.4.7. Eşyanın Gümrük Kıymeti	33
2.1.4.8. Eşyanın Ağırlığı ve Kaplan.....	34
2.1.4.9. Eşyanın Tesliminden Sonra Beyanın Kontrolü	34
2.1.4.10. Geri Gelen Eşyanın İthalat Vergilerinden Muafiyeti.....	35
2.1.5. Gümrük Vergisi, Tarifeleri, Tahakkuku, Ödeme ve Teminat	36
2.1.5.1. Gümrük Vergisi	36
2.1.5.2. Gümrük Tarifesi ve Eşyanın Tarife Pozisyonlarına Ayrılması	37
2.1.5.3. Gümrük Vergilerinin Tahakkuku, Tebliği ve Ödenmesi	38
2.1.5.4. Gümrükte Teminat Gerektiren İşlemler.....	39
2.1.5.5. Gümrük Yükümlülüğünün Sona Ermesi	39
2.1.6. Gümrük Rejimi	40

2.1.7.	Gümrük Mevzuatının Uygulanmasına İlişkin Kararlar	40
2.1.7.1.	Gümrük Mevzuatına İlişkin Kararlar	40
2.1.8.	Gümrük İdaresinden Bilgi Alma ve İdareye Bilgi Verme	42
2.1.8.1.	Gümrük İdaresinden Bilgi Alma.....	42
2.1.8.2.	Gümrük İdaresine Bilgi Verme ve Gizlilik.....	42
2.1.8.3.	Gümrük İdaresinden Alınan Belge ve Bilginin Saklanması	42
2.2.	İhracat Ve İthalatta Gümrük İşlemleri.....	43
2.2.1.	İhracatta Gümrük İşlemleri	43
2.2.1.1.	Gümrük İdaresine Sevk Öncesi Hazırlık.....	44
2.2.1.2.	Eşyanın Gümrüğe Beyanı	45
2.2.1.3.	Gümrük Beyannamesinin Kabul ve Tescili	45
2.2.1.4.	İhracat Konu Eşyanın Muayenesi ve Yüklenmesi.....	46
2.2.2.	İthalat Gümrük İşlemleri.....	47
2.2.2.1.	İthalat Edilen Malın Gümrük Bölgesine Gelmesinden Önce Yapılması Gereken İşlemler 48	
2.2.2.2.	Belgelerin ve Eşyanın Gümrük Bölgesine Sunulması.....	48
2.2.2.3.	Gümrük Beyannamesinin Gümrük İdaresine Teslimi	49
2.2.2.4.	Eşyanın Muayene ve Tahakkukunun Yapılması.....	50
2.2.2.5.	Gümrük Vergilerinin Hesaplanması ve Tahsili	50
2.2.2.6.	Malın ithalatçı Firmaya Teslimi	50
2.2.2.7.	Eksik Tahsil Edilen Gümrük Vergileri.....	51
3.1.	Gümrük İdareleri, Kişi, Yükümlülük ve Temsil Kavramları.....	61
3.2.	Gümrük İdarelerinde İş Takibi	62
3.2.1.	BİLGE Kullanıcı Kodu ve Şifresi Alınması	62
3.2.2.	Doğrudan Temsil Suretiyle İş Takibi	63
3.2.2.1.	Hukuki Sonuç Doğurmayan Gümrük İşlemlerini İş Takibi	64
3.2.2.2.	Hukuki Sonuç Doğuran Gümrük İşlemlerinin İş Takibi	64
3.2.2.3.	Kamu Kurumlarının Gümrük İdarelerinde İş Takibi	65
3.2.2.4.	Özet Beyan ve Transit İşlemlerinin İş Takibi	65
3.2.2.4.1.	Özet Beyan Verecekler ve Taşıdıkları Eşyanın Sadece Transit İşlemlerini Doğrudan Temsil Yoluyla Takip Edecekler "Gümrük İşlemi Takip Kartı" Verilmesi	65
3.2.2.5.	Doğrudan Temsilcilerin İş Takibinin Yasaklanması.....	66
3.2.3.	Dolaylı Temsil Suretiyle İş Takibi:.....	66
3.2.3.1.	Bağımsız Çalışmayan Gümrük Müşavirlerinin İş Takibi	67

3.2.3.2.	Gümrük Müşavirlerinin Yükümlülükleri.....	67
3.2.3.3.	Gümrük Müşavirliğinin Müstakil Olarak Yürütülmesi	69
3.2.3.4.	Gümrük Müşavirliğinin Tüzel Kişilik Olarak Yürütülmesi	69
3.2.3.5.	Çalışma Yeri, Şube Kurulması ve Geçici İş Takibi	70
3.2.3.6.	Gümrük Müşaviri ve Gümrük Müşavir Yardımcılarına Verilecek Disiplin Cezaları.....	71
3.2.3.7.	Gümrük Müşavirleri ve Gümrük Müşavir Yardımcılarının İzin Belgelerinin Geçici Olarak Alınması	74
4.	GÜMRÜK TARİFELERİ VE TÜRKİYE GÜMRÜK TARİFE GİRİŞ CETVELİ	82
4.1.	Gümrük Tarifesi	87
4.1.1.	Türk Gümrük Tarife Cetveli'nde Kullanılan 12 Rakamlı Kod Ve Kodu Oluşturan Sayıların Anlamları.....	87
4.1.2.	Tarife Çeşitleri	88
4.1.2.1.	Advalorem Tarife	88
4.1.2.2.	Spesifik Tarife.....	89
4.1.3.	Tarifenin Ekonomik Etkileri	89
4.1.4.	Tarifenin Gelir Etkisi	89
4.1.5.	Tarifenin Koruma Etkisi	90
4.1.6.	Tarifenin Tüketim Etkisi.....	90
4.1.7.	Tarifenin Bölüşüm Etkisi	91
4.1.8.	Tarifenin Etkilerine Bütün Ülkelerin Yaklaşımları.....	91
4.1.9.	Armonize Sistem	91
4.1.9.1.	Armonize Sistemin Yapısı	92
4.1.9.1.1.	Bölüm, Fası, Pozisyon Ve Alt Pozisyon Notları.....	93
4.1.10.	Tarifenin Yorumuna İlişkin Genel Kurallar.....	93
5.	GÜMRÜK VERGİLERİNİN HESAPLANMASI.....	107
5.1.	Gümrük Vergisinin Konusu Ve Vergiyi Doğuran Olay	112
5.1.1.	Katma Değer Vergisi	116
5.1.2.	Anti Damping Vergisi Ve Telafi Edici Vergi.....	118
5.1.3.	Dahilde İşleme Rejimi Kapsamında Tahsil Edilen Telafi Edici Vergi.....	119
5.1.4.	Tek Ve Maktu Vergi	121
5.1.5.	Özel Tüketim Vergisi	121
5.1.6.	Bandrol.....	123
5.1.7.	Toplu Konut Fonu	124
5.1.8.	Damga Vergisi	125

5.1.9.	Destekleme Ve Fiyat İstikrar Fonu	125
5.1.10.	Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu	126
5.1.11.	Tütün Fonu	127
6.	EŞYANIN MENŞEİ	133
6.1.	Eşyanın Tercihli Menşei	138
6.2.	Eşyanın Tercihli Olmayan Menşei	139
6.3.	Eşyanın Menşeinin Tayin Ve Tespitine İlişkin Esaslar	139
6.3.3.	Genel Yorumlama Kuralları	140
6.3.4.	Aksesuarlar, Yedek Parçalar Ve Aksam	141
6.4.	Menşe Genel Yorumlama Kuralları	142
6.5.	Menşe Şahadetnamesi Aranacak Ve Aranmayacak Haller	147
6.5.1.	Menşe Şahadetnamesi Aranılacak Haller	147
6.5.2.	Menşe Şahadetnamesi Aranılmayacak Eşya	148
6.6.	Menşe Şahadetnamesinde Bulunacak Bilgiler Nelerdir?	148
6.7.	Menşe Şahadetnamesinin İncelenmesi Ve Sonradan Kontrolü Esasları Nelerdir?	149
6.9.	Eşyanın Menşe Ülkesi İle Geldiği Ülke Arasında Fark Var Mıdır?	151
6.10.	Eşyanın Menşeinin Belirlenmesinde Kullanılan Esaslı Dönüşüm Ölçütü Nedir?	151
6.11.	Ürünün Menşe Statüsü Nedir?	152
7.	EŞYANIN GÜMRÜK KIYMETİ	157
7.1.	Cenevre ve Bürüksel Kıymet Kodu	162
7.1.1.	Eşyanın Gümrük Kıymetinin Tespiti	163
7.1.1.1.	Satış Bedeli Yöntemi	164
7.1.1.2.	Aynı Eşyanın Satış Bedeli Yöntemi	166
7.1.1.3.	Benzer Eşyanın Satış Bedeli Yöntemi	167
7.1.1.4.	İndirgeme Yöntemi	167
7.1.1.5.	Hesaplanmış Kıymet Yöntemi	168
7.1.1.6.	Son Yöntem	169
7.1.2.	İthal Eşyasının Fiilen Ödenen Veya Ödenecek Fiyatına Neler İlave Edilebilir?	170
7.1.3.	Gümrük Kıymetine Dahil Edilmeyecek Giderler	173
7.1.4.	Bilgisayarlarda Kullanılmak Üzere İthal Edilen Veri Ya Da Komutlar Yüklü Bilgi Taşıyıcılarının Gümrük Kıymeti	173
7.1.5.	İstisnai Kıymetle Beyan	175
7.1.6.	Royalty ve Lisans Ücretleri, İthal Eşyasının Fiyatına Hangi Koşullarla İlave Edilebilir ? ...	176
7.1.7.	Gümrük Kıymetinin Belirlenmesinde "İlişki" Ne İfade Etmektedir?	178

7.1.8.	Alıcı İle Satıcı Arasında Bir İlişkinin Bulunması Halinde Yapılacak İşlem	178
7.1.9.	Gümrük Kıymetinin Belirlenmesinde “Fiilen Ödenen Veya Ödenecek Fiyat”	179
7.1.10.	“Aynı Eşya “Ve “Benzeri Eşya”	180
7.1.11.	Gümrük Kıymeti İle İlgili Olarak Beyannamelere Eklenilmesi Gereken Belgeler Nelerdir? 180	
7.1.12.	Gümrük Kıymetinin Tespitinde Kullanılacak Döviz Kuru Nedir?	181
7.1.13.	İthal Eşyasının Gümrük Kıymetinin Tespitinde Mevzuat Hükümlerine Uyulmamasının Müeyyidesi.....	182
8.1.	Ekonomik Etkili Olmayan Rejimler	194
8.1.1.	Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi	194
8.1.2.	İhracat Rejimi.....	197
8.1.2.1.	Tanım ve Genel Esaslar	197
8.1.3.	Transit Rejimi ve Transit Türleri.....	200
8.1.3.1.	Karayoluyla Transit	202
8.1.3.2.	Deniz Yoluyla Transit	206
8.1.3.3.	Demiryoluyla Transit	207
8.1.3.4.	Havayoluyla Transit.....	211
8.1.3.5.	Posta Yoluyla Transit.....	212
9.	EKONOMİK ETKİLİ REJİMLER	219
9.1.	Geçici İthalat Rejimi	224
9.1.1.	Geçici İthalat Rejimi Temel Esasları	225
9.1.2.	Geçici İthal Rejiminden Faydalanabilecek Eşyalar.....	225
9.1.2.1.	Tam Muafiyet Suretiyle Rejimden Faydalanacak Eşya	226
9.1.2.2.	Kısmi Muafiyet Suretiyle Rejimden Yararlandırılacak Eşya.....	231
9.1.2.3.	Kısmi Muafiyet Suretiyle Rejimden Yararlandırılmayacak Eşya	231
9.1.3.	Geçici İthal İzni	232
9.1.4.	Geçici İthalatta Beyan Şekilleri.....	234
9.1.4.1.	Basitleştirilmiş Usul	234
9.1.4.2.	Sözlü Beyan	234
9.1.4.3.	Ata Karnesi İle Beyan	234
9.1.4.4.	Başka Bir Tasarruf Yoluyla Beyan	234
9.1.4.5.	Normal Usulde Beyan	235
9.1.5.	Geçici İthalatta Teminat Alınacak Ve Alınmayacak Haller	235
9.1.5.1.	Teminat Aranmayacak Haller	236

9.1.5.2.	Kısmi Teminat Uygulanacak Haller.....	237
9.1.6.	Geçici İthalat Rejimine İlişkin Cezai Müeyyideler.....	237
9.1.7.	Geçici İthalatta Kullanılan Belgelerin Geçerli Sayılmayacağı Haller.....	238
9.2.1.	Antrepo Tipleri.....	239
9.2.2.	Antrepo Açma İzni.....	240
9.2.3.	Eşyanın Antrepoda Kalabileceği Süre.....	241
9.2.4.	Antrepo İşleticileri ve Kullanıcılarının Gümrüğe Karşı Sorumluluğu.....	242
9.3.	Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi.....	243
9.3.1.	Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejiminin Avantajları.....	243
9.3.2.	İzin Başvurusu ve İzin Verilmesi.....	244
9.3.3.	Gümrük Kontrolü Altında İşleme Kayıtları.....	244
9.3.4.	Rejime Giriş Beyanı.....	245
9.3.5.	İbra ve İbra Beyanı.....	245
10.	DAHİLDE / HARIÇTE İŞLEME REJİMİ.....	251
10.1.	DAHİLDE İŞLEME REJİMİ.....	257
10.1.1.	İktisat Politikası Olarak Dâhilde İşleme Rejimi.....	257
10.1.2.	Gümrük Rejimi Olarak Dâhilde İşleme Rejimi.....	259
10.1.3.	Dâhilde İşleme Rejiminin Amaçları.....	263
10.1.4.	Dâhilde İşleme İzni İçin Gereken Şartlar.....	264
10.1.5.	Dâhilde İşleme İzin Belgesi Almak İçin Gerekli Belgeler.....	264
10.1.6.	Dâhilde İşleme İzin Belgesinin Çeşitleri.....	265
10.1.6.1.	Şartlı Muafiyet Sistemi.....	265
10.1.6.2.	Geri Ödeme Sistemi.....	266
10.1.6.2.1.	Geri Ödeme Sisteminde Uygulanmayacak Hükümler.....	267
10.1.6.2.2.	Geri Ödeme Sisteminde Serbest Dolaşıma Giriş.....	268
10.1.7.	Dâhilde İşleme Belgesinin Süreleri Ve Belgelerin Kapatılması.....	268
10.1.7.1.	Dâhilde İşleme İzin Belgelerinin Kapatılması İçin Gerekli Belgeler.....	269
10.1.8.	Dâhilde İşleme İzin Belgesinin İptali.....	270
10.2.	HARIÇTE İŞLEME REJİMİ.....	270
10.2.1.	Tanım ve Kapsamı.....	271
10.2.2.	Hariçte İşleme Rejiminin İşleyişi.....	272
10.2.2.1.	Hariçte İşleme İzni.....	273
10.2.2.2.	Hariçte İşleme İzin Belgesi Almak İçin Gerekli Belgeler.....	273

10.2.2.3.	İşlem Görmüş Ürünlerin Geçici İhracat Eşyasının İşlenmesi Sonucu Elde Edildiğinin Tespiti	273
10.2.2.4.	İzin Başvurusu ve İzin Belgesi.....	274
10.2.2.4.1.	İznin Geçerlik Süresi.....	274
10.2.2.4.2.	Hariçte İşleme İzin Belgesinin Kapatılması.....	275
10.2.2.5.	Hariçte İşleme Rejiminde Basitleştirilmiş Usul.....	276
10.2.2.6.	Hariçte İşleme Rejiminde Ticaret Politikası Önlemlerinin Uygulanması.....	277
10.2.3.	Rejim Beyanı Ve Vergilerin Hesaplanması.....	278
10.2.4.	Eşyanın Serbest Dolaşıma Sokulması.....	278
10.2.4.1.	Beyannameye Eklenecek Belgeler.....	278
10.2.4.2.	İthalat Vergilerinden Muafiyetin Şartları.....	279
10.2.4.3.	Vergilerin Hesaplanması.....	279
10.2.4.4.	İşlem Görmüş Ürünlerin Kıymeti.....	280
10.2.4.4.1.	İndirimi Yapılacak Tutarın Hesaplama Yöntemleri.....	280
10.2.4.4.2.	Kıymet Ölçme Yöntemi.....	282
10.2.4.4.3.	İşlem Görmüş Ürünlerin Kıymeti.....	283
10.2.4.4.4.	İndirimi Yapılacak Tutarın Hesaplama Yöntemleri.....	284
10.2.5.	Hariçte İşleme Rejiminde Standart Değişim Sistemi.....	285
10.2.5.1.	İkame Ürünlerin Şartları.....	285
10.2.6.	Üçgen Trafik İzni.....	286
10.2.6.1.	INF 2 Belgesi'nin Düzenlenmesi.....	286
10.2.6.2.	INF 2 Belgesi Üzerine Yapılacak İşlemler.....	287
10.2.6.2.1.	Ayniyet Tespitine İlişkin Belgelerin Saklanması.....	287
10.2.6.2.2.	INF 2 Belgeleri'nin Kapatılması.....	287
11.	EŞYANIN GÜMRÜĞE SUNULMASI VE GÜMRÜKÇE ONAYLANMIŞ İŞLEM.....	293
11.1.	EŞYANIN GÜMRÜĞE SUNULMASI.....	298
11.1.1.	Beyan.....	298
11.1.2.	Vergilendirme.....	298
11.1.3.	Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine Girmesi Ve Gümrüğe Sunulması Esasları.....	299
11.1.4.	Gümrüğe Sunulan Eşyanın Boşaltılması Esasları.....	300
11.1.5.	Eşyanın Gümrüğe Sunulması.....	301
11.1.5.1.	Eşya Gümrüğe Nasıl Sunulur?.....	301
11.1.5.2.	Eşyayı Gümrüğe Sunan ve Buna İlişkin Özet Beyan Verenlerin Cezai Sorumlulukları Nelerdir?.....	302

11.1.5.3.	Eşyanın Boşaltılması ve Depolanması	303
11.1.5.3.1.	Gümrükçe Onaylanmış Bir Geçici Depolama Yeri İçin Gerekli Şartlar	304
11.2.	GÜMRÜKÇE ONAYLANMIŞ İŞLEM	305
12.	GÜMRÜK BEYAN YÖNTEMLERİ	309
12.1.	Gümrük İşlemlerinde Kullanılabilecek Beyan Türleri	315
12.1.1.	Yazılı Beyan	315
12.1.2.	Sözlü Beyan	315
12.1.3.	Tasarruf Yoluyla Beyan.....	317
12.1.4.	Bilgisayar Veri İşleme Tekniği Yoluyla Beyan	317
12.1.5.	Basitleştirilmiş Usul.....	317
12.1.5.1.	Basitleştirilmiş Usulden Yararlanmak İçin Aranılan Genel Koşullar	318
12.1.5.2.	Basitleştirilmiş Usuller İçin Aranacak Özel Koşullar	319
12.1.6.	Eksik Belgeyle Beyan	320
12.1.6.1.	Eksik Bilgi ve Belgelerle Yapılacak Beyanda Bulunması Zorunlu Hususlar	320
12.1.6.2.	Eksik Bilgi ve Belgelerin Tamamlanması.....	321
12.1.6.3.	Beyanname Yerine Fatura Verilmesi	322
12.1.7.	Tamamlayıcı Beyan	322
12.2.	Gümrük Beyannamesine Eklenecek Belgeler	323
12.2.1.	Orijinal Fatura	323
12.2.2.	Ayrıntılı Fatura.....	324
12.2.3.	Çeki Listesi.....	324
12.2.4.	Taşıma Belgeleri	324
12.2.5.	İşlenmiş Tarım Ürünleri Beyan Formu/Analiz Sonuç Raporu	325
12.2.6.	İthal Eşyasına Ait Kıymet Bildirim Formu.....	325
12.3.	Beyannamelerin Kabulü Ve Kontrolü.....	325
12.4.	Beyannamelerin Kabul ve Tescili	326
12.5.	Beyan ile Muayene Arasında Miktar Farkı	328
12.5.1.	Beyan ile Muayene Arasında Kıymet Farkı.....	329
13.	EŞYANIN MUAYENESİ	335
13.1.	Muayene Türleri	340
13.1.1.	Fiziki Muayene	340
13.1.2.	Belge Kontrolü.....	341
13.1.3.	Muayene Edilmeyecek Eşya	342
13.1.4.	Görevlilerin Sorumluluğu.....	342

13.1.5.	Muayene Yeri, Muayenede Bulunacaklar, Muayene Masrafları	343
13.1.6.	Beyan ile Muayene Arasında Cins, Nev'i veya Nitelik Farkı	343
13.1.7.	Diğer Kurumlarca Yapılacak Kontroller	344
13.1.8.	Eşya Muayenesi Esasları	347
13.1.9.	Belge Kontrolü Esasları	348
13.1.10.	Ertelenmiş Kontrol	348
13.1.10.1.	Muayene Edilmeyecek Eşya Nelerdir?	349
13.1.10.2.	Muayene Genel Esasları	349
13.1.11.	İkinci Muayene	350
13.1.12.	Muayenede Tespit Edilecek Farklılara Uygulanacak İşlemler	351
13.1.13.	Muayenede Kimler Bulunurlar?	351
13.1.14.	Beyannamenin Düzeltilmesi Esasları	351
13.1.15.	Eşyanın Tesliminden Sonra Beynamede Düzeltme	351
13.1.16.	Ayniyet Tespiti Esasları	352
14.	EŞYANIN TAHLİLİ VE TESLİMİ	357
14.1.	Tahlile Tabi Tutulacak Eşya	362
14.1.1.	Tahlile İlişkin Olarak Numune Alma Kuralları	363
14.1.2.	Numunelerin Miktarı, Etiketlenmesi ve Mühürlenmesi	364
14.1.4.	Tahlillere İlişkin Esaslar	365
14.1.4.1.	Tahlillerin Yapılması İle İlgili Hususlar	365
14.1.4.2.	Tahlilin Ne Yönden Yapılacağı	366
14.1.4.3.	Tahlil Sonuçlarının Eşya Sahiplerine Duyurulması	366
14.1.5.	Eşyanın Teslimi	366
14.1.5.1.	Beyannamenin Tescilinden Sonra, Eşyanın Tesliminden Önce İbrazi Gerekli Belgeler	367
KAYNAKÇA	373

KISALTMALAR

- a.g.e. Adı geçen eser
- AB : Avrupa Birliği
- AB : Avrupa Birliği
- ABD Amerika Birleşik Devletleri
- AKÇT : Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
- CFR CostandFreight
- CIF : Cost, InsurenceAndFreight (Mal Bedeli, Sigorta ve Taşıma)
- DFİF : Destekleme fiyat istikrar fonu
- DGÖ : Dünya Gümrük Örgütü
- DİİB Dâhilde İşleme Belgesi
- DTM Dış Ticaret Müsteşarlığı
- DTÖ : Dünya Ticaret Örgütü
- EFTA Avrupa Serbest Ticaret Antlaşması
- EFTA : Avrupa Serbest Ticaret Antlaşması
- FIATA International Federation of FreightForwardersAssociation
- FOB : Free On Board (Gemi Bordasında Teslim)
- GB Gümrük Birliği
- GTİP : Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
- GTS : Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi
- KDV Katma Değer Vergisi
- Kg Kilogram
- KKDF : Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu
- No Numara
- PAAMK : Pan Avrupa Akdeniz Menşe Kümülasyonu
- s. Sayfa
- STA : Serbest Ticaret Anlaşması
- TCGB : Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi
- TPKK : Türk Parası Kıymetini Koruma Kanunu
- TTK Türk Ticaret Kanunu
- TTK : Türk Ticaret Kanunu

- Vb Ve Benzeri
- Y.a.g.e Yukarıda adı geçen eser

YAZAR NOTU

Kitap içerisinde yer alan konular ana başlıklandırma yöntemi ile spesifik alanlardan oluşmakla birlikte birbirleri ile bağlantılı bir düzen içerisinde gitmektedir. Öğrenimi kolaylaştırmak adına günümüz ve yerel tanımlamalar ile konuların anlaşılması kolaylanmıştır. Her bölüm sonrası yapılan bölüm soruları ile öğrenmeyi pekiştirmek hedeflenmiştir.

Kitap boyunca yer alan bilgilerin ana kaynağını oluşturan gümrük kanunu ve gümrüğe neden olan eşya üzerinde durulmuş olup öğrenme süresince bilgilerin sürekli farklı alanlarda kısa kısa hatırlatılmaları ile pekişen kazanım hedeflenmiştir.

Öğr. Gör. Aynur ÖNÜR

1. GÜMRÜKLERLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE GÜMRÜK MEVZUATI

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde gümrüklerde kullanılan temel kavramlar üzerinde durulmak ile birlikte. Gümrük mevzuatı ve kanunu çerçevesinde gümrük işlemlerine genel bir yaklaşım ile ilerlenilecektir. Bu bölümde yer alan terimler, gümrük uygulamalarının hemen hemen tamamında karşımıza çıkabilecek kavramlar olduklarından doğru anlaşılması ve sağlıklı kavranması bu dersin anlaşılmasında önem taşımaktadır.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Gümrük kanunu hakkında araştırma yapınız?
2. Gümrük mevzuatını hakkın araştırma yapınız?
3. Bildiğiniz gümrük terimlerini sıralayınız?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Gümrükle ilgili temel kavramlar ve gümrük mevzuatı	Gümrükleme işlemlerinde kullanılan terminolojiye hakim olmanın yanı sıra mevzuat noktasında bir çerçeve oluşmasını sağlamak.	Ana hat anlatımı, sonrası interaktif uygulama ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

Bir ülkede gümrük işlemleri ile gümrük vergilerini düzenleyen mevzuat, bu mevzuatı uygulayan idare, bu idarenin görev yaptığı alan ve binalardan oluşan organik yapıya gümrük sistemi diyebiliriz. Bu bakımdan gümrük sistemini canlı bir organizmaya benzetebiliriz. Bunun bazı ulusal özellikleri vardır. Ülkeden ülkeye değiştiği gibi, zaman içinde de sürekli gelişme halindedir. Gümrükler devlete gelir sağladığı gibi, iktisat politikasının önemli ve vazgeçilmez araçlarından biridir.

4458 sayılı Gümrük Kanunu sistematik olarak 13 kısım ve her kısımda kapsamına göre bölüm ve ayrımlardan oluşmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi 04.11.1999 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmış ve yayımından üç ay sonra 05.02.2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 248 madde, 13 kısım, 37 bölüm ve 14 ayrımdan oluşmaktadır.

GÜMRÜKLERLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE GÜMRÜK MEVZUATI

Gümrüklerle ilgili temel kavramlara geçmeden önce, Gümrük kelimesinin anlamına değinmek yerinde olacaktır. Kelime itibariyle yer, işlem ve kurum anlamlarında kullanılan Gümrük kavramı, Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlükte şu şekillerde tanımlanmaktadır:

1. “Bir ülkeye giren veya ülkeden çıkan mal ve eşya üzerinden alınan vergi.”
2. “Bir verginin alınması işlemiyle uğraşan devlet kuruluşu.”
3. “Bir ülkenin giriş ve çıkışında gümrük denetim ve gözetiminin yapıldığı yer.”

Bu tanımlardan hareketle, gümrük kavramının bir ülkeye mal giriş çıkışı ile ilgili düzenlemeler ve bu düzenlemeler doğrultusundaki uygulamalar olduğu söylenebilmektedir. Yapılan bu uygulamalar ülkelerin ilgili kanun/kanunları doğrultusunda hayata geçirilir. Bu noktada kanunlar, ortak bir dil bütünlüğü sağlamak adına yaptıkları düzenlemede geçen terimlerde kişiye göre yorumu ortadan kaldırmak ve işleyişte buna bağlı aksaklıkları bertaraf etmek için herkesçe aynı şekilde anlaşılacak biçimde, konuyla ilgili olan kavramları tanımlamaktadır. Ülkemizde gümrük işleyişini düzenleyen 4458 sayılı ve 5 Şubat 2000 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Kanunu, çeşitli konulara yönelik genelgeler ve tebliğlerde işleyişte karşımıza çıkan kavramlar tanımlanmıştır. Uygulamada birçok kavramın varlığı söz konusu olsa da genel itibariyle ortak sayılabilecek kavramları tanımlamak yerinde olacaktır. Bu kavramlar;

1.1. Gümrüklerle İlgili Temel Kavramlar

A.TR Dolaşım Belgesi; Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünleri ticaretinde kullanılan, eşyanın Türkiye ve AB'de serbest dolaşımında olduğunu gösteren ve eşyanın tercihli rejimden faydalanmasını sağlayan belgedir.¹

Antrepo; İthalat ya da ihracat yapılırken eşyanın zarar görmemesi için korunma amaçlı bekletildiği geçici depolardır.

Ayrıca Avrupa Birliği uyum sürecinde de yapılan gümrük anlaşmaları ve bu anlaşmalara ilişkin uygulama esasları beraberinde yeni kavramları da gündeme getirmektedir. Yukarıdaki genel işleyişte karşımıza çıkan kavramların yanı sıra, anlaşmalarda geçen bazı kavram ve karşılıkları da aşağıdaki şekliyle ifade edilmişlerdir.²

¹ Yaser Gürsoy, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, Ekin Yay., 7. Basım, Bursa, 2008, s.14

² Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müd., 2011/13 sayılı, “A.TR dolaşım belgeleri ve menşebelgelerine ilişkin yapılacak işlemler” konulu genelgesi

Çeki Listesi: Hangi taşıta ne kadar mal yüklendiğini, her birim, paket, çuval, vs. ağırlığı içermektedir. Gümrük idareince ve hasar halinde sigorta şirketlerince istenebilmektedir.

Demuraj; Dış ticaret işlemlerinde konteynırdaki yükün boşaltılması için alıcı (ithalatçı) ve satıcının (ihracatçı) yaptığı anlaşmayla belirlenen sürenin aşılması halinde, konteynır başına alıcı tarafından (navlun dışı) ödenen gecikme bedelidir.³

Türk Ticaret Kanununa göre, deniz taşımacılığı uğraşısındaki alıcı ve satıcı, gemi ile sevk edilecek malın, ilgili limanda yükleme ve boşaltma süresini en başta belirlemek zorundadır.

Bu "yükleme-boşaltma" süresine (TTK da yer aldığı şekli ile) denizcilik dilinde "starya" adı verilir. Yükleme süresi taraflarca belirlenmemiş ise liman kurallarına göre bir süre belirlenmesine, eğer Limanın bu konuda bir kuralı yoksa "ticari geleneklere" göre, bu da yoksa malın durumuna göre uygun bir süre belirlenmesi gerekir. *Genellikle bu yükleme süresi yedi gün olarak belirlenmektedir.* Diğer yandan yükleme-boşaltma işleminin süresi içinde (starya) yapılmaması halinde, navlun sözleşmesi gereğince gemilerin fazladan bir süre beklemesi gerekecektir ki bu süreye "sürastarya" adı verilmektedir. İşte bu "sürastarya" adı verilen fazla süreler için ödenecek ücretlere "demuraj" adı verilmektedir.

Elleçleme; Gümrük gözetimi altındaki eşyanın asli niteliklerini değiştirmeden istiflenmesi, yerinin değiştirilmesi, büyük kaplardan küçük kaplara aktarılması, kapların yenilenmesi veya tamiri, havalandırılması, kalburlanması, karıştırılması ve benzeri işlemlerdir.⁴

Eşyanın Gümrüğe Sunulması: Eşyanın gümrük idaresine ya da gümrükçe tayin edilen veya uygun görülen herhangi bir yere getirilmesi üzerine, belirlenen usul ve esaslara uygun olarak, gümrük idarelerine yapılan bildirimdir.

Eşyanın Teslimi: Eşyanın tabi tutulduğu gümrük rejimi ile öngörülen amaçlar doğrultusunda gümrük idareleri tarafından ilgisine teslimidir.

EUR.1 Dolaşım Sertifikası; tercihli Menşe kuralları çerçevesinde Serbest Ticaret Anlaşması (STA) yaptığımız ülkelerden ithal edilen eşya ile Avrupa Birliği'nden ithal edilen tarım ürünleri ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) ürünlerinin ilgili anlaşma hükümlerinden faydalanmasını sağlayan; muhteviyatı eşyanın ilgili anlaşma kuralları çerçevesinde menşeli olduğunu gösteren; ihracatçı tarafından doldurulmasını gereken belgedir. Bu belge Müsteşarlıkça yetki verilen kişi/kurum/kuruluş tarafından gerekli kontroller yapıldıktan sonra onaylanıp gümrük müdürlüğüne vize edildikten sonra geçerlilik kazanmaktadır.

³ Mehmet Melemen, **Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemleri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2008, s.24.

⁴ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

EUR.MED Dolaşım Sertifikası: EUR.1 Dolaşım Sertifikası ile aynı şekilde düzenlenen, ancak sadece Pan Avrupa Akdeniz Menşeli Kümülyasyonu (PAAMK) sistemi çerçevesinde kullanılan dolaşım izin belgesidir.

Fatura Beyanı: Faturada adı geçen eşyanın ilgili anlaşma kurallarına göre Menşeli olduğunun ihracatçı tarafından fatura, teslimat notu veya başka bir ticari belge üzerinde yazılı olarak beyan edilmesiyle oluşturulan; ihracatçı tarafından düzenlenen ve imzalanan; Müsteşarlıkça yetki verilen kişi/kurum/kuruluş veya gümrük müdürlüğünde herhangi bir onay prosedürüne tabi tutulmayan; toplam kıymeti 6.000 Avro'yu geçmeyen ve Menşeli ürünler ihtiva eden bir sevkiyat için herhangi bir ihracatçı tarafından, 6.000 Avro'yu geçen tutarlar için ise onaylanmış ihracatçılar tarafından düzenlenir.

Fiili İthalat: İthalat mevzuatına göre bir malın ithal muamelelerinin tamamının tamamlanarak, beyanname onayından sonra tüm gümrük vergi, resim ve masraflarının ödenerek malın teslim alınması işlemidir.

Fiili İhracat: Fiili ihracat, ihraç edilmek istenen eşyanın, ilgili ihracat beyannamesinin tescili sırasında bulunduğu durum ve niteliğini, gümrük denetiminden çıktığı sırada da aynen muhafaza etmesi ve bu haliyle Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmesidir.⁵

Form A Belgesi; ülkemiz tarafından Gelişme Yolunda Ülkeler ve En Az Gelişmiş Ülkeler ile ticarete tek taraflı olarak indirim tanınması esasına dayanan Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'nin (GTS) işleyebilmesi için gerekli belgedir. Aynı zamanda 2001/3485 sayılı Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi Kapsamında Tercihli Rejimden Yararlanacak Eşyanın Menşelinin Tespitine İlişkin Karar hükümleri çerçevesinde, ülkemiz tarafından tek taraflı olarak tanınan tavizlerden yararlanabilmesi için gerekli uluslararası prosedürü tamamlayan ülkelerden GTS kapsamında yapılacak ithalatlarda eşyanın tavizden faydalanan ülke Menşeli olduğunu da gösterir. GTS kapsamında ülkemizden yapılan ve Türkiye'nin faydalanan ülke konumunda olduğu durumlarda ise Ticaret ve/veya Sanayi Odalarınca vize edilen ve gümrük müdürlüklerince ayrıca vize edilmeyen Menşeli ispat belgesini ifade etmektedir.

Gümrük Beyanı: Belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebinde bulunulmasına gümrük beyanı adı verilir.

Gümrük Denetimi: Gümrük mevzuatına ve gereken hallerde gümrük gözetimi altındaki eşyaya uygulanacak diğer hükümlere uyulmasını sağlamak üzere eşyanın muayenesini, belgelerin varlığını ve gerçekliğinin kanıtlanmasını, işletme hesaplarının, defterlerinin ve diğer yazılı belgelerin tetkikini, nakil araçlarının kontrolünü, bagajların ve kişilerin yanlarında ve üstlerinde taşıdıkları eşyanın kontrolünü, idari araştırmalar ve benzeri diğer işlemlerin yapılmasını gibi, özel işlemlerin yerine getirilmesini ifade eder.⁶

Gümrük Gözetimi: Gümrük mevzuatına ve gereken hallerde gümrük gözetimi altındaki eşyaya uygulanacak diğer hükümlere uyulmasını sağlamak üzere gümrük idareleri tarafından genel olarak uygulanan işlemleri karşılayan bir ifadedir.

⁵ Mehmet Melemen, A.g.e., s.18

⁶ Yaser Gürsoy, A.g.e., s.21

Gümrük Hattı (Kırmızı, Sarı, Mavi, Yeşil Hat)⁷

Sarı Hat: Belge kontrolünün yapıldığı hattır. Ancak gerek duyulduğunda gümrük idarelerince eşyanın genel bir kontrolü de yapılır.

Kırmızı Hat: Eşyanın fiziki kontrolünün, muayenesinin yapıldığı hattır.

Mavi Hat: Sonradan kontrole tabi eşyanın işlem gördüğü hattır.

- **Sonradan kontrol,** eşyanın gümrük gözetiminden çıkmasından sonra, beyanların doğruluğunun saptanması amacıyla yapılan gümrük kontrolü veya firma denetimidir. Bu kontrolden onaylanmış kişi statüsündekiler yararlanır.
- **Onaylanmış Kişi Statüsü:** Yönetmelik ile güvenilirlik kriterleri genel şartlar olarak belirlenmiş ve öngörülen dış ticaret performanslarına (gerçekleştirilen ihracat ve ithalat tutarları) bağlı olarak Gümrük Müsteşarlığınca (Gümrükler Genel Müdürlüğü), basitleştirilmiş usullerden yararlanmak üzere, belirtilen yeter şartları taşıyanların yazılı olarak başvuruları üzerine Onaylanmış Kişi Statü Belgesi verilir. Bu belgeye sahip kişiler bu statü ile anılırlar.

Yeşil Hat: Kamu mallarının işlemlerinin yapıldığı gümrük hattıdır.

Gümrük Rejimi: Gümrüğe gelen bir eşya için kişilerin yapacakları işlemlere verilen genel bir kavram olup; serbest dolaşım rejimi, transit rejim, antrepo rejimi, dahilde işleme rejimi, gümrük kontrolü beyanı, geçici ithalat rejimi, hariçte işleme rejimi ve ihracat rejimi olmak üzere toplam sekiz rejim söz konusudur.

Gümrük Statüsü: Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesinde serbest dolaşıma girmiş olup olmadığı yönünden durumunu ifade eder. 4458 sayılı kanuna göre, TCGB'deki bir eşya iki tür statüye sahip olabilir. Bunlar; Serbest Dolaşımda Bulunan Eşya statüsü ve Gümrük Gözetiminde Bulunan Eşya Statüsüdür.

Gümrük Tarifeleri: Gümrük tarifesi geniş anlamda dış ekonomi politikasının, dar anlamda ise dış ticaret politikasının en eski ve en çok kullanılan araçlarından biridir. Gümrük vergileri bir yasa ile konuluyorsa böyle tarifelere "otonom tarife" denilmekte, buna karşın vergiler uluslar arası anlaşmalar ve karşılıklı görüşmeler sonucunda belirleniyorsa bu tür tarifeler "sözleşmeli tarife" olarak adlandırılmaktadır.

Gümrük tarife cetveli: İthal edilen mallar üzerinden alınması gereken vergi miktarı veya oranlarını gösteren listedir.

Gümrük Vergileri: Yürürlükteki hükümler uyarınca eşyaya uygulanan ithalat veya ihracat vergilerinin tümünü ifade eden genel bir kavramdır.

Gümrük Yükümlülüğü: Bir kişinin yürürlükteki mevzuat uyarınca ithalat veya ihracat vergisi ödeme yükümlülüğünü ifade eder.

⁷ Osman Barbaros Kemer, İş Dünyası İçin Pratik Dış Ticaret İşlemleri, Aktüel Yayınları, İstanbul, 2009, s.34.

INF 4 Bilgi Formu: Tedarikçi beyanının gerçekliğinin ve tedarikçi beyanında yer alan bilgilerin doğruluğunun kontrol edilmesi amacıyla Menşe ispat belgesinin düzenleneceği gümrük idaresinin talebi üzerine tedarikçinin yerleşik olduğu veya gerekli bilgi ve belge akısının yapılmış olması kaydıyla ihracatın gerçekleştirildiği ülke gümrük idaresince düzenlenen, tedarikçi tarafından ihracatçı ülke gümrük idaresine verilmek üzere ihracatçıya sunulan belgedir.

İhracat Vergileri: Eşyanın ihracatıyla ilgili olarak alınması gereken gümrük vergilerini ve gümrük vergisine eşdeğer bütün mali yükleri ifade eder.

Menşe: Bir eşyanın ekonomik milliyetini belirtir.

Menşe İspat Belgeleri: Eşyanın tercihli menşeyini gösteren EUR.1 ve EUR. MED Dolaşım Sertifikalarını, Fatura Beyanlarını, Form A Belgelerini ve tercihli olmayan menşeyini gösteren Menşe Şahadetnamelerinin tamamını ortak tanımındır.

Navlun; *Sözlük anlamı “dış ticarete bir yerden başka bir yere ulaştırmak için gemiye alınan eşyanın bütünü ve taşıyıcı tarafından, gemisinde taşınacak yük için istenen ücret” olarak tanımlanır. Ancak zamanla beraber gümrükleme sektöründe “navlun” kelimesi salt deniz yoluyla yapılan taşımacılık için değil, dış ticaret işlemlerinde herhangi bir ulaşım yolu ile (deniz yolu, kara yolu, hava yolu ve demir yolu) yapılan taşıma hizmetine ve taşıma hizmeti karşılığında ödenen bedele verilen genel isim olmuştur.*

Deniz hukukunda taşıyanın belirli bir ücret karşılığında, gemisini kısmen ya da tamamen taşıtana tahsis ederek ya da tahsis etmeksizin bir yükü deniz yoluyla taşımaya yüklediği sözleşmedir.

Proforma Fatura: Anlaşma safhasında ihracatçı tarafından malın birim fiyatının, özelliklerinin ve satış şartlarının yer aldığı, bilgi verme amacını güden bir teklifname niteliğindeki fatura olmaktadır.

Sağlık Sertifikası: İhraç konusu malın sağlık koşullarına uygun olup olmadığını gösteren belge niteliğindedir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan alınmaktadır.

Serbest Dolaşımdaki Eşya: Türkiye ve AB Menşeli olan veya üçüncü ülke Menşeli olup Türkiye ya da AB'de ithal işlemleri tamamlanmış, gerekli gümrük vergisi, es etkili vergi ve resimleri tahsil edilmiş, bu vergi ve resimleri tam veya kısmi bir iadedden yararlanmamış eşyayı ifade eder.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalara ait hükümler saklı kalmak kaydıyla, serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutularak Türkiye Gümrük Bölgesine giren eşya ile üretiminde kullanılan girdilerin yerli olup olmadığına bakılmaksızın,18 ve 19 uncu madde hükümlerine göre Türk menşeli sayılan eşyalar serbest dolaşımda bulunan eşya statüsüne sahiptir.⁸

18.madde hükmü gereği olarak, tümüyle bir ülkede elde edilen veya üretilen eşya, o ülke menşelidir. Tümüyle bir ülkede elde edilen veya üretilen eşya ise, ilgili ülkeden çıkarılan

⁸ Osman Barbaros Kemer, A.g.e., s.31.

madenler, yetiştirilen bitkiler, o ülkede doğan ve yetiştirilen bitkiler, o ülkede doğan ve yetiştirilen canlı hayvanlar ve bu hayvanlardan elde edilen ürünler, o ülkede kayıtlı ve tescilli olup o ülkenin bandırası (gemi bayrağı) altında kara suları dışında avlanan balıkçılık ve avcılık ürünleri ile fabrika gemilerinde işlenerek üretilen ürünlerdir.

Doğada serbest olarak bulunan ve bir ülkenin gümrük bölgesi dışında bulunan ve/veya ilgili ülke gümrük sınırlarında bulunan madenler, hayvanlar ve bunlardan sağlanan ürünler o ülkenin malı sayılır.

19.madde hükümleri gereği olarak üretimi birden fazla ülkede gerçekleştirilen ve menşei kazanım kriterlerine göre önemli işçiliğin gerçekleştirildiği ülkenin menşei kazanır ve o ülkede serbest dolaşımda bulunan eşya statüsünü elde eder.

Serbest Ticaret Anlaşması (STA): Bu anlaşmaların amacı, iki tarafın birbirleri menşeli eşyaya tercihli tarife uygulaması suretiyle iki ülke arasındaki ticareti özendirmek ve arttırmaktır.

Konşimento (Sevk Belgesi): Tren, uçak veya gemi ile yapılan taşımacılıkta kullanılan ve malın taşımak üzere teslim alındığını ve varış noktasında konşimento sahibine teslim edileceğini gösteren kıymetli evrak niteliğinde bir belgedir.

Tedarikçi Beyanı: Gümrük Birliği kapsamında serbest dolaşımda bulunan ve Pan-Avrupa Menşe Kümülyasyon Sistemi, Pan-Avrupa Akdeniz Menşe Kümülyasyon Sistemi veya Batı Balkan Menşe Kümülyasyon Sistemine taraf ülkelerden biri Menşeli eşyanın tercihli Menşe statüsünü kanıtlayan beyanı;

Ticaret Politikası Önlemleri: Gözetim ve korunma önlemleri, miktar kısıtlamaları ve ithalat veya ihracat yasaklamaları gibi eşyanın ithal ve ihracı ile ilgili hükümlerle belirlenmiş tarife dışı önlemleri ifade eder.

Türkiye Gümrük Bölgesi: Türkiye Cumhuriyetinin, karasularını, iç suları ve hava sahasını da kapsayan Türkiye Cumhuriyeti topraklarına verilen isimdir.

Üçgen Trafik; Hariçte İşleme Rejimi kullanılarak hammadde ve ara malların üçüncü ülkelere işlenmek üzere geçici olarak ihraç edilmesinden sonra işleme faaliyeti sonucunda oluşan ürünün tam ya da kısmi ithalat vergisi muafiyetinden yararlanarak Gümrük Birliği Gümrük Bölgesinin başka bir parçasından tekrar serbest dolaşıma girebilmesini sağlayan sistemdir.

Yetkilendirilmiş Gümrük Müşaviri: 60 Seri Nolu Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri) kapsamındaki tespit işlemlerini yapan ve sonucunda tespit raporu düzenleyen, Müsteşarlıkça adına yetki belgesi düzenlenen gerçek veya tüzel kişi ortağı gümrük müşavirini ifade etmektedir.

1.2. Gümrük Mevzuatı

Mevzuat kavramı, kamu kurum ve kuruluşları için değerlendirildiğinde, ilgili kurumun tüm işleyiş esaslarını ortaya koyan ve yazılı olarak kanun ya da kanuna bağlı kararname şeklinde düzenlenen kurallar bütünlüğüdür. Bu tanımdan hareketle Türk Gümrük Sistemi göz önüne alındığında, gümrüklerin ve gümrükleme işlemleri ile ilgili yasal düzenlemelerin bütünü gümrük mevzuatı olarak ifade etmek mümkündür⁹.

1.2.1. Gümrük İşlemleri Ve Mevzuatı

Her ülkede dış ticaret bir kurallar zinciri ile denetlenmekte ve yönlendirilmektedir. Devletin dış ticaret üzerindeki bu denetiminin ana amacı vergi almak değildir. Dış ticaret üzerindeki denetimin amacı, ülke ekonomisini geliştirmek ve yönlendirmektir. Gümrüklerde alınan vergiler bu ana amaç uygulanırken elde edilen bir yan ürün olarak değerlendirilebilir. Ekonomik kararlar dışında, ülkede yaşayanların, canlı hayvanların ve bitkilerinin sağlıklarının korunması, iç ve dış güvenliğin sağlanması, dış politika, tarihi eserlerin yurt dışına kaçırılmasının önlenmesi ve Türk ihraç ürünlerinin Türk mallarına yurt dışında güveni sarsmamasını amaçlayan kararlar dış ticareti yönlendirmek gibi düzenlemeler devlet tarafından yapılmaktadır.

Dış ticaretimizde Dış Ticaret ve Hazine Müsteşarlıkları, Maliye, Tarım, Sağlık, Sanayi, Ulaştırma, Çevre, Kültür, İşleri, Dışişleri ve Milli Savunma Bakanlıkları, Devlet Planlama Teşkilatı, Devlet İstatistik Enstitüsü belirleyici, yönlendirici, kısıtlayıcı ve yasaklayıcı hükümler yetkisine sahip kuruluşlar konumunda olup, Gümrük Müsteşarlığı ise sadece dış ticaretimizle ilgili mevzuatın uygulayıcı konumunda bir kuruluş olarak yerini almaktadır.

Ülkemizde Dış Ticaret;

- Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat ve İhracat Mevzuatı)
- Kambiyo Mevzuatı
- Gümrük Mevzuatı

çerçevesinde çıkarılan mevzuatlar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Dış Ticaret Mevzuatı; bir Malın Türkiye Gümrük Bölgesine girebilirliğine, Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkabilirliğine ilişkin hükümler koyar. Kambiyo Mevzuatı; 1567 sayılı TPKK (Türk Parası Kıymetini Koruma Kanunu) da belirtilen kuralların uygulanmasıdır.

Gümrük Mevzuatı; Bir malın Türkiye Gümrük Bölgesine girişi ve Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkışı ile ilgili devlet kuruluşlarınca alınan tüm tedbirlerin noksatsız uygulanmasını amaçlayan bir denetim sistemini ihtiva eder.

⁹ www.gümrük.gov.tr

Gümrük Mevzuatının Kapsamı

Türkiye'nin AB Gümrük Mevzuatına uyum çalışmalarının bir sonucu olarak AB Gümrük Kodu esas alınarak ve günümüz ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak hazırlanan **27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu** 04/11/1999 tarihli ve 23866 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak 05/02/2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Gümrük Kanununa bağlı olarak Gümrük Yönetmeliği de 20/01/2000 tarihli ve 29939 (mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Günümüzde uygulanan gümrük yönetmeliği 17/06/1998 tarihli, 23375 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ve bu tarih itibariyle sadece Atatürk Hava Limanı Müdürlüğü'nde uygulanan "Bilgisayar Bulunan Gümrük İdarelerinde Yürütülecek İşlemlere İlişkin Yönetmelik" in yeniden düzenlenerek 31/5/2002 tarih ve 24771 sayılı (Mükerrer) Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle uygulanan Gümrük Yönetmeliğidir. Gümrük Kanunu ve Gümrük Yönetmeliği dışında tamamlayıcı niteliğe sahip ve daha çok Gümrük Kanunu ve Gümrük Yönetmeliğinin bazı maddelerinin uygulanma usul ve esaslarının belirlendiği Bakanlar Kurulu Kararları, Yönetmelikler, Tebliğler tasarruf olunmuş ve tasarruf olunmaya devam edilerek, Ayrıca Gümrük Müsteşarlığınca yayımlanan Genelge ve tasarruflu yazılar ile Gümrük işlemleri yürütülmektedir.

Ülkemizde uygulanan gümrük mevzuatı Avrupa birliği gümrük mevzuatına hemen hemen tam uyumlu hale getirilmiştir. Bu uyumu sağlamakla ülkemiz taraf olduğu DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü) ve DGÖ (Dünya Gümrük Örgütü) gibi uluslar arası örgütlerin eşgüdümünde sağlanan anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülüklerini de yerine getirmiş olmaktadır.

Gümrük Mevzuatının kapsamı aşağıdakilerden oluşur;

- 4458 sayılı Gümrük Kanunu
- Gümrük Yönetmeliği
- 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun
- Gümrük Giriş Tarife cetveli
- Tasfiye Tüzüğü
- Yönetmelikler
- Kanun ve Yönetmelik bazı maddelerinin uygulanma usul ve esaslarının belirlendiği Bakanlar Kurulu Kararları
- Tebliğler
- Genelgeler
- Gümrük Tarife Cetveli İzahname
- Tasarruflu yazılar

Yukarıda da belirtildiği gibi Gümrük Mevzuatı, Gümrük Kanunu, Gümrük Yönetmeliği, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun ile bunlara dayanılarak çıkarılan tebliğ ve genelgeler bütününden oluşmaktadır. Tebliğ ve genelgeler uygulamaya ilişkin detay ve özel durumları düzenlediği için genel olarak 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve Gümrük Yönetmeliği ele alınacaktır.

4458 sayılı Gümrük Kanunu sistematik olarak 13 kısım ve her kısımda kapsamına göre bölüm ve ayrımlardan oluşmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi 04.11.1999 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmış ve yayımından üç ay sonra 05.02.2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 248 madde, 13 kısım, 37 bölüm ve 14 ayırımdan oluşmaktadır.

Genel olarak Gümrük Kanununun kısımlarını inceleyelim;

1.Kısım;

Yasanın tanımının yapıldığı ve genel hükümlerin düzenlendiği kısımdır. İki bölümden oluşmaktadır. 1.Bölümde kanunun amacı ve kapsamı verilerek yasa çerçevesinde kullanılan temel tanımlamalara yer verilmektedir. Bu bölüm, kanunun anlaşılması, yorumlanması ve uygulanması açısından önemlidir. 2.Bölümde ise gümrük işlemleri ile muhatap olan kişilerin hak ve yükümlülüklerine yer verilmektedir. Bu bölüm kişilerin kanun kapsamı dahilinde nasıl hareket edeceklerini, nelere riayet etmeleri gerektiğini ve menfaatlerini nasıl koruyabileceklerini açıklamaktadır. Bireylerin hak kaybına uğramamaları ve cezalarla karşılaşmamaları için bu bölümün gümrük işlemleri ile uğraşanlarca çok iyi anlaşılması gerekmektedir.

2.Kısım;

Gümrük vergileri ile eşya ticareti konusunda öngörülen diğer önlemlerin uygulanmasına ilişkin unsurları içerir.

Türkiye, dış ticarete konu olan malları özelliklerine göre farklı kategorilere ayırmış ve ayrıca ikili ve çok taraflı anlaşmalara göre de mallar gruplaşmıştır. Farklı kategorilere ayrılan mallar vergileme açısından değişik oranların gösterildiği tarifelere ayrılmıştır. Bu tarifeler İthalat Rejim Kararı'nın eki olarak Resmi Gazetede yayımlanmakta ve zaman içerisinde yapılması gereken değişiklikler tebliğler ile düzenlenmektedir. Gümrük vergileri, Gümrük Kanunu 15.maddesine istinaden, Gümrük Giriş Cetvellerinde yer alan ve ilgili mal ve ülke özelliğine göre belirlenen oran üzerinden hesaplanır.

3.Kısım;

Malların Türkiye Gümrük Bölgesine girişinden çıkışına kadar yapılacak olan işlemleri düzenleyerek hüküm altına almaktadır.

Bu kısım, gerçekleştirilecek olan gümrük işlemlerinde meydana gelebilecek herhangi bir hatanın baştan önlenmesine yönelik düzenlemeler içerdiğinden önem arz etmektedir. Örneğin, eksik veya yanlış beyan edilecek bir mal girişine ilişkin olarak gümrük vergileri de yanlış hesaplanacaktır. Bu nedenle vergilemeye ilişkin olarak ortaya çıkabilecek bir hatanın baştan önlenmesi için bu bölümün iyi anlaşılması ve düzenlemelerine dikkat edilmesi gerekmektedir.

4.Kısım;

Bu bölüm gümrük bölgesine mal giriş ve çıkış işlemlerini düzenlemektedir. Diğer bir ifadeyle kanundaki adıyla Gümrükçe Onaylanmış İşlem ve Kullanımlar düzenlenmiştir. Yani malların gümrük bölgesine hangi koşullarda ve hangi prosedürlere uygun olarak girip çıkabileceği, giriş yapan bir malın gümrük statüsünün ne olacağı bu bölüm kapsamında düzenlenmiştir.

Bu bölümde Gümrükçe Onaylanmış işlem ve Kullanımlar şöyle sıralanmıştır;

1. Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesi dışına yeniden ihracı
2. Eşyanın bir serbest bölgeye girmesi
3. Eşyanın imhası,
4. Eşyanın gümrüğe terk edilmesi
5. Eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması
 - a. Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi
 - b. Transit Rejimi
 - c. Gümrük Antrepo Rejimi
 - d. Dahilde İşleme Rejimi
 - e. Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi
 - f. Geçici İthalat Rejimi
 - g. Hariçte İşleme Rejimi
 - h. İhracat Rejimi

5.Kısım;

En dar kapsamlı kısımdır. Gümrük bölgesi dışına çıkacak olan malların çıkış işlemlerinin gümrük kontrolü altında yapılacağı belirtilmektedir.

6.Kısım;

Bu kısımda rutin gümrük işlemleri dışında kalan faaliyetler düzenlenmiştir. Gümrük Vergileri, Muafiyet ve İstisnalar, Geri gelen eşya, deniz balıkçılığı ürünleri ve diğer deniz ürünlerine ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir.

7.Kısım;

Sınır Ticaretine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

8.Kısım;

Diğer gümrük işlemleri kapsamında, posta gümrük işlemleri, akaryakıt ve kumanyayla ilgili hükümler ile tasfiye edilecek eşyaya ilişkin işlemler düzenlenmektedir.

9.Kısım;

Bu kısım içinde gümrük yükümlülükleri düzenlenmektedir. Kanunun öngördüğü cezaların ağırlıklı bölümü yükümlülüklerin ihlali konusunda ortaya çıkmaktadır. Yükümlülükler kapsamında; Yükümlülüğün doğuşu, Gümrük vergilerinin tahakkuku, tebliği ve ödenmesi, gerekli hallerde teminatların verilmesi, gümrük yükümlülüğünün sona ermesi ve gümrük verilerinin geri ödenmesi ve/veya kaldırılması gibi konular düzenlenmiştir.

10.Kısım;

Liman ve Antrepo işletmelerinin yükümlülükleri ile gümrük çalışanlarının özlüklerine ait düzenlemeler ve gümrüklerde iş takibi ve Gümrük Müşavirliklerine yönelik düzenlemelere yer verilmiştir.

11.Kısım;

Yükümlülükler uyuşması durumunda karşılaşılabilecek cezalar düzenlenmiştir. Cezalar, vergi kaybına neden olacak fiillere ve usulsüz işlemlere uygulanacak cezalar olmak üzere iki kategoride ele alınmıştır.

12.Kısım;

İdari işlemlere ve vergilere ilişkin olarak yaşanan anlaşmazlıklara itiraz esasları düzenlenmiştir. Yükümlülerin kanundan kaynaklanan itiraz haklarını nasıl kullanabileceklerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

13.Kısım;

Son kısımda ise 44558 sayılı kanun ile yürürlükten kaldırılan uygulamalar ile geçici maddelere yer verilmiştir.

Gümrük Kanununun tamamlayıcısı niteliğindeki Gümrük Yönetmeliği de kanunla aynı sistematik üzerine oturtulmuştur. Diğer bir ifade ile yönetmelikte de 13 kısım bulunmakta ve her kısım bölüm ve ayrımlara ayrılarak sistematize edilmiştir. Kanundan farklı olarak kanunun açıklayıcı metni olduğu için kapsam olarak daha geniş tutulmuştur.

1.2.2. Gümrük Kanunu

1972 tarihinde yürürlüğe giren 1615 sayılı eski Gümrük Kanunu, 28 yıl yürürlükte kaldıktan sonra, gerek gümrük birliği süreci gerekse eski kanunun ihtiyaçları tam olarak karşılayamaması, gümrük uygulamalarında bir reform ihtiyacı hissettirmiştir. Bu reform 200 yılında hayata geçirilmiş ve bu süreçte, Gümrük Kanunu'nda 27.10.1999 tarih ve 4458 sayılı yeni kanun 5 Şubat 2000 tarihi itibarıyla yürürlüğe konmuştur. Böylelikle Türkiye'de gümrük ve gümrük işlemleri konusunda yeni bir dönem başlamıştır.

4458 sayılı yeni kanun 13 kısım, 247 esas ve 6 geçici maddeden oluşmuştur. Bu yeni kanunun iki hedefi vardır. Bunlardan birisi AB uyum sürecinde gümrük mevzuatının da AB

kriterleri ile uyum içerisinde olmasının sağlanması ve ikincisi de Türkiye’de daha etkili, daha işlevsel bir gümrük rejimini hayata geçirmektir. Sözü edilen bu yasa ile Türkiye’de yeni bir gümrük düzeni kurulmuş, gümrük yükümlülüğünün sınırları çizilmiş, gümrük idaresine yeni görevler verilmiş, gümrükte iş takibi bir düzene alınmış ve ceza uygulamaları ve hükümleri yeniden revize edilmiştir.¹⁰

¹⁰ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde gümrüklerde kullanılan temel kavramlar öğrenildi. Gümrük mevzuatı ve kanunu çerçevesinde gümrük işlemlerine genel bir yaklaşım ile ilerlendi. Bu bölümde yer alan terimler, gümrük uygulamalarının hemen hemen tamamında karşımıza çıkabilecek kavramlar olduklarından doğru anlaşılması ve sağlıklı kavranması sağlandı.

BÖLÜM SORULARI

1- Bir ülkenin siyasi sınırları aynı zamanda aşağıdakilerden hangisini ifade etmektedir?

- a. Gümrük hattı
- b. Gümrük bölgesi
- c. Gümrük kapısı
- d. Gümrük birliği
- e. Gümrük girişi

2. I. Türkiye kara suları

II.T.C. toprakları

III.Türkiye iç suları

IV.Türkiye hava sahası

Türkiye Gümrük bölgesi yukarıda verilen unsurların hangilerinden oluşmaktadır?

- a. I, II ve IV
- b. I, III ve IV
- c. I, II, III ve IV
- d. II, III ve IV
- e. I, II ve III

3- Gümrük Birliği Gümrük Bölgesini oluşturmayan ülkelerden veya topraklardan ithal edilen eşyanın gümrük birliği eşyası olabilmesi için aşağıdakilerden hangisi gereklidir?

- a. Mülkiyetinin Gümrük Birliği Bölgesinde yerleşik olanlara geçmesi
- b. Serbest dolaşıma girmesi
- c. Gümrük statüsünün belirlenemiyor olması
- d. Menşe ülkeden kesin çıkışının yapılmış olması
- e. Gümrük sınırını geçmesi

4- İthal edilen eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesinde serbest dolaşıma girip girmediği yönünden durumunu ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Ticaret politikası durumu
- b. İthal gümrük pozisyonu

- c. Gümrük pozisyonu
- d. Serbest dolaşım pozisyonu
- e. Gümrük statüsü

5- Kanunla belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde gümrükte yapılacak işlemler için tespit edilen kurallar bütünü aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Gümrük pozisyonu
- b. Gümrük beyanı
- c. Gümrük statüsü
- d. Gümrük tarifesi
- e. Gümrük rejimi

6- Aşağıdakilerden hangisi, mevcut düzenlemeler çerçevesinde yürürlükte olan gümrük rejimleri arasında yer almaz?

- a. Serbest dolaşıma giriş rejimi
- b. Dahilde işleme rejimi
- c. Giriş rejimi
- d. Gümrük kontrolü altında işleme rejimi
- e. İhracat rejimi

7- Mala fiziki muayenenin uygulandığı gümrük kontrol hattınadenir

8- Belge kontrolünün yapıldığı gümrük kontrol hattına.....denir.

9- gümrükçe onaylanmış işlem ve kullanımlardan biridir.

10-..... Yönetmeliği gümrük mevzuatının temel kaynaklarından biridir.

CEVAP ANAHTARI

- 1- A
- 2- C
- 3- B
- 4- E
- 5- E
- 6- C
- 7- Kırmızı hat
- 8- Sarı hat
- 9- Gümrük rejimleri
- 10- Gümrük

2. GÜMRÜK MEVZUATI

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde gümrük mevzuatını tüm ana hatları ve detayları ile inceleyeceğiz.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Gümrük mevzuatı noktasında bilinen bilgileri detaylandırınız?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Gümrük mevzuatı	Gümrük mevzuatına tüm ince detaylarıyla kavrayıp ileri dönük yorumlarının daha kolay yapılmasını sağlamak	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

Türk gümrük sisteminin en önemli ve ağırlıklı ögesi kuşkusuz gümrük mevzuatıdır. Söz konusu gümrük mevzuatını gümrükler ve gümrükleme işlemleri ile ilgili yasal düzenlemelerin bütünü şeklinde ifade etmek mümkündür. Bu mevzuat içerisinde en önemli bileşen şüphesiz Gümrük Kanunu'dur.

Bu mevzuatın ikinci unsuru Gümrük Yönetmeliği'dir. Gümrük Yönetmeliği, Gümrük Kanunu'na dayanılarak gümrük idarelerinde yapılacak gümrük işlemlerine ilişkin usul ve esasları belirlemek üzere Gümrük Müsteşarlığınca hazırlanan düzenlemeler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Mevzuatın bir diğer¹ önemli bileşeni olan Türk Gümrük Tarife Cetveli ise ithal edilen mallar üzerinden alınması gereken vergi miktarı veya oranlarını gösteren liste, yani kısaca vergi cetveli olarak tanımlanabilir.

Gümrüklerle İlgili Diğer Mevzuat olarak adlandırabileceğimiz yasal düzenlemeler arasında Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Bakanlar Kurulu, Kararları ve ilgili diğer yönetmelik ve tebliğler sayılabilir.

Gümrük Müsteşarlığı, Başbakanlığa bağlı bağımsız bir kuruluş olarak görev yapmaktadır ve devlet bakanlarından biri gümrük işleriyle meşgul olmaktadır. Gümrük örgütü biri merkez diğeri de taşra olmak üzere iki kademeli olarak düzenlenmiştir. Merkez örgütünde Gümrük Müsteşarlığı yer almaktadır. Taşra örgütü ise Baş Müdürlükler ile bunlara bağlı Gümrük Müdürlüklerinden oluşmaktadır.

Müsteşarlığın merkez teşkilatı; ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri ile yardımcı birimler olarak üç grupta toplanmaktadır. Müsteşarlığın merkez teşkilatında yer alan ana hizmet birimleri; Gümrükler, Gümrük Muhafaza, Gümrükler Kontrol, Tasfiye İşleri Döner Sermaye İşletmeleri (Tasiş) ve Avrupa Birliği ve Dış İlişkileri Genel Müdürlüklerinden oluşmaktadır. Gümrük Müsteşarlığı ana hizmet birimleri arasında yer alan Gümrükler Genel Müdürlüğü; ithalat ile ilgili işlemlerin yapılması, ithalat rejimi ile kambiyo mevzuatı ve diğer mevzuatın gümrükle ilgili hükümlerinin uygulanmasını sağlamak başta olmak üzere çok sayıda görevin yerine getirilmesinden sorumlu bulunmaktadır. Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Gümrük Müsteşarlığın sorumluluğunda bulunan yer ve sahalarda münhasıran, diğer yer ve sahalarda da gerektiğinde ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle kaçakçılığı önlemek ve takip etmek başta olmak üzere çok sayıda görevli yerine getirmektedir

GÜMRÜK MEVZUATI

AB mevzuatının dış ticaret ile ilgili olan mevzuatına uyum sağlama çalışmalarının 1615 sayılı KHK ile sağlanmasının mümkün olamaması nedeniyle Türkiye 27.10.1999 tarih ve 4458 sayılı Yeni Gümrük Kanunu çıkartmıştır. Bu kanununun uygulama esaslarını düzenleyen bir gümrük yönetmeliği 20.01.2000 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak kanun ile aynı tarihte yürürlüğe girmiştir. Yeni Gümrük Kanunu 248 madde on üç kısım, otuz yedi bölüm ve on dört ayırmadan oluşmaktadır.¹¹

4458 sayılı Yeni Gümrük Kanunu genel olarak Avrupa Gümrük Kodu'nun bir çevirisi niteliğine sahiptir. Çeviri özelliğinin ön plana çıkması Kanun'un uygulamasında sorunların çıkmasına neden olmaktadır. Çünkü Kanun ağır bir dille yazılmış ve Türk Mevzuatına yeni uygulamalar sokmuştur. Ayrıca Kanunu'nun birçok maddesi açıklanırken sürekli önceki maddelere atıfta bulunmaktadır. Bu nedenle Kanunun anlaşılması zorlaşmaktadır. Bu yönüyle 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun uygulamasında sorunlar yaşanabilir.

4458 sayılı Yeni Gümrük Kanunu içerdiği hükümler bakımından AB mevzuatıyla uyumlu standartlar getirmektedir. Bir usul kanunu olan 4458 sayılı Kanun ithalat, ihracat ve diğer dış ticaret işlemlerindeki idari işlem sayısında sağladığı azalma nedeniyle dış ticaret sektöründe büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

Yeni Gümrük Kanunu Türk Gümrük Mevzuatını, imzalamış olan uluslar arası antlaşmalara ve AB mevzuatına uyumlu hale getirmiştir. Türk Gümrük Mevzuatını tek metin içerisinde toplayan ve köklü değişiklikler getiren yasa, dış ticaret politikalarına uyarlanabilecek esnek bir gümrük tarifesi oluşturmuştur. Ayrıca ihracatın daha kolay yapılabilmesini ve esasları belirlemede Gümrük Müsteşarlığı'na yeni yetkiler getirmiştir.

Gümrük Kanunu'nun amacı 1 inci madde de belirtilmiştir. Bu maddeye göre Kanun'un amacı Türkiye Gümrük Bölgesine Giren ve Çıkan eşyaya ve taşıt araçlarına uygulanacak gümrük kurallarını belirlemektir. Kanun'un 1. maddesinde adı geçen Türkiye Gümrük Bölgesi, Türkiye Cumhuriyeti topraklarını kapsar Türkiye karasuları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesine tabidir¹².

¹¹ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

¹² Aynur Önür, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi Ders Notları**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, 2010, s.90-92.

Türk gümrük sisteminin en önemli ve ağırlıklı ögesi kuşkusuz gümrük mevzuatıdır. Söz konusu **gümrük mevzuatını** gümrükler ve gümrükleme işlemleri ile ilgili yasal düzenlemelerin bütünü şeklinde ifade etmek mümkündür. Bütün ülkelerde olduğu gibi Türk Gümrük Mevzuatı da geniş hacimli ve çeşit açısından zengindir. Bunu yasalar, Bakanlar Kurulu Kararları, yönetmelikler ve tebliğler şeklinde sıralayabiliriz. Bunların toplamı beş bin sayfayı geçer. Asıl önemlisi bu mevzuat sürekli yenilenme ve değişme halindedir. Bunlardan birkaç önemli örneği satır başı olarak vermek istiyoruz.

2.1. Gümrük Kanunu

1972 tarih ve 1615 sayılı eski Gümrük Kanunu tam 28 yıl yürürlükte kaldıktan sonra 2000 yılında gerçekleşen gümrük reformu ile 27.10.1999 tarih ve 4458 sayılı yeni Gümrük Kanunu 5 Şubat 2000 tarihinde yürürlüğe girmiş ve Türkiye'de yeni bir dönem başlamıştır. 13 kısım, 247 esas ve 6 geçici maddeden oluşan yeni 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun iki temel hedefi vardır. Bunlardan ilki gümrük mevzuatı ve uygulamasında AB'ye uyum sağlamak, diğeri de Türkiye'de etkili bir gümrük rejimine işlerlik kazandırmaktır. Sözü edilen bu Yasa ile Türkiye'de yeni bir gümrük düzeni kurulmuş, gümrük yükümlülüğünün sınırları çizilmiş, gümrük idaresine yeni bir görev verilmiş, gümrükte iş takibi bir düzene alınmış ve ceza hükümleri yenilenmiştir.¹³

Yeni Gümrük Yönetmeliği, 24771 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak, 01.07.2002 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir.

2.1.1. Kanunun Amacı

Gümrük Kanunu'nun amacı, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine giren ve çıkan eşyaya ve taşıt araçlarına uygulanacak gümrük kurallarını belirlemektir. Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi deyimine, Türkiye kara suları, iç suları ve hava sahası Gümrük Bölgesine dahildir.¹⁴

¹³ www.gümrük.gov.tr

¹⁴ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

2.1.2. Gümrük İdaresi ve Gümrük Gözetimi

"Gümrük İdaresi ve idareleri" deyimi ise, gümrük mevzuatında belirtilen işlemlerin, kısmen veya tamamen yerine getirildiği merkez veya taşra teşkilatındaki hiyerarşik yönetim birimlerini tanımlar.

"Gümrük Gözetimi" gümrük mevzuatına ve gereken hallerde gümrük gözetimi altındaki eşyaya uygulanacak diğer hükümlere uyulmasını sağlamak üzere, gümrük idareleri tarafından yapılır.

2.1.3. Gümrük Kanununda Kişi, Sorumlulukları ve Temsil Hakkı

2.1.3.1. Kişinin Tanımı

Gümrük Kanunundaki "Kişi", gerçek ve tüzel kişiler ile hukuken tüzel kişilik statüsüne sahip olmamakla birlikte yürürlükteki mevzuat hükümleri uyarınca hukuki tasarruf yapma yetkisi tanınan kişi ve ortaklıklardır.

2.1.3.2. Kişinin Sorumlulukları

Gümrük Kanununda kişinin sorumluluğu aşağıda açıklanmıştır.

- a- Gümrük işlemleri ile muhatap olan "kişi"ler, bu kanuna dayanılarak çıkarılan tüzük, kararname ve yönetmelik hükümlerine uymak,
- b- Gümrük idarelerinin yapacağı gözetim ve denetimlere tabi olmak,
- c- Gümrük idarelerinin kendi adına veya başka idareler nam ve hesabına tahsil edeceği her türlü vergi, resim, harç ve ücretleri ödemek,
- d- Teminat gerektiren işlemleri, teminata bağlamak, e- Kanun, kararname ve yönetmelik hükümlerinin uymayı zorunlu kıldığı her türlü işlemleri yerine getirmekle yükümlüdürler.

2.1.3.3. Temsil Hakkı

Gerçek ve tüzel kişiler, gümrük mevzuatı ile öngörülen tasarruf ve işlemleri gerçekleştirmek üzere gümrük idarelerindeki işleri için bir temsilci tayin etmek suretiyle "temsil hakkı"na sahiptir.

Temsil, doğrudan veya dolaylı olabilir. Temsilci, doğrudan temsil durumunda başkasının adına hareket eder. Dolaylı temsil durumunda ise kendi adına, ancak başkasının hesabına hareket eder. Temsilci, temsil edilen kişi namına hareket ettiğini beyan etmek, temsilin doğrudan veya dolaylı olduğunu belirtmek ve sahip olduğu temsil yetki belgesini gümrük idarelerine ibraz etmek zorundadır.

Eşyanın gümrük işlemleri, sahipleri veya sahipleri adına hareket edenler tarafından doğrudan temsil yoluyla veya gümrük müşavirleri tarafından dolaylı temsil yoluyla takip edilir.

Devlet, belediye, il özel idareleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin amir ve memurları, özel hukuk tüzel kişilerinin kendilerini temsile yetkili personeli, tüm gümrük işlemlerini doğrudan temsil yoluyla takip edebilir.¹⁵

2.1.4. Gümrük Kanununda Eşya

2.1.4.1. Eşyanın Tanımı

Gümrük Kanununda "Eşya" deyimi, her türlü madde, ürün ve değeri ifade eder.

2.1.4.2. Serbest Dolaşımda Bulunan Eşyanın Tanımı

Serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutularak T.C. Gümrük Bölgesine giren eşya ile üretiminde kullanılan girdilerin yerli olup olmadığına bakılmaksızın, Türk menşeli sayılan eşyaların tamamıdır. Eşyanın "Gümrük Statüsüne uyumlu olup olmadığı ise bu kanuna göre belirlenir.

Türkiye Gümrük Bölgesine gelen eşyanın serbest dolaşıma girişi; ticaret politikası önlemlerinin uygulanması, eşyanın ithali için öngörülen diğer işlemlerin tamamlanması ve kanunen ödenmesi gereken vergilerin tahsili ile mümkündür.

Yani "eşya"nın ithali için yasada belirtilen vergiler tahsil edilmemiş (*ya da teminat gösterilmemiş*) ve diğer işlemleri tamamlanmamış ise o eşya "Serbest Dolaşıma" girme hakkı kazanmamış demektir.¹⁶

¹⁵ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

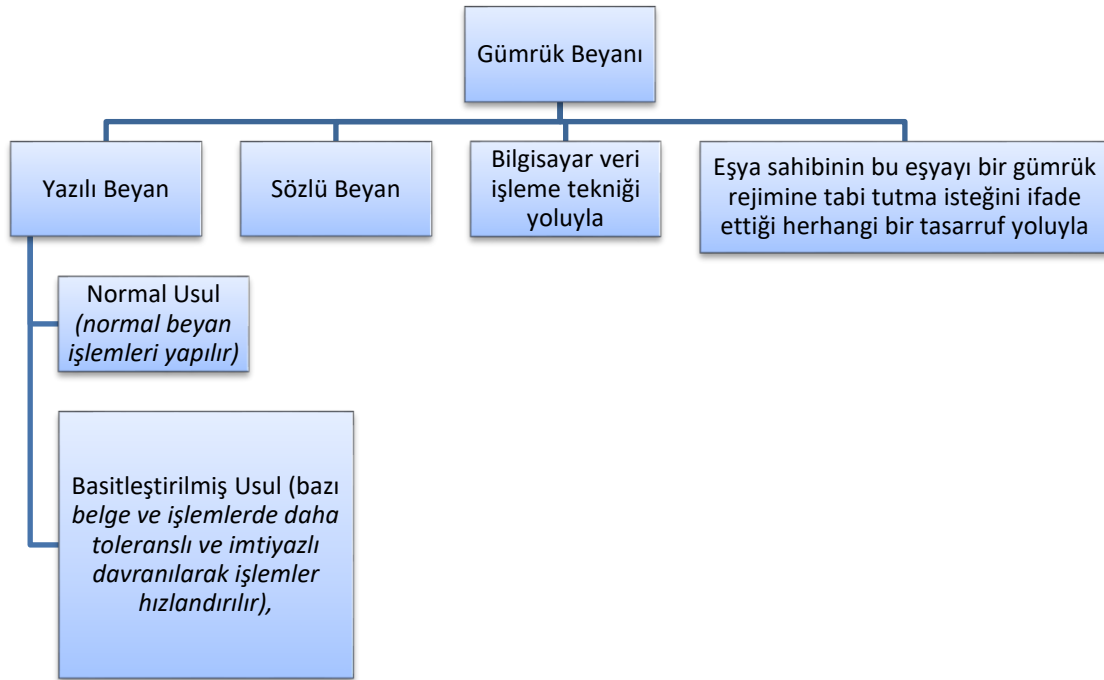
¹⁶ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

2.1.4.3. Eşyanın Gümrük Beyanı ve Sunumu

Gümrük rejimine tabi tutulmak istenen eşya, bu rejime uygun şekilde yetkili gümrük idaresine "beyan" edilir. İhracat, hariçte işleme, transit veya antrepo rejimi için beyan edilen serbest dolaşımda bulunan eşya, gümrüğe verilen beyannamenin tescilinden itibaren Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkıncaya veya imha edilinceye ya da gümrük beyannamesi iptal edilinceye kadar gümrük gözetimi altında kalır.

İthalat ve ihracat işlemine tabi mal ve hizmetlere, gümrük kanununun uygulanması için kanuna göre belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebini içeren "Gümrük Beyanının yapılması gerekir.

Gümrük beyanı, aşağıdaki şekilde veriler yöntemlerden herhangi birisi ile yapılabilmektedir.

Gümrük Beyannamesini, kendi adına beyanda bulunan "Beyan Sahibi" kişi düzenler ve gümrük idaresine teslim eder.

Eşyanın beyanı ile birlikte gümrük idaresine sunulması gerekir. "Eşyanın gümrüğe sunulması" eylemi, eşyanın gümrük idaresine ya da gümrükçe tayin edilen veya uygun görülen

herhangi bir yere getirilmesi üzerine, belirlenen usul ve esaslara uygun olarak, gümrük idarelerine teslimi ile gerçekleşir.

Müsteşarlıkça belirlenen esaslara uygun olarak serbest bölgelere konulan eşya hariç olmak üzere, gümrük idaresine veya gümrük idarelerinin belirlediği veya uygun gördüğü diğer bir yere gelen eşya, bunu Türkiye Gümrük Bölgesine getiren kişi veya yerine göre eşyanın gelişinden sonra taşımalarını üstlenen kişi tarafından gümrüğe sunulur.¹⁷

2.1.4.4. Eşyaya Gümrükçe İşlem veya Kullanım Belirlenmesi

Gümrüğe sunulan eşyaya, gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanım tayin edilir.

Özet beyan kapsamındaki eşyaya, gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanım belirlenerek, buna ilişkin işlemler;

- a. Denizyolu ile gelen eşya için, özet beyan verildiği tarihten itibaren 45 gün,
- b. Diğer bir yolla gelen eşya için, özet beyan verildiği tarihten itibaren 20 gün, içinde tamamlanır.

Şartlar gerektirdiği takdirde, Müsteşarlık (a) ve (b) bendinde belirtilen sürelerden daha kısa saptayabilir veya bu sürelerin uzatılmasına izin verebilir. Ancak, gerçek ihtiyaçları aşan süre uzatımı yapılamaz.

2.1.4.5. Eşyanın Geçici Depolanması

Eşya gümrüğe sunulmasından sonra; gümrükçe onaylanmış bir işleme veya kullanıma tabi tutuluncaya kadar geçici depolanan eşya statüsünde bulunur ve bu şekilde adlandırılır.

Geçici depolanan eşya; gümrük idarelerinin uygun gördüğü yerlerde ve bu idarelerinin belirlediği koşullarda depolanabilir.

Gümrük idareleri, geçici depolanan eşya için tahakkuk eden gümrük vergilerinin ödenmesi amacıyla, eşya sahibinden teminat isteyebilir.

¹⁷ www.gumruk.gov.tr

Yolcu beraberinde getirilip gümrüğe sunulmasından sonra gümrük ambarlarına konan eşyanın buralarda kalabileceği süre 3 aydır.

2.1.4.6. Eşyanın Menşei

Tümüyle bir ülkede elde edilen veya üretilen eşya, o ülke menşeidir. Menşe şahadetnamesi ibrazı ihtiyaridir.

Uluslararası ve ikili anlaşma hükümlerine göre, Menşe Şahadetnamesine dayanılarak indirimli tarifeden yararlanılmak istenilmesi halinde, eşyanın anlaşmaya taraf ülke menşeli olduğunu veya o ülkede gördüğü değişiklik ve işlemler dolayısıyla öyle sayılması gerektiğini bildiren Menşe Şahadetnamesi ibrazı zorunludur.

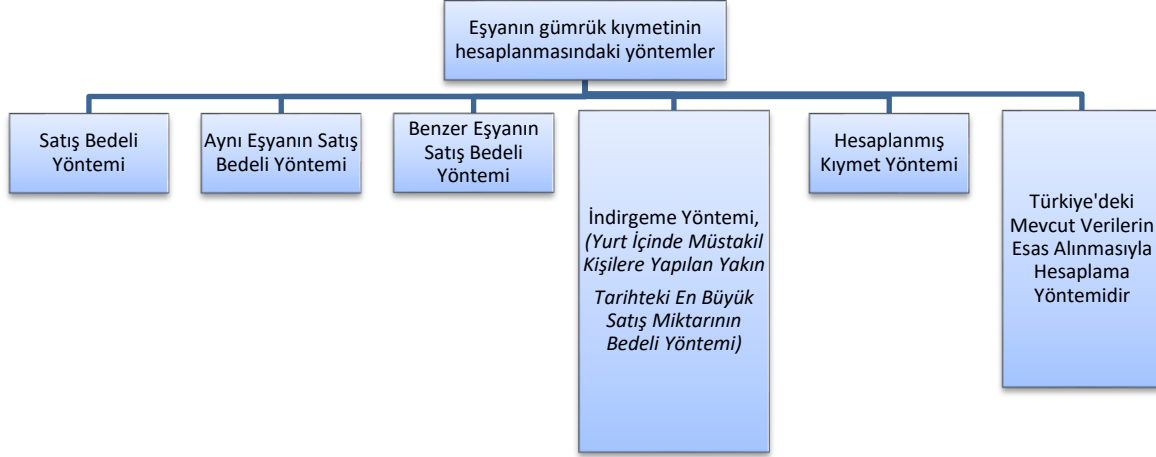
Menşe Şahadetnamelerinin şekli, içeriği bilgileri, uluslararası düzenlemeler dikkate alınarak yönetmelikle belirlenir.

Menşe Şahadetnamesinin ibrazına rağmen ciddi bir şüphe durumunda, ek kanıtları isteme konusunda gümrük idareleri yetkilidir.

2.1.4.7. Eşyanın Gümrük Kıymeti

İthal eşyasının gümrük kıymeti; ithal eşyası üzerinden advalorem sisteme göre gümrük vergisinin hesaplanmasına esas teşkil edecek eşya kıymetidir.

Eşyanın gümrük kıymetinin hesaplanmasındaki yöntemler aşağıda açıklanmıştır. Bu yöntemler;

2.1.4.8. Eşyanın Ağırlığı ve Kaplan

Gümrük tarifesinde ağırlık esasına göre vergiye tabi eşyada, vergiye esas teşkil eden ağırlıklar;

- a. Brüt ağırlığa atıfta bulunulan hallerde, eşyanın kendi ağırlığı ile tüm ambalaj maddeleri ve kapların ağırlıkları toplamı,
- b. Net ağırlığa veya sadece ağırlığa atıfta bulunulan hallerde; eşyanın kendi ağırlığı, olarak değerlendirilir.

Brüt ağırlığı üzerinden vergiye tabi eşya ambalajsız geldiği takdirde, eşya bulunduğu haldeki ağırlığı üzerinden vergiye tabi tutulur.

Beyan edilen ölçü birimi ile vergilendirmeye esas alınan ölçü biriminin farklı olması halinde, bunların birbirlerine dönüştürülmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

2.1.4.9. Eşyanın Tesliminden Sonra Beyanın Kontrolü

Gümrük idareleri, eşyanın tesliminden sonra ve beyannamedeki bilgilerin doğruluğunu saptamak amacıyla, eşyanın ithal veya ihraç işlemlerini veya sonraki ticari işlemlere ilişkin ticari belge ve verileri kontrol edebilirler. Bu kontroller beyan sahibine ait yerlerde veya belge

ve verileri ticari amaçla elinde bulunduran diğerk kişilere ait yerlerde yapılabilir. Mümkün olduğu takdirde eşya muayene de edilebilir.¹⁸

Gümrük idareleri, kendi yetkileri doğrultusunda veya beyan sahibinin talebi üzerine, yönetmelikle belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde, beyannamenin düzeltilmesini eşyanın tesliminden sonra da yapabilirler.

Beyannamenin incelenmesi veya eşyanın tesliminden sonraki kontrolü sonucunda, ilgili gümrük rejimine ilişkin hükümlerin yanlış ve eksik bilgilere dayanarak uygulandığının saptanması halinde, gümrük idareleri, bu kanunda yer alan ceza hükümleri saklı kalmak üzere, beyanı yeni bulgulara göre düzeltmek için gerekli işlemleri yaparlar.

2.1.4.10. Geri Gelen Eşyanın İthalat Vergilerinden Muafiyeti

Ayniyeti değışmeden geri gelen eşya, yeniden ithal edilen eşya sayılır ve ithal vergilerinden muaf tutulur.

İhraç edilen eşya, ihraç tarihinden itibaren üç yıl içinde geri gelirse, beyan sahibinin talebi üzerine, ithalat vergilerinden muaf tutulur.

İhraç edildikten sonra görünümü ile ilgili bakımın sürdürülmesi için gerekli işleme tabi tutulmuş eşya, ithal vergilerinden muafıtır.

İhracatçı KDV iadesinden faydalanmamışsa, geri gelen mal için KDV ödemeksizin malı gümrükten çeker. KDV iadesinden faydalanmış ise geri gelen malın KDV'sini öder ve geri gelen malı ithal eder.

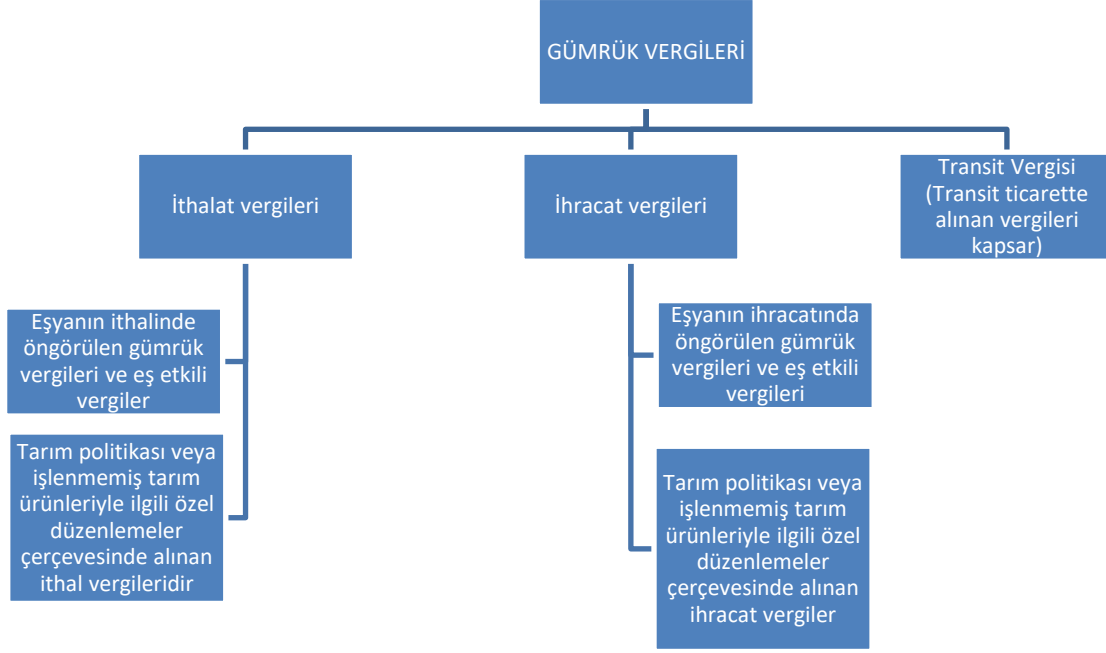
Geri gelen eşyanın kıymeti, Türkiye Gümrük Bölgesinden ihraç edildiğı tarihteki kıymetinden daha yüksek olamaz.

¹⁸Osman Barbaros Kemer, **İş Dünyası İçin Pratik Dış Ticaret İşlemleri**, Aktüel Yayınları, İstanbul, 2009, s.73.

2.1.5. Gümrük Vergisi, Tarifeleri, Tahakkuku, Ödeme ve Teminat

2.1.5.1. Gümrük Vergisi

Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine giren veya çıkan eşya, yürürlükteki hükümlere göre (*istisnalar saklı kalmak kaydıyla*) "Gümrük Vergisi"ne tabidir. Bu vergiler ithalat, ihracat ve transit gümrük vergileri olarak uygulanır.¹⁹

Günümüzde uluslar arası çifte vergilendirmeyi önlemek amacıyla "*varış ülkesinde vergilendirme*" ilkesi gereğince gümrük vergileri esas itibarıyla ithalat gümrük vergisi biçiminde uygulanmaktadır.

Örnek; varış ülkesinde vergileme esasına göre Türkiye 'den Rusya 'ya yapılan ihracatta gümrük vergileri çıkış ülkesi olan Türkiye 'de değil, varış ülkesi olan Rusya 'da vergilendirilecektir. Bu ilkenin işletilmesinin sonucu olarak transit ticaret işlemlerinden hiç, ihracat işlemlerinden de neredeyse hiç vergi alınmamaktadır.

Ancak; vergi benzeri bazı fonlar kapsamında eş etkili vergilerin alındığı görülmektedir. Örnek; Türkiye 'de çerçevesi oldukça daraltılmış olmakla birlikte, "*Destekleme Fiyat İstikrar*

¹⁹ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

Fonu" (DFİF) kapsamında bazı ürünlerin ihracatında fon adı altında devlete yapılan ödemeler söz konusudur.²⁰

2.1.5.2. Gümrük Tarifesi ve Eşyanın Tarife Pozisyonlarına Ayrılması

Gümrük vergileri, gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte yürürlükteki gümrük tarifesine göre hesaplanır. Gümrük Tarifesi:

- a. Bakanlar Kurulunca kabul edilen Türk G. Tarife Cetvelini,
- b. Tamamen veya kısmen Türk G. T. Cetveline dayanan veya bu cetvele alt açılımlar ekleyen ve eşya ticaretine ilişkin tarife önlemlerinin uygulanması için tespit edilen diğer cetvelleri,
- c. Türk Gümrük Tarifesinin kapsadığı eşyaya uygulanacak;

i-Gümrük vergi oranlarını,

ii-Tarım politikası işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde alman ithalat vergilerini,

d. Türkiye'nin bazı ülkeler veya ülke grupları ile yaptığı tercihli bir tarife uygulaması gerektiren anlaşmalarda yer alan tercihli tarife uygulamalarını,

e. Türkiye tarafından tek taraflı olarak bazı ülkeler, ülke grupları veya toprak parçalarına tanınan tercihli tarife uygulamalarını,

f. İthalat vergilerinde, bazı eşyaya şartlı olarak uygulanacak muafiyet veya indirim uygulamalarını,

g. Yukarıdakiler dışındaki diğer tarife uygulamalarını, kapsar.

Türk Gümrük Tarife Cetveli, izah namesi veya eşya fihristi, Müsteşarlıkça hazırlanır ve Resmi Gazetede yayımlanır. Bu şekilde yayımlanan metinler idari ve kaza-i uygulamalarda esas tutulur.

Tercihli tarife uygulaması, tarife kotaları kapsamında olsa dahi, ithalat vergilerinde bir indirim veya şartlı muafiyet uygulamasıdır.

²⁰ www.gumruk.gov.tr

2.1.5.3. Gümrük Vergilerinin Tahakkuku, Tebliği ve Ödenmesi

Gümrük idaresi tarafından gerekli bilgiler kullanılarak tahakkuk ettirilen gümrük vergileri, Gümrük Vergileri Tahakkukunu İzleme Defterine veya bilgisayara kaydedilir. Bilgisayara kayıt halinde, bilgisayar çıktıları Gümrük Vergileri Tahakkukunu İzleme Defteri yerine geçer.

Ancak;

- a. Geçici bir anti-damping vergisi veya fark giderici vergi uygulandığı,
- b. Kanunen alınması gereken verginin, bağlayıcı tarife ve menşe bilgisine istinaden belirlenen tutarlardan yüksek olduğu,
- c. Vergi tutarının Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen seviyenin altında kaldığı, hallerde, hesaplanan vergiler Gümrük Vergileri Tahakkukunu İzleme Defterine kaydedilmekle birlikte, bunların özel durumu defterde belirtilir.

Gümrük Vergileri Tahakkukunu İzleme Defterinin şekli ile bu defterin tutulmasına ilişkin usul ve esaslar Müsteşarlıkça belirlenir.

Gerekli teminatın sağlanması şartıyla, belirli aralıklarla ve ayrıca kişiye teslim edilen aynı cins eşyanın gümrük vergileri 30 günü geçmeyecek şekilde belirlenecek bir süre içinde tahakkuk ettirilerek Gümrük Vergileri Tahakkukunu İzleme Defterine kaydedilebilir.²¹

Gümrük vergileri, tahakkukundan hemen sonra beyanname veya beyanname yerine geçen belge üzerinde yükümlüye tebliğ edilir.

Yapılan denetlemeler sonucunda hiç alınmadığı veya noksan alındığı belirlenen gümrük vergilerine ilişkin tebligat, gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihten itibaren üç yıl içinde yapılır. Şu kadar ki, gümrük yükümlülüğünün doğduğu olayla ilgili olarak dava açılması zaman aşımını durdurur.

²¹ Aynur Önür, **İthalat Uygulaması Ders Notları**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, 2011, s.63

Yükümlü tarafından gümrük beyannamesinde gösterilen vergi tutarı ile Gümrük idaresince hesaplanan vergi tutarının eşit olması halinde, Gümrük idarelerinin eşyayı teslim etmesi, gümrük vergilerinin yükümlüye tebliği yerine geçer.

Gümrük vergileri Türk Lirası olarak ödenir. Gümrük vergileri, yetki verilen bankalar aracılığıyla da tahsil edilebilir.

Süresi içinde ödenmeyen kesinleşmiş gümrük vergileri hakkında ve 6183 sayılı A.A. Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

2.1.5.4. Gümrükte Teminat Gerektiren İşlemler

Gümrük mevzuatı uyarınca Gümrük İdareleri, Gümrük Vergilerinin ödenmesi sağlamak üzere bir "*teminat*" verilmesini gerekli görmeleri halinde, yükümlü kişiden teminat ister. Gümrük idareleri, teminat vermesi istenen kişinin yerine başka bir kişinin de teminat vermesini kabul edebilir. Teminat aranmayacak ve kısmı teminat uygulanacak halleri belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.²²

Teminat tutarı, teminata konu Gümrük vergileri tutarının kesin olarak tespiti halinde bu miktar, diğer hallerde ise tahakkuk edilen veya edilecek Gümrük vergilerinin en yüksek tutarına eşit düzeyde saptanır.

Götürü teminat alınmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

2.1.5.5. Gümrük Yükümlülüğünün Sona Ermesi

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri saklı kalmak üzere, gümrük yükümlülüğü;

- a. Vergilerin ödenmesi,
- b. Vergilerin kaldırılmasına karar verilmesi,
- c. Gümrük beyannamesinin iptal edilmesi,

²² Osman Barbaros Kemer, A.g.e., s.102.

d. Eşyanın bir gümrük rejimi kapsamında tesliminden önce zapt ve müsadere edilmesi veya imha edilmesi; 164'üncü Madde² uya-nınca imha veya terk edilmesi; doğal özellikleri veya beklenmeyen haller yahut mücbir sebep nedeniyle telef ve kaybı, hallerinde sona erer.

2.1.6. Gümrük Rejimi

Gümrük Kanunu'na göre "Gümrük Rejimi" aşağıdaki konulan kapsar²³.

- a. Serbest dolaşıma giriş rejimini,
- b. Transit rejimini,
- c. Gümrük antrepo rejimini,
- d. Dahilde işleme rejimini,
- e. Gümrük kontrolü altında işleme rejimini,
- f. Geçici ithalat rejimini,
- g. Hariçte işleme rejimini,
- h. İhracat rejimidir.

2.1.7. Gümrük Mevzuatının Uygulanmasına İlişkin Kararlar

2.1.7.1. Gümrük Mevzuatına İlişkin Kararlar

1. Gümrük idarelerinin gümrük mevzuatının uygulanmasına ilişkin bir karar vermesini talep eden her kişi, kararın verilebilmesi için gerekli bütün bilgi ve belgeleri söz konusu idarelere ibraz etmek zorundadır.

2. Karar alınması talebinin yazılı olarak yapılması gerekir. Gümrük idareleri, söz konusu talebe ilişkin başvurunun kendilerine ulaştığı tarihten itibaren 30 gün içinde karar alırlar. Verilen kararlar başvuru sahibine yazılı olarak tebliğ edilir.

Ancak; Gümrük idareleri tarafından bu süreye uyulması mümkün değilse, belirtilen süre aşılabılır. Bu durumda gümrük idaresi, başvuru sahibine gerekli gördükleri ek süreyi de belirterek bilgi verir.

²³ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

3. Gümrük idareleri tarafından gerek başvuruların reddine ve gerekse muhatabı kişinin aleyhine olarak verilen yazılı kararlar, (*yasanın uygun gördüğü hallerde*) itiraz yolu açık olmak üzere gerekçeli olarak alınır ve bu hususlar kararda belirtilir.

4. Alınan kararlar (*yasa ile özellik arz eden hükümler saklı kalmak üzere*) gümrük idareleri tarafından derhal uygulanır.

Kararların Değiştirilmesi veya İptali

Gümrük idaresinin ilgilinin lehine olan kararlar, aşağıdaki hallerin oluşması halinde iptal edilir.

- a. Kararın yanlış ve eksik bilgilere dayanılarak verilmesi halinde,
- b. Başvuru sahibinin bu yanlışlık veya eksikliği bilmesi ya da bilmesi gerektiği hallerde,
- c. Kararın doğru veya tam bilgilere dayanılarak verilmesinin mümkün olmamasının tespiti halinde.
- d. Kararın iptal işlemi, iptal kararının verildiği tarihte yürürlüğe girer. Aşağıdaki işlemlerin oluşması halinde, ise ilgilinin lehine olan karar değiştirilir veya iptal edilebilir.
- e. Kararda öngörülen bir veya birden fazla koşulun gerçekleşmemiş ya da gerçekleşemez olması,
- f. İlginin lehine olan bir kararda öngörülen bir yükümlülüğe yine ilgilinin uymaması halinde kararın iptali, muhatabına tebliğ edilir.

Verilen iptal veya değiştirme kararı tebliğ tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Karar muhatabının yasal çıkarlarının gerektirdiği "istisnai hallerde", kararın iptalinin veya değiştirilmesinin yürürlük tarihi yönetmelikle belirlenen koşullar altında ertelenebilir.

2.1.8. Gümrük İdaresinden Bilgi Alma ve İdareye Bilgi Verme

2.1.8.1. Gümrük İdaresinden Bilgi Alma

Kişiler gümrük idarelerinden gümrük mevzuatının uygulanması hakkında bilgi talep edebilirler. Ancak; bu tür bir talep, fiilen tasarlanan bir ithalat ya da ihracat işlemine dayanmıyorsa reddedilebilir.

Bilgiler, talep edene ücretsiz olarak verilir. Bununla birlikte; özellikle eşyanın kimyevi tahlili veya ekspertizi ya da talep edene geri gönderilmesi nedeniyle gümrük idarelerince yapılan masraflar, talepte bulunan tarafından karşılanır.

2.1.8.2. Gümrük İdaresine Bilgi Verme ve Gizlilik

Gümrük Müsteşarlığı, gümrük mevzuatının doğru olarak uygulanması için gerekli gördüğü bütün önlemleri alır.

Gümrük işlemleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili bulunan kişiler; G. Müsteşarlığının veya gümrük idarelerinin talebi üzerine gümrük işlemleri ile sınırlı olmak kaydıyla, belirlenen süreler içinde gerekli belge ve bilgileri vermek ve her türlü yardımı sağlamakla yükümlüdür.

Kendilerinden bu konularda bilgi istenilen kişiler, özel kanunlarda yazılı gizlilik hükümlerini ileri sürerek bilgi vermekten kaçınamazlar.

Gümrük idareleri gizli nitelikteki veya gizlilik esasına göre elde edilen bütün bilgileri saklamak zorundadır. Bu bilgileri veren kişinin veya makamın açık izni olmaksızın söz konusu bilgiler açıklanamaz.

2.1.8.3. Gümrük İdaresinden Alınan Belge ve Bilginin Saklanması

Kanunda belirtilen belge ve bilgileri kişiler, gümrük kontrolü amacıyla 5 yıl süre ile saklamak zorundadırlar. Belge saklama süresi; serbest dolaşıma giriş veya ihracat beyanlarına ilişkin belgelerin tescil edildiği yılın sonundan itibaren işlemeye başlar.²⁴

²⁴Mehmet Melemen, *Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemleri*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2008, 67.

2.2. İhracat Ve İthalatta Gümrük İşlemleri

Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri (EDİ-BİLGE) yazılımının kullanıldığı. otomasyona geçmiş olan gümrüklerde; dış ticaret elemanı gümrüğe gelmemekte, gerekli tüm işlemler on-line olarak bilgisayar ortamında yapılmaktadır. Otomasyona geçmiş olan gümrüklerce ithalatçı, ihracatçı firmalara ve gümrük müşavirliğine kendilerine ait şifreler verilmektedir. Firmalar bu şifreleri kullanarak, dış ticaret işlemlerini çalışma ofislerinden yürütme olanağına sahip olmaktadır.³

2.2.1. İhracatta Gümrük İşlemleri

1	Beyan Yapılan Gümrük İdaresi (İlgili Gümrük)
2	EDI (Gümrük İdaresinden Gelen Bilgiler Ulaşır)
3	Bilgi İşlem Merkezi (Ankara) Beyan Yapılan Bilgiler Sisteme Girer
4	EDI (Merkezden Onaylanan Bilgiler Geri Gönderilir)
5	EDI Onaylanan Bilgiler (Beyan Yapılan Gümrük İdaresine Döner)

İhracat işlemlerinde, ihracatı yapılan ürün, ithalatçı ülke ve ihracatın şekli dikkate alınarak, gümrük idaresine sunulacak belgeler hazırlanır.

Örnek olarak; Avrupa Birliği (AB) üyesi bir ülkeye (İtalya'ya) sevk edilecek %100 pamuklu ipliğin ihracatı için;

- a. Gümrük Beyannamesi,
- b. Fatura,
- c. Çeki Listesi,
- d. A.TR Dolaşım Belgesinin hazırlanarak, gümrük idaresine sunulması gerekir.

Bu ürünün Serbest Ticaret Anlaşması (STA-EFTA) yapılan İsrail'e gönderilmesi halinde ise aşağıdaki belgelerin;

- a. Gümrük Beyannamesi,
- b. Fatura,

c. Çeki Listesi,

d. EUR-1 Dolaşım Belgesinin hazırlanarak, gümrük idaresine sunulması gerekecektir.

Diğer ülkelere gönderilmesi halinde Menşei Şahadetnamesi 'nin ayrıca sunulması gerekir.

2.2.1.1. Gümrük İdaresine Sevk Öncesi Hazırlık

İhraç edilecek eşyanın gümrük idaresine sevk edilmesinden önce aşağıdaki hazırlıkların yapılması gerekir.

a. Eşyayı taşıyacak nakliyeciyi ile sözleşme yapılır ve malı taşıyacak araç plakası alınır.

b. İhracat için "Fatura" hazırlanır.

c. "Gümrük Beyannamesi" hazırlanır. İhracatçı birliğine kayıt ettirilerek, Nisbi Aidat Makbuzu alınır.

d. Ülkesine göre A.TR - EUR-1 ve Menşei Şahadetnamesi düzenlenir. Ticaret ve Sanayi Odasına onaylatılır.

e. Çeki Listesi tamamlanır. Ürünün, kayda bağlı ürün olması halinde İhracatçı Birliğine kayıt ettirilir ve onaylatılır.

f. İhracatın yapılacağı ülkeye göre FORM-A, Konsolosluk Onay Belgesi vb. gibi özel belgeler var ise hazırlanır.

Gümrük idaresine Sevk Öncesi Hazırlık Şeması⁵

1	Malı Taşıyacak Nakliyeciyeye Rezervasyon Yapılır.		Malı Taşıyacak Araç Plakası Firmaya Verilir.
2	İhracat İçin Dokümanlar Hazırlanır.		
3	Fatura Düzenlenir. (<i>Invoice</i>)		
4	Gümrük Beyannamesi 4'lü veya 8'li düzenlenir. Gerekirse (<i>Devam Formu</i>)	<i>Kayıt</i>	Nisbi Aidat Ödenir. İhracatçı Birliğine
5	A.TR/EUR-1 Menşei Şahadetnamesi	<i>Kayıt</i>	Ticaret ve Sanayi Odasına,
6	Çeki Listesi Hazırlanır. (<i>PackingList</i>)		
7	Ürün Kayda Bağlı İse	- <i>Kayıt</i>	İhracatçı Birliğine,

8	ihraç Edilecek Ülkeye Göre Hazırlanacak Özel Belgeler (<i>Form-A, Konsolosluk Onayı v.b.</i>)
9	Gümrük idaresine Sevk Yapılır.

2.2.1.2. Eşyanın Gümrüğe Beyanı

Gümrük rejimine tabi tutulmak istenen eşya, bu rejime uygun şekilde yetkili gümrük idaresine beyan edilir.

İthalat ve ihracat işlemine tabi mal ve hizmete, gümrük kanununun uygulanması için kanuna göre belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebini içeren "Gümrük Beyanı"nın yapılması gerekir.

Gümrük beyanı, yazılı olarak, bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla, sözlü olarak ya da eşya sahibinin bu eşyayı bir gümrük rejimine tabi tutma isteğini ifade ettiği herhangi bir tasarruf yoluyla, yapılabilir.

Gümrük Beyannamesini, kendi adına beyanda bulunan "beyan sahibi" kişi düzenler ve gümrük idaresine teslim eder.

2.2.1.3. Gümrük Beyannamesinin Kabul ve Tescili

Gümrük idaresinde ilgili birime arz edilen gümrük çıkış beyannamesinin, öncelikle kabul ve tescili gerekir. Bu nedenle; ihracata konu olan eşyanın muayeneye hazır durumda olması ve sözü edilen eşyayı sevk edecek nakliyat aracının da eşya mahalline gelmesi ya da yedi (7) iş günü içinde geleceğinin belgelenmesi zorunludur. Fakat; bu noktada standardizasyon kontrolleri dışında, gümrük idaresince yaptırılacak tahlil ve ekspertiz gerektiren durumlarda veya geliş tarihleri ilgili belgelerdeki zamanı geçmemesi koşuluyla, nakliyatta kullanılacak taşıtların gelişinden önce çıkış beyannamesinin tesciline gümrük idaresince izin verilebilir.

İlgili Gümrük İdaresince Gümrük Beyannamesinde bulunması gereken bilgilerin içeriği, diğer ihracata konu belgelerin varlığı, beyannameyi imza edenin yetkisi ve diğer yasal işlemler gümrük idaresince kontrol edilir. Gerekli kontroller yapıldıktan sonra Gümrük Beyannamesinin tescili yapılır. Ancak; burada tescilin tamam olabilmesi için; gümrük

idaresince tutulan deftere uygun şekilde kaydı, kayıt sıra numarası ve tarihi, görevli memurun imzası ile resmi mühürlerin varlığı aranır. Bu işlem sonucunda alınan tescil numarası, çıkış beyannamesine eklenecek tüm diğer belgelere de yazılarak mühürlenir. Gümrük Beyannamesinin tescili ve kabulü sürecinde eğer bir eksikliğe rastlanırsa, bu eksiklik tescil işlemi sona ermeden önce giderilmelidir.

Bilgisayarlı sistem de ise; beyan sahibinin beyannameyi sisteme girmesiyle, beyanname sistem tarafından tescil edilmiş olur. Daha sonra beyan sahibi tarafından imzalanarak, dökümü alınan beyannameler gümrük irtibat servisindeki kabul memuruna verilirler. Kabul memuru daha önce sisteme girilmiş olan beyanname ile kendisine verilen beyannameyi karşılaştırır. Yapılan karşılaştırma sonucunda bir sorun çıkmazsa, kabul memuru ekran ve belge üzerindeki beyannameyi onaylar.

Gümrük Beyannamesinin kabul ve tescilinden sonra, bilgisayar sistemi (EDİ-BİLGE) "Muayenenin şeklini" belirler.

Kırmızı Sahada.. Fiziki Muayene,

Sarı Sahada..... Belgelerin Muayenesi yapılır.

Muayene yapıldıktan sonra ilgili kolcu aracı mühürler.

Otomasyon sisteminin bulunduğu gümrüklerdeyse, muayene için yukarıdaki işlemlerin hiç birisine gereksinim yoktur. Tescil onayı yapıldıktan sonra sistem kendiliğinden muayene kriterlerini, yöntemini ve muayene memurlarını belirleyecektir.⁶

2.2.1.4. İhracat Konu Eşyanın Muayenesi ve Yüklenmesi

İhracata konu olan eşyanın muayenesi, sundurma ve antrepolarında, gümrük idaresinin göstereceği mahallerde, ihracatçı firmanın göstereceği mahallerde ve taşıt üzerinde yapılabilir. Eşyanın muayene yeri belirlendikten sonra, muayene memuru muayene işlemini aşağıdaki sıraya göre yapar. Bunlar;⁷

- a. Kabul ve tescil memurunun inceledikleri belgelerin beyannameye ve beyana uygun olup olmadığı belirlenir.
- b. Belge incelemesi sonunda sorun olmaması halinde, muayene için eşyanın bulunduğu yere gidilir. Muayene mümkün olduğunca ihraç malına zarar vermeden ve idare amirinin işaret

ettiği şekil ve usulde yapılır. Muayene sırasında eşyanın kap sayısı, marka ve numarası, cinsi, türü, niteliği, miktar ve değer açısından beyana uygun olup olmadığı saptanır. Malın yasak veya sınırlamalara tabi olup olmadığı kontrol edilir. Sonuçta muayene neticeleri beyannamenin inceleme tablosunda gösterilir.

c. Muayene sonucunda eğer beyanın doğruluğuna kanaat getirilirse, eşya kolcu nezaretine verilir. Kolcu ihracata konu olan malın sevk aracına yüklenmesine nezaret eder. Eşya ambalajlarının sayısı, marka ve numaraların beyana uygunluğu ile eksik veya fazlalıkların olmamasına kolcu dikkat eder.

d. İhraç eşyası nakliye aracına tamamen yüklendikten sonra, Gümrük Beyannamesi kolcu tarafından imzalanır ve muayene memuruna geri verilir. Muayene memuru da; yüklemenin uygun olduğunu beyanname üzerine şerh düşerek, beyannameyi çıkış servisine verir.

Çıkış işlemleri tamamlandıktan sonra Gümrük Beyannamesinin ihracatçı firmaya ait olan üç no'lu nüshası, firma görevlisine (*muhatabına, temsilcisine veya gümrük müşavirine*) iade edilir.

2.2.2. İthalat Gümrük İşlemleri

"Türkiye Gümrük Bölgesine gelen eşyanın serbest dolaşıma girişi; ticaret politikası önlemlerinin uygulanması, eşyanın ithali için öngörülen diğer işlemlerin tamamlanması ve kanunen ödenmesi gereken vergilerin tahsili ile mümkündür". (*G.K.Md.74*) Maddeden anlaşıldığı gibi, bir malın (*eşyanın*) ithali için yasal işlemlerin tamamlanması ve vergilerin ödenmesi (*tahsili*) esas alınmıştır.²⁵

İthalat gümrükleme süreci aşağıdaki gibidir,

- a. İthalata konu malın gümrük bölgesine gelmesinden önce yapılması gereken işlemler,
- b. Belgelerin ve eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine (idaresine) sunulması,
- c. Gümrük Beyannamesinin gümrük idaresine teslimi (*beyanı*),
- d. Beyannamenin tescili, vesaik ve fiziki kontrollerin tamamlanması,

²⁵Önür, 2011, s.17

- e. Eşyanın Muayene ve Tahakkukunun yapılması,
- f. İthalata konu malın vergilerinin hesaplanması ve tahsili,
- g. Malın ithalatçı firmaya teslimidir.

İthalat gümrükleme işlemleri, yukarıda açıklanan başlıklar altında ayrı ayrı işlenecektir.

2.2.2.1. İthalat Edilen Malın Gümrük Bölgesine Gelmesinden Önce Yapılması Gereken İşlemler

- a. İthalatçı firma aşağıda açıklanan hususların kontrolünü, gümrüğe beyandan önce yapması yararlı olur. Bunlar;ithalata konu eşyanın proforma faturasına uygun olarak nakliyeciyi firmaya teslim edilmiş ve nakliye sözleşmesi imzalanmış olması gerekir. Özellikle malın geliş şekline göre Konşimentosu, CMR, CMO ve Tır Karnesinin gümrük idaresine sunulabilecek şekilde eksiksiz tamamlanmış olması önemlidir.
- b. Malın bedelinin ödenmesi ile ilgili Kambiyo Mevzuatına uygun ödemenin veya ödeme taahhüdü'nün yapılmış olması gerekir.
- c. Malın varsa sigorta işlemlerinden sonra, sevkiyatının yapıldığı araştırılmalı ve izlenmelidir.
- d. Malın Gümrük İdaresine gelişi ile gümrük idaresine (*antrepo/sundurmaya*) indirilmesi veya araçta teslim (*supalan*) işlemleri için gerekli hazırlığın yapılması gerekir.

2.2.2.2. Belgelerin ve Eşyanın Gümrük Bölgesine Sunulması

İthal edilen ürünün geliş şekline göre hazırlanmış olan belgelerin (Konşimentosu ve Tır Karnesinin) gümrük idaresine sunulması ile ithalat gümrük işlemleri başlar. Bu belgelerin boşaltma belgesi ile uyumlu olması gerekir. Bu belgeler boşaltma belgesi ile karşılaştırılması sonucu eksiklik veya fazlalık olması halinde, gümrük idaresi bu eksiklik veya fazlalık ile ilgili yasal işlemleri (*takibatı*) yaptırır.

Gümrük bölgesine gelen mal (*eşya*) antrepoya/sundurmaya indirilir. Mal araçtan muayene edilecek ise araçtan indirilmeden gerekli işlemleri yapılır. Buna "Araç Üstü İşlemi" denir. (*Daha önce araç üstü işleme "Supalan işlemi" denilmekteydi*). Araç üstü işlemi gümrük

idaresine araç üstü işlemi dilekçesi verilmesi suretiyle yapılır. Araç Üstü İşlemi, Gümrük Kanunundaki şartlar yerine getirildiğinde uygulanır.²⁶

Belgelerin gümrük idaresine sunulması ve malın antrepoya/sundurmaya konulmasından sonra beyanın yapılması gerekir. Antrepoya/sundurmaya konulan eşya beyan yapılana kadar dört ay, beyan yapılışından itibaren iki ay antrepo/sundurmada kalabilir. Bu süre içinde beyanı yapılmayan eşyanın tasfiye işlemleri yapılır.

Eşya antrepoya/sundurmaya teslim edildikten sonra, deniz yolu ile gelenler 45 gün, karayolu ile gelenler 20 gün içinde ilgili gümrük idaresine beyanda bulunulması gerekir. Aksi takdirde eşya tasfiye edilir.

Beyandan sonra 30 gün içinde işlemlerin bitmesi ve tüm vergilerinin ödenmesi gerekmektedir.

2.2.2.3. Gümrük Beyannamesinin Gümrük İdaresine Teslimi

"Gümrük rejimine tabi tutulmak istenen eşya bu rejime uygun şekilde yetkili gümrük idaresine beyan edilir" (GK.Md.58/1). Gümrük Kanunundan anlaşılacağı gibi, Türkiye'de serbest dolaşıma girmesi istenen malın, gümrük idaresine yazılı olarak beyan edilmesi gerekir, ithalat ile ilgili Gümrük Beyannamesinde yer alan bilgiler ekinde sunulan belgeler ile uyumlu olmalıdır. Gümrük Beyannamesinde yer alması gereken bilgiler ile ekinde yer alması gereken belgelerin kontrolünden sonra eksiklik çıkmazsa beyanname kabul ve tescil edilir. Tescil edilen beyanname gümrük idaresinde ki deftere kayıt edilir. Beyannameye kayıt numarası verilir. Bu numara beyanname ve ekindeki tüm belgelere işlenir. Gümrük idaresinde görevlendirilen memur beyannameyi imzalar ve mühürlür. Beyannamede eksiklik tespit edilmesi halinde, beyanname muhatabına iade edilir ve eksikliklerin giderilmesi talep edilir.

Tescil işleminin tamamlanmasından sonra idare amiri veya görevlendirdiği yetkili uzman kişi eşyanın beyannamede, vesaiklerinde yer alan özelliklere ve standartlara uygunluğunu aynı zamanda doğruluğunu kontrol eder. Bu kontrole fiziki kontrol ve vesaik kontrolü de denilebilir.²⁷

²⁶Önür, 2010, s.23

²⁷Aynur Önür, 2011, s.21

2.2.2.4. Eşyanın Muayene ve Tahakkukunun Yapılması

Gümrük beyannamesi ile beyan yapıldıktan ve uzman görevli tarafından kontrolün tamamlanmasından sonra, eşyanın gümrük vergisi, özel tüketim vergisi, katma değer vergisi ile gümrükte alınan diğer vergi, resim ve harçların tahakkuku için muayene memuru tarafından işlemler başlatılır.

Muayene memuru, ithalata konu olan eşyanın beyanında yer alan bilgiler doğrultusunda gümrük vergisi (*varsa*), özel tüketim vergisi (*varsa*), katma değer vergisi, anti dumping vergisi (*varsa*) ve gümrükte ithal edilen malın özelliğine göre alınacak diğer vergilerin tahakkuk işlemlerini bilgisayar sisteminde otomatik yaptırır. Varsa vergi muafiyeti ve diğer indirim unsurlarının doğruluğunu, beyannameye uygunluğunu kontrol eder. Bilgisayar sistemi tarafından tahakkuk ettirilen vergilerin çıktısı ithalatçı firma muhatabına veya gümrük müşavirine teslim edilir.

Gümrük idaresinin bilgisayar sistemi kullanılarak tahakkuk ettirilen gümrük vergileri, Gümrük Vergileri Tahakkukunu İzleme Defterine bilgisayar tarafından otomatik kaydedilir.

Bilgisayara kayıt halinde, bilgisayar çıktıları Gümrük Vergileri Tahakkukunu İzleme Defteri yerine geçer (*GK.Md.195/1*).

2.2.2.5. Gümrük Vergilerinin Hesaplanması ve Tahsili

Gümrük vergileri, tahakkukundan hemen sonra beyanname veya beyanname yerine geçen belge üzerinde yükümlüye tebliğ edilir (*G.K.Md.197/1*).

Bilgisayar Sistemi tarafından otomatik hesaplanan vergi bilgileri doğrultusunda, tahakkuk eden vergiler muhatabına (*mükellefe veya temsilcisine*) bildirilir. Tahakkuk eden vergi gümrük idaresinin belirlediği vezneye (*yetki verilen bankaya*) ödenir.

Gümrük vergileri YTL olarak ödenir (*GK.Md.200/1*).

2.2.2.6. Malın İthalatçı Firmaya Teslimi

İthalata konu mal (eşya);

- a. Tahakkuk eden gümrük vergisi ile diğer tüm vergilerinin ödenmesi,

b. Teminat gerektiren hallerde, teminata bağlanması, yada ertelenmesi işleminden sonra muhatabına, temsilcisine veya gümrük müşavirine teslim edilir.

İthalata konu mal gümrük idaresinden teslim alındıktan sonra serbest dolaşıma giriş rejimi (*ithalat işlemi*) tamamlanmış olur. Böylelikle ithalatçı firma ithal edilen malı gümrük bölgesinden çıkarır. Sonrasında ithalatçı firma Dış Ticaret ve Kambiyo Mevzuatı esaslarına göre süresi içinde ithalat dosyasını kapatır.

İthalat İşlemlerinde Gümrükleme Süreci:

1	Gümrüğe Gelen Malın ilgili Gümrük idaresine indirilmesinin Sağlanması Yapılır. (<i>Antrepo/Sundurma veya Araç Ostü İşlem</i>)
2	Gümrüğe Gelen Malın Beyanı ve Gümrük Beyannamesi Düzenlenir.
3	Tescil işlemi Yapılır. (<i>Vesaik</i>) (<i>Gümrük Beyannamesi</i>)
4	Muayene Yapılır. (<i>Fiziki Muayene</i>) (<i>Belge Muayene</i>)
5	Gümrüğe Gelen Malın Gümrük Vergi Hesaplaması Yaptırılır. (<i>Bilgisayar Sistemi Vergilerin Hesaplanmasını Otomatik Yapar</i>).
6	Vezneye veya Yetki Verilen Bankaya vergilerin ödenmesi yapılır. Vergiler; (<i>Gümrük Vergisi - Varsa</i>) (<i>KDV</i>) (<i>ÖİV- Varsa</i>) (<i>Anti Damping -Varsa</i>)
7	Eşyanın Gümrük idaresi Tarafından ithalatçı Firma veya Temsilcisine Teslimi Yapılır.
8	Eşyanın Firmaya (işletmeye) Taşınması ile süreç sona erer.

Kaynak:"Gümrük Mevzuatı uyanca, gümrük idarelerinin gümrük vergilerinin ödenmesini sağlamak üzere bir teminat verilmesini gerekli görmeleri halinde, bu teminat yükümlü veya yükümlü olması muhtemel kişi tarafından verilir" (G.K.Md.202/1).

2.2.2.7. Eksik Tahsil Edilen Gümrük Vergileri

Gümrükte yapılan kontrol ve denetlemeler sonucunda hiç alınmadığı veya noksan alındığı belirlenen gümrük vergileri ile işlemleri daha sonra yapılmak üzere teslim edilen eşyaya ilişkin gümrük vergilerinin, yükümlüye tebliğ tarihten itibaren on gün içinde gümrük idaresinin tayin ettiği bankaya (*vezneye*) ödenmesi zorunludur" *GK.Md.198/1*

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde gümrük mevzuatını oluşturan unsurları öğrendik ve mevzuatın genel çerçevesini çizdik.

BÖLÜM SORULARI

1- Aşağıdakilerden hangisi gümrük kanununda kişinin sorumlulukları arasında yer almaz?

- a. Kanun, tüzük, kararname ve yönetmelik hükümlerine uymak
- b. Gümrük idarelerinin yapacağı gözetim ve denetimlere tabi olmak.
- c. Tahsil edilmesi gereken her türlü vergi resim harç ve ücretleri ödemek
- d. Teminat gerektiren işlemleri teminata bağlamak
- e. Gümrük idareleri kararlarına paralel çözüm yolları üretmek

2- Hangisi serbest dolaşımda bulunan eşya ile ilgili yanlış bir ifadedir ?

- a. T.C.gümrük bölgesine giren eşyayı kapsamına alır.
- b. Üretimde kullanılan girdilerin yerli olup olmadığına bakılmaksızın Türk Menşeli sayılan eşyaları kapsamına alır
- c. Eşyanın gümrük statüsüne açıklık getirir.
- d. Eşyanın ithali için yasada belirtilen vergiler tahsil edilmiştir.
- e. Eşya için gerekli olsa dahi teminat gösterilmemiştir.

3- Aşağıdakilerden hangi yolla gümrük beyanı yapılamaz?

- a. Yazılı olarak
- b. Bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla
- c. Sözlü olarak
- d. Posta yoluyla
- e. Eşya sahibinin bir gümrük rejimine tabi tutma isteğini ifade ettiği herhangi bir tasarruf yoluyla

4-Gümrük beyannamesini genel kapsamlı tanımıyla aşağıdakilerden hangisi düzenler?

- a. Nakliyecisi
- b. Firma sahibi
- c. Amir banka
- d. Keşidecinin bankası
- e. Kendi adına beyanda bulunan (Beyan sahibi)

5- Eşyanın gümrüğe sunulması terimi hangisini ifade eder.

- a. Eşyanın gümrük idaresine getirilmesi üzerine usullere uygun olarak gümrük idaresine teslimi
- b. Eşyanın sadece gümrükçe uygun görülen herhangi bir yere getirilmesi
- c. Eşyanın antrepoya konulması talebi
- d. Eşyanın boşaltma işlemlerinin tamamlanması
- e. Hiçbiri

6- Aşağıdakilerden hangisi yazılı beyan yöntemlerindedir.

- a. Basitleştirilmiş usul
- b. Bilgisayar veri işleme tekniği
- c. Karma yöntem
- d. Faksla beyan
- e. Hiçbiri

7- İthal eşyasının gümrük kıymetinin hesaplanmasında kullanılan yöntemlerden biri de dir.

8- Gümrük beyanı yı içerir.

9-Gümrük kanunun amacı.....dır.

10-Gümrük idareleriyı tanımlar.

CEVAP ANAHTARI

- 1- E
- 2- E
- 3- D
- 4- E
- 5- A
- 6- A
- 7- Benzer eşyanın satış bedeli yöntemi
- 8- Eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulma talebini içerir.
- 9- Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine giren ve çıkan eşyaya ve taşıt araçlarına uygulanacak gümrük kurallarını belirlemektir.
- 10- Gümrük mevzuatında belirtilen işlemlerin, kısmen veya tamamen yerine getirildiği merkez veya taşra teşkilatındaki hiyerarşik yönetim birimlerini tanımlar.

3. GÜMRÜK İDARELERİNDE TEMSİL ve GÜMRÜK MÜŞAVİRLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde gümrük idarelerinde temsil edilme yöntemleri ve hukuki boyutu incelenmek ile birlikte, Gümrük Müşaviri nedir, ne iş yapar gibi sorular ile tanımlandırmak.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. BİLGE kullanıcı kodu hakkında araştırma yapınız?
2. Gümrük müşavirliği yapan birinin asli görevleri nelerdir araştırınız?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Gümrük idarelerinde temsil ve Gümrük Müşavirliği	Gümrük idareleri içerisinde temsil noktasının nasıl gerçekleştiği ve gümrük müşavirliği tanımlandırması	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

Temsil, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 3 üncü maddesinde tanımlanan kişilerin, gümrük idarelerinde yapacakları gümrük işlemleri nedeniyle karşılaşılabilecek yükümlülükler Gümrük Kanunu'nun 4 üncü maddesinde belirlenmiştir. Bu yükümlülükler ve sorumluluklar dairesinde bütün kişiler, gümrük mevzuatı ile öngörülen tasarrufları ve işlemleri gerçekleştirmek üzere gümrük idarelerindeki işleri için bir temsilci tayin edebilirler.

Temsil, doğrudan veya dolaylı olabilir. Temsilci, doğrudan temsil durumunda başkasının adına hareket eder. Dolaylı temsil durumunda ise kendi adına, ancak başkasının hesabına hareket eder. Temsilci, temsil edilen kişi namına hareket ettiğini beyan etmek, temsilin doğrudan veya dolaylı olduğunu belirtmek ve sahip olduğu temsil yetki belgesini gümrük idarelerine ibraz etmek zorundadır.

Yükümlülerin ve doğrudan veya dolaylı temsilcilerin, eşyanın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulmasına ilişkin BİLGE sistemi bulunan gümrük idarelerinde beyanda bulunabilmesi için BİLGE kullanıcı kodu ve şifresine sahip olmaları gerekmektedir.

Gümrük işlemleri, herkesin yapabileceği, hiçbir sorumluluğu olmayan ve bilgi birikimi gerektirmeyen işlemler değildir. Firmaların gümrük işlemlerini kendilerinin takip etmek istemeleri her zaman için mümkündür. Gümrük işlemlerini dolaylı temsilci olarak takip eden gümrük müşavirleri için özel düzenlemeler olmasına rağmen, doğrudan temsil yoluyla firma sahibinin dışında temsilname ile gümrük işlemi takip edecekler için herhangi bir şart bulunmamaktadır.

Dolaylı temsilci durumundaki gümrük müşavirleri mesleki faaliyetlerini, şu anda Gümrük Kanunu ile kurulmuş dernek üyesi olarak yürütmektedirler. Gümrük Kanunu, gümrük müşavirlerinin mesleki faaliyetlerini çıkarılacak bir kanunla kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu örgütlenmesi içerisinde yürüteceklerini öngörmüştür.

GÜMRÜK İDARELERİNDE TEMSİL ve GÜMRÜK MÜŞAVİRLERİ

Bütün kişiler gümrük mevzuatı ile öngörülen tasarrufları ve işlemleri gerçekleştirmek üzere gümrük idarelerindeki işleri için bir temsilci tayin edebilirler. Ancak, eşyanın giriş, çıkış, aktarma ve transit rejimleri ve bu rejimlerle ilgili diğer gümrük işlemlerini yalnızca mal sahipleri veya gümrük müşavirleri yardımcıları kovalar ve sonuçlandırabilirler.

Temsil, doğrudan veya dolaylı olabilir. Temsilci, doğrudan temsil durumunda başkasının adına hareket eder. Dolaylı temsil durumunda ise, kendi adına, ancak başkasının hesabına hareket eder. Temsilci, temsil edilen kişi namına hareket ettiğini beyan etmek, temsilin doğrudan veya dolaylı olduğunu belirtmek ve sahip olduğu temsil yetki belgesini gümrük idarelerine ibraz etmek zorundadır. Bu kişiler Gümrük Müşavirleri olarak adlandırılırlar

3.1. Gümrük İdareleri, Kişi, Yükümlülük ve Temsil Kavramları

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 3 üncü maddesinde gümrük idaresi veya idareleri deyimi "gümrük mevzuatında belirtilen işlemlerin kısmen veya tamamen yerine getirildiği merkez veya taşra teşkilatındaki hiyerarşik yönetim birimlerinin tamamını" ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. Yine aynı maddede kişi deyiminin, gerçek ve tüzel kişiler ile hukuken tüzel kişilik statüsüne sahip olmamakla birlikte yürürlükteki mevzuat uyarınca hukuki tasarruflar yapma yetkisi tanınan kişiler ortaklığını, ifade ettiği belirtilmiştir.²⁸

Yukarıda tanımlanan kişilerin, gümrük idarelerinde yapacakları gümrük işlemleri nedeniyle karşılaşacakları yükümlülüklerinin kapsamı da Gümrük Kanunu'nun 4 üncü maddesinde şu şekilde belirlenmiştir. Gümrük idareleriyle muhatap olan kişiler Gümrük Kanunu ve Gümrük Kanununa dayanılarak çıkarılan tüzük, kararname ve yönetmelik hükümlerine uymak; gümrük idarelerinin gerek Gümrük Kanununda gerek diğer kanun, tüzük ve kararnamelerde yazılı hükümlere göre yapacağı gözetim ve denetimlere tabi olmak; bu idarelerin kendi adına veya başka idareler nam veya hesabına tahsil edeceği her tür vergi, resim, harç ve ücretleri ödemek veya bunları teminata bağlamak; kanun, tüzük, kararname ve yönetmelik hükümlerinin uymayı zorunlu kıldığı her tür işlemleri yerine getirmekle yükümlüdürler. Kanun hükmünden de görüleceği üzere yükümlülüğün kapsamı her türlü idari, mali ve cezai sorumluluğu kapsamaktadır.

²⁸ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

Bütün kişiler, gümrük mevzuatı ile öngörülen tasarrufları ve işlemleri gerçekleştirmek üzere gümrük idarelerindeki işleri için bir temsilci tayin edebilirler.

Temsil, doğrudan veya dolaylı olabilir. Temsilci, doğrudan temsil durumunda başkasının adına hareket eder. Dolaylı temsil durumunda ise kendi adına, ancak başkasının hesabına hareket eder. Temsilci, temsil edilen kişi namına hareket ettiğini beyan etmek, temsilin doğrudan veya dolaylı olduğunu belirtmek ve sahip olduğu temsil yetki belgesini gümrük idarelerine ibraz etmek zorundadır.²⁹

Bir başka kişi adına veya hesabına hareket ettiğini beyan etmeyen ya da bir temsil yetkisine sahip olmadığı halde, başka bir kişi adına ya da hesabına hareket ettiğini beyan eden kişi, kendi adına ve kendi hesabına hareket ediyor sayılır.

3.2. Gümrük İdarelerinde İş Takibi

Bir gümrük rejimine tabi tutulmak istenen eşyaya ilişkin gümrük beyannamesi, ilgili eşyayı ve eşyanın beyan edildiği gümrük rejimine ilişkin hükümlerin uygulanması için gerekli belgeleri yetkili gümrük idarelerine verme yetkisine sahip olan veya verilmesini sağlayabilen kişiler tarafından verilebilir.

Ancak, bir beyannamenin tescilinin belirli bir kişi için özel yükümlülükler getirmesi halinde, bu beyanın söz konusu kişi tarafından ya da bu kişi hesabına yapılması ve beyan sahibinin Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik olması gerekir. Transit taşımacılık yapan, geçici ithalat veya arızı olarak beyanda bulunan kişiler için Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik olma koşulu aranmaz.

Geçerli bir temsil yetkisi belgesi olmadan başka kişi adına veya hesabına gümrük idarelerinde iş takip edilmesi halinde, Gümrük Kanununun 241 inci maddesinde yer alan usulsüzlük cezası dört kat olarak uygulanır.

3.2.1. BİLGE Kullanıcı Kodu ve Şifresi Alınması

Yükümlülerin ve doğrudan veya dolaylı temsilcilerin, eşyanın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulmasına ilişkin BİLGE sistemi bulunan gümrük idarelerinde beyanda bulunabilmesi için BİLGE kullanıcı kodu ve şifresine sahip olmaları gerekmektedir.

²⁹ Yaser Gürsoy, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, Ekin Yay., 7. Basım, Bursa, 2008, s.65

BİLGE şifresi gümrük idarelerinden alınacak kullanıcı kodu ile Internet bağlantısı kullanılarak oluşturulur. Bir gümrük idaresinden alınan BİLGE kullanıcı kodu ve şifresi tüm bilgisayarlı gümrük idarelerinde geçerlidir. BİLGE kullanıcı kodu ve şifresi temsilin türüne göre belli şartlarla verilir. Özet beyan ve gümrük beyannamesi üretmek için ayrı ayrı BİLGE kullanıcı kodu ve şifresi verilir.

Gümrük Müşavirlerinin, serbest meslek erbabı veya tüzel kişilik ortağı olarak Gümrük Müşavirleri Derneği ve ilgili Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğüne kayıtlı olmaları gerekmektedir. Serbest meslek erbabı olarak faaliyette bulunan gümrük müşavirlerine yalnızca bir BİLGE kullanıcı kodu verilir. Tüzel kişilik ortağı olarak faaliyette bulunan gümrük müşavirleri en fazla iki gümrük müşavirliği şirketine ortak olabileceğinden yine en fazla iki BİLGE kullanıcı kodu ve şifresi alabilirler. Gümrük müşavir yardımcısı ancak bir gümrük müşavirine bağlı olarak şifre alabilir. Gümrük müşavir yardımcısı için kullanıcı kodu ve şifresi başvurusu ilgili gümrük müşaviri tarafından yapılır. Gümrük müşavir yardımcısı tarafından BİLGE programı üzerinden oluşturulan gümrük beyannamelerinde gümrük müşavirinin ismi çıkacağından beyannamelerin gümrük müşaviri tarafından imzalanması gerekmektedir. Firmaların gümrük işlemlerini doğrudan temsil yoluyla takip eden temsilciler sadece bir firma için BİLGE kullanıcı kodu ve şifresi alabilirler. Firma temsilcilerinin başvuru dosyalarını sürekli olarak SSK'dan alınacak sigorta primlerinin yatırıldığını gösterir belge ile güncelleştirmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde Bilge kullanıcı koduna bloke konulması gerekmektedir. Ayrıca özet beyan vermek üzere taşıt sahip veya acenteleri vekillerine bu işleme ilişkin şifre verilir.³⁰

3.2.2. Doğrudan Temsil Suretiyle İş Takibi

Eşyanın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulmasına ilişkin faaliyetler, sahipleri ile bunların adına hareket edenler tarafından doğrudan temsil yoluyla takip edilir ve sonuçlandırılır.

Devlet, belediye, il özel idareleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin amir ve memurları, özel hukuk tüzel kişilerinin kendilerini temsile yetkili personeli, tüm gümrük işlemlerini doğrudan temsil yoluyla takip edebilirler. Temsilcilerin sahip olduğu temsilnamenin gümrük

³⁰ www.gumruk.gov.tr

idaresine ibraz edilmesi zorunludur. Söz konusu temsilnameleri ibraz etmeyen kişilerin iş takip etmeleri yasaktır.

Doğrudan temsil yetkisiyle gümrük idarelerinde iş takibi yapacak kişilerin kimliklerinin doğru tespit edilmesi ve yetkisiz kişilerin iş takibinin önlenmesi amacıyla, kendilerine Doğrudan Temsilci Gümrük İşlemi Takip Kartı verilir. Söz konusu kart, BİLGE kullanıcı kodu ve şifresi almak için başvuru gümrük müdürlüklerince imzalanıp verilir.

3.2.2.1. Hukuki Sonuç Doğurmayan Gümrük İşlemlerini İş Takibi

Gümrük idarelerinde doğrudan temsil yoluyla iş takibi yapılması sırasında, beyannamelerin imzalanması, tahakkukun tebellüğü ve itiraz gibi hukuki sonuç doğuran tasarruf ve işlemler dışındaki gümrük işlemlerine ilişkin iş takibinin yapılabilmesi için şirketin çalışanı olmak zorunludur. Kişilerin şirket çalışanı olduklarının tespiti aşağıdaki belgelerle yapılır.

- 1) Çalıştığı şirket tarafından sigorta ettirildiğine ilişkin her üç ayda bir ibraz edilecek S.S.K. belgesi.
- 2) Şirket muhasebesi tarafından düzenlenmiş ve tasdik edilmiş maaş bordrosu.
- 3) Vekaleti haiz olan kişinin maaşından yapılan gelir vergisi kesintilerinin vergi dairelerine yatırıldığını gösterir belge

Söz konusu belgeleri gümrük idaresine ibraz eden kişiler, şirketleri adına beyannamelerin imzalanması, tahakkukun tebellüğü ve itiraz gibi hukuki sonuç doğuran tasarruf ve işlemler dışındaki gümrük işlemlerini yürütebilir.³¹

3.2.2.2. Hukuki Sonuç Doğuran Gümrük İşlemlerinin İş Takibi

Gümrük idarelerinde doğrudan temsil yoluyla iş takibi yapabilecek olan temsilcilerin beyanname imzalayabilmesi, tahakkukun tebellüğü ve itiraz gibi hukuki sonuç doğuran tasarruf ve işlemlerde bulunabilmeleri için SSK belgesi, maaş bordrosu ve vekaletnameye ilişkin gelir vergisi kesintisinin yatırıldığına ilişkin belgelere ek olarak, Ticaret Sicil

³¹ Gürsoy, s.71.

Gazetesinde yayımlanmış şirketi temsil etmeye yetkili olduğunu gösterir temsil belgesine haiz olması ve bunun ilgili gümrük idaresine ibrazı zorunludur.

3.2.2.3. **Kamu Kurumlarının Gümrük İdarelerinde İş Takibi**

Devlet, belediye ve özel idarelerle, diğer kamu tüzel kişilerinin memurları idare ve müesseselerine ait eşyanın gümrük işlemlerini takibe yetkilidir.

Bu kurumlarda çalışan memurların durumu, gümrüğe resmi bir belge ile ispat olunur. Bu memurların gerek gümrük beyannamelerinde ve gerekse diğer belgeler üzerinde imzalarının yanına kuruluş unvanını eklemeleri gerekir.

3.2.2.4. **Özet Beyan ve Transit İşlemlerinin İş Takibi**

Özet beyan verecekler ve kara, deniz ve havayolu işletmeleri ile nakliyeciler kuruluş temsilcileri, taşıdıkları eşyanın sadece transit işlemlerini doğrudan temsil yoluyla takip edebilirler.

3.2.2.4.1. **Özet Beyan Verecekler ve Taşıdıkları Eşyanın Sadece Transit İşlemlerini Doğrudan Temsil Yoluyla Takip Edecekler "Gümrük İşlemi Takip Kartı" Verilmesi**

Özet beyan verecekler ve kara, deniz ve havayolu işletmeleri ile nakliyeciler kuruluş temsilcileri, taşıdıkları eşyanın sadece transit işlemlerini doğrudan temsil yoluyla takip edecekler, için gümrüklere girişlerde kullanılmak üzere tek tip kimlik verilmektedir.

Giriş Kartı talep edilen kişilerin çalıştıkları kuruluşlarca (acenteler, nakliyeciler kuruluşlar) isimleri bir liste halinde son üç aylık sigorta makbuzu, vatandaşlık numarasını da gösteren nüfus cüzdanı sureti, imza sirküleri ve noter tasdikli temsil yetki belgesi ile birlikte bağlı oldukları derneğe (UND, UTİKAT, UNİKAT, RODER) veya odaya (Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret) bildirilmesi gerekmektedir.³²

³² www.gumruk.gov.tr

Giriş kartları dernek veya oda başkanı ile Gümrük ve Muhafaza Başmüdürü tarafından imzalandıktan sonra imza karşılığı ilgililere teslim edilir. Ayrıca çalıştıkları kuruluşlara bilgi verilir. Çalıştıkları firmadan ayrılanların kartları iade ve iptal edilir. Kartlara ilişkin bilgiler dernek veya odalar ile Başmüdürlüklerce 5 yıl süreyle muhafaza edilir.

3.2.2.5. Doğrudan Temsilcilerin İş Takibinin Yasaklanması

4458 sayılı Gümrük Kanunu ve Gümrük Yönetmeliğinde doğrudan temsil yoluyla iş takibi yapanların iş takiplerinin yasaklanmasına ilişkin herhangi bir özel düzenleme olmamakla beraber, gümrük müşavir ve gümrük müşavir yardımcılara uygulanan geçici iş takibinin önlenmesi ve daimi olarak iş takibinin önlenmesi cezaları, doğrudan temsilcilere de uygulanabilmektedir.

3.2.3. Dolaylı Temsil Suretiyle İş Takibi:

Gümrük idarelerinde dolaylı temsil yoluyla her türlü gümrük işlemi takip ederek sonuçlandırmaya, sadece eşya sahibince verilmiş noter tasdikli vekaletnameyi haiz gümrük müşavirleri yetkilidir. Gümrük müşavirleri, vekaletnameleri bulunmadıkça, mal sahipleri adına beyanda bulunamayacakları gibi, diğer gümrük işlemlerini de takip edemezler.

Eşyanın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulmasına ilişkin gümrük işlemlerini, dolaylı temsil yoluyla takip eden ve sonuçlandıran ve kendilerine Gümrük Müsteşarlığınca gümrük müşavirliği izin belgesi verilen serbest meslek sahiplerine 'Gümrük Müşaviri' denilir.³³

4458 sayılı Gümrük Kanunu, Gümrük Müşaviri olabilmek için öncelikle belli okullardan mezun olma şartını getirmiş ve daha sonra 3 yıllık staj dönemini müteakip gümrük müşavir yardımcılığı sınavına girilebileceğini hüküm altına almıştır. Gümrük Müşavir yardımcısı olunduktan sonra 3 yıl süre ile bir gümrük müşavirinin yanında çalışan ve gümrük mevzuatına ilişkin iktisadi, ticari, mali ve cezai konuları kapsayan sınavda başarılı olanlar, gümrük müşavirliği yapmaya hak kazanabilmektedirler. Bu düzenlemeler, gümrük müşavirliği

³³ www.dtm.gov.tr

mesleğini yapanların eğitim seviyesini yükseltmekle beraber, staj, yardımcılık ve sınav şeklindeki uzun süreç meslek mensuplarının daha bilgili olmalarını sağlamaktadır.

3.2.3.1. Bağımsız Çalışmayan Gümrük Müşavirlerinin İş Takibi

Gümrük müşavirleri mesleki faaliyetlerini; bir tüzel kişiliği doğrudan temsil yoluyla, serbest meslek erbabı olarak veya tüzel kişilik ortaklığı oluşturarak yürütebilirler. Gümrük müşaviri bu üç durumdan ancak birini tercih ederek faaliyette bulunabilir. Doğrudan temsilci durumundaki bir gümrük müşavirinin gümrük müşavirliği şirketine ortak olması veya serbest meslek erbabı olarak faaliyette bulunması mümkün değildir. Aynı şekilde gümrük müşavir yardımcısının da doğrudan temsilci sıfatıyla iş takip etmesi halinde gümrük müşavir yardımcısı olarak bir gümrük müşavirinin yanında çalışması mümkün değildir.

Gümrük müşavirleri, gümrük müşavirliği şirketi dışında bir tüzel kişilik bünyesinde çalışmaları halinde sadece çalıştıkları şirketlere ait eşyanın gümrük işlemlerini takip edebilir. Bu durumdaki gümrük müşavirliği izin belgesi sahibi kişiler, şirket çalışanı olarak gümrük işlemlerini takip ederken gümrük müşaviri sıfatıyla iş takibi yapmamaktadırlar. Şirket çalışanı durumundaki gümrük müşavirleri doğrudan temsilci olarak ancak kendilerine verilmiş temsilnameleri olması halinde hukuki sonuç doğuran tasarruf ve işlemlerde bulunabilirler. Aksi takdirde, söz konusu kişilere sadece beyannamelerin imzalanması, tahakkukun tebliği ve itiraz gibi hukuki sonuç doğuran işlemler dışındaki gümrük işlemlerini doğrudan temsil yoluyla iş takibi yapmalarına izin verilir.³⁴

3.2.3.2. Gümrük Müşavirlerinin Yükümlülükleri

4458 sayılı Gümrük Kanununun 181'inci ve müteakip maddelerinde yer alan gümrük yükümlülüğüne ilişkin maddelerinde, eşyanın herhangi bir gümrük rejimine tabi tutulmasına ilişkin gümrük beyannamesinin tescil tarihinde gümrük yükümlülüğünün başlayacağı ve yükümlünün de beyan sahibi olacağı hüküm altına alınmıştır. Dolaylı temsil durumunda hesabına beyanda bulunan kişi de aynı yükümlülük içine girmektedir. Beyanda kullanılan veriler, kanunen alınması gereken vergilerin tamamen veya kısmen tahsil edilememesine sebep olduğu takdirde, beyanın yapılabilmesi için bu verileri veren ve bu verilerin yanlış olduğunu bilen veya normal olarak bilmesi gereken kişilerde gümrük vergilerinden sorumlu

³⁴ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

tutulduklarından, beyan sahibinden sonra dolaylı temsilci olan gümrük müşavirleri vergi ödeme açısından müteselsilen sorumludurlar.

Gümrük müşavirleri, imzaladıkları beyanname ile ilgili cezai hükümlerin uygulanması açısından beyannameye belirtilen bilgiler ile beyannameye ekli belgelerin doğruluğu ve gümrük rejiminin gerektirdiği bütün yükümlülüklere uyulmasından sorumludur. Gümrük Kanunu ve Gümrük Yönetmeliği gümrük müşavirlerine ağır sorumluluklar yükleyerek daha dikkatli ve titiz çalışmalarını amaçlamıştır.

Gümrük müşavirleri, Ticaret Kanunu ile Vergi Usul Kanununun emrettiği defterleri tutmakla yükümlüdür. Bu defterlere her günkü işin mahiyeti, takip edilen beyannameye ait bilgiler ve komisyon ücretleri kaydedilir.

Gümrük Müşavirleri, kanunlara göre tutmaya mecbur oldukları ticari ve kanuni defterlerini vekaletname ve sözleşmelerini, işlerine dair yazdıkları ve aldıkları mektup, faks, telgraf ve benzeri belgeler ile düzenledikleri fatura, makbuz ve masraflarına ilişkin belgelerin asıllarını ve örneklerini özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla 5 yıl süreyle muhafaza etmeye; bunları Gümrük Müsteşarlığı merkez denetim elemanları ile yetkili gümrük amir ve memurlarına göstermeye; bunların incelenmesine, denetlenmesine izin vermeye ve gerektiğinde yazılı istek üzerine bunları yukarıda belirtilen görevlilere ibraz etmeye mecburdurlar.

Gümrük müşavirleri talep halinde, Gümrük Müsteşarlığı merkez denetim elemanları ile gümrük idare amirlerinin yapacakları muayenelerde bulunmakla veya eşya sahiplerini hazır bulundurmakla ya da onunla birlikte hazır bulunmakla yükümlüdür.

Gümrük müşavirleri, şahıslarına ve/veya şirketlerine ait izin belge numarası, şirket adı, imza sirküleri, ticaret sicil gazetesi vb. bilgi ve belgeleri her yılın ikinci ayı içerisinde bağlı oldukları başmüdürlüğe bildirir. Gümrük müşaviri şahıs ve/veya şirketine ilişkin herhangi bir değişiklik olmaması halinde bu durumu beyan eden bir yazıyı, değişiklik olması halinde bunlara ilişkin belgeleri ibraz eder. Şahıs ve/veya şirketlerine ilişkin bilgi ve belgeleri süresi içerisinde ibraz etmeyen gümrük müşavirleri hakkında 4458 sayılı Gümrük Kanununun 241 inci maddesi uyarınca işlem yapılır. Ayrıca, gümrük müşavirlerinin verdikleri bildirimlerden farklı bilgilerin olduğunun tespit edilmesi halinde, gümrük müşaviri hakkında disiplin cezası hükümleri uygulanır.

Gümrük müşavirleri yanlarında çalışan müşavir yardımcılarının görevden ayrılmaları halinde, bunlar için ilişik kesme belgesi düzenler ve yanlarında çalışmaya başlayacaklardan da bu belgeyi arar. İlk defa göreve başlayacak gümrük müşavir yardımcıları bu hükmün dışındadır. Müşavir yardımcılarının bu şekildeki göreve başlama ve ayrılmaları, ilgili gümrük müşaviri tarafından takip eden gün içinde gümrük müşavirleri derneğine; bu dernek tarafından da bir hafta içinde bağlı bulunulan gümrük ve muhafaza başmüdürlüğüne bildirilir.

3.2.3.3. Gümrük Müşavirliğinin Müstakil Olarak Yürütülmesi

Herhangi bir gümrük müşavirliği şirketine bağlı olmaksızın müstakil olarak dolaylı temsilci sıfatıyla gümrük işlemlerini takip eden gümrük müşavirleri, gördükleri hizmet karşılığında elde edecekleri her tür gelir için hesabına beyanda buldukları kişi veya kuruluş ya da taşımacılara serbest meslek makbuzu düzenlemek zorundadır. Bu kişilerin yaptıkları hizmet karşılığında başka bir şirket veya kişi fatura, makbuz veya benzeri belge düzenleyemez.³⁵

3.2.3.4. Gümrük Müşavirliğinin Tüzel Kişilik Olarak Yürütülmesi

Gümrük müşavirliği tüzel kişilik olarak yürütülmesi halinde bu şirketlere 4458 sayılı Gümrük Kanunundaki özel hükümler ve Türk Ticaret Kanunundaki şirketlere ilişkin hükümler uygulanmaktadır.4458 sayılı Gümrük Kanununun yürürlüğe girdiği 05.02.2000 tarihinden sonra Gümrük müşavirliğinin bir tüzel kişilik oluşturularak yürütülmesi halinde, tüzel kişilik ortaklarının gümrük müşaviri olması zorunlu kılınmıştır. Ancak 05.02.2000 tarihinden önce kurulmuş olup ortakları gümrük müşaviri ve gümrük müşavir yardımcıları olan firmaların faaliyetleri geçici tüzel kişilik statüsünde 31.12.2003 tarihine kadar devam edecektir. Gümrük Müşavirliği hizmetinin tüzel kişilik olarak yürütülmesi durumunda, gümrük beyannamesi veya beyanname kabul edilen diğer belgeler üzerine imzasını atmış olanlar vergi kaybına neden olan durumu bildikleri veya bilmeleri gerektiği hallerde, gümrük idaresine karşı bağlı oldukları tüzel kişilikle birlikte müteselsilen sorumlu olur. Bu hallerde, ilgili gümrük müşavirinin kişisel cezai sorumluluğu saklı kalmak kaydıyla, işlemi yapan kişi ile birlikte şirket de gümrük idaresince alınan vergiler ve para cezaları yönünden müteselsilen sorumludur.

³⁵www.igmd.org.tr

Söz konusu şirketler gördükleri hizmet karşılığında elde edecekleri gelirleri için gümrük beyannamesinde hesabına beyanda buldukları kişi veya kuruluşlara kendileri veya şirketleri adına fatura kesmek ve bunu muhasebe kayıtlarında göstermek zorundadır.

Bir tüzel kişilik oluşturularak yürütülen gümrük müşavirliği şirketlerinde şirket ortakları aynı şekilde kurulmuş ikinci bir gümrük müşavirliği şirketinde ortak olabilir. Bu kişilerin gümrük müşavirliği faaliyetleri dışında çalışan şirketlere ortak olmaları mümkündür.

Gümrük müşavirliği firmaları faaliyetlerine son vermek istemeleri halinde, şirketin kapanış kaydının yayımlandığı Ticaret Sicil Gazetesi örneği veya şirketin kapandığına ilişkin ortaklar kurulu kararının Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanacağına dair yazı ve şirketin bağlı olduğu vergi dairesinden alacağı şirket vergi numarasının iptal edildiğine ilişkin yazı ile birlikte bağlı buldukları Gümrük Müşavirleri Derneği aracılığıyla ilgili Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğüne başvururlar.³⁶

4458 sayılı Gümrük Kanununun yürürlüğe girdiği 05.02.2000 tarihinden önce kurulmuş olan geçici tüzel kişilik statüsündeki firmalara kuruluş tarihinde ortak olan gümrük müşavirleri ve gümrük müşavir yardımcılarının 05.02.2000 tarihinden sonra kendilerine ait hisselerin tamamını başka bir gümrük müşavirine devretmeleri mümkündür. Ancak, 05.02.2000 tarihinden önce kurulmuş olan geçici tüzel kişilik statüsündeki firmalara kuruluş tarihinde ortak olan gümrük müşavir yardımcılarının hisselerini başka bir gümrük müşavir yardımcısına devretmeleri halinde, söz konusu firmanın Gümrük Yönetmeliğinin geçici 5 inci maddesinden yararlanma imkanı bulunmamaktadır. İki gümrük müşavirinden müteşekkil firma ortaklarından birisinin vefat etmesi halinde şirketin tek kişi ile temsili olamayacağından, veraset ilamı sonucuna göre şirket hisselerinin devrine kadar gümrük müşavirliği firmasının faaliyetine izin verilmez.

3.2.3.5. Çalışma Yeri, Şube Kurulması ve Geçici İş Takibi

Gümrük müşavirleri tebligat adresleri ve çalışma yerlerini o yerin bağlı olduğu gümrük ve muhafaza başmüdürlüğüne yazı ile bildirir. Birden fazla gümrük müşaviri bir tüzel kişilik oluşturarak çalıştıkları takdirde de, durumları hakkında aynı şekilde ilgili başmüdürlüğe bilgi verilir.

³⁶ www.igmd.org.tr

Gümrük müşavirlerinin çalışma yeri, gümrük işleri nedeniyle kendilerine yapılacak tebligat için kanuni ikametgah ve bu merkezin bulunduğu gümrüğün bağlı olduğu başmüdürlük veya başmüdürlük bulunmayan yerlerde müdürlük bölgesi için devamlı iş çevresi sayılır.

Tüzel kişilik kurarak mesleki faaliyetlerini yürüten gümrük müşavirleri şirket merkezinin dışındaki Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü bünyesindeki sürekli faaliyetleri için şube açabilirler. Şube açılması durumunda şubede gümrük müşaviri bulundurulması zorunludur. Şirketin şubesinde çalışan gümrük müşavirleri şubenin bulunduğu yerdeki Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğüne ve Gümrük Müşavirleri Derneğine kayıtlı olmalıdır. Şirkete ilişkin bilgiler hem şirketin hem de şubelerin bulunduğu yerdeki Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğüne ibraz edilir.

Çalışma yeri dışında geçici bir süre ile diğer başmüdürlükler ve bağlantılarında iş takibi yapmak isteyen gümrük müşavirleri iş takibine başlamadan önce bu durumu ilgili gümrük müdürlüğüne bildirir.

Çalışma yerinin değiştirilmesi, Gümrük Müsteşarlığı'nca verilen Gümrük Müşavirliği İzin Belgesi/Gümrük Müşavir Yardımcılığı İzin Belgesi'nin değiştirilmesi ile mümkündür.

Herhangi bir çalışma yeri veya iş çevresinde en az 20 gümrük müşaviri bulunduğu takdirde, tüzükleri Gümrük Müsteşarlığınca onaylanmak suretiyle bütün müşavirlerin üye olmaya mecbur oldukları bir Gümrük Müşavirleri Derneği kurulur. Bu derneklere gümrük müşavir yardımcıları da kayıt olunur.

3.2.3.6. Gümrük Müşaviri ve Gümrük Müşavir Yardımcılarına Verilecek Disiplin Cezaları

Gümrük müşavirleri ve gümrük müşavir yardımcılarının gümrük işlemlerini takip ettikleri sırada adli bir suç işlemleri halinde Türk Ceza Kanunu ve Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun ilgili hükümleri çerçevesinde cezalandırılmaları söz konusudur. Gümrük müşavirleri ve gümrük müşavir yardımcıları, görevleri sırasında veya görevleri sebebiyle işledikleri suçlar nedeniyle fiillerinin niteliğine göre Türk Ceza Kanununun Devlet memurlarına ait hükümleri uyarınca cezalandırılır.³⁷

³⁷Yaser Gürsoy, A.g.e. s.202.

Gümrük müşavirlerinin, disiplin sorumluluklarını düzenleyecek kamu kurumu niteliğinde meslek teşekkülü olarak örgütlenmelerini sağlayacak yasal düzenleme yapıncaya kadar, disiplin hukuku 4458 sayılı Gümrük Kanununun Geçici 6 ncı maddesinde düzenlenmiştir.

Gümrük müşavirliği ve gümrük müşavir yardımcılığı mesleğinin vakar ve onuruna aykırı fiil ve hareketlerde bulunanlarla, görevlerini yapmayan veya kusurlu olarak yapan ya da görevinin gerektirdiği güveni sarsıcı hareketlerde bulunan meslek mensupları hakkında, gümrük müşavirliği hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesi amacıyla, durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre çeşitli disiplin cezaları verilir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununda, işlenen fiillerin tanımı yapılarak memurlara uygulanacak disiplin cezaları belirlenmiş olmakla beraber gümrük müşavirlerine verilecek disiplin cezalarında 4458 sayılı Gümrük Kanununda herhangi bir fiil tanımı yapılmamıştır. Sadece verilecek cezaların neler olabileceği belirlenmiştir. Bu nedenle disiplin cezası verilirken işlenen fiil ile verilen disiplin cezası arasında dengenin bulunmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Türk Ceza Kanununun 29 uncu maddesinde hakime tanınan takdir yetkisine benzer şekilde işlenen fiilin ağırlaştırıcı ve hafifletici sebepleri irdelenerek gümrük müşavirlerine disiplin cezası verilmelidir. Örneğin, suç konusu eşya kıymetinin düşüklüğü, gümrük müşavirinin geçmiş sicili, hazine kaybının düşüklüğü, suça konu eşyanın vergi oranının düşüklüğü, suça konu eşyanın kotaya, standarda, dampinge, kontrole tabi olması veya yasak olması veya adli yargılamadan takipsizlik veya beraat kararı alınması, sahte belgelerin kullanılması, beyan harici durumun söz konusu olması gibi çeşitli hususlar gümrük müşavirlerine ve gümrük müşavir yardımcılara disiplin cezası verilirken göz önünde bulundurulmalı ve gerektiğinde de takdir hakkı kullanılmalıdır.³⁸

4458 sayılı Gümrük Kanununun geçici 6 ncı maddesinin 2 nci fıkrasında gümrük müşaviri ve gümrük müşavir yardımcılara verilecek disiplin cezaları şu şekilde tanımlanmıştır.

Uyarma: Meslek mensubuna mesleğinin icrasında daha dikkatli davranması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.

³⁸www.igmd.org.tr

Kınama: Meslek mensubuna görevinde ve davranışında kusurlu sayıldığıının yazı ile bildirilmesidir .

Geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma: Mesleki sıfatı saklı kalmak şartıyla altı aydan az, bir yıldan çok olmamak üzere mesleki faaliyetten alıkoymadır.

Meslekten çıkarma: Meslek mensubunun izin belgesinin geri alınarak, bir daha bu mesleği icra etmesine izin verilmemesidir.

Uyarma ve kınama cezası yetkili gümrük ve muhafaza başmüdürü, geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma cezası Gümrük Müsteşarlığı Merkez Disiplin Kurulu, meslekten çıkarma cezaları Gümrük Müsteşarlığı Yüksek Disiplin Kurulu tarafından verilir.

Mesleki kurallara, mesleğin vakar ve onuruna aykırı fiil ve harekette bulunanlarla, görevin gerektirdiği güveni sarsıcı harekette bulunan meslek mensupları hakkında, ilk defasında uyarma, tekrarında ise kınama cezası uygulanır.

Görevini bağımsızlık, tarafsızlık ve dürüstlikle yapmayan veya kusurlu olarak yapan ya da Gümrük Kanununda yer alan mesleğin genel prensiplerine aykırı harekette bulunan gümrük müşaviri ve gümrük müşavir yardımcılarında geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma cezası uygulanır.

Sahte belgelere dayanılarak yanlış beyanda bulunulduğunun, ancak bu durumun gümrük müşavirinin bilgisi dışında olduğunun, bununla birlikte, bir araştırma sonucunda gerçek durumun öğrenilebileceğinin Gümrük Müsteşarlığı merkez denetim elemanlarınca rapora bağlandığı durumlarda, ilgili gümrük müşavirine ilk defasında kınama cezası verilir. Bu hususun tekrerrütmesi halinde geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma cezası uygulanır.

4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümlerine göre kaçakçılık suçundan mahkumiyet kararı kesinleşen gümrük müşaviri ve gümrük müşavir yardımcılarında, meslekten çıkarma cezası verilir.

Üç yıllık bir dönem içinde iki veya daha fazla disiplin cezasını gerektiren davranışta bulunan meslek mensubunda, her yeni suç için bir öncekinden daha ağır ceza uygulanabilir. Beş yıllık dönem içinde iki defa mesleki faaliyetten alıkoyma cezası ile cezalandırılmasından

sonra bu cezayı gerektiren fiili yeniden işleyen gümrük müşaviri ve gümrük müşavir yardımcıları hakkında meslekten çıkarma cezası uygulanır.

Disiplin cezaları bir dava sonucuna bağlı olmaksızın mevzuat hükümlerine aykırılığı gümrük idarelerince tespit edildiği tarihten itibaren zamanaşımı süresi işlemeye başlar ve 3 yıl süreyle disiplin cezası uygulanmadığı takdirde zamanaşımına uğrar. Disiplin suçu konusu olan mevzuata aykırı işlem ve eylemlerin aynı zamanda bir adli kovuşturma konusu olması halinde, bu aykırılık için Türk Ceza Kanununda öngörülen zamanaşımı hükümlerine göre süre bitene kadar disiplin cezası verilebilir.³⁹

Gümrük müşaviri ve gümrük müşavir yardımcısının savunması alınmadan disiplin cezası verilemez. Yetkili disiplin kurulunun on günden az olmamak üzere verdiği süre içinde savunma yapmayanlar, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır. Sözlü savunma Yüksek Disiplin Kurulunda karara bağlanacak meslekten çıkarma halinde kullanılabilir. Uyarma, kınama ve geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma disiplin cezaları savunma hakkının kullanılmasından sonra dosya üzerinde karar verilir. Disiplin cezaları kesinleşme tarihinden itibaren uygulanır. Disiplin kurulları bir derece ağır veya bir derece hafif disiplin cezasının uygulanmasına karar verebilir. Takibat ve hüküm tesisi, disiplin soruşturması yapılmasına ve disiplin cezası uygulanmasına engel değildir. Adli ve idari yargılama birbirinden bağımsızdır. Adli mercilerce verilen beraat kararları daha önceden verilmiş olan disiplin cezasının uygulanmasını ortadan kaldırmaz. İdari işlem, ilgili kurumca veya idare mahkemesince iptal edilmesi halinde iptal edilebilir.

3.2.3.7. Gümrük Müşavirleri ve Gümrük Müşavir Yardımcılarının İzin Belgelerinin Geçici Olarak Alınması

Gümrük Kanunu ve gümrüklerde uygulanan mevzuat hükümlerine aykırı hareketleri görülen gümrük müşavirleri ve gümrük müşavir yardımcılarının izin belgeleri gümrük müfettişleri, gümrük müfettiş yardımcıları, gümrük kontrolörleri ve gümrük ve muhafaza başmüdürleri tarafından gerek görülmesi halinde tedbir mahiyetinde geçici olarak alınır ve gümrüklerde iş takip etmelerine izin verilmez. İzin belgesinin alınmasını izleyen günde, olayla ilgili gümrük müşavirinin illiyet bağı ortaya konarak tüm bilgi ve belgeler Gümrük Müsteşarlığına gönderilir. Bu şekilde izin ve belgeleri alınanlar hakkında geçici mesleki

³⁹ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu ve Ekleri

faaliyetten alıkoyma cezası verilmesi halinde, tedbir mahiyetinde izin belgelerinin alındığı süre verilen cezadan mahsup edilir.

2000/57 sayılı Genelge uyarınca, çok özel ve acil durumlarda tedbir mahiyetinde izin belgesinin alınması ve iş takibinin yasaklanması durumunda, olay ve gümrük müşavir veya gümrük müşavir yardımcısı arasında illiyet bağı tespitinin bir ayı geçmesi halinde her halükarda izin belgelerinin iade edilmesi, konu ile ilgili incelemenin veya soruşturmanın sonucunda verilecek nihai karara göre işlem yapılması gerekmektedir.⁴⁰

Tedbir mahiyetinde izin belgesinin alınması istisnai bir durumdur. Burada öncelikle amaçlanan gümrük müşavirini cezalandırmaktan ziyade gümrük müşavirinin mesleki faaliyetine devam etmesi halinde telafisi ileride mümkün olmayan hukuki sonuçların önüne geçmektir. Gümrük müşavirinin eylem ve işlemlerinin ağırlığı, aynı eylem ve işlemlere devam etme ihtimalinin yüksek olması ve neticede disiplin cezasını gerektirecek kuvvetli delil ve tespitlerin olması gibi hususlar değerlendirilerek gümrük müşavirinin tedbir mahiyetinde mesleki faaliyetinin durdurulmasına karar verilmesi gerekmektedir.

Genel olarak gümrük müşavirlerinin dolaylı temsilci olarak imzaladıkları beyannamelerle ilgili olarak sorumlulukları ve alacakları cezalar kişisel sorumlulukları çerçevesinde cereyan etmektedir. Tüzel kişilik altında faaliyette bulunan gümrük müşavirlerinden birisine uygulanan tedbir mahiyetinde geçici mesleki faaliyetten alıkoyma işleminin, firmadaki diğer gümrük müşavirlerine uygulanması için işlenen fiil ile illiyet bağının olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir.

Giderek daha rekabetçi hal alan uluslararası ticarete, malların fiyat ve kalite avantajlarının yanında, son satış ve/veya üretim noktasına çabuk ulaşması maliyet ve pazar payını olumlu etkilemektedir. Uluslararası ticarete zamana karşı yapılan yarış, yüksek teknolojinin kullanılmasını gerektirmiş, buna paralel gümrük işlemlerinde de aynı teknolojilerin kullanılmasını zorunlu kılmıştır.

Gümrük işlemlerinin ülke ekonomisine külfet olmaması için hem gümrük idarelerinin hem de gümrük işlemlerini gerçekleştirenlerin teknik ve bilgi alt yapılarının yüksek olması gerekmektedir. Gümrük idaresinin ana işlevi, yüksek değer ve miktara ulaşan uluslararası eşya

⁴⁰ www.igmd.org.tr

hareketlerinin sağlanması ve uluslar arası rekabette kendi ticaret erbabımızın bir adım öne çıkmasına yardımcı olmak zorundadır.

Gümrük formalitelerinden kaynaklanan idari, mali ve cezai sorumlulukların olmaması ve zaman kaybının asgari seviyede olması için, gümrük işlemlerini takip ederek sonuçlandıran temsilcilerin bilgili olması gerekmektedir. 4458 sayılı Gümrük Kanunu dolaylı temsilci durumundaki gümrük müşavirleri için uzun bir eğitim, staj, yardımcılık ve sınav süreci belirlemiştir. Bu sürecin sonunda gümrük müşaviri olma hakkını elde edenlerin mesleki bilgi ve birikimlerinin yeterli olacağı aşikardır.

Gümrük Müşavirliği mesleği, esas olarak tüm idari, mali ve cezai yetki ve sorumlulukların Gümrük Müşavirinin üzerinde toplandığı bir meslek grubudur. Mesleğini icra ederken bilmesi gereken mevzuat sadece Gümrük Kanunu ve Gümrük Yönetmeliğinden ibaret değildir. Çok dağınık durumda olan, uluslar arası anlaşmalar, kambiyo, ithalat, ihracat, teşvik, vergi, fikri sınai mülkiyet hakları, standardizasyon, kaçakçılık, serbest bölgeler vb. konulardaki hukuksal düzenlemeleri bilmeleri gerekmektedir. Böylesine yoğun bilgi birikimi isteyen gümrük müşavirliği mesleğinin sadece gümrük işlemi takip etmek şeklinde algılanmaması gerekmektedir. Gümrük müşavirleri, sadece gümrük idaresi ile değil mesleklerini icra ederken diğer kamu kurum ve kuruluşları ile de ilişki içine girmektedir. Bunun sonucunda, dış ticaret erbabına çok geniş bir yelpazede müşavirlik hizmeti vermesi söz konusu olabilmektedir. Gümrük müşavirinin mesleği nedeniyle edinmiş olduğu bilgileri, müşavirlik hizmeti verdiği firmalara aktarması halinde, firmaların üretim, yatırım ve pazarlama politikalarında yönlendirici rol üstlenen gerçek anlamda müşavirlik hizmetinden söz edilebilir.

Gümrük işlemleri, herkesin yapabileceği, hiçbir sorumluluğu olmayan ve bilgi birikimi gerektirmeyen işlemler değildir. Firmaların gümrük işlemlerini kendilerinin takip etmek istemeleri her zaman için mümkündür. Gümrük işlemlerini dolaylı temsilci olarak takip eden gümrük müşavirleri için özel düzenlemeler olmasına rağmen, doğrudan temsil yoluyla firma sahibinin dışında temsilname ile gümrük işlemi takip edecekler için herhangi bir şart bulunmamaktadır. Gümrük işlemlerini takip edebilme bilgi ve yeterliliğine sahip olup olmadığı konusunda hiçbir kriterin belirlenmemiş olması, bilgi birikimi yetersiz ve nitelikleri eksik kişilerin gümrük işlemi takip edebilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bunun önüne geçmek için doğrudan temsil suretiyle hukuki sonuç doğuran gümrük işlemlerinin takip edilmesi hakkının sadece şirketi temsil ve ilzama yetkili firma ortak ve/veya ortaklarına verilmesi yerinde

olacaktır. Mevcut düzenlemede olduğu gibi hukuki sonuç doğurmayan gümrük işlemlerinin doğrudan temsil suretiyle takibini belli şartlarla firma çalışanları yapabilirler.

Dolaylı temsilci durumundaki gümrük müşavirleri mesleki faaliyetlerini, şu anda Gümrük Kanunu ile kurulmuş dernek üyesi olarak yürütmektedirler. Gümrük Kanunu, gümrük müşavirlerinin mesleki faaliyetlerini çıkarılacak bir kanunla kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu örgütlenmesi içerisinde yürüteceklerini öngörmüştür. Gümrük müşavirliği mesleğinin oda şeklinde örgütlenmesi, meslek bilincini arttıracak gibi mesleki disiplinini de sağlayacaktır. Oda şeklinde örgütlenme gümrük müşavirleri ile ilgili tüm kesimlerin yararına olacaktır. Başta gümrük idareleri olmak üzere dış ticaretle ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve dış ticaret erbabı mesleki örgütlenmesini, standartlarını, disiplinini sağlamış bir meslek grubu olmalıdırlar.⁴¹

⁴¹ www.igmd.org.tr

BU BÖLÜMDE NE ÖĞRENDİK?

Bu bölümde gümrük idarelerinde temsil edilme yöntemleri ve hukuki boyutu öğrenildi. Gümrük Müşaviri kimdir, ne iş yapar gibi sorular yanıtlandı.

BÖLÜM SORULARI

1- Eşyanın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulmasına ilişkin faaliyetler, sahipleri ile bunların adına hareket edenler tarafındanyoluyla takip edilir ve sonuçlandırılır.

Yukarıdaki cümlede boşluğa aşağıdaki ibarelerden hangisi gelmelidir.

- f. Doğrudan temsil
- g. BİLGE
- h. Dolaylı Temsil
- i. Dilekçe vermek
- j. Elden takip

2- Geçerli bir temsil yetkisi belgesi olmadan başka kişi adına veya hesabına gümrük idarelerinde iş takip edilmesi halinde aşağıdakilerden hangisi gündeme gelir?

- a. Usulsüzlük cezası kesilir.
- b. Meslekten men edilir.
- c. Usulsüzlük cezasının 4 katı ceza uygulanır.
- d. Firmaya gümrük yasağı getirilir.
- e. İşlem yapılan eşyaya el konur.

3- Tüzel kişilik altında faaliyette bulunan gümrük müşavirlerinden birisine uygulanan tedbir mahiyetinde geçici mesleki faaliyetten alıkoyma işleminin, firmadaki diğer gümrük müşavirlerine uygulanması için aşağıdaki şartlardan hangisinin oluşması gerekir.

- a. Herhangi bir koşul aranmaz
- b. Usulsüzlük karşılığında para aldığı tespit edilmesi gerekmektedir.
- c. İşlenen fiil ile illiyet bağının olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir.
- d. Firmadaki diğer müşavirlere bu durumda cezai müeyyide uygulanamaz.
- e. Bakanlık onayı gerekir.

4- Aşağıdaki kurumlardan hangisine gümrük müşavirlerinin kayıtlı olmaları gerekmektedir.?

- a. İhracatı geliştirme merkezi (İGM)
- b. Eximbank
- c. KOSGEB
- d. İhracatçılar Birliği
- e. Gümrük Müşavirleri Derneği

5- Aşağıdakilerden hangisi doğrudan temsili açıklar?

- a. Eşya sahibi adına işlem yapmak
- b. Kendi adına başkası hesabına işlem yapmak
- c. Kendi adına ve nakliyecisi hesabına işlem yapmak
- d. Hem kendi hem başkası adına ortak işlemleri yürütmek
- e. Hiçbiri

6- Kişilerin şirket çalışanı olduğunun tespiti aşağıdakilerden hangisiyle gerçekleştirilemez?

- a. Her üç ayda ibraz edilecek SSK belgesinden
- b. Şirket muhasebesi tarafından düzenlenen iş maaş bordrosu
- c. Vekaletle haiz olan kişinin maaşından yapılan gelir vergisi kesintilerinin vergi dairelerine yatırıldığını gösterir belge
- d. Vekaletname
- e. Hiçbiri

7- Geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma cezası süre aralığında uygulanmaktadır.

8- Kınama cezasışeklinde ifade edilir.

9- Eşyanın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulmasına ilişkin faaliyetler,kişiler tarafından doğrudan temsil yoluyla takip edilir ve sonuçlandırılır.

10- Temsilci, sahip olduğu belgesini gümrük idarelerine ibraz etmek zorundadır.

CEVAP ANAHTARI

1- A

2- C

3- C

4- E

5- A

6- D

7- 6-12 ay

8- Meslek mensubuna görevinde ve davranışında kusurlu sayıldığıının yazı ile bildirilmesidir.

9- Sahipleri ile bunların adına hareket eden

10- Temsil yetki belgesi

4. GÜMRÜK TARİFELERİ VE TÜRKİYE GÜMRÜK TARİFE GİRİŞ CETVELİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde gümrükleme işlemlerinde uygulanan gümrük tarifeleri hakkında genel bilgi aktarımı yapılırken, spesifik olarak da Türkiyenin Gümrük Tarife cetveli üzerinde durulacaktır.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Gümrük tarife çeşitlerini araştırınız?
2. Armonize sistem hakkında araştırma yapınız?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Gümrük tarifeleri ve Türkiye gümrük tarifeleri giriş cetveli	Gümrükleme işlemlerinde kullanılan tarifeler ve bu tariflerin uygulanış biçimleri	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

TARİFE; Uluslararası ticarete konu olacak eşyanın cins, nev'i ve niteliklerine göre sistematik bir şekilde numaralandırılarak sınıflandırıldığı ve bu eşyadan ithalatta alınması gereken gümrük vergisi oranlarını gösteren cetvel olarak tanımlanabilir.

Türk Gümrük Tarife Cetvelinde kullanılan 12 rakamlı kodun ismi Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP)'dur. Bu kodun ilk 6 rakamı Dünya Gümrük Örgütü'ne üye tüm ülkelerce kullanılan Armonize Sistem (HarmonizedSystem-HS) Nomanklatürü kodunu, 7-8 inci rakamlar Avrupa Birliği ülkeleri tarafından kullanılan Kombine Nomanklatür (CombinedNomenclature-CN) kodunu, 9-10 uncu rakamlar farklı vergi uygulamalarımız nedeniyle açılan pozisyonları gösteren kodlarını, 11-12 inci rakamlar ise istatistik kodlarını göstermek için kullanılmaktadır.

Tarifeler, uygulanma şekilleri itibariyle ikiye ayrılırlar ve bu ayırmda Spesifik tarife de kendi altında ikiye ayrılmaktadır.

1- Advalorem Tarife

2- Spesifik Tarife

a) *Kanuni Tarife(Kanuni Vergi Haddi);*

b) *Tavizli Tarife(Tavizli Vergi haddi);*

Gümrük Tarife Cetvelinde "Aynı seviyedeki alt pozisyonlar" başında tek tire (-) işareti 1'inci seviye alt pozisyonları, iki tire (--) işareti 2'nci seviye alt pozisyonları belirtir. Bir pozisyonun altında birden fazla alt pozisyon olması halinde; bu alt pozisyonların muayyen bir eşya ile ilişkisi, sadece ilgili tek tireli (-) alt pozisyonların kapsamına dayanılarak değerlendirilirler. Bu değerlendirme neticesinde, eşyayı en özel niteleyen tek tireli alt pozisyon belirlendiğinde ve bu alt pozisyonun da kendi içinde alt ayrımlara (-- işaretli alt pozisyonlara) tabii tutulması halinde eşyanın hangi iki tireli alt pozisyona girdiğinin belirlenmesi; iki tireli alt pozisyonların içeriğine göre tespit edilecektir.

GÜMRÜK TARİFELERİ VE TÜRKİYE GÜMRÜK TARİFE GİRİŞ CETVELİ

4.1. Gümrük Tarifesi

Tarife kelimesi, genel anlamda gümrük tarifesi teriminin kısaltılmışı olarak kullanılmaktadır. Gümrük Tarifesi de; ithal ve ihraç edilen çeşitli eşya üzerinden, belirli esaslara göre tahsil edilen vergi oranlarını gösteren cetveli ifade etmektedir.

Bugün gelinen noktada, birçok ülkenin ihracattan gümrük vergisi alınması uygulamasını kaldırdığı (TEV hariç olmak üzere) göz önüne alındığında, tarifenin çok genel olarak tanımını; **ithalattan alınan gümrük vergisi oranlarını gösteren cetvel** olarak yapabiliriz.

Bununla birlikte bu tanım da, bugün için kullandığımız ya da kullanmamız gereken anlamda bir tarifi içermekte de yetersiz kalmaktadır. Çünkü, tarife, sadece vergi oranlarını gösteren bir cetvel değildir. Veriye konu olan eşyanın nasıl ve şekilde sınıflandırılması gerektiğini gösteren bir listedir.

Özetle; Tarife, eşyaların sınıflandırılması ve bu eşyalara uygulanacak vergi oranlarını gösteren, iki kısımdan oluşan bir cetveldir.

Belirtilmesi gereken önemli bir konu da; bir ithalat işleminde, ithalata konu eşyayı nasıl onikili sayısal kod ile(GTİP Gümrük Tarife ve İstatistik Pozisyonu) beyan ediyor isek, ihracat işlemlerinde de ihracata konu eşyayı gümrük beyannamesinde yine aynı onikili sayısal kod(GTİP) ile beyan etmek zorundayız.

Bu bilgiler ışığında **TARİFE; Uluslararası ticarete konu olacak eşyanın cins, nev'i ve niteliklerine göre sistematik bir şekilde numaralandırılarak sınıflandırıldığı ve bu eşyadan ithalatta alınması gereken gümrük vergisi oranlarını gösteren cetvel** olarak tanımlanabilir.⁴²

4.1.1. Türk Gümrük Tarife Cetveli'nde Kullanılan 12 Rakamlı Kod Ve Kodu Oluşturan Sayıların Anlamları

TGTC'de kullanılan 12 rakamlı kodun ismi Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP)'dur. Bu kodun ilk 6 rakamı Dünya Gümrük Örgütü'ne üye tüm ülkelere kullanılan Armonize Sistem (Harmonized System-HS) Nomenklatürü kodunu, 7-8 inci rakamlar Avrupa

⁴²Aynur Önür, **İthalat Uygulaması Ders Notları**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, 2011, s.51.

Birliği lkeleri tarafından kullanılan Kombine Nomanklatr (Combined Nomenclature-CN) kodunu, 9-10 uncu rakamlar farklı vergi uygulamalarımız nedeniyle açılan pozisyonları gösteren kodlarını, 11-12 inci rakamlar ise istatistik kodlarını göstermek için kullanılmaktadır.

rnek:

GTİP: 540761 90 90 11

AS Nom.Kodu CN Kodu Milli alt İstatistik açılım kodu

4.1.2. Tarife eşitleri

Tarifeler, uygulanma Şekilleri itibariyle ikiye ayrılırlar;

1- Advalorem Tarife

2- Spesifik Tarife

Bu tarife türlerini de kendi içinde uygulanacak oranlar dikkate alınarak iki kısıma ayırabiliriz;

a) **Kanuni Tarife (Kanuni Vergi Haddi)**; EŞyanın getirildiği ülkeye göre hiçbir indirim (taviz) yapılmaksızın uygulanacak tarife.

b) **Tavizli Tarife (Tavizli Vergi haddi)**; EŞyanın getirildiği ülkeye göre, belirli Şartların yerine getirilmesi durumunda uygulanacak indirimli tarife.

4.1.2.1. Advalorem Tarife

İthal edilecek eşyanın kıymetinin belirli bir oranı Şekilde gümrük vergisi alınması uygulamasına “Advalorem Tarife” denilir.

Bu tarifede, eşyanın kıymeti esas alınır ve bu kıymet, kitabımızda da ayrıntılı olarak irdelendiği üzere, uluslararası deme Şekillerine göre ve belirli kriterler dikkate alınarak tespit edilebilir.

Advalorem tarifelerin, gümrük vergisi matrahındaki değişiklikleri izleyebilmeleri, vergi adaletinin sağlanması, enflasyonla mücadelede dış koruma sağlama gibi bir takım avantajları vardır. Bu avantajlarının yanında en büyük dezavantajının ise, eşyanın kıymetinin tespitinde ortaya çıkan güçlük olarak ifade edebiliriz.

Bu tarifeyi genel olarak Avrupa Ülkeleri benimsemiştir. Ülkemiz ise **1950** yılında BirekselNumanklatörü'nü kabul etmek suretiyle, o tarihe kadar uyguladığı spesifik tarife uygulamasını terk ederek Advalorem Tarife Sistemine geçmiştir.

Bununla birlikte, çok az da olsa, bir kısım eşyaya *istisnai olarak* spesifik tarifenin uygulandığını da belirtmek gerekir.⁴³

4.1.2.2. **Spesifik Tarife**

İthal edilen eşyanın, niteliğine göre, **adet, ağırlık ve hacim gibi fiziksel birimi üzerinden** belli bir miktar gümrük vergisi alınmasına Spesifik Tarife denilir

Bu tarifede gümrük vergisinin matrahını, eşyanın kg, metre, litre gibi fiziki birimleri oluşturur. Bunlar içerisinde en çok kullanılan ise ağırlık birimidir.

Spesifik Tarife, uygulama basitliği, istikrarlılığı gibi avantajlara sahipse de vergi matrahındaki değişiklikleri izleyememe ve farklı kalitedeki eşya arasında ayırım yapamaması gibi dezavantajları da bünyesinde barındırmaktadır.

Spesifik Tarifenin uygulandığı ülkelerin başında ABD ve Kanada gelmektedir.

4.1.3. **Tarifenin Ekonomik Etkileri**

Tarifenin ekonomik etkilerini 4 ana başlık altında sayabiliriz;

- 1- Gelir Etkisi
- 2- Koruma Etkisi
- 3- Tüketim Etkisi
- 4- Bölüşüm Etkisi

4.1.4. **Tarifenin Gelir Etkisi**

Gümrük tarifelerinin bilenen en eski amacı, ülkeye giren eşyadan gümrük vergisi almak suretiyle ülke hazinesine gelir sağlamaktır. Bu açıdan bakıldığında, gümrük vergileri, özellikle az gelişmiş ülkeler açısından önemli bir gelir kaynağıdır.

⁴³ Aynur Önür, 2011, s.70; Aynur Önür, 2010, s.46

Bu amaca yönelik olarak, gümrük vergileri genel olarak halkın yoğun olarak tüketmiş olduğu eşyaya konulmaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, eşyanın talep esnekliğidir. Bu esneklik çok ise, yüksek tarife tüketimi ve dolayısıyla da vergi gelirlerini düşürebilir.

Gümrük vergi oranlarının yükselmesi aynı zamanda ithal eşyanın fiyatını da yükseltir. Dolayısıyla ithal eşya talebi kısılı ve yerli eşya talebi yükselir. Bu yolla dış ticaret açığında da daralma söz konusu olur. Ancak, talep esnekliği düşük, yani, halkın çok talep ettiği veya ithali zorunlu olan özellikle hammadde, ara malı ve yatırım eşyasında yüksek oranların uygulanmasında, bunların fiyatları da yükseleceği için maliyet enflasyonu kaçınılmaz olabilir. Sonuçta ülkemizde üretilen eşyanın da fiyatları yükselecek ve vergi oranlarının arttırılmasının sağlayacağı avantaj bu şekilde silinecektir.⁴⁴

4.1.5. **Tarifenin Koruma Etkisi**

Gümrük tarifeleri, ithal eşyanın yurt içi fiyatlarını yükselterek, aynı ve/veya benzeri eşyayı üreten(ithal ikamesi) yerli üreticileri dış rekabetten koruyabilirler. Bu yolla yerli üretim artar.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, tarifenin koruma etkisi altındaki bir eşyanın üretiminin arttırılmasının kaynak israfına da yol açabileceğidir. Diğer bir ifade ile üretimde kullanılmayan her ilave birim kaynağın verimliliği bir öncekine göre daha düşüktür.

Bu şekilde, eşyanın yurtiçinde üretilmesi nedeniyle uğranılacak kayba ***gümrük tarifelerinin üretim maliyeti*** denir.

4.1.6. **Tarifenin Tüketim Etkisi**

Gümrük tarifeleri, iç fiyatları yükselterek, bir yandan yerli üretimi özendirirken, diğer taraftan da tüketimin kısılmasına neden olurlar. İthal eşyanın talep esnekliği ne kadar yüksek ise, fiyat artışı dolayısıyla tüketimdeki azalma da o kadar fazla olacaktır.

Gümrük vergileri, ithal edilen eşyayı pahalılaştırdığı ve tüketimi kısıttığı için tüketicinin refahının azalmasına yol açar. Bu duruma da ***gümrük tarifelerinin tüketim maliyeti*** denilir.

⁴⁴ Gürsoy, A.g.e., s.161.

4.1.7. **Tarifenin Bölüşüm Etkisi**

Gümrük tarifeleri, milli gelirin tüketicilerden üreticilere doğru yeniden bölüşümüne neden olur. Eğer milli gelir, iç piyasa için üretim yapan bir grup lehine değiştirilmek istenir ise yüksek gümrük vergileriyle o grup dış rekabete karşı korunur.

Bununla birlikte unutulmaması gereken nokta, yukarıda bahsetmiş olduğumuz üretim ve tüketim maliyetleri nedeniyle, bu vergiler yoluyla bir grubun gelirleri yükselse de bir bütün olarak bakıldığında toplumun genel refahında düşüş görülebilir.

4.1.8. **Tarifenin Etkilerine Bütün Ülkelerin Yaklaşımları**

Bu konuda sanayileşmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında farklı yaklaşımlar dikkati çekmektedir. Şöyle ki;

Sanayileşmiş ülkeler, gümrük vergilerinin kaldırılması ve ülkelerarası eşya hareketliliğinin daha serbest yapılmasını istemektedirler. Bu durum da üretim fazlasını dünya pazarlarına aktarmak suretiyle yurtiçi ekonomik istikrarı korumak istemelerinden kaynaklanmaktadır. Genel olarak ihracatçı durumda olan bu ülkeler, eşyalarına uygulanan vergilerin uluslararası serbest ticareti engellediğini savunurlar.

Buna karşılık, gelişmekte olan ülkeler de korumacılık istemektedirler. Bunun nedeni de yurtdışından gelen rakip eşyadan çekinen kendi iç pazarlarını ve yeni gelişen sanayiilerini korumak istemeleridir.

Ancak, hemen belirtelim ki bu yaklaşımlar genel olup, istisnai uygulamalar söz konusu olabilecektir.

4.1.9. **Armonize Sistem**

Armonize sistem, oluşturulan bir komite ile birçok uluslararası kuruluş, gümrük ya da ekonomik birlik tarafından ortak laşa yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkan ve dünyada mevcut tüm taşınabilir eşyayı kapsayan 21 bölüm ve 96 fasıldan oluşan bir sınıflandırma sistemidir.

Bu sistemde belirtildiği gibi tüm eşya 21 bölüm ve 96 fasılda toplanmıştır. Bu fasıllardan başka, 1 fasıl(97. Fasıl) Armonize sistemde ileride kullanılmak üzere, son 2 fasıl da (98 ve 99 uncu fasıllar) akit taraflarca özel olarak kullanılmak üzere saklı tutulmuşlardır.

4.1.9.1. Armonize Sistemin Yapısı

Armonize sistemin yapısını, *biçim* ve *kapsam* yönünden olmak üzere 2 kısımda inceleyebiliriz.

1. Biçim yönünden Armonize Sistemin yapısı: Biçim itibariyle armonize sistem, 21 bölüm, 96 fasıl, 1241 pozisyon 5019 ayrı katagorideki eşya şeklinde düzenlenmiştir.

Bu sistemde **Bölümler**; aynı özelliklere sahip ya da genellikle aynı hammaddeden mamul maddeleri ihtiva eden başlıklar halinde belirtilmiştir. Örnekleme gerekir ise; I. Bölüm: Canlı Hayvanlar ve Hayvansal Ürünler. XI Bölüm Dokumaya Elverişli Maddeler ve Bunlardan Mamul Eşya.

Bölümleri **Fasıllar** izlemekte ve bu sistemde numaralandırma fasıllardan başlamaktadır. Örnekleme yaptığımızda; 01. Fasıl: Canlı Hayvanlar, 97. Fasıl: Sanat Eserleri, koleksiyon eşyası ve antikalar.

Fasılları **Pozisyonlar** ve onları da **Alt Pozisyonlar** izlemektedir.

Örnekleme yapmak gerekir ise; 87.03 Binek otomobilleri ve ...diğer taşıtlar.

Burada (87) sayısı “Tüm Motorlu Kara Taşıtları ve benzeri taşıtları, (03) sayısı ise bu taşıtlardan “Binek Otomobilleri”ni göstermektedir. Her iki sayının birleşmesiye oluşan 4 rakamlı kod bir pozisyonu ifade etmektedir(Örneğin; 87 03)

Devamla, 8703.21 “Binek otomobillerden silindir hacmi 1000 cm³’ü geçmeyenler. Bu örnekte, 8703 Pozisyonu. 21 rakamı da Alt Pozisyonu ifade etmektedir.

Eğer, bir pozisyonun alt pozisyonları bulunmuyor ise 5. ve 6. rakamlar (00) rakamı ile ifade edilebilir.

Bu şekilde, Armonize Sistem, biçimsel yapısı itibariyle 5019 ayrı katagorideki eşyayı 6 rakamlı bir kodlamayla sınıflandıran bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. İşte bu 6 rakamlı kod’a “**Armonize Sistem Kodu**” denilmektedir.⁴⁵

⁴⁵Yaser Gürsoy, A.g.e., s.102.; www.gumruk.gov.tr

Armonize sistemle ilgili sözleşmeye göre, 6 rakamlı kod'un kullanılması gelişmekte olan ülkeler için isteğe bağlı, ancak, diğer akit taraflarca zorunlu bulunmaktadır.

Taraflar, bu 6 rakamlı kod'tan sonra gelmek üzere istedikleri takdirde istatistiki veya diğer amaçlarla bu rakama 2 veya daha fazla rakam ilave ederek 8'li veya daha fazla kodlama yapabilirler.

Nitekim, tarife cetvelimizde, Gümrük Birliği'nin gerçekleşmesinden sonra 6 rakamlı kod'a 2 rakam ilavesiyle "***Kombine Nomanklür No'su***" (7. ve 8. rakamlar), buna, farklı vergi uygulamalarımız nedeniyle 2 rakam ilavesiyle "***Milli Alt Açılım No'su***" (9. ve 10. rakamlar) ve son olarak 2 rakam daha ilave edilmek suretiyle "***İstatistik No'su***"(11. ve 12. rakamlar). Bu şekilde, 12 rakamlı ***Gümrük tarife İstatistik Pozisyonu(GTİP)*** oluşturulmuştur.

4.1.9.1.1. Bölüm, Fası, Pozisyon Ve Alt Pozisyon Notları

Armonize Sistem'de bölüm, fasıl, pozisyon ve alt pozisyonlar için bazı notlar bulunmaktadır. Bu notlar sistemin uygulanmasında ve eşyanın takibinde önemli bir yer tutmaktadır. Diğer bir ifade ile herhangi bir eşyanın tarifedeki yerinin tam tespit edilebilmesi için belirtilen bu notlar dikkate alınmaktadır.

4.1.10. Tarifenin Yorumuna İlişkin Genel Kurallar

Herhangi bir eşyanın tarifedeki yerinin tespit edilmesinde yol gösterici olan önemli bir unsur da tarifenin yorum kurallarıdır. Toplam 6 adet yorum kuralı mevcuttur. Yorum kurallarını düzenleyen ilk beş kural gerekli değişiklikler yapılmış olmak kaydıyla, aynı pozisyonda yer alan alt pozisyonlardaki sınıflandırmaları düzenlemekte, 6'ncı kural ile ise, eşyanın aynı alt pozisyonlar arasındaki yerinin tespitine yönelik bir açıklama getirmektedir⁴⁶.

Şimdi bu kurallara yakından bakarsak;

Kural 1

İlk kuralda, "Bölüm, fasıl ve tali fasıl başlıkları sadece yol gösterici niteliktedir. Yasal amaçlar için eşyanın tarifedeki yerinin saptanması, pozisyon metinlerine, ilgili herhangi bir

⁴⁶ www.gumruk.gov.tr

bölüm veya fasıl notuna göre ve bu pozisyon veya not hükümlerinde aksi belirtilmedikçe aşağıdaki kurallara göre yapılır.” denilmektedir.

Kuralın her iki cümlesi ayrı ayrı incelenirse;

Birinci tümceden çıkan sonuç şudur; Tarife, uluslararası ticarete konu olan eşyayı, Bölüm, Fasıl ve Tali Fasıllara ayırarak sistematik bir şekilde göstermekte olup, Bölüm, Fasıl ve Tali Fasıllar içerdikleri eşyayı mümkün olduğunca kısa ve öz başlıklarla tanımlarlar. Bununla birlikte, birçok hallerde kapsadıkları eşyanın çok sayıda ve çeşitli oluşları nedeniyle Bölüm ve Fasıl başlıkları bunların tamamını göstermeye ve belirtmeye yeterli olmamakta, dolayısıyla eşyanın Tarifedeki yerinin saptanmasında yasal bir dayanak oluşturmamaktadırlar.

İkinci cümle ise, sınıflandırmanın, Pozisyon metinleriyle, Bölüm veya Fasıl Notlarına ve lüzumu halinde, pozisyon ve notlarda aksine bir hüküm bulunmadıkça, (2), (3), (4) ve (5) numaralı Kurallara göre yapılacağını belirtmektedir.

Kural 2

2 (a) - Tarifenin belirli bir pozisyonunda bir eşyaya yapılan herhangi bir atıf, imali bitirilmemiş veya aksamı tamamlanmamış eşyanın, imali bitirilmiş veya aksamı tamamlanmış eşyanın ayırdedici niteliğini ithal anında içermesi şartıyla, bu eşyanın imali bitirilmemiş veya aksamı tamamlanmamış olanlarını da kapsar. Böyle bir atıf, imali bitirilmiş veya aksamı tamamlanmış eşya ile yukarıdaki hükme göre böyle sayılan eşyanın sökülerek veya monte edilmeden getirilmiş olanlarını da içerir.”

2 (a) kuralının birinci cümlesi tamamlanmamış veya bitirilmemiş eşyayla ilgili, ikinci cümlesi ise birleştirilmemiş veya demonte şekilde sunulan eşyayla ilgili hükümler getirmektedir.

Tamamlanmamış veya bitirilmemiş eşya; İlk kısım, belirli bir eşya ile ilgili herhangi bir pozisyonun kapsamını, yalnızca imali bitirilmiş veya aksamı tamamlanmış eşyayı değil, ithal anında bu eşyanın asıl özelliğine sahip olmak şartıyla imali bitirilmemiş veya aksamı tamamlanmamış olanını da içine alacak şekilde genişletmektedir.

Özel bir pozisyonda belirtilmedikçe, bu kuralın şartları, son şeklini almamış eşya için de geçerlidir. "Son şeklini almamış eşya" tabiri, doğrudan kullanıma hazır olmayan, bitirilmiş eşya veya aksamın yaklaşık şekil veya taslağına sahip ve istisnai haller dışında sadece bitirilmiş

eşya veya aksamının tamamlanması için kullanılabilir eşya anlamındadır. Örneğin, tüp şeklinde, vidalı kapakla kapatılmak üzere vida ağzı açılmış biçimde bir ucu açık bir ucu kapalı, vida ağzı açılmış olan ucun altında kalan kısmı istenilen şekil ve boyutlarda genişletilebilecek biçimde tasarlanmış olan plastik şişe taslakları.

Öte yandan, bitirilmiş eşyanın esas şeklini henüz almamış yarı mamuller (çubuklar, diskler, borular vb. gibi) "son şeklini almamış eşya" olarak değerlendirilemezler.

İkinci kısım ise, birleştirilmemiş veya demonte şekilde sunulan tamamlanmış veya bitirilmiş eşyanın, monte edilmiş eşya ile aynı pozisyonda tasnife tabi tutulacağını ifade eder. Eşyanın bu şekilde sunulması, genellikle paketleme, satış veya nakliye gereksinimleri veya uygunluğu gibi nedenlere dayanmaktadır.

Bu kural, demonte veya birleştirilmemiş halde sunulan eşyaya ve bu kuralın birinci bölümüne istinaden tamamlanmış veya bitirilmiş eşya gibi işlem görmesi şartıyla tamamlanmamış veya bitirilmemiş eşyaya da uygulanır.

"Birleştirilmemiş veya demonte eşya" tabiri, parçaları sadece birleştirme işlemi gerektiren, örneğin, bağlantı elemanları (vidalar, somunlar, cıvatalar, vb.) veya perçinleme ya da kaynak yoluyla birleştirilebilen eşyayı ifade eder.

Montaj yönteminin karmaşıklığı dikkate alınmaz. Bununla birlikte, nihai şeklini vermek için, eşyanın parçalarının daha ileri bir işçilik görmemesi gerekir.

Bir eşyanın montajı için gerekli parçalarının sayısı fazla ise, bu eşyanın montajının tamamlanmasından arta kalan parçalar ayrı olarak sınıflandırılır.

2 (b) - "Tarifenin belirli bir pozisyonunda herhangi bir maddeye yapılan atıf, bu maddenin karışımlarını, bileşimlerini ve diğer maddelerle birleştirilmiş veya karıştırılmış hallerini de kapsar. Aynı şekilde, belirli bir maddeden mamul bir eşyaya yapılan herhangi bir atıf, tamamen veya kısmen bu maddeden mamul eşyayı da içerir. Birden fazla maddeden meydana gelen eşyanın tarifedeki yeri, aşağıda (3) numaralı kuralda belirtilen hususlara göre saptanır." hükmü karışım veya bileşik halde bulunan maddeler ve iki veya daha fazla maddeden oluşan eşya ile ilgilidir.

Bu kural, ya belirli bir maddeye (örneğin; 05.03 pozisyonu - at kılı) ya da belirli bir maddeden mamul eşyaya (örneğin, 45.03 pozisyonu - tabii mantardan mamul eşya) atıf yapılan

pozisyonlara ve yalnızca, pozisyonlarda, Bölüm veya Fasıl notlarında aksine bir hüküm bulunmadığı hallerde uygulanır (örneğin, 15.03 pozisyonu -domuz yağı karıştırılmamış).

Öte yandan, bir Bölüm veya Fasıl Notunda veya bir pozisyon metninde belirtilen hazır karışımlar, (1) No.lu Kuralda yer alan esaslara göre sınıflandırılırlar.⁴⁷

Bu kural, belirli bir maddeyi belirten pozisyonun kapsamını kısmen bu maddeden mamul eşyayı da içine alacak şekilde genişletmekte olup, pozisyon metnindeki tanıma uymayan (kural 1 de belirtildiği gibi) eşyayı kapsayacak şekilde genişletilemez. Diğer bir ifade ile, eşyaya katılan yeni maddenin pozisyon metninde belirtilen eşyanın asli karakterini değiştirmemesi gerekir.

Yine, kuralın gereği olarak maddelerin karışım veya bileşimleri ve birden çok maddeyi içeren eşya, eğer ilk bakışta iki veya daha çok pozisyonda sınıflandırılabiliriyorsa, (3) No.lu Kuraldaki prensiplere göre sınıflandırılmalıdır.

Kural 3

3 no.lu kural, “(2-b) kuralının uygulanması nedeniyle veya başka herhangi bir nedenle eşyanın ilk bakışta iki veya daha fazla pozisyonda sınıflandırılabilmesi halinde o eşyanın tarifedeki yerinin saptanması aşağıdaki şekilde yapılır” demekte, 2 (b) kuralının uygulanmasıyla veya başka bir nedenle ilk bakışta iki veya daha çok pozisyona girebilecek şekilde olan eşyanın sınıflandırılmasında üç yöntem sağlamaktadır. Bu yöntemler, kuralda belirtilen sıraya göre uygulanır. Buna göre; sınıflandırmada 3 (b) Kuralı sadece 3 (a) Kuralının yetersiz kalması halinde, 3(c) Kuralı ise, 3(a) ve 3(b) Kurallarının yetersiz kalması halinde uygulanır. Bu nedenle öncelik sırası: (a) özel tanımlamalar, (b) asli karakter, (c) geçerli olabilecek pozisyonların numara sırasına göre sonuncusu şeklindedir.

Ayrıca, yine belirtmek gerekirse bu Kural, Bölüm, Fasıl Notlarında veya pozisyon metinlerinde aksine bir hüküm bulunmadığı hallerde uygulanabilir.

3 (a)- “Eşyayı en özel şekilde tanımlayan pozisyon, daha genel şekilde tanımlayan pozisyona göre öncelik alır. Bununla beraber, iki veya daha fazla pozisyonun her birinin, birbirleriyle karıştırılmış veya birleştirilmiş eşyanın sadece birine ya da perakende satılacak hale getirilmiş takımın sadece bir parçasına atıfta bulunması halinde, bu pozisyonların,

⁴⁷ www.gumruk.gov.tr

pozisyonların birisi eşyanın tam ve kesin tanımını verse bile, söz konusu eşyayı eşit derecede özel şekilde tanımladığı mütalaa edilir.” kuralına göre eşyayı en özel şekilde niteleyen pozisyon daha genel şekilde niteleyen pozisyona göre öncelik alır.

Herhangi bir pozisyonun bir eşyayı diğerinden daha özel şekilde niteleyip nitelemediğinin tespit edilmesi hususunda kesin kurallar konulması mümkün değildir. Fakat genel olarak denilebilir ki: ismen yapılmış bir tanım, sınıf şeklinde yapılan bir tanımdan daha öncelik alır. Örneğin, kendinden motorlu saç ve sakal traş makinaları 85.10 pozisyonunda sınıflandırılırlar, bunlar, elle kullanılan elektro-mekanik aletler olarak 85.08 pozisyonunda veya kendinden elektrik motorlu elektro-mekanik ev aletleri olarak 85.09 pozisyonunda sınıflandırılmazlar. Ayrıca, eğer eşya, kendisini daha açık bir şekilde tarif eden bir tanıma uyuyorsa, bu tanım daha eksik yapılmış bir tanımlamadan öncelik alır.

Bununla beraber, iki veya daha fazla pozisyondan her biri, karışım halinde veya bileşik eşyayı meydana getiren maddelerin sadece bir kısmına veya perakende satılacak hale getirilmiş takım halinde bulunan eşyanın sadece bir kalemine atıfta bulunuyorsa, içlerinden birisi eşya hakkında daha kapsamlı veya kesin tanım verse de bu pozisyonlar, bu eşya ile ilgili eşit derecede özel (spesifik) sayılırlar. Bu durumda, eşyanın sınıflandırılması 3 (b) veya 3 (c) Kuralına göre yapılır.⁴⁸

3 (b) - “(3-a) kuralının uygulanmasıyla, tarifedeki yeri tayin edilemeyen bileşik ürünlerin ve çeşitli maddelerden oluşan veya çeşitli eşyanın birleşmesiyle meydana gelen mamuller ile perakende satılacak hale getirilmiş takım halinde bulunan eşyanın tarifedeki yeri, bunlara esas niteliğini veren madde veya eşya saptanabildiği takdirde buna göre bulunur.” hükmü sadece karışımlar, çeşitli maddelerden oluşan bileşik eşya, çeşitli eşyanın birleşmesinden meydana gelen bileşik eşya ve perakende satılacak hale getirilmiş takım halinde bulunan eşya ile ilgilidir ve sadece 3 (a) kuralı yetersiz kaldığı hallerde uygulanabilir.

Tüm bu durumlarda bir eşyanın tarifedeki yeri, eşyaya mümeyyiz vasfını veren madde veya eşya hangisi ise, o madde veya eşyadan ibaretmiş gibi sınıflandırılır.

⁴⁸ www.gumruk.gov.tr

Mümeyyiz vasfını veren madde eşyanın cinsine göre değişir. Bu nitelik örneğin, eşyayı teşkil eden çeşitli maddelerin veya onu meydana getiren çeşitli eşyanın içeriği, hacmi, ağırlığı veya miktarı, kıymeti veya eşyanın kullanımındaki önemine göre belirlenir.

Bu kurala göre çeşitli eşyadan yapılmış birleşik eşya tabirinden, sadece çeşitli eşyanın birleşmesinden oluşan ve parçaları birbirine ayrılmaz bir bütün teşkil edecek şekilde birleştirilmiş olan eşya değil, aynı zamanda ayrılabilir parçaları olan eşya da anlaşılır. Ancak bu unsurlar birbirini tamamlayıcı olmalı ve ayrı parçalar halinde satışa arz edilmeyecek bir bütün oluşturmalıdır. Örneğin, ayrılabilen kül tabağı ve kaidesi bulunan kül tablaları veya evlerde kullanılan uygun şekil ve büyüklükte ve yeterli sayıda boş baharat kavanozları bulunan ve özel olarak düzenlenmiş çerçevesi (genellikle ağaçtan) olan baharat dolabı.

Bu kuralın uygulanmasında bileşik eşyayı meydana getiren ürünlerin özel bir gereksinimi gidermek amacıyla bir araya getirilmiş olma ve perakende satılacak halde bulunma koşulları bulunmaktadır. Genel bir kural olarak, bu birleşik eşya parçaları ortak bir ambalaj içine konulur. Örneğin,

- Plastik mahfaza içine konulmuş (42.02 pozisyonu), bir cetvel (90.17 pozisyonu), bir hesap diski (90.17 pozisyonu), bir çizim pergeli (90.17 pozisyonu), bir kurşun kalem (96.09 pozisyonu) ve bir kalem açacağı (82.14 pozisyonu) içeren çizim takımları 90.17 pozisyonunda, sınıflandırılırlar.

Kuralda yer alan "perakende olarak satılacak hale getirilmiş takım halinde bulunan eşya" tabirinden ise;

- İlk bakışta farklı pozisyonlarda sınıflandırılabilen, en az iki farklı parçadan mamul eşya,
- Özel bir gereksinmeyi karşılamak veya belirli bir işlevi yerine getirmek üzere bir araya getirilmiş ürünler veya parçalardan mamul eşya ile,
- Yeniden paketlemeye gerek kalmadan kullanıcılara doğrudan satış için uygun biçimde düzenlenmiş eşya (örneğin; kutular içinde, kılıfın içinde vb. gibi), Anlaşılır.

Yukarıda sözü edilen takımların sınıflandırılması, takıma mümeyyiz vasfını veren eşya veya birlikte kabul edilen eşya gruplarına göre yapılır.

Bu Kural, üretim sanayiinde (örneğin, içeceklerde olduğu gibi) belirli miktarlar halinde ayrı ayrı paketlenmiş eşyaya uygulanmaz (ortak ambalaj içinde olsun olmasın) ve ayrıca aşağıda yazılı ürünlerin bir araya getirilmiş olanları bu kural anlamında takım oluşturmaz.

3 (c) - “(3-a) veya (3-b) kuralları uyarınca tarifedeki yeri saptanamayan eşya, her biri geçerli olabilecek pozisyonların numara sırasına göre sonuncusunda kabul edilir.”

(3) No.lu Kuralı özet olarak belirtmek gerekirse, farklı GTİP’lerde yer alan iki veya daha fazla eşyanın, perakende satılacak hale getirilerek, set halinde ithal edilmek istenmesi durumunda “set halindeki eşya” olarak değerlendirilerek GTİP tespiti yapılmalı, bu tespit sırasında tarifenin yorumu ile ilgili genel kurallar gereği, seti meydana getiren eşyadan mümeyyiz vasfı oluşturan eşya belirlenerek bu eşyanın GTİP’i setin GTİP’i olarak kabul edilmeli (3-b kuralı), mümeyyiz vasfı oluşturan eşya belirlenemiyorsa seti oluşturan her bir eşyanın ait olduğu GTİP tespit edilerek bu GTİP’lerin sonuncusunda sınıflandırılmalıdır (3-c kuralı). Örneğin, tıraş jeli, tıraş losyonu, tıraş makinesi bir bütün olarak set halinde gelmiş ise, tıraş makinesinin (asli karakter) GTİP’inde beyan edilmelidir.

Kural 4

“Yukarıdaki kurallara uygun olarak sınıflandırılmayan eşya, bu eşyaya en çok benzeyen eşyanın bulunduğu pozisyonda sınıflandırılır.” şeklinde tanımlanan 4 no.lu kural, 1 ila 3 numaralı kurallar çerçevesinde sınıflandırılmayan eşya ile ilgilidir. Bu tür eşya, bu eşyaya en çok benzeyen eşyanın bulunduğu pozisyonda sınıflandırılacaktır.

Yapılan sınıflandırmada, eşya öncelikle benzeri diğer eşya ile mukayese edilerek ona en çok benzerlik gösteren eşya tespit edilecek, daha sonra bu eşyaya en çok benzeyen eşyanın yer aldığı pozisyonda sınıflandırılacaktır. Benzerlik; özellik, nitelik, kullanım amacı gibi bir çok faktöre dayanmaktadır.

Kural 5

Yukarıda belirtilen hükümlere ilaveten, eşya konusunda aşağıdaki kurallar da uygulanır;

5 (a) “Fotoğraf makinası mahfazası, müzik aleti mahfazası, silah mahfazası, çizim aleti kutuları, kolye kutuları ve benzeri kutular, özellikle belli bir eşyaya veya takım halindeki eşyaya göre şekil verilmiş veya bu eşyaya uygun olarak yapılmış olup uzun süre kullanılmaya uygun ve ait oldukları eşya ile birlikte ithal edilen kutular, normal olarak bu eşya ile birlikte satılan

türde iseler, beraber satıldıkları eşya ile birlikte sınıflandırılırlar. Ancak bu kural, bir bütün olarak esas niteliği mahfaza olan eşyaya uygulanmaz.” şeklinde tanımlanan bu kural, sadece aşağıda gösterilen kaplara uygulanır;

- Belli bir eşyaya veya eşya takımına göre şekil verilmiş veya uygun hale getirilmiş kaplar. Bunlar eşyaya uygun olarak yapılmışlardır. Bazı kaplar ise, içine konulacak eşyanın formuna göre şekillendirilmişlerdir.

- Uzun süreli kullanıma elverişli kaplar. Bunlar, ait oldukları eşyayı uzun süre muhafaza etmeye dayanacak şekilde yapılmışlardır. Bu kutular eşyanın kullanılmadığı zamanlarda da muhafaza hizmetini sürdürürler (örneğin, taşıma veya depolama sırasında). Bu kriterler, bunları basit ambalajlardan ayırmaya yararlar.

- Muhafaza ettikleri eşya ile birlikte sunulan ambalaj kapları (nakliye amacıyla eşya ayrı ayrı paketlenmiş olsun olmasın). Ayrıca, ayrı olarak sunulan kutular yer aldıkları pozisyonlarda sınıflandırılırlar.

- Normal olarak bu gibi eşya ile birlikte satılan türden kaplar.

- Bir bütün olarak esas niteliği mahfaza olmayanlar.

Örnek olarak, beraber sınıflandırılacak olduğu eşya ile birlikte sunulan, mücevherat kapları ve mahfazaları (71.13 pozisyonu), elektrikli traş makinası mahfazası (85.10 pozisyonu), dürbün mahfazaları, teleskop mahfazaları (90.05 pozisyonu), müzik aletleri mahfazaları, kutuları ve çantaları (92.02 pozisyonu) verilebilir.

5 (b) “(5-a) kuralındaki hükümler saklı kalmak şartıyla, içindeki eşya ile birlikte sunulan ambalaj maddeleri ve ambalaj mahfazaları bu eşyanın ambalajında normal olarak kullanılan türden ambalaj maddeleri olmaları şartıyla bu eşya ile beraber sınıflandırılırlar. Bununla beraber, bu tür ambalaj maddeleri veya ambalaj mahfazalarının, sürekli kullanıma elverişli olduklarının açıkça belli olması halinde bu hüküm uygulanmaz.” kuralı, normal olarak ait oldukları eşyanın ambalajlanmasında kullanılan ambalaj maddeleri ve ambalaj mahfazalarının sınıflandırılmasını yapar. Bununla beraber, bu tür ambalaj maddeleri veya ambalaj mahfazaları

tekrar kullanıma elverişli olmaları halinde bu kurala göre sınıflandırılmaz (örneğin, sıkıştırılmış veya likit gazlar için demir ve çelikten yapılmış bazı metal varil veya kaplar).⁴⁹

5 (b) Kuralı, 5 (a) Kuralına bağlıdır ve bu nedenle, 5 (a) Kuralında belirtilen türden mahfazalar, kutular ve benzeri kapların sınıflandırılması bu kuraldaki hükümlerin uygulanması suretiyle yapılacaktır.

Kural 6

6 no.lu Kural ise, “Yasal amaçlar için, eşyanın bir pozisyonun alt pozisyonlarında sınıflandırılması, sadece aynı seviyedeki alt pozisyonların mukayese edilebilirliği dikkate alınarak, bu alt pozisyonlardaki ilgili alt pozisyon notlarına ve gerekli değişiklikler yapılmış olarak, yukarıdaki kurallara göre şartlar ile bu pozisyonla saptanacaktır. Metinde aksi belirtilmedikçe bu kuralın tatbikinde ilgili Bölüm ve Fasıllar Notları da uygulanır.” hükmünü getirmektedir.

Gümrük Tarife Cetvelinde "Aynı seviyedeki alt pozisyonlar" başında tek tire (-) işareti 1'inci seviye alt pozisyonları, iki tire (--) işareti 2'nci seviye alt pozisyonları belirtir. Bir pozisyonun altında birden fazla alt pozisyon olması halinde; bu alt pozisyonların muayyen bir eşya ile ilişkisi, sadece ilgili tek tireli (-) alt pozisyonların kapsamına dayanılarak değerlendirilirler. Bu değerlendirme neticesinde, eşyayı en özel niteleyen tek tireli alt pozisyon belirlendiğinde ve bu alt pozisyonun da kendi içinde alt ayrımlara (-- işaretli alt pozisyonlara) tabii tutulması halinde eşyanın hangi iki tireli alt pozisyona girdiğinin belirlenmesi; iki tireli alt pozisyonların içeriğine göre tespit edilecektir.

Yorum kuralında belirtilen “...Metinde aksi belirtilmedikçe bu kuralın tatbikinde ilgili Bölüm ve Fasıllar Notları da uygulanır.” ifadesi de bölüm ya da fasıl notunda yer alan bir ibarenin, alt pozisyon notunda yer alan aynı ibareden farklı olmasında önem kazanır. Bu durumda fasıl yada bölüm notu değil eşyayı daha özel tanımlayan ilgili alt pozisyon notu uygulanır.

⁴⁹ www.gumruk.gov.tr

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde gümrükleme işlemlerinde uygulanan gümrük tarifeleri hakkında genel bilgileri öğrendik. Tarife pozisyonu, alt pozisyonlarını, milli alt açılımları ve istatistik kodlarıyla GTİP i oluşturan kısımların neleri ifade ettiğini öğrendik.

BÖLÜM SORULARI

1- “İthal ve İhraç edilen eşya üzerinden belirli esaslara göre tahsil edilen vergi oranlarını gösteren cetveldir” tanımıyla aşağıdakilerden hangi gümrük terimi ifade edilmiştir ?

- k. Gümrük kıymet tablosu
- l. Gümrük tarifesi
- m. Teslim şekilleri tablosu
- n. Yatırım teşvik belgesi
- o. Dahilde işleme izin belgesi

2- Hangisi tarifenin gösterdiği bilgilerden değildir?

- f. Vergi oranları
- g. Vergi konusu eşyanın nasıl sınıflandırılması gerektiği
- h. Vergi değişikliği sınırları
- i. Vergi konusu eşyanın hangi koşullarda sınıflandırıldığı
- j. Hiçbiri

3- Hangisi tarifenin çeşit ve kısımlarından biri değildir?

- f. Advalorem tarife
- g. Tavizli olmayan tarife
- h. Spesifik tarife
- i. Tavizli tarife
- j. Kanuni tarife

4-Advalorem tarifeyi aşağıdakilerden hangisi açıklar.?

- f. Eşyanın kıymeti üzerinden alınan vergi
- g. Eşyanın getirildiği ülkeye göre indirim yapılmadan uygulanan vergi
- h. Eşyanın getirildiği ülkeye göre indirimden yararlandırılarak uygulanan tarife
- i. İndirimli tarife
- j. Hiçbiri

5- Hangisi tarifenin ekonomik etkilerinden değildir?

- f. Gelir etkisi
- g. Koruma etkisi
- h. Tüketim etkisi
- i. Kıymet etkisi
- j. Hiçbiri

6- Aşağıdakilerden hangisi tarifenin ekonomik etkilerindedir?

- f. Bölüşüm etkisi
- g. Kıymet etkisi
- h. Üretim etkisi
- i. Pazarlama etkisi
- j. İstihdam etkisi

7-Armonize sistemşeklinde tanımlanır.

8-Advalorem tarife eşyanınüzerinden hesaplanan tarifedir.

9-Kanuni tarife.....olarak tanımlanır.

10-Spesifik tarife türü eşyanın.....üzerinden hesaplanan tarife türüdür.

CEVAP ANAHTARI

1- B

2- C

3- B

4- A

5- D

6- A

7- Oluşturulan bir komite ile birçok uluslararası kuruluş, gümrük ya da ekonomik birlik tarafından ortak laşa yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkan ve dünyada mevcut tüm taşınabilir eşyayı kapsayan 21 bölüm ve 96 fasıldan oluşan bir sınıflandırma sistemidir.

8- Kıymeti

9- Eşyanın getirildiği ülkeye göre hiçbir indirim(taviz) yapılmaksızın uygulanacak tarife

10- Fiziki birimi

5. GÜMRÜK VERGİLERİNİN HESAPLANMASI

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde gümrük vergisinin hesaplanması ve vergilendirmede uygulanan indirim damping vs gibi işlemler hakkında bilgi sahibi olacağız.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Damping nedir?
2. Bildiğiniz evrak anlamında fonları sıralayınız?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Gümrük vergisinin hesaplanması	Gümrük vergisinin hesaplanmasında uygulanan hesap modülleri ve uygulanan özel durumlar hakkında bilgi sahibi olacağız.	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

4458 Sayılı Gümrük Kanunu'na göre gümrük vergisinin konusu, Türkiye Gümrük Bölgesine giren ve Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkan eşya ve taşıt araçlarıdır. Yeni Gümrük Kanunu'muzda yer verilmesine rağmen şu an için ihracatımız gümrük vergilerinden muaf tutulmuş ye sadece Türkiye'ye ithal edilen bir başka ifadeyle gümrük hattından geçerek yurda giren eşya ve taşıt araçları gümrük vergisinin konusunu oluşturmaktadır. Özetle, her ne şekilde olursa olsun, gümrük bölgesine giren her eşya gümrük vergisinin konusunu oluşturmaktadır.

Gümrük Kanunu'nun 9- kısmında gümrük yükümlülüğünün doğması ve gümrük yükümlülüğü ayrıntılı olarak ele alınmıştır. İthalatta vergiyi doğuran olay, eşyanın Türkiye'ye ithal edilmesi şeklinde genel ifadeyle açıklanmakla birlikte, bu yeterli değildir. Bu nedenle kanun koyucu vergiyi doğuran olayı ifade etmek için eşyanın serbest dolaşıma girmesi ve ya geçici ithal gibi daha somut kavramları tercih etmiştir. Buna göre, ithalatta vergiyi doğuran olay, eşyanın serbest dolaşıma girmesi ve ithalat vergilerinden kısmi muafiyet suretiyle geçici ithali hallerinde gerçekleşir.

4458 sayılı yeni Gümrük Kanunu'nun 3/8 maddesi, gümrük vergilerini, yürürlükteki hükümler uyarınca eşyaya uygulanan ithalat vergilerinin ya da ihracat vergilerinin tümünü ifade eder şeklinde tanımlamıştır.

Buna göre ithalat vergileri, Kanununun 3/9 maddesindeki tanıma göre,

- Eşyanın ithalinde öngörülen gümrük vergileri ve eş etkili vergiler ile
- Tarım politikası veya işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde alınan vergilerdir.

İhracat vergileri ise, yeni Gümrük Kanununun 3/10 maddesinde,

- Eşyanın ihracatında öngörülen gümrük vergileri ve eş etkili mali yükler ile
- Tarım politikası veya işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde alınan ihracat vergileri

şeklinde tanımlanmıştır.

İthalatta gümrük yükümlülüğü Gümrük Kanunu'nun 181'inci maddesine göre; ithalat vergilerine tabi eşyanın serbest dolaşıma girmesi, ithalat vergilerine tabi eşyanın ithalat vergilerinden kısmi muafiyet suretiyle geçici ithali hâlinde doğar. Vergi mükellefiyeti ise gümrük beyannamesinin tescil tarihi itibari ile başlar.

GÜMRÜK VERGİLERİNİN HESAPLANMASI

5.1. Gümrük Vergisinin Konusu Ve Vergiyi Doğuran Olay

4458 Sayılı Gümrük Kanunu'na göre gümrük vergisinin konusu, Türkiye Gümrük Bölgesine giren ve Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkan eşya ve taşıt araçlarıdır. Yeni Gümrük Kanunu'muzda yer verilmesine rağmen şu an için ihracatımız gümrük vergilerinden muaf tutulmuş ye sadece Türkiye'ye ithal edilen bir başka ifadeyle gümrük hattından geçerek yurda giren eşya ve taşıt araçları gümrük vergisinin konusunu oluşturmaktadır. Özetle, her ne şekilde olursa olsun, gümrük bölgesine giren her eşya gümrük vergisinin konusunu oluşturmaktadır.

Gümrük Kanunu'nun 9- kısmında gümrük yükümlülüğünün doğması ve gümrük yükümlülüğü ayrıntılı olarak ele alınmıştır. İthalatta vergiyi doğuran olay, eşyanın Türkiye'ye ithal edilmesi şeklinde genel ifadeyle açıklanmakla birlikte, bu yeterli değildir. Bu nedenle kanun koyucu vergiyi doğuran olayı ifade etmek için eşyanın serbest dolaşıma girmesi ve ya geçici ithal gibi daha somut kavramları tercih etmiştir. Buna göre, ithalatta vergiyi doğuran olay, eşyanın serbest dolaşıma girmesi ve ithalat vergilerinden kısmi muafiyet suretiyle geçici ithali hallerinde gerçekleşir.

4458 sayılı yeni Gümrük Kanunu'nun 3/8 maddesi, gümrük vergilerini, yürürlükteki hükümler uyarınca eşyaya uygulanan ithalat vergilerinin ya da ihracat vergilerinin tümünü ifade eder şeklinde tanımlamıştır.⁵⁰

Buna göre ithalat vergileri, Kanunun 3/9 maddesindeki tanıma göre,

- Eşyanın ithalinde öngörülen gümrük vergileri ve eş etkili vergiler ile
- Tarım politikası veya işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde alınan vergilerdir.

ihracat vergileri ise, yeni Gümrük Kanununun 3/10 maddesinde,

- Eşyanın ihracatında öngörülen gümrük vergileri ve eş etkili mali yükler ile
- Tarım politikası veya işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde alınan ihracat vergileri şeklinde tanımlanmıştır.

İthalatta gümrük yükümlülüğü Gümrük Kanunu'nun 181'inci maddesine göre; ithalat vergilerine tabi eşyanın serbest dolaşıma girmesi, ithalat vergilerine tabi eşyanın ithalat

⁵⁰ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

vergilerinden kısmi muafiyet suretiyle geçici ithali hâlinde doğar. Vergi mükellefiyeti ise gümrük beyannamesinin tescil tarihinde başlar.

İthalatta gümrük yükümlülüğünde yükümlü beyan sahibidir. Dolaylı temsil durumunda, kendi adına fakat başkasının hesabına gümrük beyanında bulunulan kişi de yükümlüdür. Anılan maddenin l'inci fıkrasında belirtilen rejimlerden biri için beyanda kullanılan veriler, kanunen alınması gereken vergilerin tamamen veya kısmen tahsil edilmemesine sebep olduğu takdirde, beyanın yapılabilmesi için bu verileri veren ve bu verilerin yanlış olduğunu bilen veya normal olarak bilmesi gereken kişiler de gümrük vergilerinden sorumludur.⁵¹

Gümrük Kanunu'nun 15'inci maddesine göre gümrük vergileri, gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte yürürlükte olan gümrük tarifesine göre hesaplanır. 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 24'üncü maddesine göre ithal eşyasının gümrük kıymeti eşyanın satış bedelidir. Satış bedeli; Türkiye'ye ihraç amacıyla yapılan satışta Kanununun 27 ve 28'inci maddelerine göre gerekli düzeltmelerin de yapıldığı, fiilen ödenen veya ödenecek fiyattır. Fiilen ödenen veya ödenecek fiyat, ithal eşyası için alıcının satıcıya veya satıcı yararına yaptığı veya yapması gereken ödemelerin toplamıdır.

İthal eşyasının beyan edilen kıymetinin gerçeklik ve doğruluğu hususunda tereddüt hasıl olması durumunda, beyan sahibinden ek bilgi ve belge istenir. Mükellef tarafından ibraz edilen bilgi ya da belgeler kabul edilebilir nitelikte değilse ve fiilen ödenen veya ödenecek fiyatın belirlenmesine imkan sağlamıyorsa ya da beyan edilen kıymetin doğruluğunu ispat için yeterli değilse; beyan edilen kıymetin fiilen ödenen veya ödenecek fiyat olduğunun beyanda bulunan tarafından ispatlanamaması gerekçeleriyle, satış bedeli yönteminden, bunu izleyen aynı (yoksa benzer) eşyanın satış bedeli yöntemine geçilerek gümrük kıymeti belirlenir.

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 24'üncü madde hükümlerine göre gümrük kıymeti belirlenirken, ithal eşyasının fiilen ödenen veya ödenecek fiyatına 27'nci maddede belirtilen ilavelerin yapılması gerekir.

Gümrük vergisinin oranı ise; İthalat Rejimi Kararına ek listelerde tarife pozisyonlarına göre ilgili sütunlarda kayıtlı bulunan oranlardır. AB, EFTA ve aramızda ikili anlaşmalar

⁵¹ www.gumruk.gov.tr

bulunan ülkelerinden yapılacak ithalatlarda tercihli tarifeden yararlanılmak istenilmesi halinde A.TR. ya da EUR.1 belgelerinin gümrük idaresine ibraz edilmesi gerekir.

Eşyanın gümrük vergisine esas alınacak kıymetinin Türk Lirası olarak beyanı zorunludur. Fatura ve diğer belgelerde yazılı yabancı paralar, gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte yürürlükte olan T.C.Merkez Bankası döviz satış kurları üzerinden Türk Lirasına çevrilir.⁵²

Onay aşamasında son olarak belirtmek gerekir ki gümrük beyannamesinin, özet beyanın düzenlenme tarihinden itibaren denizyolu taşımacılığında en geç 45 gün, karayolu ve havayolu taşımacılığında ise en geç 20 gün içinde düzenlenip mali mükellefiyetlerinin yerine getirilmesi gerekir. Aksi takdirde mal, devlet tarafından millileştirilir (tasfiye edilir), yani ithal mala el konularak bir müddet sonra tasfiye kuruluna devredilir ve bu kurul tarafından ihale açılır. Açılan ihaleye isteyen her firma katılabilir ve mallar en yüksek fiyatı veren firmaya satılır. Mal tasfiyeye kalmadan önce ihracatçı firmaya peşin ödeme yapılmışsa, paranın iadesi hususunda ithalatçı firmanın ihracatçı firma ile anlaşması gerekir.⁵³

Gümrük beyannamesi onaylandıktan sonra muayene memuruna onaylanmış haliyle tekrar gösterilir ve muayene memurundan beyannamenin arkasına “Vezneye Gider” yazılı bir kayıt alınır. Sıra artık gümrük vergisine gelmiştir. İthalatçı beyannamede yazılı düzenlenme tarihinden itibaren 30 gün içinde Gümrük Saymanlık Müdürlüğü veznesine “Vezne Alındısı / Vezne Makbuzu” karşılığında gümrük vergisi ve diğer masraf ödemelerini yapar. Türk Dış Ticaret Mevzuatı’na göre vergiler malın CIF değeri üzerinden hesaplanır. İthalatta mal FOB teslim şekli ile getiriliyorsa, bunu CIF e dönüştürmek için ithal malın FOB fatura değerinin % 10’ u navlun/taşıma emsal ücreti, %3’ü ise sigorta emsal masrafı olarak kabul edilir ve bulunan rakamlar FOB değere eklenir. Böylece CIF değer elde edilmiş olur.

⁵² Aynur Önür, **İthalat Uygulaması Ders Notları**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, 2011, s.55

⁵³ Aynur Önür, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi Ders Notları**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, 2010, s.72.

Bir örnekle ifade etmek gerekirse;

Malın Cinsi: Buzdolabı

Malın Bedeli (FOB) = USD 1.500

(Döviz satış kuru - 1 USD : 1.500.000 TL, Sigorta 45.000.000 TL , Navlun : 150.000.000 TL)

CIF = 2.445.000.000 TL *(FOB + Sigorta+ Navlun)*

İthal ürün ile ilgili royalty ödemesi= 500,000,000 TL

Gümrük Kıymeti= 2,945,000,000 TL *(FOB + Sigorta+ Navlun+ Royalty Ödemesi)*

G.V. (% 1,9) = 55.955.000 TL *(Gümrük Kıymeti X GV)*

KKDF (%3) = 67.500.000 TL *(FOB x % 3)(vadeli ise hesaplanır)*

(Satın Alma Komisyonu :700,000,000 TL)

(Pul-Ordino: 50.000.000 TL, Ardiye:150.000.000 TL, Banka komisyonu = 20.000.000 TL)

ÖTV Matrahı= 3.988.455.000 TL

(CIF+GV+KKDF+Diğer Giderler+ Royalty bedeli+ Satın Alma Komisyonu)

ÖTV (% 6.7) = 267.226.485 TL

KDV Matrahı = 4.255.681.485 TL (ÖTV Matrahı + ÖTV)

KDV (% 18) = 766,022,670 TL

Toplam Vergi: 1.156.704.155 TL (KKDF+GV+ÖTV+KDV)

Toplam Maliyet: 5.021.704.155 TL

Gümrük vergileri deyimi, yürürlükteki hükümler uyarınca eşyaya uygulanan ithalat vergilerinin ya da ihracat vergilerinin tümünü ifade etmektedir. İthalat vergileri deyimi ise, Eşyanın ithalinde öngörülen gümrük vergileri ve eş etkili vergileri, tarım politikası veya işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde alınan ithalat vergilerini ifade etmektedir. Gümrük Kanunu'nun 74. maddesine göre; Türkiye Gümrük Bölgesine gelen eşyanın serbest dolaşıma girişi; ticaret politikası önlemlerinin uygulanması, eşyanın ithali için öngörülen diğer işlemlerin tamamlanması ve kanunen ödenmesi gereken vergilerin tahsili ile mümkündür. İthalatta gümrük yükümlülüğü Gümrük Kanunu'nun 181'inci maddesine göre; ithalat vergilerine tabi eşyanın serbest dolaşıma girmesi, ithalat vergilerine tabi eşyanın ithalat

vergilerinden kısmi muafiyet suretiyle geçici ithali halinde doğar. Gümrük beyannamesinin tescil tarihinde başlar.

Yapılan başarılı çalışmalarla modern bir yapıya kavuşturulan Türk Gümrük İdarelerinde, tahsil edilen vergiler, ithalatçılar veya temsilcileri tarafından sisteme girilen veriler neticesinde, BİLGE sistemi adı verilen elektronik ortamda hesaplanmakta ve gümrük veznesine ödenebildiği gibi, bankalar aracılığıyla veya internet üzerinden de ödenebilmektedir.

İthalatta gümrük yükümlülüğünde yükümlü beyan sahibidir. Dolaylı temsil durumunda, hesabına gümrük beyanında bulunulan kişi de yükümlüdür. Anılan maddenin 1'inci fıkrasında belirtilen rejimlerden biri için beyanda kullanılan veriler, kanunen alınması gereken vergilerin tamamen veya kısmen tahsil edilmemesine sebep olduğu takdirde, beyanın yapılabilmesi için bu verileri veren ve bu verilerin yanlış olduğunu bilen veya normal olarak bilmesi gereken kişiler de gümrük vergilerinden sorumludur.

Zorunlu diğer ödemeler de kısaca incelenecektir.⁵⁴

5.1.1. Katma Değer Vergisi

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 10'uncu maddesine göre; ithalatta, Gümrük Kanununa göre gümrük vergisi ödeme mükellefiyetinin başladığı, gümrük vergisine tabi olmayan işlemlerde ise gümrük beyannamesinin tescili anında, ikametgâhı, işyeri, kanuni merkezi ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlar tarafından yabancı ülkeler ile Türkiye arasında yapılan taşımacılık ile transit taşımacılıkta ise gümrük bölgesine girilmesi veya gümrük bölgesinden çıkılması anında katma değer vergisi doğar.

3065 sayılı Kanuna göre teslimleri vergiden istisna edilen mal ve hizmetlerin ithali, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 167'nci maddesi (5a ve 7'nci fıkraları hariç) kapsamında gümrük vergilerinden muaf olarak serbest dolaşıma sokulacak eşyalar, geçici ithalat ve hariçte işleme rejimleri ile geri gelen eşyaya ilişkin hükümleri kapsamında gümrük vergisinden muaf veya müstesna olan eşyanın ithali ve Gümrük Kanunundaki transit ve gümrük antrepo rejimleri ile geçici depolama ve serbest bölge hükümlerinin uygulandığı mallar, katma değer vergisinden müstesna tutulmuştur.

⁵⁴ Arif Şahin, *Dış Ticaret ve Yatırım Mevzuatı (Föy Volant)*, Cilt I – İhracat Mevzuatı - Kambiyo Mevzuatı, Cilt III-İhracat ve İthalat Bedellerinin Ödenmesi - Transit Ticaret, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME), s. 23

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 21'inci maddesine göre İthalatta alınan katma değer verginin matrahı aşağıda belirtilen unsurların toplamından oluşmaktadır.

- a) İthal edilen malın gümrük vergisi tarhına esas olan kıymeti, gümrük vergisinin kıymet esasına göre alınmaması veya malın gümrük vergisinden muaf olması halinde sigorta ve navlun bedelleri dahil (CIF) değeri, bunun belli olmadığı hallerde malın gümrükçe tespit edilecek değeri,
- b) İthalat sırasında ödenen her türlü vergi, resim, harç ve paylar,
- c) Gümrük beyannamesinin tescil tarihine kadar yapılan diğer giderler ve ödemelerden vergilendirilmeyenler ile mal bedeli üzerinden hesaplanan fiyat farkı, kur farkı gibi ödemeler (ardiye ücretleri, hamaliye, istifleme, açıcılık, yükleme, boşaltma, v.b.).

Teslim alanın gösterdiği yere kadar satıcı tarafından yapılan taşıma, yükleme ve boşaltma giderleri, ambalaj giderleri, sigorta, komisyon ve benzeri gider karşılıkları ile vergi, resim, harç, pay, fon karşılığı gibi unsurlar ve vade farkı, fiyat farkı, faiz, prim gibi çeşitli gelirler ile servis ve benzer adlar altında sağlanan her türlü menfaat, hizmet ve değerler KDV matrahına dahil edilirken; teslim ve hizmet işlemlerinde fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen ticari teamüllere uygun miktardaki ıskontolar ise hesaplanan katma değer vergisi matrahına dahil edilmemektedir.⁵⁵

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 28'inci maddesine göre katma değer vergisi oranı, vergiye tabi her bir işlem için % 10'dur. Bakanlar Kurulu bu oranı, dört katına kadar artırmaya, % 1'e kadar indirmeye, bu oranlar dahilinde muhtelif mal ve hizmetler ile bazı malların perakende safhası için farklı vergi oranları tespit etmeye yetkilidir. Bakanlar Kurulu bu yetkiye dayanarak aldığı 92/3896 sayılı 22.12.1992 tarihli Karar ile listeler itibariyle KDV oranları tespit edilmiş ve o tarihten bu yana da muhtelif Kararnamelerle gerek liste muhteviyatı gerekse listelere uygulanacak vergi oranları değiştirilmiştir.⁵⁶

Halen I ve II sayılı listelerde yer alanlar hariç, vergiye tabi işlemler için % 18 (I) sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için % 1, (II) sayılı listede yer alan teslim ve hizmetler için % 8 oranında katma değer vergisi alınmaktadır. Gümrük Vergisinin maktuen alındığı hallerde,

⁵⁵ Aynur Ötür, 2011, s.80.

⁵⁶ Arif Şahin, A.g.e, s.26.

tek ve maktu tarife, ithalde alınacak Katma Değer Vergisi de dahil edilmek suretiyle tespit olunmaktadır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 48'inci maddesine göre vergisi ödenmeden veya eksik ödenerek yurda sokulan eşyaların hiç alınmamış veya eksik alınmış Katma Değer Vergileri hakkında Gümrük Kanunundaki esaslara göre işlem yapılacaktır.

Kanunun 51'inci maddesine göre mükelleflerin ithalde beyan ettikleri matrahla tahakkuk veya inceleme yapanların ve yahut teftişe yetkili kılınanların buldukları matrahlar üzerinden hesaplanan vergi farkları hakkında Gümrük Kanunu uyarınca Gümrük Vergisindeki esaslar dairesinde ceza uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.⁵⁷

5.1.2. Anti Damping Vergisi Ve Telafi Edici Vergi

Anti-damping vergisi ve telafi edici vergi, soruşturma sonucu dumping uygulandığı veya sübvansiyona konu olduğu tespit edilen ithal konusu eşyalardan normalden daha fazla vergi alınmasıdır. 3577 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Kanun hükümleri uyarınca İthalatta haksız rekabeti Değerlendirme Kurulu tarafından ithalata konu eşya için yapılan soruşturma sonucunda belirlenen ve ilgili Bakanlıkça onaylanan dumping marjı ve sübvansiyon miktarı kadar dumpinge konu malın ithalinde dumpinge karşı vergi, sübvansiyona konu malın ithalinde ise telafi edici vergi alınır.

Burada dumping; bir malın Türkiye'ye ihraç fiyatının, benzer malın normal değerinin altında olmasını, dumping marjı ise normal değer ihraç fiyatını aştığı miktarı, sübvansiyon menşe veya ihracatçı ülkenin fayda sağlayan, doğrudan veya dolaylı mali katkısını, sübvansiyon miktarı ise; menşe veya ihracatçı ülke tarafından ihraç edilen malın imal, üretim, ihracat veya taşıma aşamasında sağlanan, doğrudan veya dolaylı olarak sağlanan faydanın tutarını ifade etmektedir. Bu miktarlar yapılacak soruşturma sonucu belirlenir ve bu vergiler gümrük idarelerince ithalde alınan diğer vergilerden ayrı olarak tahsil olunur veya teminata bağlanır. Ödenmeyen dumpinge karşı vergi veya telafi edici vergi, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre gümrük idarelerince kovuşturulur.

⁵⁷Aynur Önür, 2010, s. 51

Bir mal için hem sübvansiyon verilmesi hem de damping yapılmış olması halinde dampinge karşı vergi ve telafi edici vergi birlikte uygulanmaz, bunlardan yalnızca nispeti yüksek olan uygulanır. Bu vergilerin, ithali evvelce gerçekleştirilen mallar için, geriye dönük olarak uygulanmasına ilişkin esaslar Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit edilir. Ancak, geriye dönük uygulamanın süresi geçici önlemlerin alındığı tarihten itibaren 90 günü geçemez.

5.1.3. Dahilde İşleme Rejimi Kapsamında Tahsil Edilen Telafi Edici Vergi

2005/8391 sayılı 17.01.2005 tarihli Dahilde İşleme Rejim Kararının 16'ncı maddesine göre şartlı muafiyet sistemi kapsamındaki sanayi ürünlerinin A.TR dolaşım belgesi eşliğinde Avrupa Topluluğuna üye ülkelere ihracatında; işlem görmüş ürünün elde edilmesinde kullanılan üçüncü ülke menşeli hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul ile değişmemiş eşyaya ilişkin vergi, kaynak ülkelerle var olan anlaşmalardaki lehte hükümler saklı kalmak kaydıyla ödenir. Ancak, bu verginin aynı ithal eşyası için Toplulukta uygulanan vergiden yüksek olması halinde, Toplulukta uygulanan vergi ödenir.

Şartlı muafiyet sistemi kapsamındaki işlenmiş tarım ürünlerinin A.TR dolaşım belgesi eşliğinde Avrupa Topluluğuna üye ülkelere ihracatında, bu ürünlerin elde edilmesinde üçüncü ülke menşeli sanayi ürünü kullanılmışsa buna ilişkin vergi, işlenmiş tarım ürünü kullanılmış ise bu ürünlerdeki sanayi payına ilişkin vergi ödenecektir.

Anlaşma ile belirlenen menşe kuralının sağlanması ve bir menşe ispat belgesinin düzenlenmesi kaydıyla, şartlı muafiyet sistemi kapsamında ülkemizde doğmuş ve büyütülmüş canlı hayvanlar ile avlanma ve balıkçılık faaliyetlerinden elde edilen ürünler ve bunlardan elde edilen ürünler hariç olmak üzere, tarım ürünlerinin Avrupa Topluluğuna üye ülkelere ihracatında; bu ürünlerin elde edilmesinde kullanılan üçüncü ülke menşeli hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul ile değişmemiş eşyaya ilişkin vergi tahsil edilir. Ancak, bu verginin aynı ithal eşyası için Toplulukta uygulanan vergiden yüksek olması halinde, Toplulukta uygulanan vergi ödenir.

Anlaşma ile belirlenen menşe kuralının sağlanması ve bir menşe ispat belgesinin düzenlenmesi kaydıyla, şartlı muafiyet sistemi kapsamında, ülkemizde doğmuş ve büyütülmüş canlı hayvanlar ile avlanma ve balıkçılık faaliyetlerinden elde edilen ürünler ve bunlardan elde edilen ürünler hariç olmak üzere, Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış bir ülkeye yapılan ihracatta; işlem görmüş ürünün elde edilmesinde kullanılan ve bu ülke menşeli olmayan hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul ile değişmemiş eşyaya ilişkin vergi, ilgili

anlaşmanın lehte hükümleri saklı kalmak kaydıyla ödenir. Ancak, Pan-Avrupa Menşe Kümülyasyonuna taraf ölkelerden menşe ispat belgeleri veya tedarikçi beyanı eşliğinde ithal edilen eşya kullanılarak elde edilen Kümülyasyona dahil işlem görmüş ürünün, menşe ispat belgeleri veya tedarikçi beyanı eşliğinde tekrar Kümülyasyona taraf ölkelerden birine ihrac edilmesi durumunda, ithalat rejiminde belirtilen oranda verginin tahsili aranmaksızın ilgili gümrük idaresince ihracata izin verilir.⁵⁸

Şartlı muafiyet sistemi kapsamında serbest bölgelere yapılan ihracatın, belge/izin süresi bitiminden itibaren 3 (üç) ay içerisinde serbest bölgelerden A.TR dolaşım belgesi eşliğinde Avrupa Topluluğuna üye ölkelere veya menşe ispat belgeleri eşliğinde, Avrupa Topluluğu'na üye ölkelere, Pan-Avrupa Menşe Kümülyasyonuna taraf ölkelere veya Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmış bir ölkeye satışı halinde, yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde telafi edici verginin tahsili aranır⁵⁹.

Yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde ödenmesi gereken vergi, serbest bölgelerden yapılan satışlar dahil ihracata ilişkin gümrük beyannamesinin tescil tarihindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz satış kuru ve bu tarihte ithalat rejiminde belirtilen gümrük vergisi ve varsa toplu konut fonu üzerinden hesaplanarak ihracat esnasında ödenir. Ancak, belge kapsamında önceden ihracat işleminden sonra ithalat yapılması durumunda, bu vergi serbest bölgelerden yapılan satışlar dahil önceden ihracata ilişkin gümrük beyannamesinin tescil tarihindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz satış kuru ve bu tarihte ithalat rejiminde belirtilen gümrük vergisi ve varsa toplu konut fonu üzerinden hesaplanarak, önceden ihracata tekabül eden ithalatın yapılması esnasında ödenir. Tahsil edilen telafi edici vergi bütçeye irat kaydedilir.

İşlem görmüş ürünün elde edilmesinde kullanılan vergiye konu eşyanın tespitinde firma beyanı esas alınır. Aksine bir durumun tespiti halinde, ödenmeyen ya da eksik ödenen telafi edici vergi, ödemenin yapılması gereken tarih itibarıyla 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.⁶⁰

⁵⁸ Arif Şahin, s.26.

⁵⁹ www.gumruk.gov.tr

⁶⁰ www.dtm.gov.tr

5.1.4. Tek Ve Maktu Vergi

05.02.2000 tarih ve 23955 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2000/53 sayılı Gümrük Vergilerinden Muafiyet Ve İstisna Tanınacak Haller Hakkında Karar'ın 39'uncu maddesi uyarınca; Kararın 32 ila 38'inci maddeler hükümleri çerçevesinde gümrük vergileri ödenmeksizin ithal edilebilecek toplam gerçek kıymeti 300 EURO'yu geçmeyen eşya saklı kalmak üzere, yabancı bir ülkeden posta veya hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gönderilen ya da 18 ve daha yukarı yaştaki yolcuların beraberlerinde veya kendilerinden iki ay önce veya altı ay sonraki süreler içerisinde gelip, ticari miktar ve mahiyet arz etmeyen ve her bir sevkiyat ya da yolcu başına kıymeti 1500 EURO'yu geçmeyen eşyadan kıymeti üzerinden %10 oranında tek ve maktu bir vergi tahsil edilmektedir.⁶¹

2000/53 sayılı Kararın 39'uncu maddede sözü edilen limit dahilinde getirilen eşyaya söz konusu maktu oranının uygulanabilmesi için; Kararın 40'ıncı maddesinde sayılan niteliklerde olması gerekir.

İthal konusu eşyanın toplam kıymetinin 1.500 EURO'yu aşması halinde, söz konusu eşyanın ithalinde ödenmesi gereken vergiler, yürürlükte bulunan esaslara göre tahakkuk ve tahsil edilir.

İthal konusu eşyanın tek başına kıymetinin 1.500 EURO'yu geçmesi halinde, bu eşyanın gümrük vergileri İthalat Rejimi Kararı ile belirlenen oranlara göre tahakkuk ve tahsil edilir.⁶²

5.1.5. Özel Tüketim Vergisi

Özel Tüketim Vergisi 4760 sayılı Kanunun 1'inci maddesinde sayılan durumların varlığı halinde bir defaya mahsus olmak üzere alınır. Vergi ithalatta, 4458 sayılı Gümrük Kanununa göre gümrük yükümlülüğünün doğması, ithalat vergilerine tabi olmayan işlemlerde ise gümrük beyannamesinin tescili ile doğmaktadır.

4760 sayılı Kanuna ekli (I) sayılı listede yer alan malların 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu uyarınca el konulan veya 4458 sayılı Gümrük Kanunu uyarınca tasfiyelik hale gelenlerinden Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından belirlenen zorunlu

⁶¹ www.dtm.gov.tr

⁶² Arif Şahin, s. 40.

standartlara uymayanlarının rafinerilere teslim edilmesi halinde vergiyi doğuran olay, bu malların rafineriler tarafından tesliminde gerçekleşir ve verginin mükellefi bu teslimi gerçekleştirenlerdir.⁶³

Kanuna ekli (I) sayılı listedeki mallar için belirlenen maktu vergi tutarları kilogram, litre, metreküp, standart metreküp, kilokalori veya bunların alt ve üst birimleri ile gerektiğinde büyüklükleri de dikkate alınarak kap, ambalaj veya adet olarak uygulanabilir,

(III) sayılı listedeki mallar için asgari maktu vergi tutarları; (A) cetvelindeki mallardan, 2203.00 G.T.İ.P. numaralı mallar için bir litredeki her bir alkol derecesi, 22.04, 22.05 (2205.10.90.00.12 hariç) ve 2206.00 G.T.İ.P. numaralı mallar için her bir litre, diğer mallar için içerdiği alkolün her bir litresi itibarıyla, (B) cetvelindeki mallar için perakende satışa sunulan sigaraların birim ambalajı içinde yer alan her bir sigara, diğer tütün mamullerinin birim ambalajı içindeki mamulün her bir gramı itibarıyla, uygulanır. (II), (III) [(B) cetvelindekiler hariç] ve (IV) sayılı listelerdeki mallar için verginin matrahı; bunların teslimi, ilk iktisabı ve ithalinde, hesaplanacak özel tüketim vergisi hariç, katma değer vergisi matrahını oluşturan unsurlardan teşekkül eder, (III) sayılı listenin (B) cetvelindeki mallar için verginin matrahı ise, bunların nihai tüketicilere perakende satış fiyatıdır.(III) sayılı listedeki mallar için asgari maktu vergi tutarlarına göre hesaplanacak vergi tutarından az olmamak üzere yalnızca nispi vergi uygulanır. Bakanlar Kurulu vergileme ölçülerini değiştirmeye yetkilidir.

Özel tüketim vergisi, 4760 sayılı Kanuna ekli listelerde yazılı malların karşılarında gösterilen tutar ve/veya oranlarda alınır.

4760 sayılı Kanuna ekli listelerdeki malların ihracat teslimleri; teslimin yurt dışındaki bir müşteriye yapılması, teslim konusu malın Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesinden çıkmış olması şartlarının varlığı halinde vergiden müstesnadır. Ayrıca; 4458 sayılı Gümrük Kanununun transit, gümrük antrepo, dahilde işleme, gümrük kontrolü altında işleme rejimlerine tabi tutulanlar ile serbest bölgeler ve geçici depolama yerleri hükümlerinin uygulandığı mallar ile, 4760 sayılı Kanuna ekli (I) sayılı listede yer alan malların 4458 sayılı Gümrük Kanunu uyarınca tasfiyelik hale gelenlerinin tabii afetler, bulaşıcı hastalıklar ve benzeri olağanüstü durumlarda genel ve katma bütçeli dairelere, il özel idarelerine,

⁶³ Aynur Önür, 2010, s.54

belediyelere, köylere ve bunların teşkil ettikleri birliklere bedelsiz teslimi vergiden müstesnadır.

Ayrıca Kanuna ekli listelerdeki mallardan 4458 sayılı Gümrük Kanununun 167'nci maddesinin 5 (a) ve 7'nci fıkraları hariç geçici ithalat ve hariçte işleme rejimleri ile geri gelen eşyaya ilişkin hükümleri kapsamında gümrük vergisinden muaf veya müstesna olan eşyanın ithali de vergiden müstesna tutulmuştur. İthalatta alınan vergi, ilgili gümrük idaresince hesaplanır ve gümrük mevzuatına göre kabul edilen beyanname veya diğer belgeler üzerine imza alınmak suretiyle mükellefe, kanunî temsilcisine veya gümrük müşavirine tebliğ edilir. Bu tebliğ üzerine ortaya çıkacak ihtilaflar için ithalat vergilerinin tâbi olduğu usul ve esaslar uygulanır. Bu vergi, ithalat vergileri ile aynı zamanda ödenir. İthalat vergilerine tâbi olmayan mallara ait vergi, gümrük mevzuatına göre kabul edilen beyannamenin veya diğer belgelerin tescili tarihinde, bu tarihteki oran veya tutarlar üzerinden hesaplanarak tahsil edilir. İthalde alınan özel tüketim vergisi gümrük makbuzunda ayrıca gösterilir. İthalat vergilerinin maktu veya sabit oranlı alındığı hallerde tarife, malın ithalinde alınacak özel tüketim vergisi de dahil edilmek suretiyle tespit olunur.

4458 sayılı Gümrük Kanunu ile diğer kanunlar gereğince ithalat vergileri teminata bağlanarak işlem gören mallara ait özel tüketim vergisi de aynı usule tabi tutulur.

4760 sayılı Kanuna göre gümrükte vergisi ödenmeden veya eksik ödenerek ithal edilen malların hiç alınmamış veya eksik alınmış özel tüketim vergisi ile vergiden müstesna olduğu halde yanlışlıkla alınan veya fazla alındığı anlaşılan özel tüketim vergisi hakkında 4458 sayılı Gümrük Kanunundaki esaslara göre işlem yapılır. İthal edilecek mala ilişkin beyan üzerinden hesaplanan vergiler ile muayene ve denetleme sonucu hesaplanan vergiler arasındaki farklarda, 4458 sayılı Gümrük Kanunu uyarınca ithalat vergileri noksanlıklarında uygulanacak esaslara göre para cezası kesilir.⁶⁴

5.1.6. Bandrol

Bandrol uygulamasının dayanağını teşkil eden 3093 sayılı 04.12.1984 tarihli Türkiye Radyo - Televizyon Gelirleri Kanununun 1'inci maddesinde belirtilen cihazları imal veya ithal edenler satıştan önce; ticari ithalat maksadı dışında yurda getirenler de ithal işlemlerinden önce,

⁶⁴ Bahadır Erkan, "İhracat, Dahilde ve Hariçte İşleme Rejimleri ile Vergi, Resim ve Harç İstisnası Uygulaması" Tebliği, DTM, İhtacat Genel Müdürlüğü, 2005, s. 45

bandrol veya etiket almaya mecburdur. Bu bandrol veya etiketler Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu tarafından veya bu Kurumun yetkili kılacağı diğer kurum veya kuruluşlar tarafından verilir. 3093 sayılı Kanununun 4 (a) maddesinde belirtilen cihazları imal veya ithal edenler satış sırasında, fabrika çıkış fiyatı veya ithal maliyeti üzerinden bir defaya mahsus olmak üzere belirtilen oranlarda bandrol ücreti ödemek durumundadırlar.

3093 sayılı kanuna dayanılarak çıkarılan 2005/9823 sayılı 19.12.2005 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile; Ticari ithalat maksadı dışında yurt dışından getirilecek renkli televizyon, siyah-beyaz televizyon, radyo, video, televizyon uydu alıcıları, birleşik cihazlar ile bunların dışında kalan radyo televizyon yayını almaya yarayan her türlü cihazlar için bir defaya mahsus ve 2006 yılı için geçerli olmak üzere ekli listede belirtilen ücretlerin alınması kararlaştırılmıştır. Söz konusu ücretlerin tahsilâtı Gümrük İdarelerince gerçekleştirilir.

5.1.7. Toplu Konut Fonu

İthalat Rejim Kararına göre ithalatta ödenecek toplu konut fonu Karara ek listelerde tarife pozisyonlarına göre ilgili sütunlarda gösterilmiştir.

Anılan Kararın Değişik 9'uncu maddesine göre III sayılı liste kapsamı maddelerin karşılarında (T1), (T2) işaretlerinin bulunduğu durumlarda, işlenmiş tarım ürünlerinin bünyesinde yer aldığı kabul edilen ve Bileşim Tablosunda belirtilen temel tarım ürünleri miktarlarının esas alınması suretiyle tespit edilecek kod numaralarına, 2 No.lu tabloda yer alan toplu konut fonu miktarları tahsil olunur.

Toplu Konut Fonu ödenerek ithal edilecek maddeler gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihinde geçerli miktar ve oranlar kadar fona tabidir. Ancak; Gümrük Kanununun 167'nci maddesi çerçevesinde Gümrük Vergisinden muaf olarak gerçekleştirilecek ithalat fona tabi değildir.

Fon tutarları gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte gümrük idarelerince tahsil edilir. Bu fonların, ilgililerce süresi içinde yatırılmaması durumunda, 6183 sayılı Kanun hükümleri uyarınca takibat yapılır.

İthalat Rejim Kararı eki listelerde yer alan maddelerin karşılarında nispi (% olarak) Toplu Konut Fonu bulunduğu takdirde, fon, ithal edilen malın ABD Doları cinsinden değerinin

karşılığı Yeni Türk Lirası üzerinden, maktu (EURO/100 Kg/net) bulunduğu takdirde de, EURO cinsinden hesaplanacak fon miktarının karşılığı Yeni Türk Lirası üzerinden tahsil edilir.

2976 sayılı Dış Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 4'üncü maddesi uyarınca Toplu Konut Fonu ödenmesi gerektiği halde, ödenmeden gerçekleştirilen ithalat işlemlerinde, ödenmesi gereken miktarın 2 katı para cezası uygulanacaktır.⁶⁵

5.1.8. Damga Vergisi

488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'na dayanılarak Maliye Bakanlığınca çıkarılan ve 27.12.2005 tarihli 26036 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 45 Seri No.lu Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği ile 2006 yılında Gümrük idarelerine verilen özet beyan formlarından 3,20 YTL, Yabancı memleketlerden gelen posta gönderilerinin gümrüklenmesi için postanelerce gümrüklere verilen liste beyannamelerde yazılı her gönderi maddesi için 0,50 YTL, Gümrük idarelerine verilen beyannamelerden 26,30 YTL maktu damga vergisi alınması öngörülmüştür.⁶⁶

5.1.9. Destekleme Ve Fiyat İstikrar Fonu

Destekleme ve fiyat istikrar fonu dış ticaretin ekonomik şartlara uygun olarak yürütülmesini sağlamak amacıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde teşkil edilmiştir. Destekleme ve Fiyat İstikrar Fon'u, Para ve Kredi Kurulu kararıyla tarımsal girdilerin sübvansiyonu, üreticinin fiyat hareketlerinden korunması, ihracatın geliştirilmesi, ihracata dönük yatırımların finansmanı, ihracat sigortası kuruluncaya kadar ihracatın sigortası, faaliyetlerin finansmanı için kullanılabilir.

88/13384 sayılı Destekleme Ve Fiyat İstikrar Fonu Hakkında Karar'ın 4'üncü maddesi gereğince ihracat işlemlerinde fon kesintilerinin, ihracat bedellerinin yurda getirilmesine bağlı olmaksızın Gümrük Çıkış Beyannamesinin açıldığı tarihteki Fon miktarı esas alınarak, fiili ihracattan itibaren en geç ihracat bedellerinin yurda getirilme süresi (uzatmalar hariç) sonuna kadar aracı banka veya özel finans kurumlarınca tahsil edilmesi gerekir.

88/13384 sayılı Destekleme Ve Fiyat İstikrar Fonu Hakkında Karar'ın 11'inci maddesine göre ihraç edilen

⁶⁵Önür, 2010, s. 56

⁶⁶Ergun Yavaş, Araştırmalar –1, Gümrük Kontrolörleri Derneği, 1997.

- Her türlü natürel iç fındık ...8 Cent/Kg. karşılığı YTL
- Her türlü kabuklu fındık ...4 Cent/Kg. karşılığı YTL
- 41.01; 41.02 ve 41.03 G.T.İ.P'na dahil işlenmiş deri ve kösele dışında kalan pikle derileri dahil her türlü hayvan derileri ve postları, ... 50 Cent / Kg. karşılığı YTL.

Destekleme fiyat istikrar fonu primi kesintisi yapılacaktır, ancak DFİF prim kesintisi kapsamındaki bir maldan FOB 1000 Dolar değerini geçmeyen numunenin bedelsiz ihracatında prim kesintisi yapılmaz.⁶⁷

5.1.10. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde kurulan Kaynak Kullanımını Destekleme Fonunun amacı kalkınma planı ve yıllık programlarda öngörülen hedeflere uygun olarak yatırımların yönlendirilebilmesi ve ihtisas kredilerinde kredi maliyetlerinin düşürülmesidir.

4684 sayılı Kanun ile Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu 01.01.2002 tarihi itibarıyla kaldırılmış olmakla birlikte aynı kanunu Geçici 3'üncü maddesi (a) bendinde yeni bir düzenleme yapıncaya kadar yürürlükten kaldırılan hükümlere göre KKDF'nin kabul kredili, vadeli akreditif ve mal mukabili ödeme şekillerinde Vergi Dairelerince tahsil edilmeye devam edileceği ve doğrudan genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere Hazine hesaplarına intikal ettirileceği belirtilmektedir.

Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında Karar'ın 3'üncü maddesinde fonun kaynakları arasında kabul kredili, vadeli akreditif ve mal mukabili ödeme şekillerine göre yapılan ithalattan %3 oranında fon alınacağı belirtilmiştir. Ancak ihracatın finansmanı amacıyla kullanılan krediler ve ihracatı teşvik belgesi ile dahilde işleme izin belgesi kapsamında yapılan ithalatta bu oran % 0 olarak uygulanmaktadır.

KKDF kesintisi oranlarını sıfıra kadar indirmeye veya 15 puana kadar yükseltmeye veya kesintiyi tümüyle kaldırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir. Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında 88/12944 sayılı Karar ve bu Karara ilişkin değişik 6 No.lu Tebliğ hükümleri çerçevesinde uygulanan fon kesintilerinin tahakkuk ve tahsil işlemleri, vergi

⁶⁷Dış Ticaret Yönüyle Gümrük Birliği El Kitabı, DTM, İhracat Genel Müdürlüğü, 1996

dairelerince yapılmakta ve kesintilerin tahsilinde 6183 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaktadır. Söz konusu Tebliğin 4'üncü maddesinde, müeyyide uygulanması nedeniyle gümrük idarelerince yapılan fon tahsilâtlarının haftalık olarak Fon'a aktarılacağı, fon kesintilerinin süresinde yatırılmamasından kredili ithalatta tahsilâtı yapan bankaların, özel finans kurumlarının, finansman şirketlerinin ve gümrük idarelerinin sorumlu olduğu belirtilmiş, aynı Tebliğin 10'uncu maddesinde de fon kesintisi istisnası uygulanan krediler ile ithalat işlemlerinde gümrük idarelerinin sorumluluğu açıklanmış bulunmaktadır. KKDF kesintisine tabi ithalat işlemlerinde, eşyanın beyan edilen gümrük kıymetinin ilgili gümrük idaresince ve/veya sonradan yapılan denetim ve kontroller neticesinde tespit edilen gümrük kıymetinden düşük çıkması sonucunda, gümrük vergisi ve KDV gelir eksikliğine ilişkin ek tahakkuk gümrük idaresince yükümlüsüne tebliğ edilirken KKDF kesintisi ve cezai faizinin de bildirilerek, fon kesintisi tahsilâtının gümrük idaresince yapılması gerekmektedir.

KKDF gelir eksikliği için para cezası uygulanmasının gerekli olduğu hallerde anılan Kararın Müeyyide Uygulaması başlıklı 8'inci maddesine göre cezai faiz uygulanması gerekmektedir.⁶⁸

5.1.11. Tütün Fonu

21.02.2001 kabul tarihli 4629 sayılı Bazı Fonların Tasfiyesi Hakkında Kanun'un Geçici 1'inci Maddesinin (A) fıkrasının (a) bendinin (1) numaralı alt bendinde "28.5.1986 tarihli ve 3291 sayılı Kanununun 17'nci maddesi uyarınca yabancı tütün ve sigaralardan ithalat sırasında mülga Tütün Fonu adına alınan paralar, Bu Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümler çerçevesinde tahsil edilmeye devam edilir ve doğrudan bütçeye gelir yazılır." hükmü yer almaktadır.

30.07.1988 tarihli ve 88/13208 sayılı Kararname eki Karar uyarınca, yabancı tütün ile yurt içinde harmanlanmış ve imal edilmiş (blended) sigaraların bünyesine giren yabancı tütünün (24.01; 24.03; 2403.10.12 tarife pozisyonları dahil) ithali sırasında 3000 \$/Ton; üretilmiş halde ithal edilen sigaraların ithalatında bünyesinde bulunan yabancı tütüne istinaden, 20 sigaralık paket başına 0,40 \$ fon (tütün fonu) alınması gerekmektedir. Buradan yalnızca üretilmiş halde ithal edilen sigaralara atıf yapıldığı ve alınması gerekli fon miktarının 20 sigaralık paket başına belirlendiği anlaşılmaktadır.

⁶⁸Önür, 2011 s. 77

Yapılan açıklamalar, konuyu yakından bilenler tarafından takdir edileceği üzere, dış ticaretin dinamik yapısı altında zaman zaman değişikliklere uğramaktadır. Bu bağlamda, okuyucu tarafından yazıda sözü edilen ve bugün için geçerli olan Gümrük Vergisi, Katma Değer Vergisi, Anti Damping ve Telafi Edici Vergi, Tek ve Maktu Vergi, Özel Tüketim Vergisi, Bandrol, Toplu Konut Fonu, Damga Vergisi, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu, Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu ve Tütün Fonu veya oranlarının daima uygulanan vergi veya oranlar olarak algılanmaması, değişebileceği ihtimalinin göz önünde bulundurulması gerekir.

Sonuç itibariyle ithalatın genel esaslarına da değinerek açıklamaya çalıştığımız ithalat sürecinde son olarak gümrük vergileri ve diğer ödemelerin yapılmasının arkasından mal ithalatçıya teslim edilerek gümrükten içeri sokulmuş olur ve ithalat işlemi sonlandırılır.⁶⁹

⁶⁹ Aynur Önür, 2010, s. 60.

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde gümrük vergisinin hesaplanması ve vergilendirmede uygulanan indirim damping vb. uygulamaları öğrendik.

BÖLÜM SORULARI

1- Gümrük Kanunu'na göre Gümrük Vergisi'nin konusunu aşağıdakilerden hangisi oluşturmaz?

- p. Türkiye gümrük bölgesine giren eşya
- q. Türkiye gümrük bölgesinden çıkan eşya
- r. Türkiye gümrük bölgesinden çıkan taşıt araçları
- s. Transit eşya
- t. Hiçbiri

2- Malın gümrük vergisi Aşağıdakilerden hangi değer üzerinden hesaplanır

- k. FOB değer
- l. CF değer
- m. CIF değer
- n. CPT değer,
- o. DAP değer

3- Gümrük vergisinin hesaplanmasında FOB fatura değerine eklenen emsal navlun oranı nedir ?

- k. %5
- l. %10
- m. %15
- n. %20
- o. %3

4- Gümrük vergisinin hesaplanmasında FOB fatura değerine eklenen emsal sigorta oranı nedir?

- a. %5
- b. %10
- c. %15
- d. %20
- e. %3

5- Gümrük vergi hesaplamasında FOB Fatura değerine eklenen emsal navlun ve sigorta kıymetleri ile oluşan değer aşağıdakilerden hangisidir?

- a. FOB değer
- b. CF değer
- c. CIF değer
- d. CPT değer,
- e. DAP değer

6- Aşağıdakilerden hangisi gümrük vergisine ilave diğer zorunlu ödemelerden değildir?

- a) KDV
- b) ÖTV
- c) Anti Damping Vergisi ve Telafi Edici Vergi
- d) Bandrol
- e) İşgaliye vergisi

7- Gümrük vergilerinin konusunu tümüyleoluşturur.

8-ithalat işlemlerinde zorunlu vergilerden biridir.

9- Kdv ithalatta.....tarihte doğar.

10. Gümrük vergi oranının uygulandığı kıymet, malınkıymetidir.

- 1- D
- 2- C
- 3- B
- 4- E
- 5- C
- 6- E
- 7- Türkiye Gümrük Bölgesine giren ve Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkan eşya ve taşıt araçları
- 8- Kdv
- 9- Gümrük vergisi ödeme mükellefiyetinin başladığı
- 10- Gümrük

6. EŞYANIN MENŐEI

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde gümrükde eşyanın önemi ve menşei noktasında dikkat edilmesi gereken hususlar incelenecektir.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Menşei nedir?
2. Eşya nedir? Gümrük işlemlerinde herşey bir eşya mıdır?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Eşyanın Menşei	Eşyanın menşei ve eşya hakkında detaylı gümrük yaklaşımı sağlanacaktır.	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

Menşei, dış ticarete konu olan bir malın hangi ülkede üretildiğini ifade eden bir kavramdır. Mallar doğrudan veya dolaylı olarak bir ülke menşei kazanır. Bir ülkenin sahip olduğu yer altı ve yer üstü zenginliklerinden elde edilen mallar o ülkenin menşei kazanır.

Menşei kullanımındaki gereksinimin sebebi, tercihli tarifelerin uygulanmasında yatmaktadır. Ülkeler gerek iki veya çok taraflı anlaşmalar gereği, gerekse otonom olarak aralarında indirimli (tercihli) tarife cetvellerini kullanmaktadırlar. Dolayısıyla indirimli orandan yararlanılmak istenmesi durumunda malın indirimli oranın uygulanacağı ülkeden geldiğinin kanıtlanması gerekmektedir. Bu aşamada da devreye Menşei Şahadetnamesi girmektedir.

EŞYANIN MENŞEİ

Menşei, dış ticarete konu olan bir malın hangi ülkede üretildiğini ifade eden bir kavramdır. Malın hangi ülkede üretildiğini gösteren belgelere de Menşei Şahadetnamesi adı verilmektedir.

Mallar doğrudan veya dolaylı olarak bir ülke menşei kazanır. Bir ülkenin sahip olduğu yer altı ve yer üstü zenginliklerinden elde edilen mallar o ülkenin menşei kazanır.

Üretimi birden fazla ülkede gerçekleştirilen mallarda ise esas dönüşümün gerçekleştirildiği ülke o malın menşei ülkesi olarak kabul edilir. Ortak üretimlerde menşei kazandıran Esas Dönüşüm Kriterleri şunlardır;⁷⁰

- Malın gümrük tarifesinin değişmesi
- İthal girdilerin nihai ürünün tarifesinden tamamen farklı olması
- Katma Değer Kuralı
- Kullanılan işçilik belirli bir %'yi aşmamalı
- İthal girdi nihai malın belirli bir %'sini aşmamalıdır.

Menşei kullanımının esprisi, tercihli tarifelerin uygulanmasında yatmaktadır. Ülkeler gerek iki veya çok taraflı anlaşmalar gereği, gerekse otonom olarak aralarında indirimli (tercihli) tarife cetvellerini kullanmaktadırlar. Dolayısıyla indirimli orandan yararlanılmak istenmesi durumunda malın indirimli oranın uygulanacağı ülkeden geldiğinin kanıtlanması gerekmektedir. Bu aşamada da devreye Menşei Şahadetnamesi girmektedir.

6.1. Eşyanın Tercihli Menşei

Tercihli tarife uygulamalarından yararlandırılmak istenen eşyanın tercihli menşei kuralları;

- Türkiye'nin bazı ülkeler veya ülke grupları ile yaptığı tercihli tarife uygulaması gerektiren anlaşmalar kapsamı eşya için anlaşmalar ile,
- Türkiye tarafından tek taraflı olarak bazı ülkeler, ülke grupları veya toprak parçaları için tanınan tercihli tarife uygulamalarından yararlanan eşya için Bakanlar Kurulu kararı çerçevesinde belirlenmesi durumudur.

⁷⁰Ferudun Kaya, **Dış Ticaret İşlemleri (Yeni Mevzuat ve Belgeler)**, Beta Yayınevi, İstanbul, 2009, s.373.

6.2. Eşyanın Tercihli Olmayan Menşei

Eşyanın Tercihli Olmayan Menşei, Türkiye'nin bazı ülkeler veya ülke grupları ile yaptığı tercihli bir tarife uygulaması gerektiren anlaşmalarda yer alan tercihli tarife uygulamaları ile Türkiye tarafından tek taraflı olarak bazı ülkeler, ülke grupları ve toprak parçaları için tanınan tercihli tarife uygulamaları hariç olmak üzere, Türk gümrük tarifesinin uygulanması ve eşya ticaretine ilişkin tarife önlemleri dışında, Bakanlar Kurulu Kararı ile oluşturulan önlemlerin uygulanması amacıyla belirlenen menşei hükümleri, olarak tanımlanabilir.⁷¹

6.3. Eşyanın Menşenin Tayin Ve Tespitine İlişkin Esaslar

Eşyanın başka bir ülkede değişiklik ve işlem görmesi veya üretimin birden fazla ülkede gerçekleştirilmesi halinde bir ülke menşeli sayılabilmesi için, o ülkede yeni bir ürün imal edilmesi veya imalatın önemli bir aşamasının ve ekonomik yönden gerekli görülen en son esaslı işçilik ve eylemin o ülkede bu amaçla donatılmış işletmelerde yapılması gerekir.

6.3.1. Tekstil Ürünlerinde Menşenin Belirlenmesi

Birden fazla ülkede menşeli olmayan girdiler kullanılarak gördüğü işçilik ve işlem sonucunda elde edilen ve Türk Gümrük Tarife Cetvelinin XI nci bölümünde yer alan tekstil ürünlerinin o ülke menşeli sayılabilmesi için, nihai ürünün üretiminde kullanılan ve menşeli olmayan girdilerin sınıflandırıldığı pozisyondan başka bir pozisyonda sınıflandırılması gerekir. Ancak, ek-5'te yer alan listedeki tekstil ürünlerinde, pozisyon değişikliği olup olmadığına bakılmaksızın listenin üçüncü sütununda belirtilen işlemlerin gerçekleştirilmiş olması şartı aranır. Listede yer alan ürünler için üçüncü sütunda belirtilen işlem gerçekleşmediği sürece pozisyon değişikliği olsa dahi elde edilen ürün menşe kazanmaz.⁷²

(2) Aşağıdaki işlemler, birinci fıkrada belirtilen koşulların sağlanıp sağlanmadığına bakılmaksızın eşyanın menşe kazanması için yetersiz işçilik veya işlem olarak kabul edilir:

⁷¹ www.gumruk.gov.tr

⁷² www.igmd.org.tr

a) Nakliyat ve depolama süresince eşyanın iyi şartlarda muhafazasını sağlamaya yönelik; havalandırma, yayma, kurutma, hasar gören parçaların atılması ve benzeri koruyucu işlemler,

b) Tozun giderilmesi, eleme ya da kalburdan geçirme, sıraya koyma, tasnifleme, maddelerden setler oluşturma dahil eşleştirme, yıkama ve kesmeden oluşan basit işlemler,

c) Ambalaj değişikliği, ambalajların ayrılması ve birleştirilmesi, basit torbalama, sandıklama, kutulama, karton veya tahta üzerine yerleştirme ve tüm diğer basit ambalajlama işlemleri,

ç) Ürün veya ambalajı üzerine marka, etiket ve diğer benzeri ayırt edici işaretlerin konulması,

d) Tamamlanmış bir ürün oluşturmak üzere parçaların basit montajı,

e) Bu maddenin (a) ila (d) alt bentlerinde belirtilen işlemlerin iki veya daha fazlasının bir arada gerçekleştirilmesi.

6.3.2. Diğer Ürünlerde Menşein Belirlenmesi

Türk Gümrük Tarife Cetvelinin XI inci bölümünde yer alan tekstil ürünleri haricindeki ürünlerin birden fazla ülkede menşeli olmayan girdiler kullanılmak suretiyle gördüğü işçilik ve işlem sonucunda elde edilen ve Gümrük Yönetmeliği'nin 6 No'lu ekinde yer alan listedeki ürünlerin o ülke menşeli sayılabilmesi için listenin üçüncü sütununda belirtilen işlem ve işçiliği görmesi gerekir. Listede yer almayan ürünler için yorum kurallarının 5 no.lu notunda belirtildiği şekilde işlem yapılır.⁷³

6.3.3. Genel Yorumlama Kuralları

(1) 34 ve 35 inci maddede geçen ek-5 ve ek-6'daki liste kapsamında bulunan ürünlerin imalatında kullanılan menşeli olmayan maddeler üzerinde gerçekleştirilen, ürüne menşe statüsü kazandıran işçilik veya işlemlerin yorumlanmasında, Gümrük Yönetmeliği ek-4'te yer alan ve bir sonraki maddede detaylı işlenecek olan kurallar esas alınır.

⁷³ www.gumruk.gov.tr

(2) Ek-5 ve ek-6'daki listede yer alan menşee kuralı, eşyanın imalatında eşyanın fabrika çıkış fiyatının belirli bir yüzde oranını aşmayacak şekilde menşeli olmayan madde kullanımını öngörmekte ise bu yüzde oranının hesaplanmasında;

a) Kıymet deyimini, kullanılan menşeli olmayan maddelerin ithalatı esnasındaki gümrük kıymetini, bunun bilinmemesi veya tespit edilememesi halinde ise imalatın yapıldığı ülkede maddeler için ödenen tespiti mümkün ilk fiyatı,

b) Fabrika çıkış fiyatı deyimini, elde edilen ürünün fabrika çıkış fiyatından ürünün ihracında geri ödenmiş veya ödenecek yurt içi vergilerin tenziliyle bulunan fiyatı,

c) Montaj işlemleri sonucu oluşan kıymet deyimini, montaj işlemlerinin yapıldığı ülkede anılan ülke menşeli parçaların birleştirilmesinden ve her türlü tamamlayıcı ve kontrol mahiyetindeki işlemler ile birlikte montaj sonucunda oluşan, kar ve bu tür işlemlerden kaynaklanan genel giderler sonucu ortaya çıkan kıymet artışını, ifade eder.

(3) Eşyanın üretildiği ülkeden doğrudan Türkiye'ye getirilmeyerek üçüncü bir ülke veya ülkeler yoluyla getirilmiş ve oralarda geçici depolama yerlerine ve antrepolara konmuş olsa dahi menşee ülkesi değişmez. Eşyanın geldiği ülkeden maksat Türkiye'ye en son gönderildiği veya getiren araca yüklendiği ülkedir. Başka bir ülkede antrepoya konmaksızın sadece araç değiştirilerek eşyanın getirilmesi halinde eşyanın geldiği ülke değişmez.

6.3.4. Aksesuarlar, Yedek Parçalar Ve Aksam

(1) Bir cihaz, makine, alet veya aracın parçası beraberinde teslim edilen, normal olarak bir cihazın bölümü durumundaki aksesuarlar, yedek parçalar ve aksamın, söz konusu cihaz, makine, alet veya aracın parçası ile aynı menşee taşıdığı kabul edilir.

(2) Serbest dolaşıma sokulan veya daha önce ihraç edilmiş cihaz, makine, alet veya aracın herhangi bir parçası ile kullanılan önemli yedek parçaların bu bölümde düzenlenen şartları yerine getiren cihaz, makine, alet veya aracın parçası ile aynı menşee taşıdığı mütalaa edilir.

(3) Birinci ve ikinci fıkralara göre menşee belirlenebilmesi için varış ülkesindeki ithalat için gerekli olması ve söz konusu önemli yedek parçaların üretim aşamasında ilgili teçhizat, makine, cihaz veya taşıtın bünyesine girmesinin, bu teçhizat, makine, cihaz veya taşıtın imalatının yapıldığı ülkenin menşeeine sahip olmasını engellememesi gerekir.

(4) Bu maddenin uygulanmasında;

a) Cihaz, makine, alet veya aracın parçası, Türk Gümrük Tarife Cetvelinin XVI, XVII ve XVIII inci bölümlerinde yer alan eşyayı,

b) Önemli yedek parçalar, (a) bendinde belirtilen serbest dolaşıma sokulan veya daha önce ihraç edilmiş olan eşyanın düzgün çalışması için gerekli olan ve ilgili eşyanın özelliğini haiz, ilgili eşyanın normal bakımları ve hasar görmüş veya hizmet göremeyecek duruma gelmiş olanların parçalarının değiştirilmesi için kullanılması planlanan parçaları, ifade eder.

(5) Bu maddede belirtilen önemli yedek parçaların ihracatında menşe şahadetnamesi düzenlenirken, bu şahadetnamenin eşyanın tanımı, koli sayısı ve cinsi marka ve sayısını gösteren 6 no.lu kutusunun doldurulmasından başka, başvuruda bulunan tarafından yine bu eşyanın daha önce ihraç edilmiş olan cihaz, makine, alet veya aracın bir parçasının normal bakımı için kullanılacağına ilişkin yazılı beyanı aranır. Yazılı beyanda, söz konusu cihaz, makine, alet veya aracın tüm özellikleri de yer alır. Başvurularda, mümkünse, daha önce ihraç edilmiş olan ve yedek parçası ihraç edilmek istenilen cihaz, makine, alet veya araca ait menşe şahadetnamesine ilişkin sayı, tarih ve onaylayan gibi bilgileri içeren ayrıntılar da sunulur. Gümrük idaresi buna ek olarak daha önce ihraç edilmiş cihaz, makine veya alet veya aracın parçası ile ilgili fatura veya bu faturanın bir nüshasının, teslimatın normal bakım hizmetinin bir parçası olarak yapılmakta olduğunu gösteren sözleşme veya bir nüshasının ve gerekli gördüğü başka bir belgenin ibraz edilmesini isteyebilir.

(6) Önemli yedek parçaların serbest dolaşıma sokulmak istenmesi halinde, 40 ıncı maddede belirtilen bilgileri içeren menşe şahadetnamesinin ibrazı gerekir. Gümrük idaresi bu şekilde ibraz edilen menşe şahadetnamelerine ek olarak serbest dolaşıma sokulan cihaz, makine veya alet veya aracın parçası ile ilgili fatura veya bu faturanın bir nüshasının, teslimatın normal bakım hizmetinin bir parçası olarak yapılmakta olduğunu gösteren sözleşme veya bir nüshasının ve gerekli gördüğü başka bir belgenin ibraz edilmesini isteyebilir⁷⁴.

6.4. Menşe Genel Yorumlama Kuralları

Gümrük Yönetmeliği'nin 4 No'lu ekinde yer alan bilgiler ışığında; Gümrük Yönetmeliği Ek 4 ve Ek: 5 te yer alan listelerin ilk iki sütunu elde edilen ürünü

⁷⁴ www.igmd.org.tr

tanımlamaktadır. 1 inci sütun Armonize Sistem’de kullanılan tarife pozisyon numarasını ya da fasıl numarasını, 2 nci sütun ise bu sistemde kullanılan tarife pozisyonu ya da fasıl kapsamındaki eşyaların tanımını vermektedir. İlk iki sütunda tanımlanan ürün için 3 üncü sütunda bir kural belirtilmiştir. 1 inci sütundaki girişin önüne “y” ibaresi konulması 3 üncü sütundaki kuralın sadece, 1 inci sütunda tarife pozisyonu belirtilen ürünlerden 2 nci sütunda tanımı yapılanlara uygulanacağı anlamına gelmektedir.

Not 1

1.2. 1 inci sütunda birçok pozisyon numarasının bir arada gruplandırılmış olması veya bir fasıl numarasının verilmesi ve dolayısıyla 2 nci sütundaki ürün tanımlarının genel ifadelerle verilmiş olduğu hallerde, 3 üncü sütundaki bitişik kural, Armonize Sistemde bir fasılın tarife pozisyonlarında, veya 1 inci sütunda gruplandırılmış pozisyonlarından herhangi birisinde sınıflandırılan ürünlerin hepsine uygulanır.

1.3. Listede bir tarife pozisyonunda yer alan farklı ürünlerin farklı kurallara tabi olması halinde, her bir bent 3 üncü sütundaki bitişik kurala tabi tarife pozisyonunun ilgili kısmının tanımını içerir.

Not 2

2.1. “imalat”, montaj veya özel işlemler de dahil olmak üzere her türlü işçilik veya işleme tabi tutma;

2.2 “madde, ürünün imalatında kullanılan herhangi bir girdi, hammadde, parça veya yedek aksamlar v.b.;

2.3.”ürün”, daha sonra başka bir imalatta da kullanılması söz konusu olsa dahi, imal edilmiş ürün; anlamına gelir.

Not 3

3.1. 3 üncü sütunda yer alan bir kuralın gerektirdiği işçilik veya işlem sadece kullanılan menşeli olmayan girdilere ilişkin olarak uygulanmalıdır. 3 üncü sütundaki bir kuralın içerdiği kısıtlamalarda aynı şekilde, yalnızca menşeli olmayan girdilere uygulanır.

3.2. İmalatı esnasında kendisi menşe statüsü kazanmış, menşeli olmayan girdilerden yapılmış bir ürün başka bir ürünün imalatında kullanılırsa bileşiminde yer aldığı ürüne uygulanan liste kuralı o ürüne uygulanmaz.

Örneğin,

İşlemesiz mensucat, ipliğin dokunması ile menşe kazanabilir. Eğer bu mensucat sonra işlemeli yatak örtüsü yapımında kullanılırsa işlemesiz mensucata uygulanan kıymet sınırına ilişkin yüzde bu durumda uygulanmaz.

Not 4

4.1. Listedeki kural gerekli asgari işçilik veya işlem miktarını gösterir ve daha fazla işçilik ve işlem de menşe statüsü verir; aksine daha az işçilik ve işlem menşe statüsü veremez. Bu nedenle, bir kural belirli bir imalat aşamasında menşeli olmayan girdi kullanılabileceğini belirtirse, bu tür bir girdinin daha önceki bir imalat aşamasında kullanılması mümkün, daha sonraki aşamasında ise mümkün değildir.

4.2. Listedeki bir kural bir ürünün birden fazla girdiden imal edilebileceğini ifade ettiğinde, bu, herhangi bir veya birden çok girdinin kullanılabileceği anlamına gelir. Tamamının kullanılmasını gerektirmez.

Örneğin,

İplikler için kural, tabii liflerin kullanılabileceğini ve diğer girdiler arasında kimyasal girdilerin de kullanılabileceğini ifade eder. Bu, her ikisinin de kullanılması gerektiği anlamına gelmez; biri, diğeri veya ikisi birden kullanılır.

4.3. Listedeki bir kural bu ürünün belli bir girdiden imal edilmesi gerektiğini ifade ederse, açıktır ki bu şart kendi doğası gereği kuralı karşılamayan başka girdilerin kullanılmasını engellemez.

Not 5

Ek 5 te belirtilmeyen diğer tüm ürünler (IX. Bölümde sınıflandırılan tekstil ürünleri hariç) için menşe tespiti, yapılan işlem ve işçiliğin, her bir olay bazında Gümrük Kanununun 19 uncu maddesinde belirtilen en son esaslı işçilik ve eylem kavramı çerçevesinde değerlendirilmesi suretiyle yapılır.

Not 6

6.1. Ek 4 te yer alan listedeki “lifler” terimi “doğal lifler”, Armonize Sistem’in 55.01 ila 55.07 pozisyonları arasında yer alan “sentetik ve suni devamsız lifler” ve kağıt imalatında kullanılan türden lifleri kapsamaktadır.

6.2. Ek 4 te yer alan listedeki “tabii lifler” terimi suni ve sentetik liflerden başka tabii liflere atıfta bulunmak üzere kullanılmıştır. Bu, eğirme işleminin başlamasından önceki – döküntüler dahil- aşamalarla sınırlıdır ve aksi belirtilmedikçe karde edilmiş, taranmış veya başka türlü işleme tabi tutulmuş ancak eğilmemiş lifleri kapsar.

6.3. “Tabii lifler” terimi at kılı (05.03), ipek (50.02 ve 50.03), yün lifler ve ince veya kaba hayvan kılları (51.01 ila 51.05), pamuk lifleri (52.01 ila 52.03) ve diğer bitkisel lifleri (53.01 ila 53.05) ihtiva eder.

6.4. Ek 4 te yer alan listedeki “Sentetik ve suni devamsız lifler” terimi, Armonize Sistemin 55.01 ila 55.07 pozisyonlarındaki sentetik veya suni filament demetler, devamsız lifler veya döküntülere atfen kullanılmıştır.

6.5. “Tekstil hamuru”, “kimyasal girdiler” terimi Ek 4 te yer alan listedeki 50 ila 63 üncü fasıllarda sınıflandırılmayan ve suni veya sentetik lifler veya iplikler ile kağıt imalatında kullanılabilen lifleri tanımlamak üzere kullanılmıştır.

6.6. İki veya daha fazla dokumaya elverişli girdiden elde edilen ürünler için karışımı oluşturan her bir dokumaya elverişli girdiye 3 üncü sütunda yer alan kurallar uygulanır.

Not 7

7.1. Menşeli olmayan bazı girdiler kullanıldığında gerekli imalat düzeyini tanımlamak amacıyla Ek 4 te yer alan listede geçen “ön ağartılmış” terimi, eğirme veya dokuma işleminden sonra sadece yıkanmış bazı iplik, dokunmuş mensucat, örülmüş veya kroşe örülmüş mensucat için kullanılır.

Ön ağartılmış ürünler, imalatın ağartıcı maddeler (hidrojen peroksit, indirgeyici maddeler ve benzeri okside edici maddeler) içine birkaç kez batırılmak suretiyle ağartılmış ürünlerden daha önceki bir aşamasındadırlar.

7.2. Ek 4 te yer alan listedeki “imalatın tamamlanması” terimi mensucatin kesimini takip eden tüm işlemler veya mensucata doğrudan şekil veren örme ve kroşe örmeyi kapsamaktadır.

Tamamlanmış işlem/imalat bir veya daha fazla bitirme işleminin yapılmaması nedeniyle tamamlanmamış olarak addedilmemelidir.

Aşağıda, bitirme işlemlerine ilişkin örnekler listelenmiştir:

- Düğmelerin ve/veya diğer kapama tertibatlarının dikilmesi,
- İlik açılması,
- Pantolon paçalarının, kol ağzlarının veya elbise ve eteklerin bastırılması (overlok)
- Biye geçirilmesi ve cep, arma, rozet gibi aksesuarların takılması,
- Ütüleme ve giysileri satışa hazır hale getiren diğer işlemler

Bitirme işlemlerine ilişkin notlar-özel durumlar:

İmalat işlemlerinde özellikle, işlemlerin kombinasyonu durumunda bitirme işlemlerinin tamamlanması, bu işlemlerin basit bitirme işleminin ötesinde olması şartıyla önemli addedilir.

Tüm bu özel durumlarda, bitirme işlemleri tamamlanmadan eşya nihai halini almış sayılmaz.

7.3. “Emdirme, kaplama, sıvama veya lamine etme” terimi kumaşların birbiriyle birleştirilmesi işlemlerini kapsamaz.

Not 8

Ek 4 ve 5 teki listelerde üretimde kullanılan menşeli olmayan maddelerin kıymetinin elde edilen ürünlerin fabrika çıkış fiyatının belirli bir yüzdesini geçmemesi durumunda menşenin tespiti için yüzde miktarı hesaplamasında;

“Kıymet” deyimi, menşeli olmayan girdilerin ithal anındaki gümrük kıymeti veya bu bilinmiyor veya araştırılmıyorsa bu tür malzemeler için imalatın yapıldığı ülkede ödenen ilk araştırılabilir fiyatı,

“Fabrika Çıkış Fiyatı” deyimini, elde edilen ürünün fabrika çıkış fiyatından bu tür ürünler ihraç edildiğinde geri ödenen veya ödenecek her türlü dahili vergi çıkarıldıktan sonra kalan fiyatı,

“Montaj işlemleri sonucu oluşan kıymet” deyimini, her türlü tamamlama ve kontrol işlemleri ile birlikte montajın kendisinden ve işlemler sonucunda bu ülkede yapılan genel giderler ve kar dahil olmak üzere söz konusu işlemlerin yapıldığı ülke menşeli her türlü parçanın dahil edilmesi sonucu oluşan kıymet artışını, ifade etmektedir.

6.5. Menşe Şahadetnamesi Aranacak Ve Aranmayacak Haller

Menşe şahadetnamesi aranacak ve aranmayacak halleri iki ayrı başlık altında incelemek uygun olacaktır;

6.5.1. Menşe Şahadetnamesi Aranılacak Haller

(1) Menşe esaslı ticaret politikası önlemlerine tabi eşyanın serbest dolaşıma girişinde önlemin uygulanmaması için eşyanın önlem uygulanan ülke menşeli olmadığını veya başka bir ülkede gördüğü değişiklik ve işlemler dolayısıyla o ülke menşeli sayılmaması gerektiğini tevsik etmek üzere menşe ülkenin yetkili makamlarınca düzenlenmiş olan menşe şahadetnamesi ibraz edilir.⁷⁵

(2) Serbest dolaşıma giriş beyannamesinin tescili sırasında menşe şahadetnamesinin mevcut olmaması veya ibraz edilen menşe şahadetnamesinin şekil ve formalite noksanlığı ya da içerik itibarıyla yanlış veya eksik bilgi taşıması nedeniyle gümrük idaresince kabul edilmemesi hallerinde, yükümlülerin tahakkukun kesinleşmesinden önce yazılı olarak müracaat etmeleri şartıyla, ithalat vergilerine isabet eden tutar tahsil edilerek emanet hesabına alınmak veya teminata bağlanmak suretiyle usulüne uygun bir menşe şahadetnamesinin ibrazı için beyannamenin tescil tarihinden itibaren altı aylık süre verilir. Tahakkukun kesinleşmesinden sonra yapılan ek süre talepleri kabul edilmez.

(3) Süresi içerisinde ibraz edilen menşe şahadetnamesinin kabul edilmesi halinde emanete alınmış olan tutar veya alınmış olan teminat iade edilir. Kabul edilmeyen menşe şahadetnamelerinden doğan ithalat vergileri ise Hazineye irat kaydedilir.

⁷⁵ www.dtm.gov.tr

6.5.2. Menşe Şahadetnamesi Aranılmayacak Eşya

Ticari mahiyette olmayan ve CIF kıymeti 430 AVRO'yu geçmeyen eşya için menşe şahadetnamesi aranmaz.

Aynı gönderici tarafından Türkiye'deki bir alıcı adına gönderilen kap ve kolilerin hepsi Menşe Şahadetnamesi ibrazı ihtiyaridir. Bununla birlikte, uluslararası ve ikili anlaşma hükümlerine göre, menşe şahadetnamesine dayanılarak indirimli tarifeden yararlanılmak istenilmesi halinde, eşyanın anlaşmaya taraf ülke menşeli olduğunu veya o ülkede gördüğü değişiklik ve işlemler dolayısıyla öyle sayılması gerektiğini bildirir menşe şahadetnamesi ibrazı zorunludur.

Bununla birlikte, taşıdıkları marka ve alametleri itibariyle menşei gümrüklerce tespit edilen ve CIF kıymeti 430 AVRO'yu geçmeyen eşya için, menşe şahadetnamesi aranmamaktadır

6.6. Menşe Şahadetnamesinde Bulunacak Bilgiler Nelerdir?

Menşe şahadetnamesinde bulunacak bilgiler;

(1) Menşe şahadetnamesi, ürünün teşhis edilmesini sağlamak üzere gerekli tüm ayrıntıları taşır. Buna göre, menşe şahadetnamelerinde ***aşağıda yazılı bilgilerin bulunması zorunludur:***

- a) Eşyayı gönderenin adı, soyadı ve adresi,
- b) Türkiye'deki alıcısının adı, soyadı ve adresi,
- c) Kapların marka, numara ve sayıları,
- ç) Eşyanın cinsi, nev'i, daralı ve net ağırlıkları ile kıymeti ve yollama şekli,
- d) Şahadetnameyi veren makamın tasdik şerhi, (tarih, imza ile mührü veya kaşesi)
- e) Menşe şahadetnamesi eşyanın o ülkede gördüğü değişiklik ve işlemlerden ötürü o ülke menşeli addedilerek verilmiş ise bu husustaki etraflı açıklamalar.

(2) Ancak, birinci fıkranın (a), (b), (ç) ve (e) bentlerinde belirtilen hususlarda noksanlık ve yanlışlığın bulunması halinde, menşe şahadetnamesi gümrük idare amirinin onayı ile işleme konulur.

(3) Ayrıca, menşe şahadetnamesinde eşyanın menşe ülkesi tereddüte yer vermeyecek şekilde belirtilmelidir.

(4) Bu bilgileri içeren menşe şahadetnamelerinin ibrazına rağmen şüphe durumunda ek kanıtları isteme konusunda gümrük idareleri yetkilidir.

6.7. Menşe Şahadetnamesinin İncelenmesi Ve Sonradan Kontrolü Esasları Nelerdir?

(1) Gümrük idarelerine ibraz olunan menşe şahadetnamelerinde yer alan bilgilerin gerçeğe aykırı olduğu yönünde şüphe veya ihbar bulunması halinde, gümrük idaresince eşya, eşyanın orijinal ambalajı, markası ve patenti gibi hususlarda inceleme yapılır. İnceleme sonucunda şahadetnamenin sıhhati konusunda bir aykırılığın tespiti halinde duruma göre 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümleri uygulanır.

(2) Gümrük idaresince yapılan inceleme sonucunda şahadetnamenin gerçekliği veya eşyanın gerçek menşesine ilişkin bilgilerin doğruluğu hakkında yeterli bir kanaat elde olunamaz ve tereddüt devam eder ise, şahadetname bu kanaati uyandıran tüm bilgi ve belgeler ile birlikte sonradan kontrol talebiyle Müsteşarlığa gönderilir. Müsteşarlıkça ihracatçı ülke gümrük idaresi nezdinde yapılan incelemeler sonucunda elde olunacak bilgiler çerçevesinde, duruma göre yukarıda belirtilen şekilde işlem yapılması için keyfiyet ilgili gümrük idaresine bildirilir.

(3) Yürürlükteki İthalat Rejimi Kararında belirtilen ticaret politikası önlemleri çerçevesinde dampa karşı vergi veya ek mali yükümlülüğe tabi olan eşya için yükümlülere yazılı olarak talepte bulunulması halinde, tahsil edilmesi gereken vergi veya ek mali yükümlülük emanet hesabına alınmak veya teminata bağlanmak suretiyle eşya araştırma sonucu beklenmeden teslim edilebilir.⁷⁶

⁷⁶ www.igmd.org.tr

6.8. Menşe Şahadetnamesinin Sonradan Getirilmesi Mümkün Müdür?

Esas olan, menşe şahadetnamesinin ithalata ilişkin giriş beyannamesinin tescili sırasında ibraz edilmesidir. Ancak, menşe şahadetnamesinin mevcut olmaması veya ibraz edilen menşe şahadetnamesinin şekil ve formalite noksanlığı ya da içerik itibariyle yanlış veya eksik bilgi taşıması nedeniyle, gümrük idaresince kabul edilmemesi hallerinde, yükümlülerin tahakkukun kesinleşmesinden önce gümrük iadelerine yazılı olarak müracaat etmeleri şartıyla, gümrük idarelerince kanuni vergi ile tavizli vergi arasındaki fark emanet hesabına alınmak suretiyle usulüne uygun bir menşe şahadetnamesinin ibrazı için, beyannamenin intaç tarihinden başlamak üzere, altı (6) aylık bir süre verilir. Tahakkukun kesinleşmesinden sonra yapılan süre talepleri kabul edilmez.

Menşe Şahadetnamelerinin usulüne uygun olmaması nedeniyle kabul edilmemesi gerektiği halde, gümrük görevlilerince yanlışlıkla kabul edilmesi veya beyannameye eklenmemiş bulunmasına rağmen indirimden yararlandırmak suretiyle yanlış işlem yapılması halinde, hatalı işlemin yükümlüğe tebliği tarihinden itibaren, kanuni vergi ile indirimli vergi arasındaki fark emanet hesabına alınmak suretiyle, usulüne uygun bir menşe şahadetnamesinin ibrazı için (6) aylık bir süre verilir. Bu süre hiçbir şekilde uzatılmaz. Bu süre zarfında usulüne uygun bir menşe şahadetnamesinin ibraz edilmemesi haline uygun, emanete alınmış vergi farkı, hazineye irad kaydedilir.

Menşe şahadetnamesi ihracatçının veya ihracatçının sorumluluğundaki yetkili temsilcisinin yazılı başvurusuna binaen düzenlenir. Bu amaçla ihracatçı veya yetkili temsilcisi örneği ek-7'de yer alan başvuru formunu doldurur. Ancak ihracatın düzenli aralıklarla yapılması ve eşyanın öngörülen menşe şartlarını karşıladığına ilişkin gerekli teminatların verilmesi kaydıyla yetkili makamlar her bir ihracat işlemi için ayrı bir başvuru formu istemeyebilir. Bu tür durumlarda menşe şahadetnamesinin aslından başka bir veya birkaç suret düzenlenebilir. Bu suretler ek-7'da yer alan menşe şahadetnamesine uygun olarak hazırlanır.

Ek-7'ye uygun olarak hazırlanan menşe şahadetnameleri; uzunlukta -5 mm veya +8 mm. lik tolerans kabul edilebilir olmakla birlikte 210 x 297 mm. ebatlarında ve en az 64 gr/m² ağırlığında, seri numarasını havi, mekanik ve kimyasal araçlarla yapılmış herhangi bir tahrifatı ortaya koyan meneviş desenli baskılı zemine sahip olmalıdır. Başvuru formu Türkçe dilinde, menşe şahadetnamesi ise Türkçe, İngilizce ve Fransızca dillerinde basılır. Menşe şahadetnamelerinde basıldığı matbaanın adı, adresi ve basım yeri veya matbaanın teşhis

edilmesini mümkün kılan işareti bulunur. Menşe şahadetnamesi biri meneviş desenli baskılı zeminli, ikisi beyaz olan üç nüshalık takım halindedir.

Başvuru formu Türkçe dilinde, menşe şahadetnamesi ise Türkçe ya da ticaretin gereklerine göre herhangi bir dilde doldurulur. Daktilo veya bilgisayar kullanılarak ya da elle büyük harflerle doldurulan başvuru formu ile menşe şahadetnamesi birbirleriyle aynı olmalıdır, nüshaları ile birlikte aynı seri numarasını taşımaktadır.⁷⁷

Yetkili makamlar, menşe şahadetnamesi düzenlenmesi için yapılan başvuru esnasında ihracatçıdan, eşyanın Türkiye menşeli olduğunu tevsik edici gerekli görülen her tür bilgiyi talep edebilir.

Başvuru formu ve menşe şahadetnamesi nüshalarının saklama süreleri için Kanunda öngörülen süre esas alınır.

6.9. Eşyanın Menşe Ülkesi İle Geldiği Ülke Arasında Fark Var Mıdır?

Bir eşyanın “menşe ülkesi” ile “geldiği ülke” terimleri farklı şeyleri ifade eder. İkisi her zaman aynı ülke olmayabilir.⁷⁸

6.10. Eşyanın Menşenin Belirlenmesinde Kullanılan Esaslı Dönüşüm Ölçütü Nedir?

Eşyanın üretiminde iki ya da daha fazla ülkenin payı bulunduğu durumda uygulanabilecek dönüşüm kriterleri şu şekildedir:

- Malın gümrük tarifesi değişmeli
- Katma Değer Kuralı
- İki aşamalı esaslı dönüşümden geçmeli
- Kullanılan tüm ithal girdilerin nihai ürünün gümrük tarifesinden başka tarifelerde yer almalıdır.

⁷⁷ www.gumruk.gov.tr

⁷⁸ www.tim.org.tr

6.11. Ürünün Menşe Statüsü Nedir?

Bir ürünün menşe statüsü belirlenirken, ilk soru ürünün “tamamen bir ülkede elde edilen” bir ürün olup olmadığıdır. Eğer ürün “tamamen bir ülkede elde edilen” ürün tanımını karşılıyor ise o ülke menşeli olarak kabul edileceği açıktır. Eğer ürün “tamamen bir ülkede elde edilen ürün değil ise bu durumda yapılan işlem ve işçilik değerlendirilerek menşe statüsü belirlenir

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde gümrükte eşyanın önemi ve menşei noktasında dikkat edilmesi gereken hususlar öğrenilmiştir.

BÖLÜM SORULARI

1- Hangisi ortak üretimlerde menşe kazandıran esas dönüşüm kriterlerinden değildir. ?

- u. Malın gümrük tarifesinin değişmesi
- v. Malın miktarının değişmesi
- w. Katmadeğer kuralı
- x. Kullanılan işçiliğin belirli bir yüzdeyi aşmaması
- y. İthal girdisinin nihai malın belirli bir yüzdesini aşmaması

2- Hangi işlem eşyanın menşe kazanması için yetersiz işçilik veya işlem olarak kabul edilemez?

- p. Ambalaj değişikliği
- q. Ambalajların birleştirilmesi
- r. Basit torbalama
- s. Sandıklama
- t. Başka bir yardımcı madde ile birleştirilme

3- Montaj işlemleri sonucu oluşan kıymet deyimini aşağıdakilerden hangisi ile ifade edilir.?

- p. Her türlü tamamlayıcı kontrol mahiyetindeki işlemler ile birlikte montaj sonucu oluşan kıymet artışı
- q. Fabrika çıkış fiyatından yurtiçi vergilerin tenzili ile bulunan fiyat
- r. Satış fiyatı
- s. Gümrük kıymeti
- t. Hiçbiri

4- Önemli yedek parçalar kapsamında aşağıdakilerden hangisi yer alır ?

- f. Daha önce ihraç edilmiş olan eşyanın düzgün çalışması için gerekli olan parçaları
- g. Malın üretiminde kullanılan girdiler
- h. Malın üretim sürecindeki yardımcı ürünler
- i. Eşdeğer eşya
- j. Hiçbiri

5- “Lifler” aşağıdaki ürün gruplarından hangisini kapsamaz?

- f. Sentetik lifler
- g. Suni devamsız lifler
- h. Doğal lifler
- i. Kağıt imalatında kullanılan türden lifler
- j. Tekstil hamuru

6- Tabii lifler hangi ürün grubunu ihtiva eder?

- k. İpek
- l. Yün lifler
- m. Pamuk lifleri
- n. At kılı
- o. Hepsi

7-esas dönüşüm kriterlerinden biridir.

8- Malın menşei.....şeklinde tanımlanır.

9-.....tekstil sektöründe tamamlanmış işlemlere örnek verilebilir.

10-.....menşe şehadetnamesinde bulunması gereken bilgilerden biridir.

CEVAP ANAHTARI

- 1- B
- 2- E
- 3- A
- 4- A
- 5- E
- 6- E
- 7- Katma Değer Kuralı
- 8- Dış ticarete konu olan bir malın hangi ¼lkede ¼retildięini ifade eden bir kavramdır.
- 9- D¼ęmelerin ve/veya diğer kapama tertibatlarının dikilmesi,
- 10- Kapların marka, numara ve sayıları

7. EŞYANIN GÜMRÜK KIYMETİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde bir önceki bölümde öğrenilmiş olan Eşya ile ilgili olarak kıymet sınıflandırması nasıl olur buna yönelik yapılması gereken işlemler hakkında genel bilgi aktarımı gerçekleştirilecektir.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Eşyanın Kıymeti nedir?
2. Gümrük işlemlerin eşyanın kıymetinin ölçüsü nedir?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Eşyanın Kıymeti	Eşya ile ilgi daha detaylı ve gümrük mantelitesi içeren bir bakış açısını kazandırmak.	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

Eşyanın gümrük kıymeti, gümrük tarifesinin ve eşya ticaretine ilişkin belirli konularda getirilen tarife dışı düzenlemelerin uygulanması amacıyla Gümrük Yönetmeliği'nin 45 ila 50 nci maddelerde yer alan ve aşağıda belirtilmiş olan yöntemlerin sırasıyla uygulanması yoluyla tayin ve tespit olunan kıymettir.

Eşyanın gümrük kıymetinin tespiti hususunda sırayla uygulanması gereken Altı(6) yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır;

1. Satış Bedeli Yöntemi
2. Aynı Eşyanın Satış Bedeli Yöntemi
3. Benzer Eşyanın Satış Bedeli Yöntemi
4. İndirgeme Yöntemi
5. Hesaplanmış Kıymet Yöntemi
6. Son Yöntem

İthal eşyasının gümrük kıymetinin belirlenmesi sırasında Türkiye'de çoğaltılması hakkı için yapılan ödemeler ve Türkiye'ye ihraç amacıyla satışında bir satış koşulu olmaması kaydıyla, dağıtım veya tekrar satış hakları için alıcının yaptığı ödemeler, bu maddenin (c) bendi kapsamında değerlendirilmez ve fiilen ödenen veya ödenecek fiyata ilave edilmez.

Ayrıca, ithal eşyasının fiilen ödenen veya ödenecek fiyatından ayırd edilebilmeleri koşuluyla, aşağıdaki giderler gümrük kıymetine dahil edilmez.

Satış bedelinin belirlenmesinde, alıcı ile satıcı arasındaki ilişkinin varlığı, satış bedelinin reddedilmesi için tek başına yeterli bir neden oluşturmaz. Böyle durumlarda satışa ilişkin koşullar incelenerek, bu ilişkinin fiyatı etkilemediği belirlenirse, satış bedeli kabul edilir. Gümrük idaresi, beyan sahibi veya diğer kaynaklardan elde ettiği bilgilere dayanarak, söz konusu ilişkinin fiyatı etkilediği kanısına varırsa, bu hususları beyan sahibine yazılı olarak bildirir. Beyan sahibinin tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içerisinde olmak şartıyla cevap hakkı saklıdır.

EŞYANIN GÜMRÜK KIYMETİ

7.1. Cenevre ve Bürüksel Kıymet Kodu

Türkiye, 05.02.1986 tarihinde imzalamış olduğu “GATT”ın VII. Maddesinin Uygulanmasına Dair Anlaşma”nın yürürlüğe girdiği 12.02.1994 tarihinden itibaren, İthal eşyasının gümrük kıymetinin tespinitinde“**Cenevre Kıymet Kodu**” olarak bilinenkıymet kodunuuygulamaya başlamıştır.

Bundan önce uygulanan sistem, 1953 yılında imzalanan “Bürüksel Kıymet Anlaşması”na dayanan “**Bürüksel Kıymet Kodu**” idi.

Bürüksel Kıymet Kodu’nda gümrük kıymeti, gümrük vergisi ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihteki “**Normal Fiyat**” idi. Normal Fiyat ise, birbirinden bağımsız alıcı ile satıcının tam ve serbest rekabet şartları altında, üzerinde anlaştığı farz olunan fiyattır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere tamamiylefaraziyet üzerine oluşturulmuş bir sistem söz konusudur.

Bu durumda da, gümrükleme aşamasında, eşyanın gümrük kıymetinin düşük olduğu çok rahat bir şekilde ileri sürülebilmekte, dolayısıyla da ithal işlemlerinde hem yavaşlama hem de gereksiz maliyetler söz konusu olmakta idi.

Oysa, Cenevre Kıymet Kodu’nda, eşyanın gümrük kıymeti, ticari işlem kıymetidir. Diğer bir ifade ile, eşyanın ihraç amacıyla ithal ülkesine satıldığı zaman fiilen ödenen veya ödenecek fiyattır. Yani, “**Satış Bedeli**”dir ve tamamen somut veriler söz konusudur. Satış Bedeli de eşyanın faturasında kayıtlı bulunan değerdir.⁷⁹

Nitekim, anılan anlaşma, eşyanın gümrük kıymetinin belirlenmesinde ticari gerçeklerle uyumlu, keyfi veya fiktif gümrük kıymetlerinin kullanılmasını engelleyen, adil, yeknesak ve tarafsız bir gümrük kıymeti sisteminin kullanılmasını sağlamayı hedeflemiştir.

⁷⁹ Aynur Önür, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi Ders Notları**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, 2010, s.72

7.1.1. Eşyanın Gümrük Kıymetinin Tespiti

Eşyanın gümrük kıymeti, gümrük tarifesinin ve eşya ticaretine ilişkin belirli konularda getirilen tarife dışı düzenlemelerin uygulanması amacıyla Gümrük Yönetmeliği'nin 45 ila 50 nci maddelerde yer alan ve aşağıda belirtilmiş olan yöntemlerin sırasıyla uygulanması yoluyla tayin ve tespit olunan kıymettir.⁸⁰

Bir yöntemle göre belirlenemeyen kıymet için sıra dahilinde olmak üzere izleyen yöntemle geçilir. Eşyanın gümrük kıymeti bir üst maddede yer alan yöntem hükümlerine göre belirlenebildiği sürece bir alt madde hükümleri uygulanamaz. Ancak, beyan sahibinin yazılı talebinin gümrük idaresince uygun bulunması şartıyla, aşağıda yer alan yöntemlerden indirgeme yöntemi ile hesaplanmış kıymet yönteminin uygulama sırası değiştirilebilir.

Gümrük Kanunu'nun 23 ila 31 inci maddelerinin ve burada belirtilen hükümlerinin uygulanmasında Gümrük Yönetmeliği ek-8'de yer alan hükümler uygulanır.

Ek-8'in birinci sütununda yer alan hükümler, ikinci sütunda yer alan Yorum Notları ışığında uygulanır.

Gümrük kıymetinin belirlenmesinde genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine başvurulması gerektiği takdirde, ek-9 hükümleri uygulanır.

Beyan edilen gümrük kıymetinin gerçekliği veya doğruluğu konusunda şüpheye düşülmesi halinde, gümrük idarelerince yükümlülerden ilave bilgi ve belge talep edilmesi de dahil olmak üzere, konunun incelenmesi ve araştırılması neticesinde şüpheye sebebiyet veren hususlarda ***gümrük idaresinin makul şüpheleri giderilmediği takdirde eşyanın gümrük kıymeti satış bedeli yöntemine göre tespit edilemez.*** Bu durumda gümrük kıymeti birinci fıkrada belirtilen usul çerçevesinde diğer yöntemlere göre belirlenir.

⁸⁰Ferudun Kaya, Dış Ticaret İşlemleri (Yeni Mevzuat ve Belgeler), Beta Yayınevi, 2009, s.188.

Eşyanın gümrük kıymetinin tespitine gelince, bu hususta, sırayla uygulanması gereken toplam 6 yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır;

Belirtilen yöntemleri kısaca açıklamak gerekirse;

7.1.1.1. **Satış Bedeli Yöntemi**

Bu yönteme göre, ithal eşyasının kıymeti eşyanın satış bedelidir. Satış bedeli, Türkiye'ye ihraç amacıyla yapılan satışta, dahil edilmesi gerekli giderler ile dahil edilmesi gerekmeyen giderler ile ilgili gerekli düzeltmelerin de yapıldığı, fiilen ödenen veya ödenecek fiyattır.

Gümrük Kanunu'nun 24 üncü maddesinde yer alan esaslar çerçevesinde satış bedeli yönteminin uygulanmasında, aşağıdaki hükümlere göre işlem yapılır:

- Mal bedelinin peşin ödenmemesi nedeniyle satıcıya ya da satıcı yararına her ne ad altında olursa olsun yapılan ödemelerden Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendindeki ve ikinci fıkrasındaki hükümlere uymayanlar fiilen ödenen ya da ödenecek fiyatın içindedir.

- Satış bedeli yöntemine göre gümrük kıymetinin belirlenmesinde, kıymetin belirlendiği sırada eşya bedelinin fiilen ödenmemiş olması halinde, ödemenin gerçekleşeceği tarihte ödenecek olan bedel kıymet tespitine esas alınır.
- Serbest dolaşıma giriş rejimi için beyan edilen eşyanın, tek bir ticari işlemde satın alınan daha büyük miktardaki aynı eşyanın bir kısmı olması durumunda, fiilen ödenen veya ödenecek fiyat; toplam fiyatın, ithal eşyasının toplam satın alınan eşya miktarına oranı nispetindeki miktarına tekabül eden fiyattır. Bu işlem, sevkıyatın kısmi kaybı veya kıymeti belirlenecek eşyanın serbest dolaşıma girişten önce hasara uğraması halinde de uygulanır.⁸¹
- Eşyanın serbest dolaşıma girmesinden sonra fiilen ödenen veya ödenecek fiyatta satıcı tarafından alıcı lehine bir düzeltme yapılması durumunda; eşyanın serbest dolaşıma giriş beyannamesinin tescili tarihinde kusurlu olduğunun, satıcı tarafından fiyatta yapılan düzeltmenin beyannamenin tescilinden önce yapılmış satış sözleşmesinde yer alan garantiye ilişkin bir yükümlülüğten kaynaklandığının, eşyada mevcut kusurun satış sırasında satış fiyatının belirlenmesinde dikkate alınmamış olduğunun, gümrük idaresine tevsiki ve İdarece uygun bulunması şartıyla, fiyatta yapılan düzeltme satış bedeli yöntemine göre gümrük kıymetinin tespitinde dikkate alınır ve Kanununun 211 inci maddesi çerçevesinde işlem yapılır. Söz konusu düzeltmenin dikkate alınabilmesi için, beyannamenin tescilinden itibaren bir yıl içinde yapılmış olması gerekir.
- Satış bedeli yönteminin uygulanmasında, satış konusu eşyanın serbest dolaşıma giriş rejimi için beyan edilmesi, bunların Türkiye'ye ihraç amacıyla satıldığının kabul edilmesi için yeterli sayılır. Kıymet tespitinden önce ardıl satışların olması halinde; eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine girmesine yol açan son satış veya eşyanın serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulmasından önce Türkiye Gümrük Bölgesinde gerçekleşen satış eşyanın Türkiye'ye ihraç amacıyla satıldığını gösterir.
- Eşyanın satılmasından sonra, serbest dolaşıma sokulmak üzere beyanname tesciline kadar geçen süre içerisinde başka bir ülkede kullanılmış olması durumunda, gümrük kıymetinin eşyanın satış bedeli olması aranmaz.

⁸¹A.e., s.189

- Kanununun 24 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin uygulanmasında, satış veya fiyatın, kıymeti belirlenmekte olan eşya bakımından kıymeti belirlenebilir mahiyette bir koşul veya edim konusu olması durumunda, Kanununun 24 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi kapsamındaki bir faaliyet ya da Kanununun 27 nci maddesi kapsamında fiilen ödenen veya ödenecek fiyata ilave edilecek bir unsur ile ilgili olmaması koşuluyla, bu kıymet alıcı tarafından satıcıya yapılan dolaylı bir ödeme sayılır ve fiilen ödenen veya ödenecek fiyatın bir parçası kabul edilir.
- Eşyaya ilişkin fiilen ödenen veya ödenecek fiyat içerisinde, menşe ülkesi veya ihraç ülkesinde ödenen bir dahili verginin mevcut olması ve bu meblağın fiyatta alıcı lehine düzeltme yapılarak düşüldüğünün veya düşüleceğinin gümrük idaresine tevsiki ve idarece uygun bulunması halinde, gümrük kıymetine dahil edilmez.

7.1.1.2. Aynı Eşyanın Satış Bedeli Yöntemi

Satış bedeli yöntemine göre belirlenemeyen ithal eşyasının gümrük kıymeti Türkiye'ye ihraç amacıyla satılarak kıymeti belirlenecek eşya ile aynı veya yakın bir tarihte ihraç edilen aynı eşyanın satış bedelidir.

Bu yönteme göre gümrük kıymeti belirlenirken, kıymeti belirlenecek eşya ile aynı ticari düzey ve yaklaşık aynı miktarda satılan aynı eşyanın satış bedeli kullanılır. Böyle bir satışın bulunmaması durumunda, farklı ticari düzey ve/veya farklı miktarlardaki aynı eşyanın satış bedeli, bu ticari düzey ve/veya miktar farkları göz önüne alınarak yapılacak düzeltmeden sonra kullanılır. Kıymet artış veya azalışına da yol açsa, düzeltmenin yapılabilmesi için makul olduğunun ve doğruluğunun kesin delillerle ispatı gerekir.

İthal eşyası ile söz konusu aynı eşya arasında, ithal eşyasının giriş liman ve mahalline kadar nakliyesi ile ilgili olarak yapılan nakliye ve sigorta giderlerinin satış bedeline dahil edildiği durumlarda, mesafe ve nakliyatın türünden doğan ciddi farklılıklar göz önüne alınarak satış bedelinde düzeltme yapılır.

Bu yöntemin uygulanması sırasında aynı eşyaya ilişkin birden fazla satış bedeli tespit edilirse, ithal eşyasının gümrük kıymetini belirlemek üzere bunlardan en düşük olanı kullanılır.

Bu maddenin uygulanmasında, aynı eşyanın satış bedeli, önceden kıymeti satış bedeli yöntemine göre belirlenmiş ve bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarına göre düzeltilmiş gümrük kıymetidir.

7.1.1.3. **Benzer Eşyanın Satış Bedeli Yöntemi**

Yukarıda belirtilen yöntemlere göre belirlenemeyen ithal eşyasının gümrük kıymeti Türkiye'ye ihraç amacıyla satılarak, kıymeti belirlenecek eşya ile aynı veya yakın bir tarihte ihraç edilen benzer eşyanın satış bedelidir.

Bu yönteme göre gümrük kıymeti belirlenirken, kıymeti belirlenecek eşya ile aynı ticari düzey ve yaklaşık aynı miktarda satılan benzer eşyanın satış bedeli kullanılır. Böyle bir satışın bulunmaması durumunda, farklı ticari düzey ve/veya farklı miktarlardaki benzer eşyanın satış bedeli, bu ticari düzey ve/veya miktar farkları göz önüne alınarak yapılacak düzeltmeden sonra kullanılır. Kıymet artış veya azalışına da yol açsa, düzeltmenin yapılabilmesi için makul olduğunun ve doğruluğunun kesin delillerle ispatı gerekir.

İthal eşyası ile söz konusu benzer eşya arasında, ithal eşyasının giriş liman ve mahalline kadar nakliyesi ile ilgili olarak yapılan nakliye ve sigorta giderlerinin satış bedeline dahil edildiği durumlarda, mesafe ve nakliyatın türünden doğan ciddi farklılıklar göz önüne alınarak satış bedelinde düzeltme yapılır.

Bu yöntemin uygulanması sırasında benzer eşyaya ilişkin birden fazla satış bedeli tespit edilirse, ithal eşyasının gümrük kıymetini belirlemek üzere bunlardan en düşük olanı kullanılır.

Bu maddenin uygulanmasında, benzer eşyanın satış bedeli, önceden kıymeti satış bedeli yöntemine göre belirlenmiş ve bu maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarına göre düzeltilmiş gümrük kıymetidir.⁸²

7.1.1.4. **İndirgeme Yöntemi**

Bu yöntemde, kıymeti belirlenecek eşya ya da aynı veya benzer eşya, Türkiye'de ithal edildiği hal ve durumda satılmışsa, bu yönteme göre ithal eşyasının gümrük kıymetinin belirlenmesinde, bu eşyanın ya da aynı veya benzer ithal eşyasının yurt içindeki satıcıdan müstakil alıcılara kıymeti belirlenecek eşyanın ithal tarihi ile aynı veya yakın bir tarihte yapılan en büyük miktardaki satışına ait birim fiyat esas alınır.

Yukarıda belirtilen birim fiyattan aşağıdaki indirimler yapılır:

- Türkiye'ye ithal edilen, ithal eşyası ile aynı sınıf veya cins eşyanın satışında mutata olarak ödenen veya ödenmesi kararlaştırılan komisyon veya kar ve söz konusu eşyanın

⁸² www.gumruk.gov.tr

pazarlanmasına ilişkin doğrudan ya da dolaylı giderler dahil olmak üzere genel giderler için yapılması mutad olan ilaveler.

- Türkiye sınırları içinde gerçekleşen mutad nakliye ve sigorta giderleri ile bunlarla ilgili diğer giderler.
- Eşyanın ithali veya satışı nedeniyle Türkiye’de ödenecek gümrük vergileri ile diğer dahili vergiler.

Kıymeti belirlenecek eşya ya da aynı veya benzer ithal eşyasının, kıymeti belirlenecek eşyanın ithal tarihi ile aynı veya yakın bir tarihte satışı yoksa, bu eşyanın ya da aynı veya benzer ithal eşyasının ithal tarihinden itibaren doksan gün içinde ithal edildiği hal ve durumda Türkiye’de yapılan ilk satışına ait birim fiyat esas alınır.

İthal edildiği hal ve durumda satılan kıymeti belirlenecek eşya ya da aynı veya benzer eşya yoksa; ithalatçının talebi üzerine ithal edildikten sonra işlenen veya değişikliğe tabi tutulan kıymeti belirlenecek eşyanın, yurtiçindeki satıcıdan müstakil alıcılara en büyük miktardaki satışına ait birim fiyat gümrük kıymetine esas alınır. Bu birim fiyatından eşyanın işlenmesi veya değişikliğe tabi tutulmasından doğan ilave kıymetin düşülmesi ve ikinci fıkrada belirtilen indirimlerin yapılması gerekir.

Bu maddenin uygulanmasında, eşyanın en büyük miktardaki satışına ait birim fiyat, ithal edildikten sonraki ilk ticari düzeydesatıcıdan müstakil alıcılara, farklı fiyatlarda yapılan satışlardan en yüksek sayıda birimin satıldığı fiyat anlamına gelir.

İthal eşyasının üretimi ve ihraç amaçlı satışı ile ilgili kullanılmak üzere, Gümrük Kanunu’nun 27 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen unsurları doğrudan veya dolaylı olarak bedelsiz veya düşük bedelle sağlayan bir kişiye Türkiye’de yapılan herhangi bir satış, bu madde kapsamında birim kıymetin tespitinde kullanılmaz.

Üçüncü fıkranın uygulamasında ilk satış, birim fiyatın belirlenmesini sağlamaya yetecek miktardaki kıymeti belirlenecek eşya ya da aynı veya benzer ithal eşya satışdır.

7.1.1.5. Hesaplanmış Kıymet Yöntemi

Bu yönteme göre ithal eşyasının gümrük kıymeti, hesaplanmış kıymet esas alınarak belirlenir. Bu yöntemin uygulanması için ithalatçının gerekli bilgi ve belgeleri gümrük idaresine ibraz etmesi ve bu bilgi ve belgelerin doğruluğunu ispata hazır olduğunu üretici ülke makamlarından alacağı belge ile tevsik etmesi gerekir.

Hesaplanmış kıymet aşağıdaki unsurların toplamından oluşur;

- İthal eşyasının üretiminde kullanılan malzeme ve yapılan imalat veya diğer imal işlemlerinin bedel veya kıymetleri,
- Türkiye'ye ihraç edilmek üzere ihraç ülkesindeki üreticiler tarafından üretilen, kıymeti belirlenecek eşya ile aynı sınıf veya cins eşyanın satışında mutata olan kar ve genel giderlere eşit bir tutar,
- İthal eşyasının giriş liman veya yerine kadar nakliyesi ile ilgili olarak yapılan yükleme, boşaltma, elleçleme giderleri ile nakliye ve sigorta giderleri.

Hesaplanmış kıymetin belirlenmesinde, gümrük idaresince ithalatçı tarafından ibraz edilen bilgilerin dışında bilgilerin de kullanılması halinde, talep üzerine gümrük idaresi, Gümrük Kanunu'nun 12 nci maddesi hükümlerine uyulmak kaydıyla, beyan sahibini kullandığı bilginin kaynağı ve bu bilgiye dayanılarak yapılan hesaplama konusunda bilgilendirir.

İkinci fıkranın (b) bendinde sayılan genel giderler, ikinci fıkranın (a) bendinde sayılan giderlerin dışında kalan ve eşyanın üretimi ve ihraç amaçlı satışı ile ilgili doğrudan veya dolaylı giderleri ifade eder.

7.1.1.6. Son Yöntem

Yukarıdaki maddelerde yer alan yöntemlere göre belirlenemeyen ithal eşyasının gümrük kıymeti;⁸³

- a. Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasının VII nci Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşmanın,
- b. Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasının VII nci maddesinin,
- c. Bu bölüm hükümlerinin,

Esaslarına ve genel hükümlerine uygun yöntemlerle ve Türkiye'de mevcut hükümler esas alınarak belirlenir.

Bu yönteme göre gümrük kıymetinin belirlenmesinde aşağıdaki hususlar **esas alınmaz.**

- a. Türkiye'de üretilen eşyanın Türkiye içindeki satış fiyatı,
- b. Gümrük idaresinin iki alternatif kıymetten yüksek olanını kabul etmesini öngören bir sistem,

⁸³ www.dtm.gov.tr

- c. Eşyanın ihraç ülkesindeki iç piyasa fiyatı,
- d. Aynı veya benzer eşyanın hesaplanmış kıymet yöntemi hükümlerine göre belirlenen kıymeti dışındaki maliyet bedeli,
- e. Türkiye'den başka bir ülkeye ihraç edilmek üzere satılmış eşyanın fiyatı,
- f. Asgari gümrük kıymetleri,
- g. Keyfi veya fiktif kıymetler.

7.1.2. İthal Eşyasının Fiilen Ödenen Veya Ödenecek Fiyatına Neler İlave Edilebilir?

Satış bedeli yöntemi hükümlerine göre gümrük kıymeti belirlenirken, ithal eşyasının fiilen ödenen veya ödenecek fiyatına aşağıdaki ilaveler yapılır.⁸⁴

Aşağıdaki unsurlara eşyanın fiilen ödenen veya ödenecek fiyatına dahil edilmemiş ancak alıcı tarafından üstlenilen bölümü;

- Satın alma komisyonları dışındaki komisyonlar ve tellaliye,
- Gümrük işlemleri sırasında söz konusu eşya ile tek eşya muamelesi gören kapların maliyeti,
- İşçilik ve malzeme giderleri dahil ambalaj bedeli,

İthal eşyasının üretiminde ve ihraç amacıyla satışında kullanılmak üzere alıcı tarafından doğrudan veya dolaylı olarak bedelsiz veya düşük bedelle sağlanan, fiilen ödenmeyen veya ödenecek fiyata dahil edilmemiş olan aşağıda sayılan mal ve hizmetlerin kıymetinden verilecek uygun miktardaki pay;

- İthal eşyasına katılan malzeme, aksam, parça ve benzerleri,
- İthal eşyasının üretimi sırasında kullanılan araç, gereç, kalıp ve benzeri aletler,
- İthal eşyasının üretimi sırasında tüketilen maddeler,
- İthal eşyasının üretimi için gereken ve ithal ülkesi dışında gerçekleştirilen mühendislik, geliştirme, sanat ve çizim çalışmaları, plan ve taslak hazırlama hizmetleri,

Kıymeti belirlenecek eşyanın satış koşulu gereği, alıcının doğrudan veya dolaylı olarak ödemesi gereken, fiilen ödenen veya ödenecek fiyata dahil edilmemiş olan royalti ve lisans ücretleri,

⁸⁴ www.tim.org.tr

İthal eşyasının tekrar satışı veya diğer herhangi bir şekilde elden çıkarılması ya da kullanımını sonucu doğan hâsılanın doğrudan veya dolaylı olarak satıcıya intikal eden kısmı,

İthal eşyası için Türkiye'deki giriş liman veya mahalline kadar yapılan nakliye ve sigorta giderleri.

Bu maddeye göre fiilen ödenen veya ödenecek fiyata yapılacak ilaveler için objektif ve ölçülebilir veriler esas alınır.

Gümrük kıymetinin belirlenmesinde, fiilen ödenen veya ödenecek fiyata bu maddede öngörülenler dışında hiçbir ilave yapılamaz.

İthal eşyasının gümrük kıymetinin belirlenmesi sırasında Türkiye'de çoğaltılması hakkı için yapılan ödemeler ve Türkiye'ye ihraç amacıyla satışında bir satış koşulu olmaması kaydıyla, dağıtım veya tekrar satış hakları için alıcının yaptığı ödemeler, bu maddenin (c) bendi kapsamında değerlendirilmez ve fiilen ödenen veya ödenecek fiyata ilave edilmez.

Fiilen ödenen veya ödenecek olan fiyata yukarıda da açıklandığı üzere, Gümrük Kanunu'nun 27 nci maddesine göre ilaveler yapılır.

Kanunun 27 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (iv) alt bendinin uygulanmasında, araştırma ve ilk dizayn taslak giderleri gümrük kıymetine dahil edilmez.

Kanunun 27 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ile 28 inci maddesinin (a) bendi ile ilgili olarak; nakliyenin ücretsiz olması veya alıcı tarafından sağlanması durumunda, gümrük kıymetine dahil edilecek giriş liman veya yerine kadarki nakliye gideri, aynı taşıma türünde normal olarak uygulanan fiyat tarifesine göre tespit edilir.

İthal ülkesinde alınan ilave posta ücretleri hariç olmak üzere, eşyanın teslim yerine kadar alınan tüm posta ücretleri gümrük kıymetine dahildir. Bununla birlikte, ticari mahiyette olmayan sevkiyatların kıymetinin tespitinde, bu tür ücretlerle ilgili olarak, beyan edilen kıymette herhangi bir değişiklik yapılmaz.

Gümrük işlemleri sırasında söz konusu eşya ile tek eşya muamelesi gören kapların tekrarlanan ithalatlarda kullanılacak olması halinde, beyan sahibinin talebi üzerine ve gerekli belgelerin sunulması kaydıyla, mezkur maliyetler genel kabul görmüş muhasebe prensipleri çerçevesinde uygun şekilde paylaşılır.

Kanunun 27 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ile 28 inci maddesinin (a) bendinin uygulanmasında; eşyanın giriş liman veya yerinden sonraki bir noktaya aynı taşıma şekliyle taşındığı durumlarda, nakliye giderleri giriş liman veya yerinden önce ve sonra katedilen mesafenin oranlarına göre belirlenir. Ancak, uyulması zorunlu genel fiyat tarifelerine göre giriş liman veya yerine kadarki nakliye giderlerinin miktarını gösteren bir belgenin gümrük idaresine sunulması durumunda bu durum dikkate alınır.

Kanunun 27 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ile 28 inci maddesinin (a) bendinin uygulanmasında; eşyanın giriş liman veya mahallindeki fiyatına tekabül eden maktu bir yurt içine teslim fiyatı üzerinden faturalandırıldığı durumlarda, Türkiye içindeki nakliye giderleri fiyattan indirilmez. Ancak sınırda teslim fiyatının maktu yurt içine teslim fiyatından düşük olduğunun gümrük idaresine tevsik edilmesi halinde söz konusu indirimden izin verilir.

Gümrük idareleri ilgili kişinin talebi üzerine; Kanunun 27 nci maddesinin ikinci fıkrasına istisna olarak, gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihte miktarı belirlenebilir olmasa da, fiilen ödenen veya ödenecek fiyata ilave edilecek unsurların; Kanunun 28 inci maddesine istisna olarak, gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihte miktarları ayırt edilebilir olmayan, gümrük kıymetine girmeyen, unsurlarla ilgili giderlerin, uygun ve özel kriterlere göre belirlenmesine izin verebilir. İzin; uygulamanın idari açıdan külfet getirmemesi, mevcut durumda Kanunun 25 ve 26 ncı maddelerinin uygulanmasının mümkün görülmemesi, iznin verilmesi durumunda tahsil edilecek gümrük vergilerinin iznin verilmemiş olması durumunda tahsil edilecek vergilerden düşük olmayacağını anlaşılması, uygulama ile rekabet koşullarının bozulmaması, şartlarıyla verilir.

Navlun makbuzu ve/veya sigorta poliçesinin ibrazının imkansız olduğu veya kabul edilebilir nitelikte bulunmadığı hallerde, yükümlü tarafından nedenleri de belirtilerek verilecek bir dilekçe ile bu durumun bildirilmesi suretiyle; emsal navlun ve/veya sigorta gideri fiilen ödenen veya ödenecek fiyat eklenir. Vergi kaybı söz konusu olmaması ve yükümlünün talep etmesi halinde, ithal eşyasının **FOB kıymetinin %10 unun** navlun ve **%3 ünün** sigorta bedeli olarak ithal eşyasının fiilen ödenen veya ödenecek fiyatına eklenebilir⁸⁵.

Nakliyat abonman sözleşmesi kapsamında yapılan taşımalarda; beyannameye eklenen sigorta poliçesinde, nakliyat abonman sözleşmesine istinaden düzenlendiğinin belirtilmiş olması, bu poliçenin nakliyat abonman sözleşmesi esaslarına uygun bulunması ve sigorta

⁸⁵ www.gumruk.gov.tr

poliçesi ile birlikte nakliyat abonman sözleşmesinin de bir örneğinin beyannameye eklenmesi koşullarıyla, eşya Türkiye'ye geldikten sonra düzenlenmiş sigorta poliçeleri, gümrük idaresince yapılacak inceleme sonucunda gerekli koşulları taşıdığıının anlaşılması halinde kabul edilir.

7.1.3. Gümrük Kıymetine Dahil Edilmeyecek Giderler

İthal eşyasının fiilen ödenen veya ödenecek fiyatından ayırt edilebilmeleri koşuluyla, aşağıdaki giderler gümrük kıymetine dahil edilmez.⁸⁶

- Eşyanın, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi ile Türkiye'nin anlaşmalarla dahil olduğu gümrük birliği gümrük bölgelerine giriş yerine varışından sonra yapılan nakliye ve sigorta giderleri,
- Sınai tesis, makine veya teçhizat gibi ithal eşyası için ithalattan sonra yapılan inşa, kurma, montaj, bakım veya teknik yardıma ilişkin giderler,
- İthal eşyasının satışıyla ilgili olarak bir finansman anlaşması uyarınca alıcı tarafından üstlenilen faiz giderleri,
- İthal eşyasının Türkiye'de çoğaltılması hakkı için yapılan ödemeler.
- Satın alma komisyonları,
- Eşyanın ithali veya satışı nedeniyle Türkiye'de ödenecek ithalat vergileri.

Bu maddenin (c) bendinde belirtilen hallerde, finansmanın satıcı veya bir başka kişi tarafından sağlanmış olmasına bakılmaz. Ancak, finansman anlaşmasının yazılı olarak yapılmış olması ve gerektiğinde alıcının;

- Eşyanın, fiilen ödenen veya ödenecek fiyat olarak beyan edilen fiyattan satıldığını,
- Söz konusu faiz oranının, finansmanın sağlandığı ülkede o tarihte bu tür bir işlem için geçerli olan faiz oranı seviyesini aşmadığını, kanıtlaması şarttır.

7.1.4. Bilgisayarlarda Kullanılmak Üzere İthal Edilen Veri Ya Da Komutlar Yüklü Bilgi Taşıyıcılarının Gümrük Kıymeti

Bilgisayarlarda kullanılmak üzere, ithal edilen veri ya da komutlar yüklü bilgi taşıyıcılarının gümrük kıymetinin belirlenmesinde, sadece taşıyıcı ortamın kendisinin maliyeti veya kıymeti esas alınır. Bu nedenle, taşıyıcı ortamın maliyet veya kıymetinden

⁸⁶ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

ayırdelebilmesi koşuluyla, gümrük kıymeti, veri veya komutların maliyet veya kıymetini içermez.

Bu maddede geçen; Taşıyıcı Ortam deyimi, entegre devreler, yarı iletkenler ve bu tür devre veya cihazlarla bütünlük oluşturan benzeri araç ve aletleri, Veri veya Komutlar deyimi, ses, sinematografik veya video kayıtlarını, kapsamaz.

Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın VII nci maddesi ile ilgili olarak, Gümrük Kıymeti Komitesi'nin 24 Eylül 1984 tarihinde yaptığı toplantı neticesinde aldığı 4.1 sayılı kararda;

GATT'ın VII nci Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Anlaşmaya göre, gümrük kıymetinin belirlenmesinde öncelikle satış bedelinden hareket edileceği ve veri işlem araçlarında kullanılan veri ortamlarına kaydedilmiş veri veya komutlar(bilgisayar yazılımı) için de aynı hususun sözkonusu olduğu ve bu hususun Anlaşmayla da uyum içerisinde bulunduğu vurgulanmıştır.

Buna göre, veri veya komutları içeren ithal edilmiş veri ortamlarının gümrük kıymeti belirlenirken, yalnızca veri ortamının kendi maliyet veya kıymeti gözönüne alınacaktır. Bu nedenle veri ortamının maliyet veya kıymetinden ayırt edilebilmesi koşulu ile, gümrük kıymeti, veri veya komutların maliyet veya kıymetini içermemektedir.

Kararın gerekçesi Oturum Başkanı tarafından şu şekilde izah edilmiştir; “veri işlem araçlarında kullanılan ve üzerine kaydedilmiş veri veya komutları(software) içeren vergi ortamlarının ithalinde, gümrük tarifesine göre vergiye tabi tutulacak olan, veri ortamının, yani manyetik teyp veya manyetik diskin kendisidir. Bununla birlikte, gerçekte ithalatçı için veri ortamı tali bir öneme sahip olup, asıl, veri veya komutların kullanımı önemlidir. Aslında ticari muamelelerin tarafları, teknik olanakların imkan vermesi durumunda, gümrük vergisi ödemek sorunuyla karşılaşılmaksızın, sözkonusu bilgisayar yazılımlarını birbirlerine telefon hattı veya uydu vasıtasıyla da iletebilirler. Ayrıca, veri ortamları genellikle veri veya komutların geçici süreyle saklandıkları ortamlardır, bu veri veya ortamları kullanabilmek için alıcının bunları kendi bilgisayar sisteminin belleğine veya veri tabanına aktarması veya çoğaltması gerekir...”⁸⁷

⁸⁷ www.gumruk.gov.tr

Oturum Başkanının yukarıda ifadeleri, konuya bakışın ana çerçevesini çok açık olarak çizmektedir.

Anılan karar doğrultusunda, GATT'ın VII nci maddesinin 13.1 No'lu Açıklama Notu'nda da aynı hükümler yer almakta ve iki unsura ilişkin olarak yalnızca toplam kıymetin belirlenmesi durumunda ayrı ayrı kıymetlere ulaşmak üzere, tahmin yoluna başvurulabileceği ve gümrük idaresinin tahmin yolunu izlerken, makul bir sonuca ulaşılabilmesi için ithalatçı ile istişarede bulunma ihtiyacı duyabileceği, belirtilmektedir.

7.1.5. İstisnai Kıymetle Beyan

İstisnai kıymetle beyan;⁸⁸

Kanununun 24 üncü maddesine göre kıymet tespitinin yapıldığı hallerde beyan sahibinin talebi üzerine;

- Konsinye şekilde teslim edilen çabuk bozulabilir eşyanın,
- Gümrük kıymetine ilave edilmesi gereken, ancak ihracatçı ve ithalatçı arasındaki sözleşme gereği söz konusu kıymet unsurları gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihten sonra belli olacak eşyanın,
- Satış sözleşmesinde, fiyatın sonradan gözden geçirilmesini öngören hükümler içeren eşyanın,
- Boru hatları veya elektrik telleri ile taşınan ve depolama imkanı olmayan sürekli akış halinde olan eşyanın,

Gümrük kıymetinin tespitinde, beyan sahibinin talebi üzerine, gümrük idaresince basitleştirilmiş usuller uygulanır.

Birinci fıkra uygulamasında, Gümrük Yönetmeliği'nin 22 ila 24 üncü maddelerdeki genel ve özel koşullar aranmaz. Ancak bu genel ve özel koşulların aranmaması bu kişiye basitleştirilmiş usulle sağlanan diğer hakların kullanım hakkını vermez. Birinci fıkranın (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen durumlarda yükümlülerin, anılan kıymet unsurlarının mevcudiyetini gösteren sözleşmelerin örneği ve onaylı çevirisini gümrük idarelerine sunmaları gerekir.

⁸⁸ www.dtm.gov.tr

Birinci fıkrada belirtilen hallerde, vergi tahakkuku mevcut belgelerde belirtilen kıymet esas alınarak yapılır. Tamamlayıcı beyana göre gözden geçirilmiş kıymetin daha yüksek olması halinde ek vergi tahakkuku yapılır. Daha düşük olması halinde ise; farka isabet eden kıymetin iade alındığının tevsiki ve satış sözleşmesine göre kıymetin yeniden belirlenmesini gerektiren işleme ait tahlil raporu gibi bir belgenin onaylı örneğinin sunulması koşullarıyla ve gümrük idaresince yapılacak inceleme sonucunda söz konusu hususların tespiti üzerine Gümrük Kanunu'nun 211 inci maddesi çerçevesinde işlem yapılır.

Tamamlayıcı beyana isabet eden ithalat vergileri bakımından zamanaşımı tamamlayıcı beyanın verildiği tarihten itibaren başlar.

İthal eşyasının gümrük kıymetine veya katma değer vergisi matrahına girmesi gereken, ancak gümrük beyannamesinin tescili anında beyan sahibi tarafından mevcudiyetinin bilinmesi mümkün olmayan kıymet veya matrah unsurları ile ilgili olarak, en geç söz konusu kıymet veya matrah unsurunun öğrenildiği ayı takip eden ayın ilk üç günü içinde beyanda bulunulması ve vergilerinin ödenmesi gerekir.⁸⁹

7.1.6. Royalty ve Lisans Ücretleri, İthal Eşyasının Fiyatına Hangi Koşullarla İlave Edilebilir ?

Royalti ve lisans ücretleri ile ilgili olarak, gümrük mevzuatı hükümleri ışığında, aşağıdaki hükümler uygulanır.

Gümrük Kanunu hükümlerine göre, kıymeti belirlenecek eşyanın satış koşulu gereği, alıcının doğrudan veya dolaylı olarak ödemesi gereken, fiilen ödenen veya ödenecek fiyata dahil edilmemiş olan royalti ve lisans ücretleri, ithal eşyasının fiilen ödenen veya ödenecek fiyatına ilave edilir.

Söz konusu ilavenin hangi şartlarla yapılacağı da Gümrük Yönetmeliği'nde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre;

Gümrük Kanunu'nun 27 nci maddesinin beşinci fıkrası hükmü saklı kalmak kaydıyla, ithal eşyasının gümrük kıymeti satış bedeli yöntemine göre belirlenirken, royalti veya lisans ücreti ödemeleri fiilen ödenen veya ödenecek fiyata aşağıdaki koşullarla ilave edilir.

- Ödeme kıymeti belirlenecek eşya ile ilgili olmalıdır.

⁸⁹ www.gumruk.gov.tr

- Ödeme bu eşyanın satış koşulu olarak yapılmalıdır.

İthal eşyasının sadece Türkiye’de imal edilen eşyanın karışımındaki maddelerden biri veya bir parçası olması durumunda, ithal edilen eşya için fiilen ödenen veya ödenecek fiyatta düzeltme sadece royalti veya lisans ücreti bu eşya ile ilgili ise yapılabilir. Eşyanın monte edilmemiş bir şekilde ithal edilmesi ya da yeniden satılmadan önce sulandırma ya da paketleme gibi önemsiz işlemlerden geçmesi durumunda, bu, bir royalti veya lisans ücretinin ithal edilen eşya ile ilgili kabul edilmesini engellemez. Eğer royalti veya lisans ücretleri kısmen ithal edilen eşya ile kısmen de ithal edilmelerinden sonra eşyaya eklenen unsur ya da parçalarla veya ithalat sonrası faaliyetler veya hizmetler ile ilgiliyse, uygun bir paylaşırma sadece nesnel ve ölçülebilir verilere dayalı olarak veek-8’deyer alan açıklayıcı notlar çerçevesinde yapılır.

Bir markanın kullanılmasına ilişkin bir royalti veya lisans hakkı, ithal edilen eşya için fiilen ödenen veya ödenecek fiyata sadece aşağıdaki durumlarda ilave edilir.

- Royalti veya lisans ücreti, aynı durumda yeniden satılan veya ithal edildikten sonra sadece önemsiz işlemde geçen eşyaya ilişkin ise,
- Eşya, ithalattan önce veya sonra yapıştırılan ve royalti veya lisans ücretinin ödendiği marka altında pazarlanıyorsa,
- Alıcı, bu tür eşyayı satıcı ile ilişkisi olmayan diğer satıcılardan temin etme özgürlüğüne sahip değilse.

Alıcının bir üçüncü kişiye royalti veya lisans ücreti ödemesi durumunda, birinci fıkradaöngörülen koşullar, satıcı veya satıcı ile ilişkili olan bir kişinin alıcıdan bu ödemeyi yapmasını istememesi durumunda yerine getirilmiş sayılmaz.

Bir royalti veya lisans ücretinin miktarı ithal edilen eşyanın fiyatına bağlı olarak belirleniyor ise, aksi yönde bir kanıt bulunmadığı sürece, bu royalti veya lisans ücretinin ödenmesinin kıymeti belirlenecek eşya ile ilgili olduğu varsayılır. Ancak, bir royalti veya lisans ücretinin miktarı ithal edilen eşyanın fiyatına bakılmaksızın belirleniyor ise, bu royalti veya lisans ücreti ödenmesinin de kıymeti belirlenecek eşya ile ilgili olduğu kabul edilebilir.

Kanununun 27 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin uygulanmasında, royalti ve lisans ücretini alacak olan kişinin yerleşik olduğu ülke dikkate alınmaz.

7.1.7. Gümrük Kıymetinin Belirlenmesinde “İlişki” Ne İfade Etmektedir?

Gümrük kıymetinin belirlenmesinde alıcı ile satıcı arasındaki ilişkinin varlığı yalnızca aşağıdaki durumlarda kabul edilir.

- Birbirlerinin memuru veya idarecileri olmaları,
- Birbirlerinin yasal ortakları olmaları,
- İşçi ve işveren ilişkisi içinde bulunmaları,
- Her iki firmanın oy hakkı veren hisse senedi veya sermaye paylarının en az %5’i doğrudan veya dolaylı olarak aynı kişilere ait veya bu kişilerin kontrolü altında veya elinde bulunması,
- Birinin diğerini dolaylı veya dolaysız olarak kontrol etmesi,
- Her ikisinin de doğrudan veya dolaylı olarak bir üçüncü kişi tarafından kontrol edilmesi,
- Her ikisinin birlikte, bir üçüncü kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak kontrol etmesi,
- Aynı ailenin üyeleri olmaları. (aynı ailenin üyeleri deyimi; karı, koca, anne, baba, çocuk, erkek ve kız kardeş (öz ya da anne veya babadan biri öz), büyükbaba, büyükanne, torun, amca, dayı, hala, teyze, yeğen, üvey anne-baba, üvey çocuk ve üvey kardeşi ifade eder).

Tek acente, tek distribütör veya tek bayii olarak birbiri ile iş ilişkisi içinde bulunan kişilerin yukarıdaki kıstaslara uymaları durumunda, ilişki içinde oldukları kabul edilir.⁹⁰

7.1.8. Alıcı İle Satıcı Arasında Bir İlişkinin Bulunması Halinde Yapılacak İşlem

Satış bedelinin belirlenmesinde, alıcı ile satıcı arasındaki ilişkinin varlığı, satış bedelinin reddedilmesi için tek başına yeterli bir neden oluşturmaz. Böyle durumlarda satışa ilişkin koşullar incelenerek, bu ilişkinin fiyatı etkilemediği belirlenirse, satış bedeli kabul edilir. Gümrük idaresi, beyan sahibi veya diğer kaynaklardan elde ettiği bilgilere dayanarak, söz konusu ilişkinin fiyatı etkilediği kanısına varırsa, bu hususları beyan sahibine yazılı olarak

⁹⁰ www.dtm.gov.tr

bildirir. Beyan sahibinin tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içerisinde olmak şartıyla cevap hakkı saklıdır.

Birbirleri ile ilişkisi bulunan kişiler arasındaki bir satışta, beyan sahibi satış bedelinin aynı veya yakın bir tarihte gerçekleşen ve aşağıda yer alan emsal kıymetlerden birine çok yakın olduğunu ispatlarsa bu satış bedeli kabul edilerek eşyanın kıymeti satış bedeli yöntemine göre belirlenir.

1. Türkiye'ye ihraç amacıyla satılan aynı veya benzer eşyanın birbiri ile hiçbir ilişkisi bulunmayan satıcılar ve alıcılar arasında satıştaki satış bedeli,
2. Aynı veya benzer eşyanın indirgeme yöntemi hükümlerine göre belirlenen gümrük kıymeti,
3. Aynı veya benzer eşyanın hesaplanmış kıymet yöntemi hükümlerine göre belirlenen gümrük kıymeti.

Yukarıdaki emsal kıymetlerle yapılan kıyaslama sırasında, ticari düzeye, miktara, ve alıcı ile satıcı arasında ilişki bulunmayan satışlarda, satıcının üstlendiği, ancak satıcı ile alıcı arasında ilişki bulunan durumlarda ise satıcının üstlenmediği giderlere ilişkin ispatlanmış farklılıklar dikkate alınır.

Söz konusu emsal kıymetler beyan sahibinin girişimi ile ve yalnız kıyaslama amacıyla kullanılır. Bu emsal kıymetlere dayanarak eşyanın satış bedelinin yerini alacak bir kıymet tespit edilmez.

7.1.9. Gümrük Kıymetinin Belirlenmesinde “Fiilen Ödenen Veya Ödenecek Fiyat”

Fiilen ödenen veya ödenecek fiyat, ithal eşyası için alıcının, satıcı veya satıcı yararına yaptığı veya yapması gereken ödemelerin toplamıdır. Bu fiyat, ithal eşyasının satış koşulu olarak, alıcının satıcıya veya satıcının bir yükümlülüğünü karşılamak üzere üçüncü bir kişiye yaptığı veya yapacağı tüm ödemeleri kapsar. Ödemeler, para transferi şeklinde olabileceği gibi akreditif veya ciro edilebilir bir kıymetli evrak kullanılarak ya da doğrudan veya dolaylı yapılabilir.

Gümrük Yönetmeliğinin 43 üncü maddesine göre yapılan ilaveler dışında, alıcının pazarlama veya satıcı ile yapılan bir anlaşma yoluyla da olsa, satıcıya yapılan dolaylı dahil kendi hesabına yaptığı faaliyetler, satıcı yararına bir ödeme olarak değerlendirilmez. Bu tür

işlemlere ilişkin giderler, ithal eşyasının gümrük kıymetinin tespiti sırasında fiilen ödenen veya ödenecek fiyata ilave edilmez.

7.1.10. “Aynı Eşya “Ve “Benzeri Eşya”

Aynı eşya deyimi; fiziksel özellik, kalite ve tanındığı özellikleri dahil olmak üzere her hususta aynı olan ve aynı ülkede üretilmiş eşyayı (görünüşteki küçük farklılıklar diğer hususlarda tanıma uyan eşyanın aynı eşya sayılmasını önlemez) ifade eder.

Benzer eşya deyimi; her hususta aynı olmamakla birlikte aynı işlevi görmelerini ve ticari olarak birbirlerini ikame edebilmelerini mümkün kılan, benzer özellik ve benzer unsurları bulunan ve aynı ülkede üretilmiş olan eşyayı (eşyanın kalitesi, tanındığı özellikleri, bir ticari markasının bulunması, eşyanın benzerliğinin belirlenmesinde göz önüne alınacak faktörler arasında yer alır), ifade eder.

Aynı eşya ve benzer eşya deyimleri, Türkiye’de yapılması nedeniyle düzeltme konusu olmayan, ithal eşyasının üretimi için gereken ve Türkiye dışında gerçekleştirilen mühendislik,geliştirme, sanat ve çizim çalışmaları, plan ve taslak hazırlama hizmetlerini içeren veya yansıtan eşyayı kapsamaz.

Yalnızca kıymeti belirlenecek eşya ile aynı ülkede üretilen eşya, “aynı eşya” veya “benzer eşya” olarak nitelenebilir.

Kıymeti belirlenecek eşya ile aynı kişi tarafından üretilmiş aynı veya benzer eşya bulunmadığı takdirde, farklı kişi tarafından üretilmiş eşya dikkate alınır. Üretilmiş deyimi, yetiştirilmiş,imal edilmiş veya topraktan çıkarılmış olma halini ifade eder.

7.1.11. Gümrük Kıymeti İle İlgili Olarak Beyannamelere Eklenilmesi Gereken Belgeler Nelerdir?

Gümrük beyannamesine tescilden önce Orijinal Fatura ve beyanda bulunulan rejime ait İthal Eşyasına Ait **Kıymet Bildirim Formunun** eklenmesi zorunludur.

Tescil sırasında yukarıda sayılan ibrazı zorunlu belgeler yanında ihtiyari veya duruma bağlı olarak; ödeme şekline göre navlun faturası ve/veya sigorta poliçesi de aranır. (Fiyatın navlun ve sigortayı kapsamadığı teslim şekillerinde (FOB gibi) navlun faturası ve sigorta

poliçesi, fiyatın navlun veya sigortadan birini kapsadığı teslim şekillerinde fiyata dahil olmayan unsura ilişkin belge (CF teslim şekli için sigorta poliçesi gibi).

Orijinal fatura, kesin satışlarda, satıcı firma ve diğer hallerde eşyayı gönderen firma tarafından mahallinde düzenlenmiş bir belgedir.⁹¹

Ayrıntılı fatura, kıymetleri üzerinden vergiye tabi olup da birden ziyade kap içinde gelen ve aynı zamanda çeşitli cins ve kıymette olan eşyadan, her kapta aynı cins ve kıymette ne miktar eşya bulunduğunu gösteren ve orijinal faturaya uygun bir şekilde, satıcı veya gönderici tarafından mahallinde düzenlenmiş bir belgedir.

Orijinal faturalarda her kabın içinde satış birimine göre ne miktar eşya bulunduğu gösterilmediği takdirde, ayrıntılı faturanın beyanname ile birlikte idareye verilmesi gerekir.

Çeki listesi, bir fatura kapsamı eşyanın çeşitli cins ve nev'ide ve çeşitli ağırlıktaki kaplara konulması halinde, her kapta ne miktar eşya bulunduğunu göstermek amacıyla düzenlenen bir belgedir.

Çeki listesi satıcı veya gönderici tarafından orijinal fatura ile birlikte hazırlanabileceği gibi, beyan sahibi tarafından da hazırlanabilir.

İthal eşyasına ait kıymet bildirim formu, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasının VII nci Maddesinin Uygulanmasına Dair Anlaşma hükümleri çerçevesinde belirlenen ithal eşyasına ait gümrük kıymetinin unsurlarını içeren belgedir.

7.1.12. Gümrük Kıymetinin Tespitinde Kullanılacak Döviz Kuru Nedir?

Eşyanın gümrük vergisine esas alınacak kıymetinin Türk Lirası olarak beyanı zorunludur. Fatura veya diğer belgelerde yazılı yabancı paralar, gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte yürürlükte olan T.C. Merkez Bankası döviz satış kurları üzerinden Türk Lirasına çevrilir.

Fatura ve diğer belgelerde yazılı yabancı paraların konvertibl olmaması durumunda, Merkez Bankasının Alım Satım Konu Olmayan Dövizlere İlişkin Bilgi Amaçlı Kurlar Listesi esas alınarak işlem yapılır.

⁹¹ Yaser Gürsoy, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, Ekin Yay., 7. Basım, Bursa, 2008, s.207.

7.1.13. İthal Eşyasının Gümrük Kıymetinin Tespitinde Mevzuat Hükümlerine Uyulmamasının Müeyyidesi

Gümrük Kanununun 234 (1) (b) maddesi gereğince, Serbest dolaşıma giriş rejimine veya bir geçici muafiyet düzenlemesine tabi tutulan eşyaya ilişkin olarak, yapılan beyan ile muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda, kıymeti üzerinden gümrük vergisine tabi eşyanın beyan edilen kıymeti, muayene ve denetleme sonucunda Gümrük Kanununun 23 ila 31 inci maddelerinde yer alan hükümler çerçevesinde belirlenen kıymete göre noksan bulunduğu takdirde, bu noksanlığa ait gümrük vergisinden başka bu vergi farkının 3 katı para cezası alınır.

Ancak, satış birimine göre miktar itibarıyla %5'i geçmeyen bir vergi farkı ile maddi hesap hatasından doğan noksan kıymet beyanlarında, bu farklara ait gümrük vergisinden başka bu verginin yarısı tutarında para cezası alınır.

Bu maddeye göre verilen ceza hiçbir şekilde Gümrük Kanununun 241 inci maddesinin 1 İnci fıkrasında belirtilen miktardan **(60.-TL)** az olamaz.

- Vergi kaybı doğurmamasına karşın, Gümrük Kanununun 24 üncü maddesine göre birbirleriyle ilişkisi bulunan kişiler arasında bir satış işlemi olması ve bu ilişkinin beyan edilmemesi durumunda Gümrük Kanununun 241 (3) (b) maddesi gereğince, aynı Kanunun 241 (1) maddesinde belirtilen miktarın iki katı tutarında usulsüzlük cezası uygulanır. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümleri de ayrıca dikkate alınmalıdır.

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde bir önceki bölümde öğrenilmiş olan Eşya ile ilgili olarak kıymet sınıflandırması nasıl olur sorusuna cevap verilmiş ve buna yönelik yapılması gereken işlemler ve hesaplamalara ilişkin detaylı bilgiler öğrenilmiştir.

BÖLÜM SORULARI

1- “Eşyanın ihraç amacıyla ithal ülkesine satıldığı zaman fiilen ödenen ya da ödenecek fiyattır” ifadesiyle tanımlanan aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Normal fiyat
- b) Brüksel kıymet kodu
- c) Dış ticaret fiyatı
- d) İthalat Bedeli
- e) Satış Bedeli

2- “Birbirinden bağımsız alıcı ve satıcının tam rekabet şartları altında üzerinde anlaşığı farz olunan fiyattır” tanımıyla aşağıdakilerden hangisi ifade edilmiştir. Ambalaj değişikliği

- a. Normal fiyat
- b. Brüksel kıymet kodu
- c. Dış ticaret fiyatı
- d. İthalat Bedeli
- e. Satış Bedeli

3- Hangisi eşyanın gümrük kıymetinin tespitinde uygulanması gereken yöntemlerden değildir.?

- a) Satış bedeli yöntemi
- b) Aynı eşyanın satış bedeli yöntemi
- c) Benzer eşyanın satış bedeli yöntemi
- d) Tamamlayıcı eşyanın satış bedeli yöntemi
- e) İndirgeme yöntemi

4- İndirgeme yönteminde birim fiyat üzerinden yapılan indirimlerden değildir?

- a) Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşen nakliye giderleri
- b) Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşen sigorta giderleri
- c) Eşyanın ithali nedeniyle ödenecek gümrük vergileri
- d) Eşyanın satışı nedeniyle Türkiye’de ödenecek gümrük vergileri
- e) Antidamping ve telafi edici vergi

5- Hangisi hesaplanmış kıymeti oluşturan unsurlardan değildir?

- a) Yükleme boşaltma giderleri
- b) Elleçleme giderleri
- c) Nakliye giderleri
- d) Sigorta giderleri
- e) Pazar araştırmaları giderleri

6- Hangisi gümrük kıymetinin belirlenmesinde esas alınmayacak hususlardan değildir?

- a) Türkiye’de üretilen eşyanın Türkiye içinde satış fiyatı
- b) Eşyanın ihraç ülkesindeki iç piyasa fiyatı
- c) Asgari gümrük kıymetleri
- d) Keyfi veya fiktif kıymetler
- e) Yerli sanayideki tamamlayıcı mal kıymeti

7- Aynı eşya terimi.....yı ifade eder.

8- Benzer eşya terimi.....yı ifade eder.

9-alıcı ile satıcı arasındaki ilişki durumunu ifade eden örneklerden biridir.

10-.....hesaplanmış kıymeti oluşturan unsurlardan biridir.

CEVAP ANAHTARI

- 1- E
- 2- A
- 3- D
- 4- E
- 5- E
- 6- E
- 7- fiziksel özellik, kalite ve tanındığı özellikleri dahil olmak üzere her hususta aynı olan ve aynı ülkede üretilmiş eşyayı.
- 8- Her hususta aynı olmamakla birlikte aynı işlevi görmelerini ve ticari olarak birbirlerini ikame edebilmelerini mümkün kılan, benzer özellik ve benzer unsurları bulunan ve aynı ülkede üretilmiş olan eşyayı
- 9- Birbirlerinin memuru veya idarecileri olmaları,
- 10- İthal eşyasının üretiminde kullanılan malzeme ve yapılan imalat veya diğer imal işlemlerinin bedel veya kıymetleri

8. GÜMRÜKREJİMLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde gümrük rejimi noktasında genel bilgi aktarımı yanı sıra transit rejimi hakkında da bilgi aktarımı ile birlikte gümrüklerde uygulanacak rejim sistemleri ve usulleri hakkında bilgi sahibi oluncaktır.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Rejim nedir?
2. Transit nedir?
3. Gümrük rejimi hakkında araştırma yapınız

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Gümrük Rejimi	Gümrük rejimleri hakkında genel bilgi aktarımı ile ilgili konu noktasında ileri derece hakimiyet kazanmak.	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

Gümrük mevzuatına göre Türkiye Gümrük Bölgesine girerek nakliyeciler tarafından bir gümrük idaresine sunulan ve geçici depolama statüsüyle geçici depolama yerlerinde gümrük gözetimi altında bekleyen eşya için mükellef, belli süreler içinde eşyayı gümrükçe onaylanmış bir işleme tabi tutmak zorundadır. Gümrükçe onaylanmış işlemlerden birisi olan **gümrük rejimi**, eşyaya uygulanacak işlemler bütünüdür.

Klasik gümrük rejimleri olarak da adlandırabileceğimiz ekonomik etkili olmayan Gümrük Rejimleri üç başlık altında incelenebilir. Bunlar;

- Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi,
- Transit Rejimi ve
- İhracat Rejimi

olarak ifade edilmektedirler. Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi kapsamında getirilen eşyaya ait tüm gümrük yükümlülükleri karşılanarak, eşyaya serbest dolaşım statüsü kazandırılmaktadır.

Bu statüyü kazanana eşya artık gümrük gözetim ve denetimi dışına çıkmıştır. Diğer taraftan İhracat Rejimi kapsamında ise eşya Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkarıldığı için artık eşya üzerinde gümrük idarelerinin tasarruf yetkisi ortadan kalkmaktadır. Transit Rejimine bakıldığında, eşya işleme faaliyetine alınmadan ülkeye girdiği şekliyle çıkarıldığı için ekonomik etkili olmayan rejimler içinde yer alır.

GÜMRÜK REJİMLERİ

Gümrük rejimi, gümrükteki uygulamaların yasal düzenlemelerle gümrüğe bağlanması, diğer bir ifadeyle kanunla belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yapılacak işlemler için tespit edilen kurallar toplamıdır. Söz konusu usul ve esaslar çerçevesinde eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebinde bulunulması **gümrük beyanı** olarak adlandırılmaktadır. Mevcut düzenlemeler çerçevesinde yürürlükte olan gümrük rejimleri hakkında şimdilik kısa açıklamaları yapılacak ve sonraki bölümlerde bunlar ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Türk Gümrük Mevzuatına göre belirlenen gümrük rejimleri şunlardır: serbest dolaşıma giriş, transit rejimi, gümrük antrepo rejimi, dahilde işleme rejimi, gümrük kontrolü altında işleme rejimi, geçici ithalat rejimi, hariçte işleme rejimi, ihracat rejimi.

Serbest Dolaşıma Giriş: Türkiye Gümrük Bölgesine gelen eşyanın serbest dolaşıma girişi; ticaret politikası önlemlerinin uygulanması, eşyanın ithali için öngörülen diğer işlemlerin tamamlanması ve kanunen ödenmesi gereken vergilerin tahsili ve diğer mali yükümlülüklerin yerine getirilmesi ile mümkündür. Serbest dolaşımda bulunmayan eşyaya serbest dolaşıma giriş rejimi hükümlerinin uygulanması halinde, eşya serbest dolaşımda bulunan eşya statüsünü kazanır.

Serbest dolaşıma giriş gümrük birliği dışı eşyaya, gümrük birliği eşyası statüsü kazandırmaktadır. Bir eşyanın serbest dolaşıma girişi ticaret politikası önlemlerinin uygulanmasını, eşyanın ithali için öngörülen diğer işlemlerin tamamlanmasını ve kanunen ödenmesi gereken vergilerin tahsilini gerektirmektedir.

Yukarıdaki tanımdan hareketle **serbest dolaşımda bulunan eşya** deyiimi "Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalara ait hükümler saklı kalmak kaydıyla, giriş rejimine tabi tutularak Türkiye gümrük bölgesine giren eşya ile üretiminde kullanılan girdilerin yerli olup olmadığına bakılmaksızın, **Gümrük Kanunu hükümlerine göre** Türk menşeli sayılan eşyayı ifade etmektedir.

Transit Rejimi: İthalat vergileri ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmayan serbest dolaşıma girmemiş eşya ile ihracatla ilgili gümrük işlemleri tamamlanmamış eşyanın, gümrük gözetimi altında Türkiye Gümrük Bölgesi içinde bir noktadan diğerine taşınması, transit rejimi hükümlerine tabidir. Transit rejimine tabi tutulan eşya Türkiye Gümrük Bölgesi içinde;

a) Yabancı bir ülkeden gelip yabancı bir ülkeye,

b) Yabancı bir ülkeden Türkiye'ye,

c) Türkiye den yabancı bir ülkeye,

d) Bir iç gümrükten diğer bir iç gümrüğe taşınabilir.

Gümrük antrepo rejimi: İhraç, ithal veya transite konu olan yabancı menşeli eşyanın geçici bu süre gümrük vergilen denmeden konulduğu ve muhafaza edildiği yerlere **antrepo** denilmektedir. İthalat vergilerine ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmamış ve serbest dolaşıma girmemiş eşya ile bir gümrük antrepo suna alınması hâlinde ihracata ilişkin önlemlerden yararlanabilecek ihraç eşyasının bir gümrük antreposuna konulmasına ilişkin hükümlerin belirlendiği ekonomik etkili bir gümrük rejimidir.

Dâhilde işleme rejimi: Dahilde işleme rejimi, ihraç ürünleri üretmek için gerekli olan ve dışarıdan ithal edilen, bu yüzden de ithali gümrük vergisine tabi ara mallar ya da girdilere gümrük muafiyeti getiren bir ihracatı teşvik sistemidir. İhracat yapmayı düşünen işletmelerin, ihraç etmeyi planladıkları malların üretiminde kullanılacak oldukları hammadde, yardımcı madde yarı mamul ara malı ve ambalaj malzemelerinin başta değişik vergisel yüklerinden muaf olmak üzere ve devlete ihracat taahhüdünde bulunmak şartıyla, çeşitli kolaylıklar ve teşviklerden yararlanabilmek için Dış Ticaret Müsteşarlığından Dâhilde İşleme İzin Belgesi alması gerekir. Dahilde işleme rejiminin Gümrük Yönetmeliğindeki tanımı ise şu şekildedir: Serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın vergileri teminata bağlanmak suretiyle veya bu amaçla serbest dolaşıma giren ya da eşdeğer eşyanın. Türkiye Gümrük Bölgesinde bir veya daha fazla işlem görerek, işlem görmüş ürünlerin elde edilmesi ve özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, elde edilen ürünlerin ihraç edilmesinin esas olduğu, ihracatın gerçekleşmesi hâlinde teminatın veya alınan vergilerin geri verildiği bir rejimdir.

Gümrük kontrolü altında işleme rejimi: Serbest dolaşıma girmemiş eşyanın, Türkiye Gümrük Bölgesinde, ithalat vergilerine veya ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın, niteliğini veya durumunu değiştiren işlemlere tabi tutulmaları ve bu işlemlerden elde edilen ürünlerin tabi oldukları gümrük vergileri üzerinden serbest dolaşıma girmeleri, gümrük kontrolü altında işleme rejimi hükümleri uyarınca yapılır. Elde edilen bu tür ürünler işlenmiş ürün olarak adlandırılır.

Geçici ithalat rejimi: Geçici ithalat rejimi serbest dolaşıma girmemiş eşyanın ithalat vergilerinde tamamen ya da kısmen muaf olarak ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın Türkiye Gümrük Bölgesi içinde kullanılması ve bu kullanım sırasındaki olağan yıpranma dışında herhangi bir değişikliğe uğramaksızın yeniden ihracına olanak sağlayan hükümlerin uygulandığı rejimdir.

Hariçte işleme rejimi: Hariçte işleme rejimi, serbest dolaşımdaki eşyanın hariçte işleme faaliyetlerine tabi tutulmak üzere Türkiye Gümrük Bölgesinden geçici olarak ihracı ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen ürünlerin ithalat vergilerinden tam veya kısmi muafiyet suretiyle yeniden serbest dolaşıma girişine ilişkin hükümlerin uygulandığı rejimdir.

İhracat rejimi: ihracat rejimi, kısaca, serbest dolaşımda bulunan eşyanın ihraç amacıyla Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkmasına ilişkin hükümlerin uygulandığı rejimdir. Uluslararası veya ikili anlaşmalar, kanun, tüzük ve kararnamelerle konulmuş yasaklama ve kısıtlama hükümleri saklı kalmak üzere, bu tür eşyanın Türkiye'den ihracı serbesttir.

Bu kısa tanımların ardından gümrük rejimlerini iki grup altında değerlendirebileceğiz. Bunlar “**Ekonomik Etkili Olmayan Rejimler**” ve “**Ekonomik Etkili Rejimler**” şeklinde başlıklandırılmaktadır.

8.1. Ekonomik Etkili Olmayan Rejimler

Ekonomik etkili olmayan rejimler; serbest dolaşıma giriş rejimi, ihracat rejimi ve transit rejimi olarak ifade edilmektedir.

8.1.1. Serbest Dolaşıma Giriş Rejimi

4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun 10, 40 ve 71'inci maddeleri ile Gümrük Yönetmeliği'nin 45, 139, 140 ve 143'üncü maddeleri kapsamında boru hatları veya elektrik telleri ile taşınan ve depolama imkânı olmayan sürekli akış hâlinde Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen eşyanın serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.⁹²

Serbest dolaşıma giriş rejiminin esasını anlamak için, ilk olarak serbest dolaşımda bulunan eşya kavramının tanımlanması gerekmektedir. **Serbest dolaşımda bulunan eşya** ilk olarak kullanılan girdilerin yerli olup olmadığına bakılmaksızın Türk menşeli sayılan eşyaları kapsar. Böylece kanun Türkiye'de çıkarılan madenleri, üretilen bitkisel ürünleri, yetiştirilen hayvanları, bu hayvanlardan elde edilen ürünleri, avlanan hayvanları, Türk bandıralı araçlar

⁹² 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

tarafından karasuları dışında tutulan ve bu gemilerde tutularak işlenen balıkları, karasuları dışındaki denizlerden münhasır işleme hakkına sahip olunarak çıkarılan maden ve petrolü ve belirtilen eşyaların türevlerinin Türk menşeli sayılacağını öngörmüştür. Serbest dolaşımda bulunan eşya kavramının ikinci önemli grubunu ise, yurt dışından gelen ve serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutularak Türkiye Gümrük Bölgesine sokulan eşyalar oluşturmaktadır. Buna göre eşyalar, serbest dolaşıma girmiş eşyalar ve girmemiş eşyalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Eşyanın bu durumu gümrük statüsü olarak adlandırılmaktadır.

Serbest dolaşım, eşyanın gümrük statüsü ile ilgili bir kavramdır. **Eşyanın serbest dolaşıma girişi;** ticaret politikası önlemlerinin uygulanması, eşyanın ithali için öngörülen diğer işlerin tamamlanması ve kanunen ödenmesi gereken vergilerin tahsili ve diğer mali yükümlülüklerin yerine getirilmesi ile mümkündür. Bu şekilde eşyaya serbest dolaşım statüsü kazandırılarak, kesin ithalatı gerçekleştirilmektedir.

Serbest dolaşıma giriş rejimi, mevcut ticaret politikası önlemlerinin uygulanmasını, ithalat için gerekli diğer işlemlerin tamamlanmasını ve vergi ve diğer mali yükümlülüklerin ödenmesini gerektirir.

Serbest dolaşıma giriş rejimi açısından eşyalar;

- İthalatı yasak mallar,
- İthalatı belli kurum ve kuruluşlarca yapılacak mallar,
- İthalatı izne tabi mallar

olmak üzere üç şekilde ele alınmıştır. İthalat yasağı koyulmamış her türlü eşya serbest dolaşıma giriş rejimine alınabilir. Ancak, ithalatı yasaklanmış mallar kesinlikle serbest dolaşıma alınmamaktadır. Benzer biçimde, özel kanunları gereği ithalatı belli kurum ve kuruluşlara bırakılmış eşyaların ithalatı bu kuruluşlar veya yetkilendirilen diğer kuruluşlarca serbest dolaşıma alınabilmektedir, ithalatı izne tabi eşyaların izin verilenlerce serbest dolaşıma sokulması gerekir, ithalatı ön izne bağlı mallar, gerekli ithal izinleri alınmadan ve tabi oldukları mevzuata uygunlukları kontrol edilmeden serbest dolaşıma alınmazlar.

Serbest dolaşıma giriş rejiminin amacı, bütün ithalat formalitelerinin yerine getirilmesi ve böylece eşyanın dahildeki diğer ürünler gibi alınıp satılabilmesinin sağlanmasıdır. Türkiye'ye eşya girişi sağlayan diğer rejimler, eşyaya bu imkanı sağlamazlar. Bu noktada bu rejimin diğer rejimlere göre farklı yanları aşağıdaki şekilde ifade edilebilir.

- Dahilde işleme rejiminde, eşyanın bir ameliyeye tabi tutulduktan sonra yeniden ihracını gerektirir.

- Gümrük kontrolü altında işleme rejimi, eşyanın işleme faaliyetinden sonra serbest dolaşılma sokulmasını gerektirir.
- Antrepo rejiminde, eşyanın belirli bir süre muhafaza edildikten sonra ileri bir tarihte serbest dolaşıma sokularak pazara girmesi ve yeniden ihraç edilmesi
- Transit rejiminde, eşyanın belirli bir süre içinde gümrük gözetimi altında bir noktadan başka bir noktaya taşınması

gibi farklılıklar serbest dolaşıma giriş rejimi ile diğer rejimler arasındaki farkları ortaya koymaktadır.⁹³

Serbest gümrük rejimine eşyanın dahil edilmesinin istenmesi durumunda aşağıdaki şartların sağlanmış olması gerekmektedir.

Başvuru Koşulları

- Bir vergi numarasına sahip olunması
- Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine gelmesi
- Eşyanın mülkiyet hakkını temsil eden konşimento, CMR, yük senedi ile ticari faturanın temin edilmesi
- Yasal süresi içerisinde müracaat edilmesi

Gerekli Belgeler

- Eşyaya ait fatura
- Eşyanın teslim şekline göre navlun faturası ve/veya sigorta poliçesi.
- İthal eşyasına ait Kıymet Bildirim Formu
- Eşya bedelinin ödenmesine dair ilgili banka yazısı/dekontu (eşya bedelsiz gönderilmiş ise buna gerek yoktur)
- Eşyanın tercihli tarife uygulamasından yararlanması halinde gerekli belgeler (A.TR Dolaşım Belgesi, EUR.1 Dolaşım Belgesi, Fatura Beyanı, Form A Menşe Belgesi)
- Eşyanın laboratuvar veya ekspertize tabi tutulması durumunda buna ilişkin raporlar (kimyahaneye tahlil raporu, tarım ürünleri analiz sonuç raporu, ekspertiz raporu.)
- Eşyanın ithali için Dış Ticaret Rejimi uyarınca aranması gereken belgeler var ise, buna ilişkin belgeler. (TSE Uygunluk Belgesi, Kontrol Belgesi, Garanti Belgesi, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Uygunluk yazısı, Telekomünikasyon Kurumu Onay Belgesi, Ulaştırma

⁹³ Hakan Toker, 4458 Sayılı Kanun Çerçevesinde Gümrük Rejimleri; Yeni Gümrük Kanunu'nun İhracatçıya Sağladığı Kolaylıklar, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını, İstanbul, 2005, s.13

Bakanlığı Uygunluk yazısı, Sermaye Piyasası Kurulu Uygunluk Yazısı, Emniyet Genel Müdürlüğü Uygunluk Yazısı, işçi Sağlığı ve İş Güvenliği Merkezi izin yazısı, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü Uygunluk yazısı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Uygunluk yazısı, Dış Ticaret Müsteşarlığı izin yazısı vb.),

Serbest dolaşıma giriş rejimi çerçevesinde beyanda bulunmak için; deniz yoluyla gelen ve geçici depolama yerine konulan eşya için, özet beyan verildiği tarihten itibaren 45 gün, diğer bir yolla gelen eşya ise 20 gün içinde serbest dolaşıma giriş rejimi için beyanda bulunulması zorunludur.

Yukarıdaki tüm açıklama ve tanımlar, serbest dolaşımda bulunan eşya kavramının önemini ve serbest dolaşıma giriş rejiminin koşullarını, özelliklerini ve avantajlarını ortaya koymaktadır.

8.1.2. İhracat Rejimi

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 150/1. maddesi İhracat Rejimi'nin tanımını yapar.

Buna göre ihracat rejimi, **serbest dolaşımda bulunan eşyanın ihraç amacıyla Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkışına ilişkin hükümlerin uygulandığı rejimdir.**⁹⁴

İhracat Yönetmeliği'nin 4 üncü maddesinin (d) bendinde ise "ihracat"ın tanımına yer verilmiştir. Buna göre ihracat, bir malın, yürürlükteki ihracat mevzuatı ile gümrük mevzuatına uygun şekilde Türkiye gümrük bölgesi dışına veya serbest bölgelere çıkarılmasını veyahut Müsteşarlıkça ihracat olarak kabul edilecek sair çıkış ve işlemlerdir.

Ülkeden kesin olarak çıkarılacak eşyalara ilişkin düzenlemelerin yapıldığı bu rejim, ihracata dönük sanayileşme stratejisinin uygulandığı ülkemizde özel bir önem taşımaktadır.

8.1.2.1. Tanım ve Genel Esaslar

İhracat rejimi, serbest dolaşımda bulunan eşyanın ihraç amacıyla Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkışına ilişkin hükümlerin uygulandığı rejimdir. Uluslararası ve ya ikili anlaşmalar, kanun, tüzük ve kararnamelerle konulmuş yasaklık ve kısıntı hükümleri saklı kalmak üzere,- her türlü eşyanın Türkiye'den ihracı serbesttir.⁹⁵

⁹⁴ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

⁹⁵ Hakan Toker, s.74

Türkiye Gümrük Bölgesinden ihraç edilecek eşyanın ilgili gümrük idarelerine beyan edilmesi zorunludur. İhracat, ticaret politikası önlemleri ve gerektiği takdirde ihracat vergileri de dahil olmak üzere çıkış işlemlerine ilişkin hükümlerin uygulanmasıyla gerçekleştirilir.

Aramızda ticaret ve ödeme anlaşması olmayan ülkelere ihraç edilen eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkarılması, o tarihte yürürlükte bulunan ticaret politikası önlemlerine tabidir. Ayrıca aramızda iki taraflı ticaret ve ödeme anlaşması bulunan memleketlere yapılacak ihracatta, ticaret politikası önlemleri ile birlikte ilgili ticaret anlaşmaları hükümleri de uygulanır.

Bununla birlikte anlaşmamız olan veya olmayan ülkelere yapılacak ihracatta, o tarihte yürürlükteki Türk Parası Kıymetini Koruma Kararları ile konulmuş kayıt ve şartlara da uyulur.

İhraç eşyası, buna ilişkin gümrük beyannamesinin tescili sırasında bulunduğu; durum ve niteliğini gümrük denetiminden çıktığı sırada da aynen muhafaza etmesi ve bu haliyle Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmesi koşuluyla fiilen ihraç edilmiş sayılır. Bu durumda, ihraç eşyası üzerindeki gümrük denetimi sona erer.⁹⁶

Geçici Depolama Süresi ve Takip Edilmeyen Beyannameler: Çıkış eşyası, geçici depolama yerleri ve gümrükçe uygun görülen yerlerde bir ay kalabilir. Zorlayıcı veya idarece kabul edilebilecek makul sebeplerle gümrük idare amirlerince, bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en çok üç ay daha uzatılabilir.

Tescil edilen ve yukarıdaki süreler içinde işlemleri tamamlanmayan beyannameler iptal edilir.

Geçici depolama yerlerine konulmaksızın ihraç edilecek eşyanın beyanname kapatma süresi iki aydır. Bu süre makul sebeplerle en çok iki ay uzatılabilir. Bu süreler içinde işlemleri tamamlanmayan beyannameler iptal edilir.⁹⁷

Beyan Edilen Eşyanın Tamamen İhraç Edilmemesi: Bir beyanname ile beyan edilmiş çıkış eşyasının tamamının ihracı şarttır. Zorlayıcı nedenlerle fiili ihracatta bir noksanlık olduğunda, durum görevli memurlar tarafından beyannameye kaydedilir. Bu durumda,

⁹⁶ www.gumruk.gov.tr

⁹⁷ www.dtm.gov.tr

beyanname fiilen ihraç edilen miktar üzerinden kapatılır. Geri kalan eşya için yeniden bir beyanname verilmesi gerekir.

İkinci Bir Gümrükte Taşıt Değiştirilerek Yapılacak İhracat: İkinci bir gümrükte taşıt değiştirilerek ihraç edilecek eşyanın, gümrük çıkış işlemleri birinci gümrük idaresinde yapılır. Eşya ikinci gümrüğe uluslararası kabul gören bir transit belgesi veya bu gümrük idaresince tescilli bir transit beyannamesi ile gönderilir. İkinci gümrük idaresi tarafından eşyanın diğer taşıta aktarması yapıldıktan sonra, eşyayı yurt dışına taşıyacak aracın kaptan veya sürücüsü ya da acentesi tarafından çıkışa ilişkin bir özet beyan verilir. Eşyanın yurt dışına çıkışını sağlayan ikinci gümrük idaresi, durumu özet beyana ve birinci gümrük idaresince gönderilen transit belgesine kaydeder ve onaylar. Onaylanan transit belge veya beyannamesinin teyit nüshasını alan birinci gümrük idaresi bu ihracata ilişkin gümrük beyannamesini kapatır.

Eşyanın birinci gümrük idaresinden ikincisine gönderilmesi sırasında, taşıt aracının durumunda, eşyanın kaplarında veya vurulan mühürlerde görülen bozulmalar veya eşya miktarında görülen noksanlıklar nedeniyle, ikinci gümrük idaresinin eşyayı fiziki kontrole tabi tutma hakkı saklıdır.

Beyannamelerin Gönderileceği Yerler: İşlem gören ihracat beyannamesinin 1 ve 2 no.lu nüshası ihracat işlemlerinin tamamlandığı gümrük idaresinde saklanır. 3 no.lu nüshası ise ihracatçıya verilir. Talep hâlinde ihracat beyannamesinin onaylı fotokopileri ihracatçıya verilir veya ilgili kuruluşlara gönderilir.

Çıkışı Yasak Eşya ve İhracat Kısıntıları: Türkiye'den ihracı yasak olan eşya Müsteşarlıkça duyurulur. Gümrük idareleri, Gümrük Kanununun 55'inci maddesine istinaden Bakanlar Kurulunca, kamu ahlakı, kamu düzeni, kamu güvenliği, insan, hayvan ve bitki sağlık ve hayatlarının korunması, sanatsal, tarihi veya arkeolojik değeri olan ulusal hazinelerin korunması, fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması gerekçeleri ile ihracata getirilen yasaklama ve kısıtlamaları takiple görevlidir.

Standardizasyon Kontrolüne Tabi Eşya: İhracatı zorunlu standarda bağlı eşyanın kontrolüne ilişkin belge ihracat esnasında aranır. Belgenin fiili ihracattan sonra gümrük idaresine sunulması mümkündür.

İhracı standardizasyon kontrolüne tabi tarım ürünlerinin ihracında yetkili ihracat kontrolörleri tarafından düzenlenmiş belgeler aranır.

Bitki ve Ürünlerinin İhracında Aranacak Şartlar: 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu'na göre, ihraç edilecek olan her türlü bitki ve bunların ürünleri, tohum, fidan, fide, çelik, aşı kalemi, yumru kök ve tohumları ile diğer her türlü parçaları için talep hâlinde Zirai Karantina Teşkilatınca Menşe ve Sağlık Sertifikası verilebilir.

Karantina altına alınmış zirai ürünler için ihraç izninin usulüne uygun verildiği tespit edilmedikçe bu bitki ve ürünlerin ihracına izin verilmez. Bitkisel ürünlerin ihraç işlemleri, sadece bu işlemleri yapmaya yetkili kılınmış gümrük idarelerince gerçekleştirilebilir.

Hayvan ve Maddelerinin İhracında Aranacak Şartlar: 3285 sayılı Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanunu ile 22.2.1989 tarihli ve 89/13838 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Yönetmeliği gereğince, Türkiye'den çıkarılacak hayvan ve hayvansal maddelerin sahipleri veya taşıyıcıları, bunlarda bulaşıcı hayvan hastalığı bulunmadığına dair o yer veterinerinden bir sağlık belgesi ve o yer belediyesinden ve belediye olmayan yerlerde de ihtiyar heyetinden bir menşe şahadetnamesi almak zorundadır.⁹⁸

Kara sınır kapısında veya son istasyon veya limanında yapılacak veteriner muayene ve kontrolünde hayvan ve maddelerinin cinsleri, şekilleri ve diğer nitelikleri şahadetnameye uymadığı tespit edildiği takdirde, bunların çıkarılmasına izin verilmez. Bu gibi hayvan ve maddelerinin çıkışları ancak Tarım ve Köy İşleri Bakanlığınca tayin ve ilan olunan gümrüklerden yapılır

8.1.3. Transit Rejimi ve Transit Türleri

Transit rejimi: Yolcu, taşıt ve gümrük vergileri ile ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmayan serbest dolaşıma girmemiş eşyanın veya gümrük işlemleri tamamlanmamış çıkış eşyasının duruma göre, yabancı bir ülkeden Türkiye gümrük bölgesinden geçerek yabancı bir ülkeye veya Türkiye' ye, Türkiye' den yabancı bir ülkeye veya Türkiye gümrük bölgesindeki bir iç gümrükten diğer bir iç gümrüğe taşınmasıdır. Serbest dolaşıma girmeyen bir eşyanın, gümrük işlemleri ile ilgili mali yükümlülükler ödenmeksizin transit edilmesi işlemlerini kapsayan bu rejim dış ticaret işlemlerinin kolaylaştırılması açısından önem taşımaktadır.⁹⁹

Transit rejimi, yolcu, taşıt ve gümrük vergileri ile ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmayan serbest dolaşıma girmemiş eşyanın veya gümrük işlemleri tamamlanmamış çıkış

⁹⁸ www.immib.org.tr

⁹⁹ Hakan Toker, s.83.

eşyasının duruma göre, yabancı bir ülkeden Türkiye gümrük bölgesinden geçerek yabancı bir ülkeye veya Türkiye' ye, Türkiye' den yabancı bir ülkeye veya Türkiye gümrük bölgesindeki bir iç gümrükten diğer bir iç gümrüğe taşınmasıdır. Transit olarak geçen yolcu, taşıt ve serbest dolaşıma girmemiş eşyalardan, transit geçişler dolayısıyla yapılan hizmet ve denetlemenin getirdiği ücretler hariç, gümrük vergileri alınmaz

Transit rejimine tabi tutulan eşya Türkiye Gümrük Bölgesi içinde;

- Yabancı bir ülkeden gelip yabancı bir ülkeye,
- Yabancı bir ülkeden Türkiye'ye,
- Türkiye'den yabancı bir ülkeye,
- Bir iç gümrükten diğer bir iç gümrüğe taşınabilir.

Bu rejimde geçen;

- Taşıt aracı; herhangi bir yol aracı, çekici veya yarı çekici, demiryolu vagonu, tekne veya gemi, herhangi bir hava taşıtı, taşımacılık işlemlerinde kullanılan 1972 tarihli Konteyner Sözleşmesine uygun olarak imal edilmiş konteyner,
- Hareket gümrük idaresi; transit işleminin başlangıç gümrük işlemlerini yapan gümrük idaresi,
- Varış gümrük idaresi; hareket gümrük idaresince transit rejimi kapsamında eşyanın sevk edildiği gümrük idaresi

anlamına gelir.

Transitte Kullanılacak Belgeler:

Transit rejimine tabi eşya;

- Transit rejimi hükümleri çerçevesinde transit beyannamesi kapsamında,
- Bir TIR karnesi kapsamında,
- Transit belgesi olarak kullanılan bir ATA karnesi kapsamında,
- 19 Haziran 1951'de Londra'da imzalanan, Kuvvetlerin Statüsü Hakkında Kuzey Atlantik Anlaşması'na Taraf Devletler Arasındaki Sözleşme ile öngörülen form 302 kapsamında,
- Posta kolileri dahil olmak üzere posta yoluyla,
- Bir Türk limanından başka bir Türk limanına veya Türkiye Gümrük Bölgesi dışındaki bir limana deniz veya hava yoluyla taşınan eşya, özet beyan kapsamında,

- Antrepolardan veya gümrük idaresince konulmasına izin verilen yerlerden çıkarılarak transit edilecek eşya, tabi olduğu rejime ilişkin hükümler doğrultusunda o rejime ilişkin beyan kapsamında taşınır.

Vergi Muafiyeti; Transit olarak geçen taşıt ve serbest dolaşıma girmemiş eşya, transit geçişler dolayısıyla gümrük vergilerine tabi tutulmaz. Ancak, transit eşyasına ilişkin olarak yapılan hizmet ve denetlemenin gerektirdiği masraflarla, yükleme, boşaltma, mühürleme, antrepo veya depolarda muhafaza gibi hizmetler karşılığı ücret alınır.

Rejimde ifade edilen transit geçiş yolları aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.¹⁰⁰

8.1.3.1. Karayoluyla Transit

Beyan: Demiryolları dışındaki kara taşıt araçlarıyla transit rejimi kapsamında Türkiye Gümrük Bölgesinde taşınan eşya, sahipleri, taşıyıcıları veya mümessilleri tarafından tanzim edilecek transit beyannamesi ile beyan edilir.

Kaplara veya Eşyaya Mühür Takılması: Transit rejimi kapsamında taşınan eşyanın varış gümrük idaresinde denetlenmesini kolaylaştırmak üzere, muayeneden sonra eşya kaplarına ve kapsız olanların üstlerine tekli sicimle veya telle, bu sicimler veya teller koparılmayınca açılmayacak ve ayniyetlerini belirtecek surette mühür takılır. Mühürleme, muayeneyi yapan memurun gözetimi ve sorumluluğu altında yapılır ve durum beyannameye kaydedilir.

Üzerlerine mühür takılmayacak kapsız eşyanın içinde bulunduğu taşıt araçları üstlerine örtüler çekilmiş ve bunlar araca eksiz ipler ile bağlanmış olmalıdır. Mühürler bu iplerin bağlantılarına takılır.

Mühür takılması ve örtü çekilmesi mümkün olmayan ve açıkta parça hâlinde taşınan eşyanın tanınmasına yarayacak surette ayniyetleri beyanname üzerine yazılır.

Numune alınması mümkün eşyadan numune alınarak beyannamelerine eklenir. Beyannamelere sağlam bir surette eklenmeyecek numuneler zarf içine konur ve bu zarflar eklendiği beyannamelere kaydedilir. Bu zarfların üzeri beyannamenin numarası ve tescil tarihi ile hareket ve varış yerlerindeki gümrüklerin ve mal sahibi veya taşıyıcıların adları da yazılarak altı imzalanıp mühürlenmek suretiyle onaylanır.

¹⁰⁰ www.immib.gov.tr

Memur Refakati: Transit suretiyle taşınmasına izin verilen eşyanın gümrük vergileri karşılığı teminat alınması yerine, memur refakatinde taşınması da mümkündür.

Transit eşyasının teminat yerine, memur refakatinde taşınması için talepte bulunanlar tarafından;

- Refakat memurunun, refakat ve dönüş süresini kapsayan Harcırah Kanununa göre yolluk ve yevmiyelerinin ödenmesi,
- Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında ödenecek tazminat tutarı üzerinden yapılacak kaza ve ölüm sigorta masraflarının ödenmesi,
- Bu ünitenin ekinde yer alan taahhütnamenin doldurularak gümrüğe verilmesi gerekir.

Bir gümrükten diğer gümrüğe veya bir gümrükten antrepolara yapılacak teminatsız transit taşımalara izin vermeye ilgili gümrük müdürlüğü yetkilidir.

Varış Süresi: Transit geçirilecek eşyanın sınırdan girişinden veya geçici depolama yeri veya antrepodan çıkışından itibaren, kat edeceği mesafeye göre gümrükçe tespit edilecek süre içinde, Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkarılması veya bir antrepoya ya da geçici depolama yerine veya gümrükçe izin verilen yerlere konulması gerekir. Zorlayıcı sebepler, eşya sahip veya taşıyıcıları tarafından geciktirilmeksizin hareket gümrük idaresine yazılı olarak bildirilir.

Varış gümrük idaresinde depolama yerleri varsa, eşyanın buralara mal sahibi vekili veya gümrük müşavirleri ya da taşıyıcıları tarafından getirilip, muayene ve kontrolleri yaptırılarak gemiye veya diğer nakil vasıtalarına yüklenebilecek hale gelecekleri tarih, transit rejimi yönünden taşımanın bitiş tarihidir.

Eşyanın çıkış tarihi, karadan çıkışlarda gümrükçe çıkış işlemleri tamamlanıp kara sınırından fiilen çıktığı, sahil gümrüğünde denizden çıkışta ise, eşyanın taşınacağı deniz taşıtına fiilen yüklendiği tarihtir.

Mal sahibi veya temsilcileri ya da taşıyıcıları tarafından, varış gümrüğüne beyannamesinde yazılı müddet bitmeden beyannamesinin ibraz edilmesi ve çıkarılmasına teşebbüs edilmesi ve gümrük işlemlerinin aralıksız takip edilmesi halinde, yükleme ve çıkış kontrol işlemi ile geçen zaman dikkate alınmaz ve transit işlemi süresi içinde tamamlanmış sayılır.

Eşya liman taşıtlarına süresi içinde yüklendiği hâlde fırtına yüzünden geminin hareket edememesi veya eşyayı almadan kalkması hâllerinde, sonraki deniz taşıtlarına yüklenerek sevk edildiği takdirde, eşya süresi içinde sevk edilmiş kabul olunur.

Variş Gümrüğünce Kapların Dıştan Muayenesi ve Eşyanın Çıkarılması: Variş gümrük idaresine getirilen transit eşyası, mal sahibi veya temsilcisi veya taşıyıcısı tarafından ibraz edilecek olan beyanname ile karşılaştırılır. Eşya kaplarının cins, nevi, marka ve numaralarının beyannamedekine uygun olduğu ve kaplar üzerindeki mühürlerin ve ambalajların sağlam görülmesi hâlinde, bunların çıkışına, antrepo ya da geçici depolama yerine konulmasına izin verilir.

Gümrük muayenesinden sonra eşya, huduttan çıkarılmasına veya sahil gümrüklerinde, liman aracına ve bunlardan asıl deniz aracına yüklenmesine kadar gözetim altında bulundurulur. Gerekli hâllerde bu transit işlemi için memur refakati verilebilir.

Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkış veya deniz taşıtına yüklenmesi durumunda, beyannameler üzerine gümrük veya muhafaza memuru tarafından şerh olunarak meşruhatın altı, tarih atıldıktan sonra imzalanır ve bunların bir nüshası alıkonur, diğeri mühür ve imza ile onaylanarak hareket gümrük idaresine derhal gönderilir.¹⁰¹

Variş Gümrüğünce Kapların Açılması ve Görülecek Noksanlıklar: Variş gümrüğünce dıştan yapılacak muayenede mühürler kopmuş veya kapların açılmış olduğu şüphesi oluşursa veya şüphe uyandıracak alametler görülürse, bu kaplar açılır ve içindeki eşya tamamen muayene edilir. Muayene sonucunda eşya beyannameye belirtilen cinsine uygun olmakla beraber miktarca noksan görülürse, noksanlığa isabet eden gümrük vergileri tahsil edilerek eşyanın çıkarılmasına izin verilir.

Bu fıkraya göre noksan çıkan eşyaya ait vergiler, hareket gümrük idaresince yapılan tespite ve o tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre tahakkuk ettirilir.

Giriş tarihi ile çıkış tarihi arasında yeni vergiler konmuş veya vergi oranları artırılmış bulunduğu takdirde, yeni hükümler dikkate alınmaz.

¹⁰¹Ferudun Kaya, **Dış Ticaret İşlemleri (Yeni Mevzuat ve Belgeler)**, Beta Yayınevi, 2009, s.198.

Bu suretle vergileri alman eşyanın menşesine göre yürürlükteki ticaret politikası önlemleri ve ticaret anlaşmaları ile Türk Parası Kıymetini Koruma Kararları hükümleri dairesinde gereği yapılır.

Muayene sonucunda eşyanın cins ve nevinin farklı çıkması veya noksan çıkan eşyanın serbest dolaşıma giriş rejimine göre ithali yasak eşyadan olması hâlinde, sahip veya taşıyıcıları hakkında kaçakçılık kovuşturması yapılır ve eşya, kovuşturma sonucuna kadar alıkonulur.

Yukarıdaki paragraflarda bahsedilen noksanlıklar beyannameler üzerinde tespit olunur. Kaçakçılık durumu mevcut ise bu durum ayrıca düzenlenecek tutanaklarda gösterilir.

Eşyanın Antrepoya Alınması: Varış gümrüğüne getirilen transit eşyasını, sahip veya temsilcileri veya taşıyıcıları hudut dışına çıkarmaktan vazgeçip bir antrepoya, geçici depolama yerine veya gümrükçe izin verilen yerlere koymak isterse, eşya muayene edildikten sonra buralara konur. Muayene sonucunda eşyadan noksan çıkanların vergileri yukarıdaki maddeye göre teminattan mahsup ve irat kaydolunur.

Cins ve nevi itibarıyla aykırılık bulunduğu takdirde, kaçakçılık kovuşturması yapılır.

Antrepoya veya geçici depolama yerine veya gümrükçe izin verilen yerlere konan transit eşyası hakkında, antrepo veya geçici depolama yeri hükümleri uygulanır. Eşya, süresi içinde buralara konmuş ise, alınan teminat çözülmek üzere durum beyanname üzerine şerh olunur.

Karayoluyla TIR Karnesi Kapsamında Yapılan Transit: TIR Karnesi kapsamında transit rejimine tabi eşyanın taşınmasında, TIR Sözleşmesi ile bu sözleşmeye dayanılarak çıkarılan yönetmelik, tebliğ ve genelge hükümleri uygulanır.

Karayoluyla Eşya Taşınmasında Verilen Sürelerin Aşılması: Türkiye Gümrük Bölgesinde karayoluyla transit eşya taşınmasında, gümrük idarelerince belirlenen sürelerin,

- Yirmi dört saate kadar aşılması hâlinde usulsüzlük cezasının iki katı,
- Kırk sekiz saate kadar aşılması hâlinde, usulsüzlük cezasının dört katı,
- Yetmiş iki saate kadar aşılması hâlinde, usulsüzlük cezasının altı katı,

- Yetmiş iki saatten daha fazla bir süre aşılması hâlinde usulsüzlük cezasının sekiz katı para cezası uygulanır.¹⁰²

8.1.3.2. Deniz Yoluyla Transit

Bir Türk Limanına Çıkarılmış Eşyanın Başka Bir Türk Limanına Transiti:

Bir Türk limanından başka bir Türk limanına transit olunacak eşyayı, yalnız Türk bandıralı gemiler nakledebilir.

Hem kabotaj hem de serbest dolaşıma girmemiş eşyayı birlikte taşıyan Türk bandıralı gemilerin sahip, kaptan veya acenteleri, bu iki türlü eşyanın birbirine karışmaması için, gereğine göre, bunları ayrı yer ve bölümlere koymak veya gümrük idaresince uygun görülecek tedbirleri almak zorundadır.

Türk bandıralı geminin kazan ve makinelerinde ve teknesinde ortaya çıkan bir arıza sebebiyle yoluna devam edememesi hâlinde, kurtarma amacıyla yükü, yabancı bir gemiye aktarabilir.

Yabancı bir limana götürmek üzere Türk limanlarından eşya alan yabancı bayraklı gemilerin, kazaya uğraması, makinelerinin bozulması, haciz altına alınması, sefer değiştirmesi için emir alması gibi yoluna devamına mani sebeplerden ötürü yükünü bir Türk limanında başka bir gemiye nakletmesine izin verilir. Yabancı bir limana sevk edilmek üzere, bir Türk limanından diğer bir Türk limanında bulunan başka gemilere taşınacak söz konusu eşya, nakliyatının deniz üstünde olmak şartıyla, yabancı bandıralı gemilerle yapılmasına da izin verilir.

Bir Türk limanına getirilen ve özet beyanında varış yeri başka bir Türk limanı gösterilmiş bulunan eşyanın, diğer yabancı gemilerle bu limana transitine izin verilebilir.

Türkiye karasularından geçen ve hakkında ihbar bulunan veya şüphe edilen transit eşya yüklü gemilerin ambar kapakları veya eşya konulan diğer yerleri, gümrük idarelerince mühür altına alınabilir. Bu gemilere memur eşlik ettirilebilir veya gemiler seyir hâlinde iken dış gözetim altında tutulabilir.

¹⁰² www.gumruk.gov.tr

Yukarıda belirtilen önlemler, gemilerin Türkiye karasularından çıkışı üzerine kaldırılır.

Transit Eşyasının Bulunacağı Yerler: Türk ve yabancı limanlara transit olarak gönderilecek eşya, getirildiği geminin bordasında veya liman araçlarında, geçici depolama yerlerinde veya antrepolarda gümrük gözetimi altında bulunur. Bu eşya;

- Bulunduğu araçlardan doğrudan doğruya,
- Bulunduğu yerlerden, liman vasıtalarının yardımı ile transit yapacak taşıta nakledilir.

Gümrüğün İzni: Gümrük idaresinden izin alınmadan ve bu bölümde belirtilen işlemler bitirilmeden, gerek gemilerden veya liman araçlarından gemilere ve gerekse geçici depolama yeri ve antrepodan gemilere eşya yüklenemez.

Beyan Zorunluluğu: Karaya çıkarılmadan veya geçici depolama yeri veya antrepoya konulmadan, doğrudan bir Türk veya yabancı limana götürülecek eşya için verilen özet beyan formu transit beyannamesi niteliğinde olup, bu eşya için ayrıca transit beyannamesi aranmaz. Ancak, Türkiye Gümrük Bölgesine transit edilen eşyaya ilişkin özet beyanın iki nüshası işlem gördükten sonra hareket gümrüğünce varış gümrüğüne gönderilir. Varış gümrüğü bu beyanların bir nüshasını alı-koyar, diğer nüshayı ise teyit nüshası olarak hareket gümrüğüne geri gönderir.

Yabancı memleketlerden kara, deniz veya hava yoluyla getirilerek geçici depolama yeri, antrepo veya gümrükçe müsaade edilen yerlere konulduktan sonra yabancı veya bir Türk limanına transit edilecek eşya, transiti yapacak deniz aracına veya eşyayı o araca götürecektir diğer bir araca yüklenmeden önce, acente veya taşıyıcı ya da mal sahibi tarafından gümrüğe transit beyannamesi verilir.

Gemi ve Gönderileceği Yerin Değiştirilmesi: Eşyanın, transit beyannamesinde gösterilen gemiden başka bir gemiye yüklenmesi veya gönderileceği yerin değişmesi gibi nedenlerle transit beyannameleri üzerinde düzeltmeler yapılması gerektiği durumda, ilgililerin dilekçe ile gümrük idaresine başvurarak zorlayıcı sebepleri bildirmeleri gerekir. İsteğin idare amirince kabulü hâlinde, gereken değişiklikler ve düzeltmeler yapılabilir.

8.1.3.3. Demiryoluyla Transit

Doğrudan Transit: Demiryolu ile kapalı ve üstleri, içinden eşya çıkarılmayacak surette muşamba veya sair örtülerle örtülü vagonlar içinde getirilen ve vagon de-ğiştirilmeksizin diğer bir sınır veya sahil gümrüğüne götürülecek olan transit eşyası, gümrük bulunan ilk sınır

istasyonunda, katar baş memuru tarafından iki nüsha yük senediyle beyan olunur. Gümrüğe bu yük senetleriyle birlikte ve varsa gümrük işlemlerine mahsus olmak üzere mahreçlerinden düzenlenmiş ve demiryolları idaresine teslim edilmiş diğer gerekli belgeler de verilebilir.

Hareket Gümrük İdaresinde İlk Muayene: ilk sınır istasyon gümrüğünde önce katarı teşkil eden vagonlar yük senedine göre dıştan kontrol edilir. Vagonların kapılarına veya örtülerine, bağlantı yerlerine bakılır, mahreçlerinde vurulmuş mühürlerin sağlam olup olmadığı incelenir. Şüpheli bir hâl görülmediği takdirde, vagonların kapılarına ve açık vagonlarda örtülerin bağlantı yerlerine gümrüğün mührü takılır. Takılan mühürlerin adedi ile numaraları yük senedinde gösterildikten sonra katar veya vagonların hareketine izin verilir.

İlk sınır istasyon gümrüğü, yük senetlerini diğer belgeler ile karşıladıktan sonra usulü dairesinde tescil eder. Bunlardan bir nüshasını alıkoyar diğer nüshasını, gümrükte kalacak nüsha üzerinde imza alıp kapalı bir zarf içinde katar baş memuruna teslim ederek varış gümrük idaresine gönderir.

Vagon Değiştirerek Gönderilecek Eşya: Demiryolu ile getirilip varış gümrük istasyonunda vagon değiştirilerek sevk olunacak transit eşyaya, vagon değiştirmeksizin doğruca sevk edilen eşya hakkındaki işlemler uygulanır. Ancak eşyanın getirildiği vagonlardan çıkarılarak diğer vagonlara yüklenmesi, gümrüğün gözetimi altında yapılır. Kesin şüphe olmadıkça kaplar açılmaz.

Kara Taşıtları ile Gelen Eşya: Kara taşıtı ile getirilip demiryolu ile transit edilecek eşyanın, ilk sınır gümrüğünde getirildiği kara taşıtıdan demir yolu vagonlarına yüklenmesi, yukarıdaki maddeye göre yapılır. Bu eşya için ayrıca özet beyan verilir.

Denizden Gelen Eşya: Denizyolu ile getirilip doğruca demir yolu ile Türkiye'den transit geçirilecek eşya için gümrüğe kaptan veya acente tarafından verilecek özet beyan ile birlikte, transiti yapılacak eşyanın listesi de verilir. Bu listeler özet beyan ile karşılaştırılır. Uygun görüldüğü takdirde kabul olunarak eşyanın gümrük nezareti altında deniz aracından demiryolu vagonlarına yükletilmesine izin verilir. Yükleme ve boşaltma sonunda vagonlar gümrükçe mühür altına alınır. Bu eşya için demiryolları idaresi, gümrüğe ayrıca özet beyan verir.¹⁰³

¹⁰³ Hakan Toker, s.87

Variş Gümrüğünde Kontrol: Demiryolu katarı variş gümrük idaresine gelince, hareket gümrük idaresince kendisine teslim edilen zarf içindeki yük senedi ve ekleri, demiryolları idaresi tarafından gümrüğe verilir.

Variş gümrüğü, vagonları ve mühürleri dıştan muayene ederek sağlam gördüğü takdirde, vagonların Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkışına izin verir. Çıkış durumu yük senedi üzerinde şerh, imza ve mühür ile onanır. Bir nüshası alıkonur, diğer nüsha hareket gümrüğüne gönderilir.

Başka Taşıt Araçlarına Yükleme: Transit edilecek eşyanın, variştaki gümrükte vagonlardan başka araçlara veya limandaki deniz aracına yüklenmesi gerektiği takdirde, bu işlem gümrüğün denetimi altında yapılır. Eşyanın yükleme, boşaltma ve çıkış işlemleri bitince durum yük senedine şerh olunarak imza ve tarih ile onanır.

Çıkıştaki gümrükte araç değiştirilerek karadan çıkarılan transit eşyası için, bu eşyayı götürecekten kara taşıt aracı taşıyıcı veya sahibinden ve denizden çıkarılacak eşya için de taşıt aracı acentesinden veya kaptanından özet beyan alınır, ayrıca beyanname aranmaz.

Sınırdaki Bekleyecek Transit Eşyası: Herhangi bir nedenle variş gümrük idaresinden sınır dışına çıkarılamayan ve vagonlardan boşaltılması gereken eşya, ya geçici depolama yeri ve antrepolara veya gümrüğün müsaadesi ile demiryolları işletmesi tarafından gösterilecek yerlere konur.

Yükleme ve Boşaltma Masrafları: Variş gümrük idaresinde araç değiştirecek eşyanın vagonlardan kara veya deniz taşıtlarına yükleme ve boşaltma işleri, masrafları kendilerine ödenerek mal sahibi veya taşıyıcı demiryolları idaresi tarafından yaptırılır.

Eşyanın Variş Gümrüğünde Geçici Depolama Yeri veya Antrepoya Konması: Transit eşya, variş gümrük idaresinde geçici depolama yerine, antrepoya veya gümrükçe izin verilen yerlere konulmak istenirse, bu istek idarece kabul edilir ve eşya buralara usulüne göre alınır. Variş gümrük idaresi, eşyanın özet beyanlarına, geçici depolama yeri veya antrepoya giriş tarihini, kayıt sıra numarasını yazarak bir nüshayı alıkoyar ve durum hareket gümrük idaresine bir yazı ile bildirilir.

Bu eşya, daha sonra Türkiye'den çıkarılmak istenildiği takdirde, geçici depolama yeri veya antrepodan çıkarılarak transit edilen eşya hakkındaki hükümlere göre işlem yapılır.

Geçici Depolama Yeri veya Antrepodan Transit: Türkiye Gümrük Bölgesi dışından kara, deniz veya havayolu ile getirilip geçici depolama yeri ve antrepolara veya gümrükçe izin verilen yerlere konulduktan sonra demiryolu ile Türkiye Gümrük Bölgesinden transit edilmek istenilen eşya için, mal sahibi, mümessili veya taşıyıcılar tarafından transit beyannamesi verilir.

Gümrük idaresi, bu beyannameleri, eşyanın özet beyanı ve gerekirse antrepo beyannamesiyle karşılaştırarak uygun gördüğü takdirde usulüne göre kabul ve tescil eder. Eşya, gümrük işlemleri tamamlandıktan sonra geçici depolama yerinden veya antrepodan çıkarılır ve vagonlara yükletilerek demiryolları işletmesine teslim edilir.

Muayenesi yapılarak geçici depolama yerinden veya antrepodan veya gümrükçe izin verilen yerden çıkarılan eşya, gümrüğün denetimi altında demiryolları işletmesine teslim olunur. Geçici depolama yeri veya antrepo veya gümrükçe müsaade edilen yer, demiryolu istasyonundan başka bir yerde ise, eşya buralardan memur refakatinde sevk olunarak teslim edilir. Gerek doğrudan doğruya, gerek memur refakatinde demiryolları işletmesine teslim olunan eşya için bu idarenin yetkili memurundan, transit beyannamesi üzerine imza alınır.

Transit işlemi diğer bir gümrük aracılığı ile yapıldığında da, eşya memur refakatinde aracı gümrüğe sevk edilerek demiryolları işletmesine teslimi, bu gümrükçe yapılır. Demiryolları idaresi bu suretle teslim aldığı transit eşyası için, gümrüğe ayrıca özet beyan verir. Eşya yüklendikten sonra vagonlara, gümrük ve demiryolları işletmesince ayrı ayrı mühür takılır ve durum taşıma belgesine de işaret olunur.

Serbest Dolaşımda Bulunan Eşya ile Birlikte Sevk Edilecek Transit Eşyası: Transit eşya bir vagonu doldurmayacak miktarda ise eşya veya kapları, gümrükçe mühürlenmek suretiyle sevk olunur ve vagonlar mühürlenmez. Bu takdirde vagona serbest dolaşımda bulunan eşyanın da konulması mümkündür.

Yukarıdaki maddelere göre vagonlara yüklenmiş ve demiryolları işletmesine teslim edilen transit eşyası, ilgili işletme idaresi tarafından, tescil ettirilen transit beyannamesi ile beyan olunur. Bu beyannameler ile transit işlemi yapılırken beyannamenin bir nüshası gümrükte alıkonur. İki nüshası ise katar şefliğine teslim olunur.

Transit Belgesinin Varış Gümrük İdaresine Gönderilmesi: Yukarıdaki maddelere göre vagonlara yüklenmiş ve demiryolları işletmesine teslim edilen transit eşya işletme idaresi tarafından gümrüğe tescil ettirilen transit beyannamesi ile beyan olunur. Bu beyanname ile

transit işlemi yapılır ve bu beyannamelerden bir nüshası gümrükte alıkonur ve iki nüshası ise katar şefliğine teslim olunur.

Variş Gümrüğünde Yapılacak İşlemler: Transit eşyası variş istasyonundaki gümrüğe gelince, katar baş memuru bunlara ait transit beyannamesi ve diğer belgeleri kapsayan zarfı gümrüğe verir. Gümrük idaresi yukarıdaki maddelerde yazılı şekilde transit beyannamesi ve diğer belgelerle vagonları ve mühürleri kontrol eder.

Kontrol neticesinde bir aykırılık görülmediği takdirde, eşyanın Türkiye'den çıkmasına izin verilir.

Çıkış işlemi transit beyannameleri üzerinde şerhle gösterilir ve bir nüshası variş gümrük idaresince alıkonulur, diğer nüshası hareket gümrük idaresine gönderilir.

Yukarıdaki maddelere göre sevk olunan transit eşyası, variş gümrük idaresinde geçici depolama yeri ve antrepoya konulmak veya başka araçlarla yurt dışı edilmek istenilirse, bu talep kabul olunur ve yukarıdaki maddelerde yazılı şekilde işlem yapılır.¹⁰⁴

8.1.3.4. Havayoluyla Transit

Serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesinde havayoluyla transitini özet beyanla yapılır. Serbest dolaşımda bulunmayan ve bulunan eşyanın aynı havayolu aracıyla transit edilmesi halinde, bu eşya özet beyanda gösterilir.

Transit belgesi olarak kullanılacak özet beyanın, ilgili havayolu işletmesi tarafından tarih atılıp imzalanmak suretiyle onaylanması gerekir. Bu şekilde düzenlenmiş özet beyanlar transit beyannamesi hükmünde olup, transit beyannamesi gibi işlem görür.

Transit beyannamesi olarak kullanılacak özet beyanlarda aşağıdaki bilgilerin yer alması zorunludur:¹⁰⁵

- Eşyanın taşındığı havayolu şirketinin adı,
- Sefer sayısı,
- Yükleme havaalanının adı,
- Boşaltma havaalanının adı,

¹⁰⁴ www.tim.org.tr

¹⁰⁵ Hakan Toker, s.89

- Konşimento numarası,
- Her kalem eşyaya ilişkin; kap adedi, eşyanın kısa tanımı ve brüt ağırlığı.

Hareket gümrük idaresince işlem gören özet beyanın iki nüshası, havayolu işletmesi yetkilisi veya acentesince varış gümrük idaresine ibraz edilir. Varış gümrük idaresince gümrük işlemlerinin bitimini müteakip, bu özet beyanın bir nüshası onaylandıktan sonra hareket gümrük idaresine geri yollanır, bir nüshası ise bu idarede alıkonur.

8.1.3.5. Posta Yoluyla Transit

Posta yoluyla Türkiye Gümrük Bölgesine gelen ve Türkiye Gümrük Bölgesinde bir iç gümrükten transit edilecek eşya için, bu Yönetmeliğin Posta Gümrük işlemlerine ilişkin hükümleri uygulanır.

Yolcu Eşyasının Transiti

Yolcunun beraberinde bulunmayan eşyasının transit edilmesinde veya herhangi bir suret ve vasıta ile giriş işlemi yapılmak üzere diğer bir gümrüğe şevkinde, duruma ve eşyanın taşındığı araca uygulanan hükümler esas alınarak işlem yapılır.

Ancak, yolcuların beraberinde bulunan veya geçici depolama yeri veya antrepolardan çıkarılan yolcu eşyasının yukarıdaki şekillerde şevklerinde, bunlar, gümrük idaresine sahip veya mümessilleri tarafından sözle beyan olunur.

Gümrük idaresi, bu istek üzerine beş nüsha irsaliye tanzim eder. Bunlardan bir nüshasını alıkoyar, bir nüshasını mal sahibine veya mümessiline, eşyanın mülkiyetini belgeleme yönünden verir, diğer üç nüshasını, eşyanın çıkış mahallindeki veya giriş işlemi yapılacak gümrüğe gönderir.

Bunları alan gümrük idaresi, işlemin sonuçlanmasından sonra bir nüshasını onaylayarak geliş yerine çevirir, şayet eşya geçici depolama yeri veya antrepoya alınmış ise, irsaliyenin bir nüshasını da ilgili idareye verir, duruma göre geri kalan bir ve ikinci nüshayı saklar.

Bu suretle sevk olunacak yolcu eşyası için, taşıyıcılarından özet beyan aranmaz, yalnız eşyanın teslim alınmasında, irsaliyeler üzerine kendilerinden imza alınır.

Transit Beyanı

Transit beyanının transit beyannamesi dışında bir belgeyle yapılması hâlinde, hareket gümrük idaresinin tescil işlemi bu belgenin ön yüzüne yapılır ve tescil kısmında gümrük idaresinin adı, tescil sayı ve tarihi, tescil mührü ile tescili yapan memurun sicil numarası yer alır. Ayrıca, belge üzerine vurulan mührün numarası ile gerekirse eşyanın tam tanımı yer alır.¹⁰⁶

Bir belgenin hem özet beyan, hem de transit beyannamesi olarak kullanılması hâlinde, belgenin özet beyana ve transit beyanına ilişkin tescil işlemleri bu belgenin ön yüzünde ayrı ayrı gösterilir. Bu durumda, tescil numarasının kaydedildiği yere "Özet Beyan" veya "Transit" ibaresi yazılır.

Varış gümrük idaresince teyit nüshası niteliğindeki tescil ve onay işlemi belgenin arka yüzünde gösterilerek, ayrıca eşyanın tamamının sağlam olarak alındığı şerhi verilir.

Transit rejimine tabi eşyanın taşınmasında, eşyaya sadece beyana ilişkin belge eşlik eder. Transit eşyası, transiti sağlayan birden fazla belge kullanılarak taşınmaz.

Beyanın Takibi

Transit rejimi kapsamındaki eşyanın taşınması transit beyannamesi veya bu beyanname yerine geçen belgelerle yapılır. Eşyanın varış gümrüğünce Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkarılmasından veya antrepoya veya geçici depolama yerine ya da gümrükçe izin verilen yerlere konulmasından sonra, belgenin bir nüshası varış gümrüğünde alıkonularak diğer nüshası hareket gümrüğüne geri gönderilir.

Hareket gümrük idaresi, gelen belgeyi kendisindeki belge nüshasına ekler ve eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkmış olduğu veya varış yerindeki gümrükte geçici depolama yeri, antrepo veya gümrükçe izin verilmiş yerlere konulduğu tarihi, kendisinde kalan nüshada da gösterir ve teminatın çözülme ve varsa noksana ait gümrük vergilerinin mahsup işlemlerini yapar. Bu suretle işi biten transit beyannameleri veya belgeleri bir klasör içinde numara sırasıyla ispatlayıcı belge olarak saklanır.

¹⁰⁶ www.immib.org.tr

Transit İşlemleri

Transitte görevlendirilen memur, beyanname kendisine idare amirince havale veya muayene memurunca verildikten sonra;

- Acente veya taşıyıcı veya mal sahibi yahut gümrük müşaviri ile birlikte eşyanın yüklü bulunduğu taşıt araçlarına, eğer eşya geçici depolama yeri veya antrepoda ise buralara giderek kapların marka ve numarasını, orijinal ambalajlı olup olmadıklarını, üzerlerinde açılma şüphesini veren iz bulunup bulunmadığını inceler ve bunları devamlı gözaltında tutarak beyannameye gösterilen taşıta yüklenmesini gözetler.

Kuvvetli şüphe uyandıran hâllerde, durumu bir tutanak ile tespit eder ve derhal ilgili gümrük amirine bildirir.

- Transitini gözlediği eşyada hiçbir bozukluk ve eksiklik görmezse, bunların araca tamamen yüklenmesini sağladıktan sonra, işlemi transit beyannamesine yazarak imzalar.

Transite İlişkin Yükümlülük; transit rejimi hak sahibi olan kişiler, eşyayı öngörülen süre içerisinde ve gümrük idareleri tarafından eşyanın ayniyetinin tespiti amacıyla alınan önlemlere uymak suretiyle, varış gümrük idaresine sağlam ve noksansız olarak sunmak ve transit rejimine ilişkin hükümlere uymakla yükümlüdür.

Transit rejimine göre taşındığını bilerek eşyayı kabul eden taşıyıcı veya alıcı da öngörülen süre içerisinde ve gümrük idareleri tarafından eşyanın ayniyetinin tespiti amacıyla alınan tedbirlere uymak suretiyle, varış yeri gümrük idaresine sağlam ve noksansız olarak sunmakla yükümlüdür.

Transit rejimi, eşyanın ve belgelerinin bu rejim hükümlerine uygun olarak varış gümrük idaresine sunulması üzerine sona erer.

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde gümrük rejimi noktasında genel bilgi aktarımı yanı sıra transit rejimi hakkında da bilgi aktarımı ile birlikte gümrüklerde uygulanacak rejim sistemleri ve usullerini öğrendik.

BÖLÜM SORULARI

1. Kanunla belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde gümrükte yapılacak işlemler için tespit edilen kurallar bütünü aşağıdakilerden hangisidir?

- f. Gümrük pozisyonu
- g. Gümrük beyanı
- h. Gümrük statüsü
- i. Gümrük tarifesi
- j. Gümrük rejimi

2. Aşağıdakilerden hangisi, mevcut düzenlemeler çerçevesinde yürürlükte olan gümrük rejimleri arasında yer almaz?

- f. Serbest dolaşıma giriş rejimi
- g. Dahilde işleme rejimi
- h. Giriş rejimi
- i. Gümrük kontrolü altında işleme rejimi
- j. İhracat rejimi

3. Karayoluyla eşya taşınmasında verilen sürelerin aşılması durumunda uygulanacak para cezasını miktarı uygulamasında aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a. Yirmi dört saate kadar aşılması hâlinde usulsüzlük cezasının iki katı,
- b. Kırk sekiz saate kadar aşılması hâlinde, usulsüzlük cezasının dört katı,
- c. Yetmiş iki saate kadar aşılması hâlinde, usulsüzlük cezasının altı katı,
- d. Yetmiş iki saatten daha fazla bir süre aşılması hâlinde usulsüzlük cezasının sekiz katı
- e. Kanunen zaman aşım sınırı 24 saatle kısıtlanmış olmakla beraber bu ve fazlası zaman aşımalarında standart olarak 4 kat ceza uygulanır.

4. Aşağıdakilerden hangisi hava yolu ile transitte, transit beyannamesi olarak kullanılacak özet beyanın taşınması zorunlu olan bilgilerden değildir?

- a. Sefer sayısı,
- b. Yükleme havaalanının adı,
- c. Boşaltma havaalanının adı,

- d. Mal bedeli
- e. Konşimento numarası,

5. Serbest dolaşıma giriş rejimi çerçevesinde deniz yoluyla gelen ve geçici depolama yerine konulan eşya için beyanda bulunmak için özet beyan verildiği tarihten itibaren kanunen öngörülen süre aşağıdakilerden hangisidir?

- a. 7 gün
- b. 15 gün
- c. 30 gün
- d. 45 gün
- e. 6 ay

6-.....ekonomik etkili gümrük rejimlerinden biridir.

7-ekonomik olmayan gümrük rejimlerinden biridir.

8- Gümrük rejimiolarak ifade edilir.

9-transit beyannamesi olarak kullanılacak özet beyanlarda yer alması zorunlu bir bilgidir.

10-.....adet ekonomik etkili olmayan, adet ekonomik etkili olan toplamdaadet ekonomik etkili gümrük rejimimiz bulunmaktadır.

CEVAP ANAHTARI

1- E

2- C

3-E

4-A

5-D

6- Dahilde işleme rejimi

7- serbest dolaşıma giriş rejimi

8- Gümrükteki uygulamaların yasal düzenlemelerle gümrüğe bağlanması, diğer bir ifadeyle kanunla belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yapılacak işlemler için tespit edilen kurallar toplamıdır.

9- Sefer sayısı

10- 3, 5, 8

9. EKONOMİK ETKİLİ REJİMLER

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde gümrük rejimleri arasında yer alan ekonomik etkili rejimler hakkında genel bilgi aktarımı yer alacaktır.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Antrepo nedir?
2. Ekonomik etki denince ne anlıyorsunuz?

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Ekonomik Etkili Gümrük Rejimleri	Ekonomik etkili gümrük rejimleri ve uygulama esasları noktasında bilgi paylaşımı olacaktır.	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

Ekonomik etkili gümrük rejimleri başlığı altında toplanan rejimler ticaret politikası uygulamaları ile sanayi politikalarına ilişkin bir rol üstlenmeleri nedeniyle ekonomik, normal şartlar dâhilinde ithalat esnasında tahsil edilecek olan gümrük vergilerine tam veya kısmı muafiyet tanınmasından ötürü de mali etkilerin söz konusu olduğu rejimlerdir. Uluslararası ticaret açısından gümrük politikaları iktisadi gelişmeyi artırıcı bir araç olarak kullanılmakta olup; Avrupa Birliği mevzuatında ekonomik etkili rejimlere ilişkin hükümler de uluslararası pazarda Birlik firmalarının rekabet gücünü artıracak ve ihracat kapasitesini geliştirecek şekilde tasarlanmıştır. Bu başlık altında incelenecek olan rejimler;

- Geçici İthalat Rejimi
- Gümrük Antrepo Rejimi
- Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi
- Dahilde İşleme Rejimi
- Hariçte İşleme Rejimi

rejimleridir.

Bu rejimlerin ekonomik etkili olarak anılması; örneğin vergilerin teminata bağlanması, tahsil edilmemesi, üretim ya da işletme faaliyetleri gibi unsurların ülke ekonomisini direkt olarak etkilemesinden ileri gelmektedir.

EKONOMİK ETKİLİ REJİMLER

Gümrük rejimlerindenden ekonomik etkili olanların bu şekilde adlandırılmasının temel mantığı, rejimin kendi uygulamasını düzenleyen hükümlerden kaynaklanmaktadır. Örneğin vergilerin teminata bağlanması, tahsil edilmemesi, üretim ya da işletme faaliyetleri direkt olarak ülke ekonomisini etkilemektedir. Söz konusu rejimlerin eşya bakımından ana fonksiyonları depolama, işleme ve kullanım fonksiyonlarıdır. Depolama fonksiyonu, gümrük antrepoları ve serbest bölge uygulamalarıyla; işleme fonksiyonu gümrük kontrolü altında, dâhilde ve hariçte işleme uygulamalarıyla; kullanım fonksiyonu ise geçici ithalat uygulamalarıyla yerine getirilmektedir. Dikkat edilirse bu uygulamalar ülke ekonomisi ile direkt ilgilidir. Bu ilgi, hem vergi, hem istihdam, hem de üretim ve rekabet açısından söz konusu olmaktadır, işte bu nedenlerden dolayı gümrük rejimlerinin bir kısmı ekonomik etkili gümrük rejimi olarak ifade edilirler. Ekonomik etkili gümrük rejimleri dâhilde işleme rejimi, hariçte işleme rejimi, geçici ithalat rejimi, gümrük kontrolü altında işleme rejimi ve antrepo rejiminden oluşmaktadır.

9.1. Geçici İthalat Rejimi

Geçici İthalat Rejimi, Türkiye Gümrük Bölgesine, ithalat vergilerinden kısmen veya tamamen muaf olarak ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmadan, ithal edilen eşyanın, asli nitelikleri değişmeksizin kullanımını müteakip, yeniden ihraç edilmesine olanak tanıyan bir rejimdir. Geçici İthale İlişkin Hükümler, 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun 128-134. ve Gümrük Yönetmeliği'nin 415-470 inci maddeleri ile 05.02.2000 tarihli, 23955 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan 2000/69 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile düzenlenmiştir. Belirtilen hükümler ışığında, Geçici İthal ile ilgili olarak bilinmesi gereken hususlar aşağıda açıklanmıştır.¹⁰⁷

¹⁰⁷ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

9.1.1. Geçici İthalat Rejimi Temel Esasları

Geçici olarak ithal edilen eşyanın, kullanımından doğan yıpranma haricinde, herhangi bir değişim geçirmeksizin, öngörülen süre sonunda yeniden ihraç edilmesi esastır. Fuar, sergi ve benzeri faaliyetlerde kullanım ve gösterim için getirilen eşyaya da bu rejim uygulanmaktadır. Bu tanımlama yanında, rejimin temel esaslarını incelemekte yarar bulunmaktadır.¹⁰⁸

- Eşya, Türkiye gümrük bölgesinde herhangi bir değişikliğe veya işçiliğe tabi tutulmayacak, eşyanın asli nitelikleri değişmeyecektir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, eşya, kullanımı sırasında asli işlevini yürütemeyecek bir hale gelir ise, asli nitelikleri değişmemesi şartıyla, tamiri mümkün olabilecektir.
- Eşya, belirli bir sürenin sonucunda, tekrar Türkiye gümrük bölgesi dışına çıkarılmalıdır. Sergi ve fuar yerlerinde dağıtılan eşya dışındaki geçici ithal eşyanın, serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulmadan tüketimi söz konusu olamayacaktır.
- Söz konusu eşyaya, Türkiye gümrük bölgesinde kaldığı süre içerisinde ticaret politikası önlemleri uygulanmaz. Bu eşyalar, kotaya, tarife ve miktar kısıtlamalarına da tabi değildir. Eşyanın Türkiye gümrük bölgesinde serbest dolaşıma sokulmasına ilişkin yasaklama ve kısıtlamalar da eşyanın bu rejim kapsamında Türkiye Gümrük Bölgesinde kaldığı süre boyunca uygulanmaz.
- Geçici ithalat kapsamında, Türkiye gümrük bölgesine getirilen eşyanın bu rejim hükümlerinden yararlanabilmesi için, izne tabi olmayan eşyalar hariç olmak üzere, geçici ithalat izninin alınması gerekmektedir.

9.1.2. Geçici İthal Rejiminden Faydalanabilecek Eşyalar

Geçici İthal Rejiminden faydalanacak eşyayı incelerken öncelikle bu eşyayı da kendi aralarında, Tam Muafiyet Suretiyle Rejimden Faydalanacak ve Kısmi Muafiyet Suretiyle Rejimden Faydalanacak Eşya olarak iki grup içerisinde değerlendirmek gerekecektir.

¹⁰⁸ A. Çelik, A., Bakan, İ., Taşlıyan, M., Göksu, N., Bilginer, M., Canitez, M., Fettahlıoğlu, Ö.O., İlker, A., Tümer, G., Bal, C.G., **Dış Ticaret İşlemler ve Uygulamalar**. Editörler: H. Çetin Bedestenci, Murat Canitez, Fersa Matbaacılık, Ankara. 2004. s. 53.

9.1.2.1. Tam Muafiyet Suretiyle Rejimden Faydalanacak Eşya

Bu grup içerisinde sayacağımız eşyaları da taşıt araçları dışındaki eşya ve taşıt araçları olmak üzere iki alt başlık altında incelemek yararlı olacaktır.¹⁰⁹

- Mesleki Teçhizat¹¹⁰

İthalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle ithalat, geçici ithalat kararının 1 No'lu ekinde yer alan mesleki teçhizat için söz konusu olabilecektir. İthalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithal edilen mesleki teçhizatın tamiri için sonradan ithal edilecek yedek parçalar, teçhizata uygulanan koşullarla geçici ithal rejimine tabi tutulur.

- Sergi, Fuar, Toplantı ve Benzeri Etkinliklerde Gösterime ya da Kullanıma Sunulan Eşya

Bir etkinlikte tanıtılmak veya sergilenmek amacıyla, getirilen eşya ve bu eşya ile bağlantılı olarak kullanılmak üzere, getirilen eşya, bunların tanıtımı için gerekli olan (reklam ve gösteri malzemeleri ve teçhizatı ile ses ve görüntü kayıt cihazları, film ve slaytlar ile bunların kullanımına mahsus eşya da dahil olmak üzere) eşya, Türkiye dışında yerleşik kişilerin bu durumları dolayısıyla getirilecek eşya, geçici ithalat rejiminden yararlanabilir.

- Pedagojik Materyal ve Bilimsel Malzeme

Tam muafiyet suretiyle ithalat rejimi, Geçici ithalata ilişkin kararın 2 ve 3 No'lu eklerinde yer alan, eğitim, bilimsel veya kültürel faaliyetlerle bağlantılı olarak ithal edilen eşya için tanınır.

- Tıbbi, Cerrahi ve Laboratuvar teçhizatı

Hastane veya başka bir tıbbi ya da cerrahi kuruluş tarafından acilen ihtiyaç duyulan ve Türkiye'de yeterli ölçüde bulunmayan, tıbbi, cerrahi veya laboratuvar teçhizatı, bu kapsamda değerlendirilebilir. Bunun için, eşyanın geçici olarak gönderilmesi(Kiralınmaması) ve teşhis veya tedavi amacıyla gönderilmesi gerekir.

¹⁰⁹ Aynur Önür, **İthalat Uygulaması Ders Notu**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret Programı, İstanbul, 2010, s.35-42

¹¹⁰<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23130.html>

- Doğal Afetlerde Gönderilen Yardım Malzemesi

Türkiye’de meydana gelen veya Türkiye’yi etkileyen deprem, sel, çığ gibi bir felaketin etkisini azaltmak amacıyla alınan önlemlerle bağlantılı olarak kullanılan eşya, bu rejimden yararlanır. Ancak, bu eşyaların kiralama konusu olmaması ve bir kamu kuruluşu adına veya kamu kuruluşu tarafından yetkili kılınmış kuruluşlar adına gönderilmesi gerekir.

- Ambalajlar

Ambalaj ifadesinden, ithal eşyasının, iç ya da dış paketlenmesi ve ithal edildiği durumda kullanılması için gerekli olan ya da kullanılan kanaviçe ve jüt çuval hariç kaplar ile eşyanın sarılması, katlanması veya tespiti için kullanılan ve kullanılmaya yarayan mesnetleri anlamak gerekecektir. Diğer taraftan, bu eşyaya tam muafiyet uygulanabilmesi için, ithal edilen ambalajlar dolu ise, yeniden ihraç edilmek amacıyla boşaltılması yada doldurulacağıının beyan edilmesi, ithal edilen ambalajlar boş ise, yeniden ihraç sırasında doldurulacağıının beyan edilmesi gerekecektir.

- Özel Nitelikte Eşya ve Numuneler

Türkiye gümrük bölgesinde üretilen eşyanın, kalite ve standardı ile durumunun tespiti için veya bu kalitede ve standartta üretim yapılmasının sağlanması için gereken eşya geçici ithal rejiminden yararlanır. Aynı şekilde, eşyanın bir teste veya denemeye tabi tutulması için Türkiye gümrük bölgesi getirilmesi halinde de bu eşyaya geçici ithal rejimi uygulanır. Keza, mülkiyeti Türkiye gümrük bölgesi dışında yerleşik kişiye ait olan, ticari nitelik arz etmeyen ve üretilmekte olan bir malın örnekleri veya üretilmesi düşünülen malları temsil eden numuneler de geçici ithal rejiminden yararlanır. Ancak bu eşyaların miktarının, ticari kullanıma konu olmayacak düzeyde olmalıdır.

- Üretim Araçlarının Parçaları

Geçici ithalat rejimi, üretim araçlarının değiştirilmesi gereken parçaları için de tanınır. Ayrıca, bunların tamirinde gerekli alet, cihaz ve makineler için de uygulanır.¹¹¹

- Sanat Eşyası, Antika Eşya ve Mücevherat

¹¹¹<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23130.html>

Müzayede yoluyla satılmak amacıyla getirilen elden düşme eşya, uygulanacak testlerin sonucunda ithal edilecek eşya, olası bir satış amacıyla, sergilenmek üzere getirilen sanat eserleri, koleksiyon parçaları ve antikalar ile değerli taşların küreklerin, mücevherlerin ve halıların muhayyer olarak gönderilen numuneleri de ithalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithal rejiminden yararlanır.

- Ticari Nitelikte Olmayan Sinema Filmleri

Ticari kullanımdan önce, görülmek üzere gönderilen sinema filmlerinin pozitifleri, basılı veya işleme tabi tutulmuş ve diğer kayıtlı görüntü taşıyan eşya, ses, dublaj veya çoğaltma amacıyla gönderilen filmler, ücrete tabi olarak gösterime sunulmadığı sürece, yabancı ürünlerin işlevini tanıtan filmler için de ithalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithal rejimi uygulanabilir.

- Sportif Amaçlarla İthal Edilen Kişisel Eşya ve Spor Malzemesi

Ticari amaçlarla ithal edilmemiş ve yeniden ihraç edilecek kişisel eşya ile Türkiye gümrük bölgesinde yapılan antrenman, gösteri ve yarışmalarda kullanılmak üzere, yolcular tarafından getirilen ve Kararın 5 No'lu ekinde sayılan(Giysi, tuvalet malzemesi, taşınabilir müzik aletleri, taşınabilir daktilo, taşınabilir kişisel bilgisayar, her türlü toplar, raketler, kızaklar, patenler v.b.) spor aletleri ve diğer malzemeler de ithalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithal rejimine tabi tutulur.

- Turistik Tanıtım Materyali

İnsanların yabancı ülkelere seyahat etmelerini ve bu ülkelerde düzenlenen kültürel, turistik, sportif veya mesleki toplantı ve olaylara katılmalarını teşvik eden ve Kararın 6 No'lu ekinde sayılan(gösteri malzemesi, ihtiyaç kadar bayrak, slaytlar, fotoğraf negatifleri, ulusal eliş kostüm v.b.) eşya, tam muafiyet suretiyle geçici ithal rejimine tabi tutulur.

- Canlı Hayvanlar ve Bunlara Ait Teçhizat

Terbiye, eğitim, ıslah, tedavi, kurtarma operasyonlarına katılmak v.b. amaçlar için ithal edilen malzeme ve her türlü canlı hayvan, ithal vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithal rejiminden yararlanabilir.

- Deniz Adamlarının İhtiyaç Malzemesi

Deniz yolculuğuna çıkan gemi adamlarının ihtiyaçlarına ilişkin malzemeler de (okuma, görsel işitsel, sportif ve hobi malzemesi v.b.) bu rejim hükümlerinden yararlanır.¹¹²

- Sınır Bölgelerinin Altyapı İnşaatında Kullanılan Teçhizat

Tam Muafiyet suretiyle geçici ithal rejimi, sınır bölgelerinde önemli olan genel altyapıların inşası, bakımı ve tamiri için gerekli teçhizat için tanınır.

- Ekonomik Etkisi Olmayan Özel Bir Durumda Getirilen Eşya

Değeri 4000 EURO'dan az olan, ekonomik etkisi olmayan eşya da ithalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithal rejiminden yararlanır.

- Taşıt Araçlarının Geçici İhracı

Taşıt araçları, tam muafiyet suretiyle geçici ithalat rejimine tabidir. Doğal olarak bu durum, taşıt araçlarının geçici şekilde Türkiye gümrük bölgesine getirilmesi halinde söz konusudur. Geçici ithalat rejimi uygulamasında, taşıt araçları olarak, insan ve eşya nakliyesinde kullanılan araçların yanında, bunların yedek parçaları ve aksesuarlarını da anlamak gerekir. Bu rejimde aracın yararlandığı kolaylıklardan aracın yedek parçalarının da yararlanması esastır. Geçici ithal rejimine tabi tutulmuş olan geçici ithal eşyası, Türkiye Gümrük bölgesinde yerleşik herhangi bir kişiye ödünç verilemez, kiralanamaz, devredilemez. Aksi takdirde geçici ithalat rejimi kullanma izni iptal edilir. Bununla birlikte, taşıt araçları ile ilgili olarak bazı istisnai uygulamalar söz konusu olabilmektedir. Taşıt araçlarını kendi içerisinde, Kara Taşıtları ve Diğer Taşıtlar olmak üzere iki alt başlık içinde inceleyebiliriz.

- Ticari Kullanıma Mahsus Kara Taşıtları

Bedel karşılığında insan taşınması veya bedel karşılığı olsun olmasın sınaî ve ticari eşyanın nakliyesinde, bir nakliye aracının kullanılması halinde, ticari kullanıma mahsus taşıt aracının kullanılması söz konusudur. Her türlü kara taşıtları ile bu taşıtlarla birlikte kullanılan her türlü treyler(taşıtların çektiği arka bölüm, dorse) geçici ithalat rejiminden yararlanır. Bunun için, söz konusu araçların, Türkiye gümrük bölgesi dışında adına tescil yapılan ve kendisi de Türkiye gümrük bölgesi dışında yerleşik bulunan kişi tarafından getirilmesi ve Türkiye gümrük bölgesi dışında başlayan ve/veya biten bir taşıma işleminde

¹¹²<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23130.html>

kullanılması gerekir. Bu araçlar, geçici ithal talebine esas olan faaliyetin gerçekleşmesine kadar geçecek süre kadar Türkiye Gümrük Bölgesinde kalabilir.¹¹³

- Özel Kullanıma Mahsus Kara Taşıt Araçları

Kişinin özellikle kendi kişisel ihtiyaçlarında kullanılan, ticari kullanıma konu olmayan kara taşıt araçları özel kullanıma mahsus kara taşıt araçlarıdır. Kişinin kendisi ve ailesi için kullandığı otomobili bu kapsamda olmakla birlikte, yine bu kişinin kullandığı ticari kullanım konusu taksisi bu kapsamda değerlendirilemez. Bununla birlikte, turistin bu taksiyle Türkiye'yi ziyarete gelmesi halinde, söz konusu araç, Türkiye Gümrük Bölgesinde ticari amaçla kullanılmamak şartıyla, özel kullanıma mahsus kara taşıt aracı olarak kabul edilebilir. Bu taşıt araçlarının tescil tarihinden itibaren 3(üç) ay içinde ihraç edilmesi gerekir. Türkiye Gümrük Bölgesinde kalış süreleri belirtilmeyen taşıt araçları, 12 aylık dönem içerisinde, aralıklı veya aralıksız olarak 6(altı) ay süre ile Türkiye gümrük bölgesinde kalabilir.

- Binek ve Yük Hayvanları

Binek ve yük hayvanları ile bunların çektikleri araçlar da özel kullanıma mahsus kara taşıtlarına ilişkin hükümlere tabidir. Bunlar Türkiye gümrük bölgesinde 3(üç) ay kalabilirler.

- Diğer Taşıt Araçları

Bu kapsam içerisinde Demiryolu taşıt araçlarının geçici ithal rejimi altında kalma süresi 12 (On iki) aydır. Ticari kullanıma mahsus hava taşıt araçlarında bu süre, geçici ithal talebine esas faaliyetin gerçekleştirilmesi için gereken süre kadardır. Ancak, özel kullanıma mahsus taşıt araçlarının ise, 3 (üç) ay içerisinde ihraç edilmesi gerekir. Türkiye Gümrük Bölgesinde kalış süreleri belirtilmeyen hava taşıt araçları, 12 (on iki) aylık dönem içerisinde, aralıklı veya aralıksız olarak 6 (altı) ay süre ile Türkiye gümrük bölgesinde kalabilir. Deniz veya iç suyuolları taşıt araçları geçici ithal talebine esas faaliyetin gerçekleştirilmesi için gereken süre kadar Türkiye gümrük bölgesinde kalabilirler. Üzerlerindeki sabit etiketten tanımlanabilen Paletler Türkiye gümrük bölgesinde 12 (On iki) ay süre ile tanımlanamayan paletler ise 6 (Altı) ay süre ile kalabilirler.

¹¹³<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23130.html>

Tam muafiyet suretiyle Geçici ithal rejimi, 1972 Konteynırlarla İlgili Gümrük Sözleşmesi şartlarını taşıyan konteynırlar için de uygulanabilir. Ancak, bu şartları taşımayan konteynırlar, kısmi muafiyet suretiyle geçici ithal rejimine tabi tutulabilir.¹¹⁴

9.1.2.2. Kısmi Muafiyet Suretiyle Rejimden Yararlandırılacak Eşya

İthal Vergilerinden Tam Muafiyet Suretiyle Geçici İthal Rejimin Uygulanmasına İlişkin Karar'da belirlenmiş hükümlere tabi olmayan veya söz konusu hükümlere tabi olmakla birlikte, tam muafiyet suretiyle geçici ithal iznine ilişkin hükümlerde öngörülen koşulları taşımayan eşya için kısmi muafiyet uygulanması suretiyle geçici ithal rejiminin uygulanması mümkündür.

Kısmi muafiyet suretiyle geçici ithalat rejimine tabi tutulan eşyadan her ay için alınacak ithalat vergileri, geçici ithalat rejimine ilişkin beyannamenin tescil tarihinde, söz konusu eşyanın serbest dolaşıma girmiş olması halinde alınacak vergiler tutarının %3'ü olarak tespit edilir.

Söz konusu vergiler eşyanın bu rejimden yararlandığı her ay için alınır ve bir aydan daha az süreler tam ay olarak değerlendirilir.

Alınacak ithalat vergileri tutarı, uygulanacak faizler hariç olmak üzere, söz konusu eşyanın geçici ithalat rejimine tabi tutulduğu tarihte serbest dolaşıma girmesi halinde alınacak vergileri aşamaz.

9.1.2.3. Kısmi Muafiyet Suretiyle Rejimden Yararlandırılmayacak Eşya

Türkiye'ye sokulması yasak olan eşya, tüketilebilen ürünler, ülke ekonomisine zarar verecek eşya, ülke sanayi ve ekonomisini olumsuz etkileyecek eşya, on yaşından eski olan eşya(On yaş hariç), ayniyat tespitinin yapılması mümkün olmayan eşya, tüm su sporlarında kullanılan eşya, komple tesis, büro malzemesi, kara taşıtları(özel amaçlı olanlar hariç), yedek parça, kişisel kullanım amacıyla getirilecek ev eşyası, her türlü tekstil ve konfeksiyon ürünleri, deniz taşıtları(araştırma amacıyla getirilenler hariç) ve hava taşıtları(kamu kuruluşları

¹¹⁴<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23130.html>

tarafından orman yangınlarını söndürmek amacıyla getirilenler hariç), kısmi muafiyet suretiyle geçici ithal rejiminden yararlanamazlar.¹¹⁵

Tam muafiyet suretiyle geçici ithal rejiminden yararlandırılan eşya, belirlenmiş usullere aykırı olarak, Türkiye gümrük bölgesine giremez, bir başkasına kiralanamaz, ödünç verilemez ve bir başkasının kullanıma bırakılamaz. Eşyanın bu durumda olduğunun tespit edilmesi halinde, söz konusu eşya yurtdışı edilir ve eşya sahibi ve ilgililer haklarında gümrük kanunu ile kaçakçılık kanunu hükümleri çerçevesinde işlem yapılır.

Özel durumlarda, kısmi muafiyet uygulanmak suretiyle geçici ithal edilen eşya için, 3 (Üç) ayı aşmamak üzere tam muafiyet tanımaya gümrük müsteşarlığı yetkilidir.

9.1.3. Geçici İthal İzni

Geçici ithal rejiminden yararlandırılması talep edilen eşya için geçici ithal izni, eşyayı kullanan veya kullandıran kişinin talebi üzerine yetkili gümrük idaresince verilir.

Ancak, ithal eşyası ile ilgili ayniyet tespitinin mümkün olmadığı ancak bu durumun rejimin kötüye kullanılmasına sebep olmayacağı hallerde, gümrük idareleri verginin tümünü teminata bağlanmak suretiyle, geçici ithalat rejiminin kullanılmasına izin verebilirler

İthal vergilerinden tam ve kısmi muafiyet suretiyle geçici ithal rejiminden yararlandırılması talep edilen eşya için, izin hak sahibi tarafından, Gümrük Yönetmeliği'nin 55 No'lu ekinde yer alan Geçici İthalat Rejimi İzin Talep Formu düzenlenerek, proforma fatura aslı ve iki nüsha tercümesi, eşyanın teknik özelliklerini gösterir katalog ve/veya teknik dokümanlar, şirketin kuruluşu ile ilgili Ticaret Sicil Gazetesinin aslı veya fotokopisi, imza sirküleri, eşya ile ilgili olarak, gönderici firma ile alıcı firma arasında imzalanmış anlaşma veya gönderici firma yazısının aslı ve tercümesi ile birlikte gümrük idarelerine başvurulur.

İzin Talep Formu üzerindeki kutuların yetersiz olması halinde eşyaya ait bilgileri içeren üç nüsha liste Forma eklenir.

İzin talebi üzerine, gümrük idareleri, izin talebinin usulüne uygun olarak yapılmıyorsa, eşyanın geçici ithalat rejimi amacına uygun olup olmadığı, izin talep formunun sonunda belirtilen süre içinde, eşyanın giriş ayniyatına uygun ve eksiksiz olarak yurt dışı edilip

¹¹⁵Önür, A.g.e., s.44

edilemeyeceği hususlarını inceler ve uygun bulur ise, geçici ithal rejimi izin formunu düzenleyip, imza karşılığında izin hak sahibine veya temsilcisine verir.

İzinin geçerlilik süresi, Gümrük Kanununun 46. maddesi ile izin talep formunda belirtilen süreler dikkate alınarak gümrük idarelerince belirlenir. Belirlenen süreler içerisinde kullanılmayan veya gerekçesi belirtilmek suretiyle süre uzatım talebinde bulunulmayan izin formu ilgili gümrük idaresince iptal edilir.

Eşyanın geçici ithal rejimi altında kalma süresi azami 24 ay olarak belirlenir. Bu rejim kapsamında ithal edilen eşyanın belirlenmiş süre içerisinde yeniden ihraç edilmesi veya gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulması gerekir. Bununla birlikte, eşyanın geçici ithal rejimi altında kalma süresi içinde ek süre istenilmesi halinde, ilgili gümrük idaresine bir dilekçe ile başvurulur. Dilekçeye, eşyanın halen kullanıma ihtiyaç duyulduğuna ilişkin olarak ilgili kamu kuruluşu, cumhuriyet savcılığı, Üniversite, Ticaret ve Sanayi Odası veya diğer kuruluşlardan alınacak bir belge veya belgenin temini için ilgili yerlere başvurulduğunu kanıtlayan bir belge eklenir.¹¹⁶

Başvurunun usulüne uygun olarak yapıldığının tespiti halinde, ilgili gümrük müdürlüğünde oluşturulacak 3 kişilik komisyon tarafından, eşyanın ayniyeti ve tahsis amacı doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığı tespit edilerek bir tutanak düzenlenir. Düzenlenen tutanak, dilekçe, proforma fatura, izin talep formu da eklenerek Gümrükler Başmüdürlüğüne gönderilir ve Başmüdürlük de, ilgili gümrük müdürlüğünün görüşünü de dikkate alarak, ek süre talebini inceler ve gümrük müdürlüğüne talimat ve ilgisine bilgi verir. Verilecek ek süre kesinlikle Kanunda öngörülen azami 24 (Yirmi dört) aylık süreyi aşamaz.

Geçici ithalat rejimine tabi tutulan eşyanın serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulmasının istendiği durumlarda ise gerekli izine ilişkin başvurular, eşyanın yeni ve kullanılmamış olması veya eski ya da kullanılmış olmakla birlikte Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yayımlanan “Eski, Kullanılmış veya Yenileştirilmiş Olarak İthal Edilebilecek Maddelere İlişkin Tebliğ (2004/ 9)” kapsamında yer alması halinde doğrudan ilgili gümrük idaresine yapılır.

¹¹⁶<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat>

Bunun dışında geçici ithale konu kullanılmış eşyanın kati ithal başvurularının ise eşyanın yurttan kalma süresi içinde Dış Ticaret Müsteşarlığı'na yapılması gerekmektedir.

9.1.4. Geçici İthalatta Beyan Şekilleri

Geçici İthalat Rejimi'nde beyan şekillerini; Basitleştirilmiş usul, sözlü beyan, ATA Karnesi ile beyan, başka bir tasarruf yoluyla beyan ve normal beyan olarak sıralayabiliriz. Şimdi kısaca bunları inceleyelim.¹¹⁷

9.1.4.1. Basitleştirilmiş Usul

Ekonomik etkisi olmayan özel bir durumda getirilen eşya dışında kalan, ithalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithalat rejiminden yararlandırılacak eşyanın ithal taleplerine ilişkin başvurularda, basitleştirilmiş usul hükümleri uygulanır.

9.1.4.2. Sözlü Beyan

Ehlileştirme, eğitim ve damızlık amacıyla veya veteriner tedavisi gerektiren durumlarda ithal edilen canlı hayvanlar ile Türkiye gümrük bölgesi dışında kurulmuş kamu ve özel kuruluşlar tarafından getirilen radyo ve televizyon prodüksiyon ve yayın teçhizatı ve bu amaçla kullanım için özel olarak uyarlanmış taşıtlar ve bunların teçhizatı, beyan sahibi tarafından, Geçici İthalat Rejimi Sözlü Beyan Belgesi kullanılarak sözlü beyan edilebilir. Gümrük idaresince tescil edilen bu belge, geçici ithalat rejimi kullanım izni hükmündedir.

9.1.4.3. Ata Karnesi İle Beyan

Yetkili bir gümrük idaresine, taraf olduğumuz uluslararası sözleşme hükümlerine göre düzenlenmiş ATA Karnesinin ibrazı, rejim için izin talebi ve karnenin tescili ise, geçici ithalat rejimine giriş izni olarak kabul edilir.

9.1.4.4. Başka Bir Tasarruf Yoluyla Beyan

İthalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle sportif amaçlarla ithal edilen kişisel eşya ve spor malzemeleri için yazılı başvuru veya izne gerek yoktur. Bu durumda kişinin yolcu salonlarındaki "beyana tabi eşyam yoktur" anlamına gelen yeşil hattan geçmesi geçici ithalat

¹¹⁷ <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=9.5.8891&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Resmi Gazete Tarihi: 21.03.2005 Resmi Gazete Sayısı: 25762>

için izin başvurusu sayılır. Yolcunun geçişi sırasında gümrük idarelerince bir müdahale olmaması halinde izin verilmiş sayılır.

9.1.4.5. Normal Usulde Beyan

Yukarıda belirtilmiş bulunan beyan şekilleri dışında, geçici ithal kapsamında ithal edilecek eşya için beyan, Geçici İthalat Rejimi İzin Formu'nda belirtilen koşullara uygun olarak, giriş beyannamesi ile izni vermeye yetkili gümrük idaresine yapılır. Basitleştirilmiş usullere ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, yapılan beyanda, eşyanın tanımı izin formunda belirtilen evsafa uygun olmak zorundadır.

ATA Karnesinin ibrazı halinde, giriş gümrük idaresi, karnedeki bilgilerin doğruluğunu, karne üzerinde kayıtlı bulunan eşyanın yeniden ihraç edileceği son günün tarihi ile karne kapsamı eşya için belirlenecek sürenin karnenin geçerli olduğu tarihi geçip geçmediği, rejime giriş iznini veren gümrük idaresinin adının karne üzerinde kayıtlı bulunup bulunmadığı, hususlarını kontrol eder ve ATA Karnesinin giriş parçasını alıkoyar.¹¹⁸

Geçici İthalat Beyannamesinin kabulü, tescili ve havalesi ile muhteviyatı eşyanın muayenesi, gümrük yönetmeliğinin giriş rejimi ayırımındaki esaslar dahilinde yürütülür.

9.1.5. Geçici İthalatta Teminat Alınacak Ve Alınmayacak Haller

Gümrük Kanunu'nun 129/2. maddesi uyarınca, geçici ithalat rejiminin kullanılmasına izin verildiği durumlarda, vergilerin tamamı teminata bağlanır.

Kısmi muafiyet suretiyle geçici ithal rejimine tabi tutulan eşyadan her ay için alınacak ithalat vergileri, geçici ithalata ilişkin beyannamenin tescil tarihinde, söz konusu eşyanın serbest dolaşıma girmiş olması halinde alınacak vergiler tutarının %3'ü olarak tespit edilir. Alınacak ithalat vergileri tutarı, uygulanacak faizler hariç olmak üzere, söz konusu eşyanın geçici ithalat rejimine tabi tutulduğu tarihte serbest dolaşıma girmesi halinde alınacak vergileri aşamaz.

Kısmi muafiyet hükümlerinin uygulandığı hallerde, eşyanın rejim altında kalacağı süre de dikkate alınarak, tahsil edilecek vergiden geri kalan kısım için teminat alınır. Kamu

¹¹⁸ Aynur Önür, A.g.e, s.48

kuruluşları, belediyeler ve Türkiye'deki yabancı misyon şeflerinin verecekleri garanti mektupları teminat olarak kabul edilir.

Ayrıca, teminatın kabulü tarihinden itibaren başlamak üzere, 6183 sayılı A.A.T.U.H.K. hükümlerine göre belirlenen gecikme zammı oranında faiz tahsil edilir.

Bu arada, Teminat Aranmayacak ve Kısmi Teminat Uygulanacak Haller'i de açıklamak uygun olacaktır.¹¹⁹

9.1.5.1. Teminat Aranmayacak Haller

- Kamu kuruluşlarının, belediyelerin ve Türkiye'deki yabancı misyon şeflerinin garanti mektupları vermeleri halinde, bunlardan ayrıca teminat aranmaz.
- Ticari mahiyet ve miktarda olmakla birlikte, Türkiye gümrük bölgesinde serbest dolaşıma girecek ve sözle beyana tabi olup, kıymeti sevkiyat ve beyan başına 500 EURO'yu geçmeyen eşyadan teminat alınmaz.
- Transit rejimine tabi olarak, deniz ve havayolu ile, boru hattı ile, demiryolu ile yapılan taşımalardan teminat aranmaz.
- Antrepo rejimi altında Fuar ve Sergilere konulan veya ithal vergilerinden muaf olan ya da ihraç edilmek üzere antrepolara konulan eşya için teminat aranmaz.
- Serbest dolaşıma girişte sözle beyan edilecek, ticari nitelikte olmayan eşya için teminat aranmaz.
- İthalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle, geçici ithal kapsamında yapılacak ithal işlemlerinden, teminat alınmayacak hallerden bazıları şöyle sıralayabiliriz; Türkiye Gümrük Bölgesi'nde meydana gelen doğal afetler nedeniyle gönderilen yardım malzemeleri, ATA Karnesi kapsamında geçici olarak ithal edilen eşya,
- Teminat alınarak antrepo rejimine tabi tutulmuş eşyanın bir gümrük antreposundan diğerine nakli.

¹¹⁹<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=9.5.8891&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch= Resmi Gazete Tarihi: 21.03.2005 Resmi Gazete Sayısı: 25762>

- Yolculara ait olup, taşıt formu kapsamında geçici olarak Türkiye’de bulunan taşıtlar ile yolcu eşyasının dahili transit kapsamında naklinde, ayrıca teminat aranmaz.

9.1.5.2. Kısmi Teminat Uygulanacak Haller

- Dahilde ve hariçte işleme rejimleri ile ilgili kararlarda belirlenmiş kısmi teminata ilişkin uygulamalar.
- Antrepo işletme izni verilenlerden alınacak teminat tutarlarını belirlemeye ve alınacak teminat tutarlarını, ithalat vergileri tutarının %10’una kadar indirmeye Müsteşarlığın bağlı bulunduğu Bakan yetkilidir.
- Kısmi muafiyet suretiyle geçici ithalat rejimine tabi tutulan eşya için, her ay itibariyle vergileri tutarının %3’ü olarak alınacak ithalat vergileri dışında kalan vergi miktarı kadar teminat alınır.

Deniz ve karayolu taşımacılığında global teminat uygulanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemeye Gümrükler Genel Müdürlüğü yetkilidir.

Gümrük Kanununun ekonomik etkili rejimlere ilişkin maddelerinde teminat alınması öngörülen durumlarda, yükümlünün güvenilirliği ve geçmiş performansı dikkate alınarak, belirlenecek teminat tutarını ithalat ve ihracat vergilerinin %10’una kadar indirme konusunda genel düzenleme yapmaya Müsteşarlığın bağlı olduğu bakan yetkilidir.

9.1.6. Geçici İthalat Rejimine İlişkin Cezai Müeyyideler

Geçici İthalat Rejimine ilişkin hükümlerin ihlali halinde, eşyaya ilişkin gümrük vergileri tahsil edilmekle birlikte, bu vergilerin iki katı para cezası alınır.

Ancak, hemen belirtmek gerekir ki, belirtilen cezaların ödenmiş olması, eşyanın serbest dolaşıma girebileceği anlamına gelmemektedir. Bu itibarla, gümrük vergileri ve iki katı para cezası ödenmiş eşyanın yurtdışı edilmesi veya gümrükçe onaylanmış yeni bir işleme tabi tutulması zorunludur.

Diğer taraftan, geçici muafiyet düzenlenmesine tabi tutulan eşyaya ilişkin olarak, yapılan beyan ile muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda farklılık bulunduğu takdirde, 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 234 üncü maddesi uyarınca cezai işlem yapılır.

Öte yandan, İthalat vergilerinden tam muafiyet suretiyle geçici ithal rejiminden yararlanacak ticari kullanıma veya özel kullanıma mahsus taşıt araçlarının, belirlenen şartlara aykırı olarak, ticari kullanıma mahsus kara taşıt araçlarının iç trafikte özel amaçlarla kullanıldığının, özel kullanıma mahsus kara taşıt araçlarının iç trafikte ticari amaçlarla kullanıldığının veya söz konusu taşıt araçlarının kiraya veya ödünç verilmesi, başkasının emrine bırakılması gibi durumların tespiti halinde, vergileri ile vergilerinin iki katı para cezası alınmakla birlikte ayrıca usulsüzlük cezası da alınır.¹²⁰

9.1.7. Geçici İthalatta Kullanılan Belgelerin Geçerli Sayılmayacağı Haller

Aşağıda belirtilen belgeler Türkiye’de geçerli değildir.

- Geçerlilik süreleri biten veya sol üst köşesinde Türkiye yerine başka bir ülkenin ismi kayıtlı olan triptik karneleri,
- Geçerlilik süreleri biten veya karnenin geçerli olmadığı ülkeler arasında Türkiye’nin de isminin kayıtlı olduğu gümrüklerden geçiş karneleri,
- Bir başka kişi adına düzenlenen mülkiyet belgeleri,
- Süresi biten veya ‘Yeşil Kart’ (GreenCard-CarteVerte)’larda Türkiye’nin rumuzu ‘TR’ nin üzeri çizilmiş olan sigorta poliçeleri.

Bu belgelerde kayıtlı taşıtların Türkiye’ye girişine izin verilmez.

Ancak bir başka kişi adına düzenlenen mülkiyet belgelerinin kabul edilerek, taşıtın yurda girişine izin verilmesi, geçerli bir vekâletnamenin ibrazına bağlıdır.

9.2. Gümrük Antrepo Rejimi

İhraç, ithal veya transite konu olan yabancı menşeli eşyanın geçici bir süre gümrük vergileri ödenmeden konulduğu ve muhafaza edildiği yerlere antrepo denir. Gümrük antrepo rejimi,

- İthalat vergilerine ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmamış ve serbest dolaşıma girmemiş eşyanın,

¹²⁰ Aynur Önür, A.g.e., s.52

- Gümrük antreposuna alınması hâlinde ihracata ilişkin önlemlerden yararlanabilecek ihrac eşyasının bir gümrük antreposuna konulmasına

ilişkin hükümleri belirler.

Antrepo rejimi Gümrük Kanunu'nun 93-107'nci maddelerinde düzenlenmiştir. Antrepo rejiminden yararlanabilmek için söz konusu eşyanın Türk Gümrük Bölgesine girmesi veya transiti yasak olmamalıdır. Mevcut düzenlemeye göre 2 tür antrepo söz konusudur. Bunlar,

- Genel Antrepo,
- Özel Antrepo olarak sıralanabilir.

Genel antrepolar, eşyanın konulması için herkes tarafından kullanılabilen gümrük antrepolarıdır. **Özel antrepolar** ise yalnız antrepo işleticisine ait eşyanın konulması amacıyla kurulan gümrük antrepolarıdır. Parlayıcı ve patlayıcı veya bir arada buldukları eşya için tehlikeli olan veya korunmaları özel düzenek ve yapılara gerek gösteren eşya, ancak bu niteliklere uygun genel veya özel antrepolara konulabilir. Bu tür eşya bir liste hâlinde yönetmelikle belirlenir. Serbest dolaşımda olmayan eşyanın sergilendiği fuar ve sergiler de özel antrepo sayılır. Bu tip antrepolara **fiktif antrepo** da denir.

9.2.1. Antrepo Tipleri

Gümrük antrepoları, genel ve özel olmak üzere ikiye ayrılır. Uygulamadaki özellikleri sebebiyle, genel antrepoların; (A), (B) ve (F) tipleri, özel antrepoların; (C), (D) ve (E) tipleri bulunur.

- **A Tipi Antrepo;** işleticisinin, stok kayıtlarını tuttuğu ve antrepoya konulan eşyada herhangi bir noksanlık olması hâlinde gümrük vergilerini ödemekten sorumlu olduğu genel antrepo tipidir.
- **B Tipi Antrepo;** antrepoya konulan eşyadan, Gümrük Kanunu'nun 97'nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen kullanıcının sorumlu olduğu, antrepo beyannamesini kullanıcının verdiği genel antrepo tipidir. Antrepo işleticisinin sorumluluğu sınırlıdır. Antrepo işleticisi sadece antrepoyu kiralar. Antrepo stok kayıtları tutulmadığından, beyanname ve belgeler gümrük kontrolüne esas teşkil eder.

- **F Tipi Antrepo;** gümrük idarelerince işletilen genel antrepo tipidir.
- **C Tipi Antrepo;** işleticisi ve kullanıcısı aynı kişi olan ve antrepoya alınan eşyadan bu kişinin sorumlu olduğu özel antrepo tipidir.
- **D Tipi Antrepo;** işleticisi ve kullanıcısının aynı kişi olduğu, Gümrük Kanunu'nun 104'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasının uygulandığı özel antrepo tipidir. Eşyanın antrepoya alındığı tarihteki kıymet, miktarı dikkate alınarak vergiler hesaplandıktan, buralara konulan eşya, basitleştirilmiş usul ile serbest dolaşıma sokulabilir.
- **E Tipi Antrepo;** işleticisi ve kullanıcısının aynı kişi olduğu, Gümrük Kanunu'nun 93'üncü maddesinin 4'üncü fıkrası uyarınca, izin hak sahibinin depolama yerinin antrepo addedildiği veya depolama yeri olmasa dahi eşyaya antrepo rejimi hükümlerinin uygulandığı özel antrepo tipidir.¹²¹

Serbest dolaşımda olmayan eşyanın sergilendiği fuar ve sergiler de özel antrepo sayılır.

Posta idaresinin sorumluluğu ve gümrüğünün denetlenmesi altında yabancı menşeli kolilerin konulması için ayrılmış kapalı yerler de genel antrepo sayılır.

Gümrük Kanunu'nun 47 ila 50'inci maddelerinde belirtilen geçici depolama yerleri aynı zamanda A, B, C, D tipi antrepo olarak Müsteşarlıkça onaylanabilir veya bunlar F tipi antrepo olarak işletilebilir.

9.2.2. Antrepo Açma İzni

Gümrük İdareleri tarafından antrepo işletilmediği veya mevcut işletmelerin yeterli olmadığı hâllerde, antrepoların açılması ve işletilmesi Gümrük Müsteşarlığının izni ile mümkündür. Bu izin Gümrük Kanunu'nun 95'inci maddesinde belirtilen yönetmelik hükümlerine uygun olması gerekir.

Antrepo açma ve işletme izni, Türkiye'de yerleşik kişilere antrepo açılmasına ekonomik yönden ihtiyaç bulunduğunun anlaşılması hâlinde verilir. Dikkat edileceği gibi antrepo açma izni yalnızca Türkiye'de yerleşik kişilere verilir. Antrepo işleticisinin hak ve yükümlülükleri

¹²¹ A. Hakan Toker, 4458 Sayılı Gümrük Kanunu Çerçevesinde Gümrük Rejimleri; Yeni Gümrük Kanunu'nun İhracatçıya Sağladığı Kolaylıklar, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını, İstanbul, 2005, s.60

Müsteşarlığın izni ile başka bir kişiye devredilir. Antrepo izin belgesinde antreponun tipi yazılır.

Antrepoya Konulabilecek Eşya

Gümrük antrepolarına;

- Serbest dolaşıma girmemiş eşya, ithalat vergilerine ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmadan,
- Gümrük antreposuna konulması hâlinde ihracata bağlı önlemlerden yararlanabilen ihraç eşyası konulabilir. İhraç eşyasının antrepoya konulması hâlinde, bu eşyanın ihraç edilmesi zorunludur.

Müsteşarlığın izni ile antrepoya konulabilecek eşya;

- Türkiye'ye girmesi veya Türkiye'den transit geçirilmesi yasak olan yabancı ülke eşyası,
- Gerek üzerlerinde, gerek iç ve dış ambalajlarında üretildiği ülkeden başka bir ülke ürünü olduğu izlenimini veren isim ve simgeler taşıyan eşya,
- Yerli mamul ve mahsullerimizde kullanılmak üzere ve bunların yabancı menşeli olduğunu gösterecek veya izlenimini uyandıracak, üzerleri yabancı dille veya yazılı her türlü boş zarf, şerit, etiket, damga ve benzeri eşya (ihracatta kullanılacak olanlar hariç) ile Türkiye'de düzenlenebilecek belgeleri yabancı ülkelerde düzenlenmiş gibi gösterebilecek yabancı firmalara ait üzerleri imzalı veya imzasız olsun proforma faturalar hariç boş faturalar.
- Geçici depolama yerlerinden veya gümrükçe izin verilen yerlerde kanuni süresini doldurduğu için tasfiyesi gereken veya sahipleri tarafından geçici depolama yerlerinde gümrüğe terk edilen veya geçici depolama yerlerinde yapılan yoklamalar sonucunda fazla çıkan eşyalar.

9.2.3. Eşyanın Antrepoda Kalabileceği Süre

Eşyanın antrepo rejimi altında kalış süresi sınırsızdır. Ancak antrepoda bulunan eşyanın gümrükçe onaylanmış başka bir işlem veya kullanıma tabi tutulması yönünde beyanname tescil ettirilmesi hâlinde 1 ay içinde işlemlerinin bitirilmesi gerekir. Bu süre içerisinde Gümrük

Kanunu'nun 64'üncü maddesinin l'inci fıkrasında belirtilen koşullarda, gümrük antrepo rejimi dâhil başka bir rejim beyanında bulunulması hâlinde, bu beyana ilişkin süre göz önüne alınır.¹²²

Müsteşarlık, özellikle beklemek süratiyle bozulabilecek eşya da dâhil olmak üzere eşyanın antrepoda kalabileceği süre konusunda belirleme yapabilir.

Eşyanın antrepoda kalabileceği süre konusunda bir tahdit konulmuş ise; eşyanın antrepoya alındığı günden veya antrepolar arası nakil yoluyla başka bir antrepodan gelen eşyadan ilk antrepoya giriş tarihinden itibaren hesaplanır.

Antrepoda bulunan eşya için gümrükçe onaylanmış bir işlem ve kullanım tayin edilmesine ilişkin beyannamenin tescilinden itibaren otuz gün içinde işlemleri bitirilmeyen eşya ile bir süre tayin edilmiş ise bu sürede kaldırılmayan eşya, Gümrük Kanunu'nun 177'nci maddesinin birinci fıkrasının l'nci bendinin (e) ve (f) alt bentleri uyarınca tasfiye edilir.

9.2.4. Antrepo İşleticileri ve Kullanıcılarının Gümrüğe Karşı Sorumluluğu

Antrepo işleticileri ve kullanıcıları; eşyanın gümrük antreposunda bulunduğu süre içerisinde gümrük gözetimi altında bulunmasını sağlamak, eşyanın iyi muhafaza edilmesi konusunda yükümlülüklerini yerine getirmek ve izinde belirtilen şartlara uymak zorundadır.

Antrepo işleticileri ve/veya kullanıcıları, antrepolarına alınan eşyanın girerken gümrükçe tespit edilen miktarı üzerinden ve eğer tespit yapılmamışsa belgelerinde yazılı miktarları üzerinden, antrepoda eşya değiştirilmesinden, gümrük idaresine karşı mali bakımdan sorumludur.

Bu sorumluluk, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun hükümleri saklı kalmak üzere, eşyanın gümrükçe tespit olunan veya belgelerinde ve antrepo beyannamesinde yazılı miktarına ve cinsine göre eksiklik veya değişiklik ortaya çıkması hâlinde, bunlara ait gümrük vergilerinin ve cezalarının tazminat olarak ödenmesini kapsar.

Ancak;

- Eşyanın tabiatından doğan kayıp ve fireler,

¹²² Gümrük Mevzuatı

- Gümrüğün gözetimi ve denetimi altında, antrepoda yapılan işleme faaliyeti sonucu ortaya çıkan noksanlıklar,
- Antrepo işleticilerinin ve kullanıcılarının kusur ve hatalarından meydana gelmediği gümrük idaresine ispat edilen telef, kayıp, çalınma ve diğer hâller dolayısıyla meydana gelen eksiklikler için, bu sorumluluk söz konusu olmaz ve bu eşya için gümrük vergileri aranmaz.

Bununla beraber, eşya gümrük vergileri de dâhil olduğu hâlde sigortalanmış ve sigorta sözleşmesine göre bu vergileri sigorta şirketinden tazminat olarak alınmış ise, bu gibi noksanlık ve eksikliklere ait gümrük vergileri sigorta ettirenden veya lehine ettirilenden alınır.

Yukarıda yazılı nedenler dışında kalan noksanlıklar kabul edilmez. Bunların vergi ve cezaları toplamından oluşan tutar, yerine göre işletici veya kullanıcıya tazmin ettirilir.¹²³

Yapıları gereği antrepolarda ve antrepolar arası taşımalarda fire veren eşya ile antrepolarda yapılmasına izin verilen elleçlemeler dolayısıyla noksanlaşan eşyanın fire oranları Gümrük Yönetmeliği'nin 32 nolu ekinde belirlenmiştir.¹²⁴

9.3. Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi

Serbest dolaşıma girmemiş eşyanın, Türkiye Gümrük Bölgesi'nde, ithalat vergilerine veya ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın, niteliğini veya durumunu değiştiren işlemlere tabi tutulmaları ve bu işlemlerden elde edilen ürünlerin tabi oldukları gümrük vergileri üzerinden serbest dolaşıma girmeleri sistemi, **gümrük kontrolü altında işleme rejimidir**. Elde edilen bu tür ürünler **işlenmiş ürün** olarak adlandırılır. **İşlenmiş ürün tabiri ise** Gümrük kontrolü altında işleme rejimi kapsamında, işleme faaliyetleri sonucu elde edilen ürünleri ifade etmektedir.¹²⁵

9.3.1. Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejiminin Avantajları

Bu rejimin belli başlı avantajları şu şekilde sıralanabilir:

¹²³ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

¹²⁴ Gümrük Yönetmeliği

¹²⁵ Hakan Toker, A.g.e., s.54

- İthalat vergilerine veya ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın işçiliğe tabi tutulma söz konusudur,
- Serbest dolaşıma girişi öngörür,
- İstihdam artırma amaçlıdır,
- İşlem görmüş ürünün vergi oranı üzerinden vergilendirme yapılır,
- Sınırlı sayıda uygulaması vardır.

9.3.2. İzin Başvurusu ve İzin Verilmesi

İzin başvurusu, işlemi yapan ya da yaptıran tarafından Gümrük Kontrolü Altında işleme izin Başvuru Formu ile birlikte yetkili gümrük idaresine yapılır. Aşağıdaki koşulların gerçekleşmesi durumunda başvuruya olumlu cevap verilir:

- İthal eşyanın, işlenmiş ürünler içinde kullanıldığının tespit edilebilir olması,

Kullanılan girdilerin işleme faaliyetlerinin sonucunda esas niteliğinin değişmesi, yani yeniden eski hâline dönüşemeyecek nitelik kazanması,

- İthal eşyanın tabi olduğu ticaret politikalarını olumsuz etkilemeyeceğinin kesin olması
- Türkiye'deki benzer eşya üreticilerinin temel ekonomik çıkarlarını olumsuz etkilememesi,
- Eşyaya ilişkin vergilerin teminata bağlanması.

Gümrük kontrolü altında işleme rejimine ilişkin izin geçerlik süresi, ekonomik şartlar, başvuru sahibinin özel şartları ve işleme faaliyetinin özelliği dikkate alınarak, gümrük idaresince her başvuru için ayrı ve azami 2 yıl olarak belirlenir. Beklenmeyen hâl ve mücbir sebeplerle bu süre 3 aya kadar uzatılabilir.

9.3.3. Gümrük Kontrolü Altında İşleme Kayıtları

Gümrük idareleri, rejime ilişkin hükümlerin doğru uygulanmasını ve yapılacak denetimleri kolaylaştırmak amacıyla, rejime tabi tutulan ithal eşyanın miktarını işleme faaliyetlerinin izlenmesi ve ödenmesi gerekebilecek gümrük vergilerinin doğru hesaplanması için, gereken bütün hususları kapsayan stok kayıtlarını tutmalarını veya tutturmalarını izin hak sahibinden ister.

Gümrük Kontrolü Altında İşleme Kayıtları olarak adlandırılan bu kayıtlar, rejimin doğru olarak uygulanması için gerekli olan denetimlerin yapılabilmesi bakımından, izni veren gümrük idaresi tarafından yapılacak incelemelere her zaman açık tutulur. Gümrük idareleri, başvuru sahibi tarafından ticari amaçlarla tutulan kayıtların, işlemlerin denetimini mümkün kılması durumunda, bu kayıtları Gümrük Kontrolü Altında İşleme Kayıtları olarak kabul edebilir.¹²⁶

9.3.4. Rejime Giriş Beyanı

Eşyanın rejime girişine ilişkin beyanname, izin belgesinde belirtilen gümrük idaresine sunulur. Gümrük kontrolü altında işleme rejimine giriş için verilecek beyanname, yazılı beyan normal usul hükümlerine uygun olarak düzenlenir. Beyannamede eşya ile ilgili yapılan tanımlama, izin belgesindeki eşya tanımlamasına uygun olmak zorundadır. Rejime giriş esnasında, eşyaya isabet eden vergiler teminata bağlanır.

9.3.5. İbra ve İbra Beyanı

Rejimin ibrasında, verimlilik oranının tatbiki yoluyla işlem görmüş ürünlere isabet ettiği belirlenen ithal eşya miktarı ya da gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulan değişmemiş ithal eşya miktarı esas alınır.

Değişmemiş eşya veya izinde öngörülene nazaran işlemin ara aşamalarından birinde bulunan ürünler için bir gümrük yükümlülüğü doğduğunda, gümrük vergileri tutarı, ithal eşyanın gümrük kontrolü altında işleme rejimine tabi tutulduğu beyannamenin tescili sırasındaki vergi oranı ve diğer vergilendirme unsurlarına istinaden hesaplanır.

Gümrük kontrolü altında işleme faaliyetine tabi tutulan eşyanın, bu rejimi sona erdirecek ibra beyannamesi, izinde belirtilen gümrük idarelerinden birine sunulur. Rejimi ibra için verilen beyanname, izin verilen ve tabi olacağı gümrükçe onaylanmış işlem veya kullanıma ilişkin hükümlere uygun olarak düzenlenir.

¹²⁶ Hakan Toker, A.g.e., s.58

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde gümrük rejimleri arasında yer alan ekonomik etkili rejimlerin esaslarını, ekonomiye katkılarını, avantaj ve dezavantajlarıyla birlikte işleyiş yöntemlerini öğrendik.

BÖLÜM SORULARI

1- Serbest dolaşıma girmemiş eşyanın, Türkiye Gümrük Bölgesinde, ithalat vergilerine veya ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın, niteliğini veya durumunu değiştiren işlemlere tabi tutulmaları ve bu işlemlerden elde edilen ürünlerin tabi oldukları gümrük vergileri üzerinden serbest dolaşıma girmeleri sistemi aşağıdakilerden hangisidir?

- a. Serbest dolaşıma giriş rejimi
- b. Gümrük kontrolü altında işleme rejimi
- c. Geçici ithalat rejimi
- d. Geçici depolama rejimi
- e. Serbest bölge rejimi

2- Gümrük idarelerince işletilen genel antrepo tipi aşağıdakilerden hangisidir?

- a. A tipi
- b. B tipi
- c. C tipi
- d. D tipi
- e. F tipi

3- Antrepo açma iznini aşağıdaki mercilerden hangisi verir?

- a. Bakanlar Kurulu
- b. Dış Ticaret Müsteşarlığı
- c. Gümrük Müsteşarlığı
- d. Gümrük Baş Müdürlüğü
- e. Maliye Bakanlığı

4. Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesi içinde serbest dolaşım hakkını kazanıp kazanmadığı durumunun belirlenmesi aşağıdakilerden hangisi ile adlandırılır?

- a. Eşyanın menşei
- b. Eşyanın mahreci
- c. Eşyanın statüsü
- d. Eşyanın pozisyonu
- e. Eşyanın rejimi

5. Posta idaresinin yabancı ülkelere gelen kolilerin konulması için ayrılmış kapalı alanları ne tür antrepo olarak kabul edilir?

- a. Genel antrepo
- b. Özel antrepo
- c. Fiktif antrepo
- d. Geçici antrepo
- e. Resmî antrepo

6-geçici ithalatta tam muafiyetten yararlanan eşyalara örnektir.

7- Geçici ithalatta kısmi muafiyetten yararlanan eşya için her ayoranında gümrük vergisi tahsil edilir.

8- Antrepolarveantrepolar olmak üzere ikiye ayrılırlar

9-..... gümrük kontrolü altında işleme rejiminin avantajlarından biridir.

10-C tipi antrepo.....olarak tanımlanır.

CEVAP ANAHTARI

1-B

2-E

3-C

4-C

5-A

6- Pedagojik Materyal ve Bilimsel Malzeme

7- %3

8- özel, genel

9- İşlem görmüş ürünün vergi oranı üzerinden vergilendirme yapılır

10- İşleticisi ve kullanıcısı aynı kişi olan ve antrepoya alınan eşyadan bu kişinin sorumlu olduğu özel antrepo tipidir

10.DAHİLDE / HARIÇTE İŞLEME REJİMİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde gümrük işlemlerinde Dahilde ve Hariçte işleme rejimleri esasları üzerinde durulacaktır.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Dahilde işleme rejimi hakkında araştırma yapınız
2. Hariçte işleme rejimi hakkında araştırma yapınız

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Dahilde/Hariçte İşleme Rejimleri	Dahilde ve Hariçte işleme rejimleri ve esasları hakkında genel bilgi kazanımı sağlanacaktır.	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

İhracatı teşvik amacıyla devlet, ihracatçıya, ihraç edilecek ürünlerin üretiminde kullanılmak şartıyla hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul, ara mallar ve ambalaj malzemelerinde çeşitli vergi indirimleri ve muafiyetleri sağlamaktadır. İhracatta devlet yardımları çeşitlerinden biri de dâhilde işleme rejimidir. Dâhilde işleme rejimi ile, serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın işleme faaliyetlerine tabi tutulduktan sonra elde edilen işlem görmüş ürünün ihracı amaçlanmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve Gümrük Birliği çerçevesinde doğrudan parasal teşviklerin kaldırılması ile dâhilde işleme rejimi, Türkiye'de ihracatı artırmaya yönelik en önemli teşvik hâline gelmiştir.

Dâhilde işleme rejimi kavramı 4458 sayılı Kanunla Gümrük Mevzuatı'na girmiştir. Dâhilde işleme rejimi bir başka ifadeyle, devletin ihracatçıya dünya piyasa fiyatlarından hammadde temin etmek suretiyle ihracatını artırmak, ihraç ürünlerine uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazandırmak, ihraç pazarlarını geliştirmek ve ihraç ürünlerini çeşitlendirmek amacıyla hazırlanmış olduğu ihracat teşvik yöntemidir, ihracatı teşvik için devlet, ihracatçıya, ihraç edilecek ürünlerin üretiminde kullanılan hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul, ara mallar ve ambalaj malzemelerinde çeşitli kolaylıkları sağlar. Bu kolaylıklardan faydalanabilmek için devlete ihracat taahhüdünde bulunan ihracatçının 'Dâhilde işleme izin Belgesi' alması zorunludur, ihracata konu olan ürünlere uluslararası rekabet gücü kazandırmak amacıyla ülkemizde yapılan bu düzenlemeler 'Dâhilde işleme Mevzuatı' çatısı altında toplanmıştır.

Dâhilde işleme rejimi; serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın vergi yükümlülüğü teminata bağlanmak suretiyle serbest dolaşıma girmesi ya da eşdeğer eşyanın, Türkiye Gümrük Bölgesinde bir veya daha fazla işlem görerek, işlem görmüş ürünlerin elde edilmesi ve özel hükümler saklı kalmak kaydıyla, elde edilen ürünlerin ihraç edilmesinin esas olduğu, ihracatın gerçekleşmesi hâlinde teminatın veya ödenen vergilerin geri verildiği bir rejimdir. Dâhilde işleme rejimi, kısaca şu şekilde tanımlanabilir; ihraç ürününün elde edilmesinde kullanılan girdilerin ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın gümrük muafiyetli olarak ithal edilmesidir. Dâhilde işleme rejimi şartlı muafiyet sistemi ve geri ödeme sistemi şeklinde iki eksene bağlı olarak uygulanmaktadır. Bunlardan **şartlı muafiyet sistemi**, serbest dolaşımda bulunmayan eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesi'nde bir veya daha fazla işlem görmek üzere, gümrük vergilerine ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmadan, vergileri teminata bağlanmak suretiyle geçici olarak ithali ve bu eşyanın işlem görmüş ürün şeklinde ihracı

hâlinde teminatın iade edildiği sistemdir. **Geri ödeme sistemi** ise işleme faaliyetlerine tabi tutulmak amacıyla serbest dolaşıma giren eşyanın, işlem görmüş ürün olarak ihracı hâlinde, ödenen gümrük vergilerinin geri ödendiği sistemdir.

Bu tanımlarda sözü geçen eşdeğer eşya deyimi, işlem görmüş ürünlerin üretimi için ithal eşyanın yerine kullanılan, aynı ticari kalitede olan, aynı teknik özellikleri taşıyan ve aynı gümrük tarife istatistik pozisyon numarasına giren ve serbest dolaşımda bulunan eşyayı ifade eder.

10.1. DAHİLDE İŞLEME REJİMİ

Dâhilde işleme”, kelime anlamı olarak bakıldığında yurt içi üretimde ithal girdilerin kullanılması olarak tanımlanabilir. Bu anlamıyla dâhilde işlemenin, kapitalist ilişkiler ve uluslararası iş bölümünün tabii bir sonucu olarak ortaya çıkmış olan ve yüz yıllardır yaygın olarak uygulana gelen bir üretim biçimi olduğunu söyleyebiliriz. Bu kısımda dâhilde işleme rejimi iktisat politikası ve gümrük rejimi bağlamında değerlendirilecektir.

10.1.1. İktisat Politikası Olarak Dâhilde İşleme Rejimi

Dâhilde İşleme Rejimi, ihracatı teşvik etmek amacıyla kurulmuştur. Söz konusu amacın kurucu düzenlemelerde açıkça ifade edildiğini görmekteyiz.

Dâhilde işlemeye ilişkin vergi muafiyetlerini düzenleyen 16 Temmuz 1985 Tarihli ve 1999/85 Numaralı Avrupa Ekonomik Topluluğu Konsey Regülasyonu’nda bu düzenlemenin aşağıda sayılan konular göz önünde bulundurulurken kabul edildiği belirtilmektedir:

“Topluluk üyesi ülkelerde yerleşik firmaların birçoğu, uluslar arası iş bölümü koşulları gereği, ihraç ürünlerinin üretilmesinde Topluluğa üye olmayan ülkelere ithal edilen girdileri kullanmaktadır.

“Dolayısıyla üye ülkelerde yerleşik firmaların bu ülkelere yerleşik firmalarla eşit şartlarda rekabet edebilmesi için, gerekli girdileri aynı koşullarda temin etme imkanına kavuşturulması gerekmektedir. “Bu amaçla, yurt içi üreticilerin de çıkarlarına zarar verilmemesi şartıyla, ihraç ürünlerinde kullanılmak üzere üye olmayan ülkelere ithal edilen girdilerin gümrük vergilerinden muaf tutulması gerekmektedir.”¹²⁷

Benzer şekilde halen yürürlükte olan Dâhilde İşleme Rejimi Kararı’na göre bu Kararın; “Dünya piyasa fiyatlarından hammadde temin etmek suretiyle ihracatı artırmak, ihraç ürünlerine uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazandırmak, ihraç pazarlarını geliştirmek ve ihraç ürünlerini çeşitlendirmek amacıyla hazırlandığı” belirtilmektedir.

İktisat politikası olarak Rejimi daha açık bir şekilde tanımlamak gerekirse M.Durman ve H.Önder’in tanımına atıf yapabiliriz: “Dâhilde İşleme Rejimi, firmaların, öngörülen süre

¹²⁷Council Regulation On Inward Processing Relief Arrangements (EEC) (1999/85), EU Official Journal Dd: 20 July 1985 No: L 188, Part. Reasons for Adoption.

zarfında işlendikten sonra ihraç edilmek şartıyla ihraç ürünlerinin üretiminde ihtiyaç duydukları malları, ithalatta alınması gereken her türlü vergiden muaf olarak ve ticaret politikası önlemlerine tabi olmaksızın getirmelerine imkan sağlayan bir teşvik uygulamasıdır.”¹²⁸

Dâhilde İşleme Rejimine ilişkin bir diğer tanım ise tıpkı Avrupa Ekonomik Topluluğu düzenlemesinde olduğu gibi rekabet boyutuna vurgu yapmaktadır: Dahilde İşleme Rejimi, ihracatçılara, ihraç mallarında kullanılmak kaydıyla dünya piyasa fiyatlarından hammadde sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir teşviktir.”

Dâhilde İşleme Rejiminin iktisat politikası olarak tanımları incelendiğinde Rejimin temel rasyonelinin ihracatçılara dünya piyasalarıyla aynı koşullarda girdi temini sağlamak olduğunu söyleyebiliriz. Zira Rejim, ihraç ürünlerinde kullanılmak üzere ithal edilen girdiler için gümrük vergileri ödenmemesini sağlayarak yabancı üreticilere karşı üretim maliyetlerinin artmasını engellemektedir. Böylelikle ihraç ürünlerinin dünya piyasalarıyla rekabet edebilirlik seviyesi artırılmak istenmektedir.¹²⁹

Dâhilde İşleme Rejimi ihracatçılara dönük olarak tesis edilen bir yardım enstrümanıdır. Bir teşvik sistemi olarak dâhilde işleme rejiminin hedef kitlesinin ihracatçılar olması ele alınması gereken bir diğer önemli konu başlığı olmaktadır. İhracatçıya yardım edilmesi; ihraç pazarlarının geliştirilmesi, ülkenin dünya ihracatındaki payının ve uluslararası piyasalara açılan firmaların rekabet güçlerinin artırılması noktasında önem taşımaktadır. Türkiye açısından ihracata yönelik devlet yardımlarının temel amacı, başta KOBİ (Küçük ve Orta Boy İşletmeler) niteliğindeki firmalar olmak üzere, ihracatçı firmaların faaliyetlerini gerek üretim, gerekse pazarlama aşamalarında destekleyerek rekabet gücü kazanmalarına olanak sağlamak ve uluslar arası pazarlarda karşılaştıkları sorunların giderilmesine yardımcı olmaktır.

Aynı doğrultuda olmak üzere ihracatçılara dünya piyasalarında fiyat avantajı sağlayarak rekabet edebilirlik kazandırmak üzere tesis edilmiş olan Dâhilde işleme rejiminin,

¹²⁸ Mustafa Durman ve Hüseyin Önder, **İhracat Teşvikleri**, 1.Basım, İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları,

2007, s. 74.

¹²⁹ Aynur Önür, Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, 2010, s.101.

ülke ihracatı ve ekonomisi ile ilgili hizmet ettiği / hizmet etmesi planlanan diğer amaçlar aşağıda sıralanmıştır: ¹³⁰

- Ucuz ve kaliteli girdi temini konusunda kolaylık sağlayarak yurt içi üretimde ve ihracatta büyüme elde etmek
- Özellikle kaliteli girdi temini yoluyla yurt içi üretim kalitesini artırmak
- Yurtiçinde ihracatçılara girdi sağlayan üreticilerin ürettiği malların, ihracat için gerekli kaliteye ve niteliklere sahip olmaması veya zamanında teslim edilememesi hallerinde, ihracatçı firmalara ihtiyaç duydukları malları diğer ülkelerden temin etme imkânı sağlaması,
- Yurtdışı pazarlarda mevcut talebe yönelik yeni iş ve işgücü imkânlarının yaratılması,
- Üretimin, yurtiçi tüketimin yanı sıra, uluslararası pazarlarda mevcut talebe yönelik bir boyut kazanması ile birlikte, ölçek ekonomisi yaratması,
- Rekabeti artırması nedeniyle yurtiçinde faaliyet gösteren firmaların kendilerini uluslararası piyasa koşullarına uyum sağlamaya zorlaması.
- İhracatçılara yönelik olarak gerçekleştirilen teşvik uygulamalarının doğrudan ve dolaylı olarak genel ekonomik işleyişe, ekonomik gelişmeye olumlu katkı yapıyor olduğu birçok çalışmada vurgu yapılan bir olgudur.

10.1.2. Gümrük Rejimi Olarak Dâhilde İşleme Rejimi

Gümrük Bölgesinden çıkışı) ilişkin hususları düzenleyen ve süreçleri belirleyen bir düzenleme olması dolayısıyla Dâhilde İşleme Rejimi bir gümrük rejimi olarak tanımlanmaktadır.

Dâhilde İşleme Rejimi, ekonomiye dolaylı ya da doğrudan olumlu etkisi olduğu / katkı sağladığı için ekonomik etkili bir gümrük rejimi olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik etkili gümrük rejimlerinin ülke ekonomisine katkısı üretimde bir genişleme veya ihracatta artış şeklinde olmaktadır. Nitekim bu rejimler ülkede yerleşik firmaların global piyasa ekonomisinde rekabet edebilmelerini temin etmek amacıyla dizayn edilmişlerdir. Söz konusu

¹³⁰ Ahmet Kılıçbay, **Türk Ekonomisi- Modeller, Politikalar, Stratejiler**, 1. Basım, Ankara: Türkiye İş

Bankası Kültür Yayınları, Ekonomi Dizisi, 1984, s. 337.

amaçların gerçekleştirilmesi için bu rejimlerde gümrük vergilerinden muafiyet tanınmaktadır. Ancak bu muafiyet mutlak muafiyet olmayıp rejim şartlarının ve rejim amaçlarının gerçekleştirilmesi halinde tanınan bir muafiyet, yani şartlı bir muafiyettir. Bu yönüyle de Dâhilde İşleme Rejimi, “şartlı bir muafiyet düzenlemesi” olarak da tanımlanmaktadır.¹³¹

Dâhilde işleme rejimi kapsamında ithal eşya yerine serbest dolaşımda bulunan eşyanın kullanılmasına izin verilebilir. Eşdeğer eşya kullanılması durumunda, eşdeğer eşyanın, gümrük tarife cetvelinin aynı sekiz rakamlı pozisyonunda yer alacak, ithal eşyası ile aynı ticari kalitede, aynı teknik özelliklere sahip olması gerekir.

Eşdeğer eşyanın kullanılması, sadece ilgili kişi tarafından yapılan izin başvurusunda talep edilmesi ve eşdeğer eşya ile ithal eşyanın yukarıda belirtilen ortak unsurlarının bulunması ve bunların kontrol edilme yollarının izin belgesinde belirtilmesi durumlarında mümkün olur.

Eşdeğer eşyanın kullanılmasının öngörülmesi durumunda, kullanıma ilişkin hükümlere uyulmasının sağlanması için alınacak özel önlemler, verilen izinde belirtilir.

İzinde, eşdeğer eşyanın kullanılmasının öngörülmemesi, ancak izin sahibinin bu sistemi kullanmak istemesi durumunda, hak sahibi, ük izinde değişiklik yapılmasını isteyebilir.

Şartlar gerektirdiğinde, eşdeğer eşyanın ithal eşyasına göre daha ileri bir imalat aşamasında olmasına, eşdeğer eşyanın tabi tutulduğu işlemin önemli bir bölümünün izin sahibinin işletmesinde veya faaliyetin kendi adına gerçekleştirildiği işletmede yapılmış olması kaydı ile izin verilebilir.

Eşdeğer eşya kullanımı, Gümrük Kanunu'nun 109'uncu maddesi uyarınca işlem görmüş ürünlerin üretim sürecinde ithal eşyanın yerine serbest dolaşımda bulunan eşyanın kullanılmasını ifade eder. İşlem görmüş ürünlerin üretimi için ithal eşyasının yerine eşdeğer eşya olarak 8-12'li bazda gümrük tarife istatistik pozisyonu, ticari kalite ve teknik özellikleri itibarıyla aynı kalite ve nitelikleri taşıyan serbest dolaşımdaki eşya kullanılabilir. Serbest dolaşımdaki hammadde kullanılarak niha-i ürünün üçüncü ülkelere (AB'ye üye ülkeler dışındaki ülkeler) ihracatını müteakip her türlü vergiden muaf olarak ve teminat alınmaksızın bundan sonra yapılacak mal ithalatına imkân sağlanmaktadır.

¹³¹Aynur Önür, A.g.e., s.102.

Türkiye'de serbest dolaşımında bulunan girdileri üçüncü ülkelere ihraç eden imalatçı firmalar, bu tür ihracatlarını belgelemek koşuluyla ihraç edilen ürünlerin üretiminde kullanılan girdilere eşdeğer olan üçüncü ülke menşeli girdileri gümrük vergisi muafiyeti! olarak ithal etme hakkına sahiptir. Eşdeğer eşya kullanımı ile ilgili Dâhilde İşleme İzin Belgeleri kapsamında ithal edilen girdiler üzerinde bunları ithal eden firmaların serbest tasarruf hakkı bulunmaktadır.

İşleme faaliyetleri, eşyanın montajı, kurulması ve diğer eşya ile birleştirilmesi dâhil olmak üzere, işçiliğe tabi tutulması, işlenmesi, yenilenmesi, tamir edilmesi veya bu faaliyetler sırasında tamamen veya kısmen tüketilseler dahi, işlem görmüş ürün içinde bulunmayan ancak bu ürünlerin üretilmesini sağlayan veya kolaylaştıran ve ilgili kuruluşların görüşleri alınarak Dış Ticaret Müsteşarlığınca belirlenen bazı eşyanın kullanımınıdır.

İşlem görmüş ürün, işleme faaliyetleri sonucunda elde edilen asıl veya ikincil işlem görmüş ürünleri ifade eder. İşlem görmüş ürünler asıl ve ikincil olmak üzere ikiye ayrılır. Asıl işlem görmüş ürünler, dâhilde işleme rejimi altında üretimine izin verilmiş ürünleri ifade eder. İkincil işlem görmüş ürünler ise işleme operasyonu sonucu elde edilen esas işlem görmüş ürünler dışındaki ürünleri ifade eder.

Türkiye'de serbest dolaşımında bulunan girdileri üçüncü ülkelere ihraç eden imalatçı firmalar, bu tür ihracatlarını belgelemek koşuluyla ihraç edilen ürünlerin üretiminde kullanılan girdilere eşdeğer olan üçüncü ülke menşeli girdileri gümrük vergisi muafiyetli olarak ithal etme hakkına sahiptir. Eşdeğer eşya kullanımı ile ilgili Dâhilde İşleme İzin Belgeleri kapsamında ithal edilen girdiler üzerinde bunları ithal eden firmaların serbest tasarruf hakkı bulunmaktadır.

İşleme faaliyetleri, eşyanın montajı, kurulması ve diğer eşya ile birleştirilmesi dâhil olmak üzere, işçiliğe tabi tutulması, işlenmesi, yenilenmesi, tamir edilmesi veya bu faaliyetler sırasında tamamen veya kısmen tüketilseler dâhi, işlem görmüş ürün içinde bulunmayan ancak bu ürünlerin üretilmesini sağlayan veya kolaylaştıran ve ilgili kuruluşların görüşleri alınarak Dış Ticaret Müsteşarlığınca belirlenen bazı eşyanın kullanımınıdır.

İşlem görmüş ürün, işleme faaliyetleri sonucunda elde edilen asıl veya ikincil işlem görmüş ürünleri ifade eder. İşlem görmüş ürünler asıl ve ikincil olmak üzere ikiye ayrılır. Asıl işlem görmüş ürünler, dâhilde işleme rejimi altında üretimine izin verilmiş ürünleri ifade eder. İkincil işlem görmüş ürünler ise işleme operasyonu sonucu elde edilen esas işlem görmüş ürünler dışındaki ürünleri ifade eder.

Yukarıdaki kavramlarda sözü geçen ithal eşya deyimi işlem görmüş ürünlerin üretiminde kullanılan serbest dolaşımında olmayan eşyayı ifade eder.

Verimlilik oranı, belirli bir miktardaki ithal eşyasının işlenmesi sonucu elde edilen işlenmiş ürünlerin miktarı veya yüzde oranını ifade eder. Verimlilik oranı veya bu oranın belirlenme yöntemi, işleme faaliyetinin gerçekleştiği veya gerçekleşeceği koşullar göz önünde bulundurularak ve mümkün olduğu ölçüde üretim verilerine dayandırılarak tespit edilir. Verimlilik oranı, dahilde işleme izin belgesinde gösterilir. Verimlilik oranı, işleme faaliyetini yapan veya yaptıran kişinin işletmesindeki kayıtlarda yer alır ve bu orana nasıl ulaşıldığına ilişkin bilgi ve belgeler adı geçenler tarafından muhafaza edilir. Tespit edilecek verimlilik oranı veya bu oranın belirlenme yöntemi gümrük idareleri tarafından her zaman ve geçmişe yönelik olarak da kontrol edilebilir.

Değişmemiş eşya, dâhilde işleme rejimi çerçevesinde hiçbir şekilde işlem görmemiş ithal eşyadır.

Önceden ihracat, dahilde işleme rejiminin şartlı muafiyet sisteminde, ithal eşyasının bu sisteme tabi tutulmadan önce eşdeğer eşyadan üretilen işlem görmüş ürünlerin Türk Gümrük Bölgesinden ihracına ve ithal eşyanın sonradan ithaline imkân veren uygulamadır. Fire ve zayıt, ithal eşyasından, işleme faaliyetleri esnasında buharlaşma, gaz olarak havaya karışma, kuruma veya damıtma sonucu tahrip veya zayıt şeklindeki eksilmeleri ifade eder. İşleme faaliyetini yapan kişiler, işleme faaliyetlerinin tamamını veya bir kısmını gerçekleştiren kişilerdir.¹³²

Miktar ölçme yöntemi, çeşitli işlem görmüş ürünlerin üretiminde kullanılmış ithal eşya oranının, ithal eşya miktarına göre hesaplanması yöntemini ifade eder. **Değer ölçme yöntemi** ise çeşitli işlem görmüş ürünlerin imalinde kullanılan ithal eşya oranının, işlem görmüş ürünlerin değerine göre hesaplanması yöntemini ifade eder.

Üçgen trafik, dâhilde işleme rejiminin, şartlı muafiyet sisteminde uygulanabilen önceden ihracatta, üçgen trafik uygulamasına izin verilebilir. Üçgen trafik, ithal eşyanın, işlem görmüş ürünlerin önceden ihracatının gerçekleştirildiği gümrük idaresinden başka bir gümrük idaresinden yurda sokulmasıdır. Bu uygulamada, ihraç edilen işlem görmüş ürünlerin

¹³²A. Hakan Toker, 4458 Sayılı Gümrük Kanunu Çerçevesinde Gümrük Rejimleri; Yeni Gümrük Kanunu'nun İhracatçıya Sağladığı Kolaylıklar, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.33.

üretiminde kullanılan eşya kadar, ithal eşyanın rejimden yararlandırılması amacıyla INF 5 formu kullanılır. İşletme malzemesi, işleme faaliyetleri sırasında tamamen veya kısmen tüketilse-ler dahi, işlem görmüş ürün içinde bulunmayan ancak bu ürünlerin üretilmesini sağlayan veya kolaylaştıran, Gümrük Yönetmeliğin'nin 39 nolu ekinde yer alan eşya listesini, Gümrük Kanunu'nun 110'uncu maddesinin 3'üncü fıkrasında belirtilen ticari nitelikte olmayan dâhilde işleme amaçlı ithalat, niteliği ve miktarı kendisine mal gönderilen kişilerin veya bunları taşıyan kişilerin şahsi veya aile kullanımı için tasarlandığı gösteren veya açıkça hediye olarak tasarlanan ve nadiren gönderilen malların ithalatını ifade eder.

Teminat, dâhilde işleme rejiminin şartlı muafiyet sisteminde ithal edilecek eşyaya isabet eden vergiler, Gümrük Kanunu hükümleri çerçevesinde teminata bağlanır. Telafi edici vergi, dâhilde işleme rejimi kapsamında üretimi gerçekleşen ürünlerin, tercihli tarifeden yararlanabilmesi için Türkiye'nin taraf olduğu anlaşma hükümlerine göre söz konusu ürünlerin içeriğini serbest dolaşımda olmayan eşyanın vergilerinin ödenmesinin öngörülmesi hâlinde, anlaşmaya taraf ülkelere ihracında bu ürünlerin vergilerinin ödenmesi gerekir. Bu durumda ithal eşyanın ithalat vergileri, ihracata ilişkin beyannamenin tescili tarihindeki vergi oranları ve diğer vergilendirme unsurlarına göre hesaplanır. Yükümlü beyan sahibidir. Dolaylı temsil durumunda beyanda bulunulan kişi de yükümlüdür.

10.1.3. Dâhilde İşleme Rejiminin Amaçları

Dâhilde işleme rejiminin amaçları şu şekilde özetlenebilir: Ülke içinde dünya fiyatlarından temin edilemeyen, üretimi bulunmayan veya yetersiz olan, istenilen kalitede olmayan eşyanın gümrük muafiyetli (Ticaret Politikası Önlemlerine tabi tutulmaksızın) ithaline olanak sağlanması yoluyla,

- Girdi maliyetlerinin azaltmak ve bu sayede ürünlere dünya piyasalarında rekabet gücü kazandırmak,
- İhracatı artırmak,
- Üretim ve ticaret hacmini artırmak,
- Katma değer yaratmak,
- İstihdamı artırmak,
- İhraç ürünlerini ve ihraç pazarlarını çeşitlendirmek.

Bu amaçlar çerçevesinde dâhilde işleme rejiminin sağladığı avantajlar şu şekilde sıralanabilir:

- Ödenmiş vergilerin geri alınması,
- Eşdeğer eşya kullanımına olanak verilmesi,
- AB ülkelerinden ithalde KDV ve diğer vergi, resim ve harçlarda muafiyet sağlaması,
- 3'ncü ülkelerden yapılan ithalatta, Gümrük Vergisi, KDV ve diğer vergi, resim ve harçlarda muafiyet sağlaması,
- Dış Ticaret Standardizasyon ve Teknik Düzenlemelere tabi olunması,
- İhracat sayılan satış ve teslimler ile ilgili olarak gümrük vergisi muafiyeti ithalat yapılabilmesi
- İhracat taahhüdünü üçüncü ülkelere yapılan ihracatla yerine getirmek koşulu ile ithalatta kota ve gözetim önlemlerinden muaf olması.

10.1.4. Dâhilde İşleme İzni İçin Gereken Şartlar

Dâhilde işleme rejiminden yararlanabilmek için gerekli şartlar şunlardır:

- İşleme faaliyetlerini yapan veya yaptıran kişinin talepte bulunması,
- İzin hak sahibinin Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik olması (ticari nitelikte olmayan ithalat hariç),
- İşleme malzemesi hariç ithal eşyanın işlem görmüş ürün içinde mevcudiyetinin tespit edilebilmesi, eşdeğer eşyanın ithal eşyayla aynı teknik ve ticari nitelikler ile tarife pozisyonunda yer alması,
- Türkiye Gümrük Bölgesi'nde yerleşik üreticilerin temel ekonomik çıkarlarının olumsuz etkilenmemesi,
- İşlem görmüş ürünlerin ihracı veya yeniden ihracı için en iyi imkân oluşturmasına yardımcı olması,
- İşlemlerin yürütülmesi için gerekli teminat ve taahhütnamelerin verilmesi,

Yapılan idari düzenlemelerin rejimden hedeflenen ekonomik amaçlarla orantılı olması şartları aranmaktadır.¹³³

10.1.5. Dâhilde İşleme İzin Belgesi Almak İçin Gerekli Belgeler

Dâhilde işleme rejiminden yararlanabilmek amacıyla yapılacak müracaatta aşağıdaki belgelerin bulunması gerekmektedir:

- Dilekçe (imza sirkülerinde yer alan yetkililerin adı ve soyadı belirtilerek imzalanmış),

¹³³ Aynur Önür, s.105

- Dâhilde İşleme Proje Formu (imza sirkülerinde yer alan yetkililerin adı ve soyadı belirtilerek imzalanmış),
- İhraç ürünleri ile ilgili Hammadde Sarfıyat Tablosu,
- İhraç edilen mamulün üretimi ile ilgili Kapasite Raporu (ticaret ve sanayi odalarınca tasdikli),
- Yan sanayici kullanılması hâlinde (imalatçı-ihracatçı, ihracatçı, dış ticaret sermaye şirketi ve sektörel dış ticaret şirketi için),
- Yan sanayici firmaya ait Kapasite Raporu (ticaret ve sanayi odalarınca tasdikli),
- Yan sanayici firmaya ait imza sirküleri (noter tasdikli),
- Yan sanayici ile yapılan protokol (tarafarca imzalanmış),
- Ticaret Sicil Gazetesi aslı veya noter veya ticaret sanayi odaları ile ticaret sicili memurluklarınca tasdikli örneği (kuruluşu, varsa unvan değişiklikleri ile mevcut duruma ilişkin Ticaret Sicil Gazeteleri'nin her biri),
- İmza sirküleri (noter tasdikli),
- İhracatçı Birliği üyesi olduğuna dair belge (ilk kez belge müracaatında bulunan imalatçı -ihracatçı veya ihracatçı firmalar için),

Son üç ayda kapatılan belgelere ilişkin kapatma yazıları fotokopileri, kapatma müracaatı yapılan belgelere ilişkin müracaat yazıları fotokopileri ile ihracat taahhüdü kapatılmamış Dâhilde İşleme İzin Belgeleri kapsamında gerçekleşen, ihracat ve ithalat listeleri.

10.1.6. Dâhilde İşleme İzin Belgesinin Çeşitleri

Dâhilde işleme rejimi, ithalatta şartlı muafiyet sistemi ve geri ödeme sisteminden oluşur. Bu sistemlerin sağladığı avantajlar ve işleyiş şekilleri birbirlerinden farklılıklar göstermektedir. Firmalar bu sistemleri iyi tanımalı ve amaçlarına en uygun sistemi tercih etmelidir.

10.1.6.1. Şartlı Muafiyet Sistemi

Dâhilde İşleme İzin Belgesi kapsamına giren ve ihracı taahhüt edilen işlem görmüş ürünlerin üretiminde gerekli olan ve serbest dolaşımda bulunmayan hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul, mamul ile ambalaj ve işletme malzemelerinin, Türkiye Gümrük Bölgesi'nde (serbest bölgeler hariç) yerleşik firmalarca ithaline (ticaret politikası önlemlerine

tabi tutulmaksızın ve bu ithalattan doğan vergi kadar teminat alınarak) izin verilmesi şeklindeki uygulama, şartlı muafiyet sistemini oluşturmaktadır.

Bu sistemde ihracatçılar, ithal ettikleri giderlere karşılık gelen vergileri ödemezler. Bunun yerine ithalatın yapıldığı gümrük idaresi saymanlıklarına, hesaplanan vergi tutarı kadar bir teminat yatırır. Böylece vergileri askıda tutma hakkına sahip olurlar. İthalatla ilgili vergi muafiyetinden yararlanmak, ancak ihracat taahhüdünün yerine getirilmesi ile kesinlik kazanmaktadır.

Türkiye Gümrük Bölgesi'nde yerleşik firmaların, Dâhilde İşleme İzin Belgesi almak yoluyla, ihracı taahhüt edilen işlem görmüş ürünlerin, üretiminde gerekli, ham madde, yarı mamul, mamul ile ambalaj ve işletme malzemelerini, bedelli veya bedelsiz olarak, ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın, ithalat sırasında alınması gereken vergi tutarı (vergi+resim+harç+fon) kadar, teminat (para, banka teminat mektubu, hazine bonusu veya devlet tahvili gibi teminatlar Dâhilde işleme izin Belgesi kapatılıp döviz yurda getirilirken gümrük idarelerinden geri alınır) vermek kaydıyla, gümrük muafiyetli olarak ithal edebilmektedir.

10.1.6.2. Geri Ödeme Sistemi

İthalat rejimi çerçevesinde vergiler ödenerek serbest dolaşıma giren malların kullanılması ile üretilen mamullerin Dâhilde işleme izin Belgesi kapsamında üçüncü ülkelere ihracı hâlinde ithalat esnasında tahsil edilen vergiler geri ödenmesi geri ödeme sistemini oluşturmaktadır. Bu sistemden yararlanabilmek için, eşyanın geri ödeme sistemi kapsamında olduğu, gümrük idarelerince ithalat esnasında gümrük beyannamesine kaydedilir, ihracı yapılacak mamulün tespiti için ithal tarihinden itibaren en geç 6 ay içerisinde Dâhilde işleme İzin Belgesi almak için Dış Ticaret Müsteşarlığına müracaat edilmesi gerekmektedir.¹³⁴

Geri Ödeme Sistemi çerçevesinde düzenlenen Dâhilde İşleme İzin Belgesi, ihracat taahhüdünün kapatılmasını müteakip 3 ay içerisinde, ithalat sırasında ödenen vergilerin iadesi için ilgili gümrük idaresine müracaat edilmesi gerekmektedir.

Geri ödeme sisteminden her eşya yararlanabilir. Ancak, serbest dolaşıma giriş beyannamesinin tescili sırasında;

¹³⁴ Hakan Toker, s.45.

- İthalat miktar kısıtlamalarına tabi olan,
- Türkiye'nin bazı ülke veya ülke grupları ile yaptığı tercihli tarife anlaşmaları veya Türkiye'nin tek taraflı olarak bazı ülkelere tanıdığı tercihli tarife uygulamalarından ya da ithalat vergilerinde bazı eşyaya şartlı muafiyet veya indirim uygulamalarından kotalar dâhilinde yararlanabilen,
- Tarım politikası veya işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde alınan ithalat vergilerine tabi olan,
- ithal eşyanın serbest dolaşıma giriş beyannamesinin tescili sırasında, işlem görmüş ürünlerden parasal ihracat iadesine tabi olan,
- Serbest dolaşımda bulunan eşya kullanılarak üretilen işlem görmüş ürünlerin, dolaşım belgesi eşliğinde veya üçüncü ülke menşeli tarım ürünlerinden elde edilen işlenmiş ürünlerin menşe ispat belgeleri eşliğinde Avrupa Topluluğuna üye ülkelere; serbest ticaret anlaşması imzalanmış ülke menşeli olmayan eşyadan elde edilen işlem görmüş ürünlerin, anlaşmanın lehte hükümleri saklı kalmak şartıyla, ispat belgeleri eşliğinde taraf ülkelere veya Pan-Avrupa menşe kümülasyonuna taraf ülkeler menşeli olmayan eşya kullanılarak üretilen kümülasyona dâhil nihai ürünün menşe ispat belgeleri eşliğinde kümülasyona taraf ülkelere, ihraç edilmesi hâlinde bu tür ihraca konu olan eşyalar geri ödeme sisteminden yararlanamaz.

Geri ödeme sistemi ancak, ithal eşyasının serbest dolaşıma girişine ilişkin beyannamenin tescili sırasında ve işlem görmüş ürünlerin herhangi bir parasal iadede yararlanmadığı hâllerde uygulanabilir.

Geri ödeme sistemini kullanma izni ancak, işlem görmüş ürünlerin ihracına ilişkin beyannamenin tescili sırasında, işlem görmüş ürünlerin herhangi bir parasal ihracat iadesinden yararlanmadığı, ithal eşyanın tarım politikası ve işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde alınan ithalat vergilerine tabi olmadığı hâllerde verilir.

10.1.6.2.1. Geri Ödeme Sisteminde Uygulanmayacak Hükümler

Dâhilde işleme rejiminin şartlı muafiyet sisteminde uygulanan aşağıdaki hükümler geri ödeme sisteminde uygulanmaz.

- Eşdeğer eşyadan elde edilen işlem görmüş ürünlerin ithal eşyanın serbest dolaşıma girişinden önce ihraç edilmesini ifade eden önceden ihracat sisteminde,
- İşlem görmüş ürünlerin eşdeğer eşyadan elde edildiği durumlarda, gümrük işlemlerinde, eşdeğer eşyanın ithal eşya, ithal eşyanın eşdeğer eşya olarak sayılmasına ilişkin hükümlerinde,
- Henüz serbest dolaşıma girmemiş ithal eşyanın yerine ihracat vergilerine tabi eşyadan elde edilen İşlem görmüş ürünlerin ihracı hâlinde, ithal eşyasının süresi içinde ithal edilmesine karşılık olarak izin sahibinden ihracat vergileri kadar teminat alınmasına ilişkin hükümlerinde.

10.1.6.2.2. Geri Ödeme Sisteminde Serbest Dolaşıma Giriş

Geri ödeme sisteminde serbest dolaşıma giriş için belirlenmiş olan usuller, eşdeğer eşya kullanımı sistemi kullanılsın veya kullanılsın ithal eşyasına uygulanır. Dâhilde işleme rejimine tabi tutulacak ithal eşyasına ilişkin serbest dolaşıma giriş beyannamesinde, eşyanın geri ödeme sistemi kapsamında olduğu belirtilir ve izne ilişkin bilgiler beyannamede gösterilir. Ayrıca iznin bir örneği de beyannameye eklenir.

Geri ödeme sisteminde serbest dolaşıma giriş beyannamesi, izinde belirtilen gümrük idaresine verilir. Ancak basitleştirilmiş usule göre beyan söz konusu olduğunda, gümrük idaresinin bu konuda yetkili olması gerekir. Geri ödeme sisteminde serbest dolaşıma girişte basitleştirilmiş usullere göre işlem yapıldığında, Gümrük Kanunu'nun 71'inci maddesinde belirtilen basitleştirilmiş usule ilişkin hükümler uygulanır. Tamamlayıcı beyanname, izinde öngörülen süre içinde ve en geç geri ödeme talebinde bulunmadan önce gümrük idaresine verilir.¹³⁵

10.1.7. Dâhilde İşleme Belgesinin Süreleri Ve Belgelerin Kapatılması

Dâhilde işleme izin Belgesi'nin süresi Dış Ticaret Müsteşarlığınca proje konusu malın özelliğine göre belirlenir. Bu süre 12 ayı geçemez. Ancak, Müsteşarlık ürünün özelliklerini dikkate alarak bu süreyi kısaltabilir. Sürenin başlangıcı Dâhilde işleme izin Belgesinin taşıdığı tarihtir. Süre sonu ise, belge süresi bitiminin rastladığı ayın son günüdür.

Dâhilde işleme izin belgelerine, belgede taahhüt edilen ihracatın %50'sinin gerçekleştirilmesi hâlinde belgede belirtilen sürenin 1/4'i kadar süre verilebilir.

¹³⁵ Hakan Toker, s.48

Dâhilde işleme izin Belgesi sahibi firmaların, belge süresi sonundan itibaren 3 ay içerisinde gereken bilgi ve belgelerle birlikte, belge taahhüdün kapatılması için ilgili ihracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine müracaat etmeleri gerekmektedir.

Yapılan kapatma müracaatı geri alınamaz. Belirtilen süre içerisinde kapatma müracaatında bulunmayan firmalara 10 iş günü içerisinde ihracatçı Birlikleri Genel

Sekreterliklerince 30 gün içerisinde ihracat taahhüdünü kapatma müracaatında bulunulması gerektiği bildirilir. Belirtilen süre içerisinde kapatma müracaatında bulunmayan firmalar 10 iş günü içerisinde iptal işleminin yapılmasını teminen Müsteşarlığa bildirilir.

İthal edilen ancak ihracı gerçekleşmeyen maddelere ait ithalat esnasında tahsil edilmeyen her türlü vergi vb. yükümlülükler 6183 Sayılı Kanuna göre tahsil edilir.

10.1.7.1. Dâhilde İşleme İzin Belgelerinin Kapatılması İçin Gerekli Belgeler

Dâhilde İşleme izin Belgesi'nin kapatılabilmesi için müracaatta aranan belgeler şunlardır:

- İhracat Listesi
- İthalat Listesi
- Dâhilde işleme izin Belgesi (aslı)
- Tedarikçi beyanı (gerekli olması hâlinde)
- Menşe ispat belgeleri (gerekli olması hâlinde)
- ATR Dolaşım Belgesi (gerekli olması hâlinde)
- İhraç Ürünleri ile ilgili Hammadde Sarfiyat Tablosu
- Döviz Alım Belgesi aslı (ihracatın özel fatura ile yapılması hâlinde)
- Telafi Edici Vergi Makbuzu (gerekli olması hâlinde)
- Ön Statü Belgesi (ihracatın serbest bölgeye yapılması hâlinde)
- Gümrük Beyannameleri asılları (kapatma işlemini müteakip taahhüde sayıldığına dair meşruhat düşülerek iade edilmek üzere) ve fotokopileri
- İhraç edilen mamulün üretimi ile ilgili Kapasite.Raporu (ticaret ve sanayi odalarınca tasdikli)
- Ekspertiz Raporu (ilgili en az iki mühendis tarafından imzalanmış ve ilgili birimin yetkileri tarafından tasdik edilmiş)

10.1.8. Dâhilde İşleme İzin Belgesinin İptali

Dahilde işleme İzin Belgesi, ilgili firmanın talebi üzerine, Dış Ticaret Müsteşarlığınca iptal edilir. Dâhilde işleme rejimi kararı ve bu karara istinaden yayımlanacak tebliğ ve genelge hükümlerine uyulmadığının, Dâhilde İşleme izin Belgesinin düzenlenmesi veya revizesi için ibraz edilen bilgi ve belgeler ile belge kapsamında yapılan işlemlerin gerçek dışı olduğunun ve ilgili belge üzerinde tahrifat yapıldığının tespiti hâlinde; ilgili belge iptal edilerek ilgililer hakkında kanuni işlem yapılır.¹³⁶

10.2. HARIÇTE İŞLEME REJİMİ

Hariçte işleme rejimi, serbest dolaşımdaki eşyanın hariçte işleme faaliyetlerine tabi tutulmak üzere Türkiye Gümrük Bölgesi'nden geçici olarak ihracı ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen ürünlerin ithalat vergilerinden tam veya kısmi muafiyet suretiyle yeniden serbest dolaşıma girişine ilişkin hükümlerin uygulandığı rejimdir. Basit bir söyleyişle, eşyanın geçici ihracatı şeklinde de yorumlanabilecek hariçte işleme rejiminin, gümrük mevzuatımızda iki ayrı işlem için kullanılan bir terim olduğu dikkatleri çeker. Bunlardan birincisi, Türkiye'deki hammaddelerin işlenerek bir ürüne dönüştürebilmesi için yabancı bir ülkeye geçici olarak yurtdışına gönderilmesidir. İkincisi ise tamir amacıyla yurtdışına makine teçhizat çıkarılmasıdır.¹³⁷

Bir ülkede üretimi yapılmayan bir ürünün Avrupa Birliği üyesi ülkelere gönderilen girdiler kullanılarak, üretim faktörleri maliyetinin daha düşük olduğu üçüncü ülkelerde işlenerek, gümrük vergisi muafiyetinden yararlanmak üzere, yeniden ülke gümrük bölgesine şevki de ekonomik etkili gümrük rejimlerinin sağladığı bir avantaj olarak görülmektedir. Diğer taraftan, gümrük vergileri ve formaliteleri açısından rejim kullanıcılarına büyük kolaylıklar tanındığından, rejimler arası geçişkenlik ve işlemlerin bir kaç üye ülkeyi kapsayacak şekilde yürütülmesi söz konusu olduğundan, sistemin denetimine de özel önem verilmektedir. Rejimin temel amacı, üretimi yapılmayan eşyanın ithali yerine, Avrupa Birliği üyesi ülke girdilerinden üretilen işlem görmüş ürünün yeniden ithali ile döviz tasarrufunun sağlanmasıdır. Ayrıca bu rejim çerçevesinde tamiri gereken ve ülke içinde tamiri mümkün olmayan ya da satış

¹³⁶ Aynur Önür, s.105.

¹³⁷ Hakan Toker, s.67.

sözleşmesine göre tamirin ihracatçı tarafından üstlenildiği eşyanın, tamir sonrasında ülkeye vergi muafiyetinden yararlanarak yeniden girişine imkân tanınmaktadır.

10.2.1. Tanım ve Kapsamı

Hariçte işleme rejimi; serbest dolaşımdaki eşyanın hariçte işleme faaliyetlerine tabi tutulmak üzere Türkiye Gümrük Bölgesinden geçici olarak ihracı ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen ürünlerin ithalat vergilerinden tam veya kısmi muafiyet suretiyle yeniden serbest dolaşıma girişine ilişkin hükümlerin uygulandığı rejimdir. Kısaca, **hariçte işleme rejimi**, serbest dolaşımdaki eşyanın işlenmek üzere (üretim, montaj, yenileme, tamir) Türkiye Gümrük Bölgesinden geçici olarak üçüncü ülkelere ihraç edilmesi ve elde edilen ürünün gümrük vergisinden muaf olarak tekrar serbest dolaşıma girmesi koşullarını düzenler. Hariçte işleme rejiminde izin mercileri şu şekildedir.¹³⁸

- İşlem görmek üzere gönderilecek eşya için Dış Ticaret Müsteşarlığınca Hariçte İşleme İzin Belgesi (HİİB),
- Tamirat amaçlı gönderilecek eşya için Gümrük Müsteşarlığınca Hariçte İşleme İzni (Hİİ)
- İşlem görmek üzere gönderilecek madenler için de Maden İhracatçı Birliklerince Hariçte İşleme İzni (Hİİ) izin verilmektedir

Hariçte işleme rejiminin işleyişinde kullanılan deyimler ve bu deyimlere yüklenen özel anlamlar ise şu şekilde sıralanabilir:

Geçici ihracat eşyası; hariçte işleme rejimi kapsamında geçici süreyle yurt dışına çıkarılan eşya,

İşleme faaliyetleri; eşyanın işçiliğe tabi tutulması, işlenmesi, yenilenmesi veya tamir edilmesi,

İşlem görmüş ürün; işleme faaliyetleri sonucunda elde edilen ürünler,

İşlem görmüş asıl ürün; işleme faaliyetleri sonucunda elde edilen asli nitelikteki ürünler,

İşlem görmüş ikincil ürün; işleme faaliyetleri sonucunda zorunlu olarak ortaya çıkan işlem görmüş ürün dışındaki asıl ürünler,

Değişmemiş eşya; herhangi bir işleme faaliyetine tabi tutulmadan tekrar ithal edilen geçici ihracat eşyası,

¹³⁸Hakan Toker, A.g.e, s.68.

Verimlilik oranı; belirli miktardaki geçici ihracat eşyasının işlem görmüş ürünler içindeki miktarı veya yüzde oram,

Miktar ölçme yöntemi; geçici ihracat eşyasının işlenmesi sırasında bünyesine giren çeşitli eşyanın miktarını esas alan hesaplama yöntemi,

Kıymet ölçme yöntemi; geçici ihracat eşyasının işlenmesi sırasında bünyesine giren çeşidi eşyanın kıymetini esas alan hesaplama yöntemi,

Önceden ithalat; geçici ihracat eşyasının ihracından önce, teminat alınmak koşuluyla yerine geçecek aynı nitelikteki eşyanın ithali,

Standart değişim sistemi; geçici ihracat eşyasının yerine kullanılmak üzere ikame ürünle değiştirilmesi usulü,

ikame ürün; geçici ihracat eşyasının yerine kullanılmak üzere getirilen yabancı menşeli eşya,

Üçgen trafik; işlem görmüş ürünlerin ithal işlemlerinin geçici ihracat eşyasının ihraç edildiği gümrük idaresinden başka bir Gümrük İdaresince yerine getirilmesi usulü;

Düşüm yapılacak tutar; geçici ihracat eşyasına en son işleme faaliyetine tabi tutulduğu ülkeden getirilerek Türkiye Gümrük Bölgesi'nde serbest dolaşıma girişi tarihinde uygulanacak gümrük vergileri tutarı,

Navlun ve sigorta giderleri; satın alma komisyonu dışındaki komisyon ve tellaliye, geçici ihracat eşyasına dâhil olmayan konteynerlerin giderleri, işgücü ve malzeme dâhil olmak üzere ambalajlama giderleri, eşya nakliyesi sırasında ortaya çıkan işlemlerden doğan masraflar, eşyanın yüklenmesi, nakliyesi ve sigortalanmasından doğan giderler anlamına gelir.

10.2.2. Hariçte İşleme Rejiminin İşleyişi

Yurtiçindeki üreticileri korumak ve haksız kazanç ve rekabete engel olmak amacıyla hariçte işleme rejiminin uygulanamayacağı durumları incelemek yerinde olur. Hariçte işleme rejimi;

- İhracı, ödenmiş ithalat vergilerinin geri verilmesine veya teminata bağlanmış ithalat vergilerinin kaldırılmasına yol açan,
- İhracından önce, nihai kullanımları nedeniyle tam muafiyet suretiyle serbest dolaşıma giren ve bu muafiyetin tanınması için gerekli koşulları taşımaya devam eden,
- İhracı, ihracat vergi iadesini gerektiren veya ihracı nedeniyle tarım politikası çerçevesinde vergi iadesi dışında bir mali avantaj sağlanan serbest dolaşımdaki eşya için uygulanmaz.

10.2.2.1. Hariçte İşleme İzni

Hariçte işleme izni, talep üzerine, işleme faaliyetini yaptıracak kişiye verilebilir. Ancak, rejimin uygulanmasının, ithal edilen işlem görmüş ürünlerin aynısmı veya benzerini üreten Türkiye'deki üreticilerin temel ekonomik çıkarlarını olumsuz et-kilemeksizin ihraç eşyasının satışını teşvik etmesi ve işleme faaliyetinin Türk menşeli eşya ile Türkiye Gümrük Bölgesi dışmda elde edilen eşyanın birleştirilmesiyle oluşan işlem görmüş ürün olarak ithal edilmesi hâlinde, hariçte işleme izni, işleme faaliyetini yaptıracak kişi dışmda başka bir kişiye de verilebilir. Hariçte işleme izni;

- Türkiye Gümrük Bölgesi'nde yerleşik kişilere,
- İşlem görmüş ürünlerin geçici ihracat eşyasmm işlenmesi sonucu elde edildiğinin tespiti mümkün olan hâllerde,
- Talep edilen iznin, Türkiye'deki üreticilerin temel ekonomik çıkarlarına ciddi zarar verecek olmadığı durumda verilir.

10.2.2.2. Hariçte İşleme İzin Belgesi Almak için Gerekli Belgeler

Hariçte İşleme İzin Belgesi almak için aşağıdaki belgelerin hazırlanması gerekmektedir:

- Dilekçe
- Hariçte İşleme Proje Formu
- Hammadde Sarfiyat Tablosu
- Ticaret Sicil Gazetesi
- İmza Sirküleri
- Yurt dışında işleme faaliyeti yapacak firma hakkında bilgi

10.2.2.3. İşlem Görmüş Ürünlerin Geçici İhracat Eşyasının İşlenmesi Sonucu Elde Edildiğinin Tespiti

Gümrük idareleri, geçici ihracata konu eşyayı;

- Eşya üzerindeki üretici tarafından konan özel işaret ve seri numaralarını,
- Eşya üzerine tatbik edilmiş mühür veya etiketlerini,
- Eşyanın numune veya teknik dokümanlarını,
- Eşyanın analiz veya ekspertiz raporunu,
- İşlem görmüş ürünlerin geçici ihraç eşyasından üretileceğini belgeleyen sözleşme, proforma fatura, fatura gibi belgeleri inceleyerek, uygun bulması hâlinde, bunların geçici ihracına izin verir.

Standart değişim sistemi de dâhil olmak üzere hangi usulle olursa olsun tamir amacıyla ihraç edilmek istenilen eşyanın, tamir edilebilir durumda olduğunun gümrük idarelerince tespiti gerekir.

Standart değişim sistemi kapsamında hariçte işleme rejiminin uygulanması amacıyla, söz konusu eşyanın ayniyet tespitinde yukarıda sıralanan bilgi ve belgeler incelenir. Ancak, tamirat amaçlı geçici ihracat eşyası yerine ikame ürünlerin ithal edilmesi hâlinde, bir yenileme işlemi yapıldığı hususunun sözleşme, proforma fatura, fatura gibi belgelerde yer alması gerekir.

Bu yenileme işleminin uygulanmasında, eşyanın ticari nitelik ve teknik kapasitesinin geliştirilmediğinin Gümrük İdaresince tespit edilmesi gerekir. Bu tespit, ta-mirada ilgili sözleşme ve diğer kanıtlayıcı belgelerin, satış veya kira sözleşmelerinin veya geçici ihracat eşyasının incelenmesi suretiyle yapılır.

İşlem görmüş ürünlerin geçici ihracat eşyasının işlenmesi sonucu elde edileceğinin tespitinin mümkün olmaması ve gümrük idaresine talepte bulunulması hâlinde, bu talep Müsteşarlığa intikal ettirilir ve alınacak talimata göre işlem yapılır.

10.2.2.4. İzin Başvurusu ve İzin Belgesi

Bütün koşulların yerine getirilmesi hâlinde, önceden ithalatın olmadığı standart değişim sistemini kullanma izni, aynı zamanda geçici ihracat eşyası yerine işlem görmüş ürünlerin yeniden ithali için de kullanılır.

Standart değişim sistemini kullanma izni olmayan hariçte işleme izni sahibi, bu sistemin şartlarını yerine getirmesi ve işlem görmüş ürünlerin yeniden ithalinden önce yazılı olarak başvurması hâlinde, izni veren merci tarafından, önceden ithalatın, olmadığı standart değişim sisteminden yararlandırılabilir.

10.2.2.4.1. İzinin Geçerlik Süresi

Hariçte İşleme Rejimi kapsamında, Hariçte İşleme İzin Belgesi (HİİB) süresi 12 aydır. HİİB için belgede belirtilen sürenin 1/2 si kadar, Hariçte İşleme İzni için 12 ay daha ek süre verilebilir. Gümrük İdareleri, ihraç edilen ürünün miktar ve değerini kontrol eder. İzne tabi mallar için izin belgesi alınması gerekir. İhracat vergisi tu-tarınca teminat alınır.

Hariçte işleme rejimi kullanım izninin geçerlik süresi, başvuru sahibinin talebi ve işleme faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği süre dikkate alınarak, belgede gösterilir.

İşlem görmüş ürünlerin Türkiye Gümrük Bölgesi'ne yeniden ithal edilmesi için gereken süre, işleme faaliyetlerinin gerektirdiği süre ile nakliye süresi dikkate alınarak belirlenir. Bu sürenin başlangıcı, hariçte işleme rejimine ilişkin beyannamenin tescil tarihidir.

Önceden ithalatın olmadığı standart değişim sisteminin uygulandığı durumda, ikame ürünlerin Türkiye Gümrük Bölgesine ithali için gereken süre, geçici ihraç eşyasının değiştirilmesi ve ikame ürünlerin nakliyesi için gereken süre dikkate alınarak belirlenir. Süre başlangıcı hariçte işleme rejimine ilişkin beyannamenin tescil tarihidir.

İşlem görmüş ürünler ile yukarıda bahsedilen geçici ihracat eşyasının süresi içerisinde serbest dolaşıma sokulması, antrepoya konulması veya dâhilde işleme ya da transit rejimine tabi tutulması gerekir. Bu rejimlere ilişkin beyannamenin tescil tarihi eşyanın geri getirme süresini sona erdirir. Bu süre, kabul edilebilir makul bir gerekçe olması ve durumun belgelenmesi halinde uzatılabilir.

10.2.2.4.2. Hariçte İşleme İzin Belgesinin Kapatılması

Hariçte İşleme İzin Belgesinin kapatılması için aşağıdaki belgelerin hazırlanması gerekir:

- Belge aslı
- Gümrük Beyannamesi asılları
- Hammadde Sarfiyat Tablosu
- İthalat-İhracat Listeleri

İzin sahibinin yukarıda sıralanan belgelerle birlikte belge süresi sonundan itibaren 1 ay içerisinde İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğine müracaat etmeleri gerekmektedir.

HİİB kapsamına giren malların (nihai olarak) Türkiye Gümrük Bölgesi'ne giriş yapması gerekir. Belgedeki şartlara uygun olarak ihraç edilen eşyanın ithal edilen mamulün üretiminde kullanıldığının tespiti kaydıyla HİİB taahhüdü kapatılır. HİİB kapsamında üçüncü ülkede

işlenip ithal edilmesi düşünülen mallar Türkiye'ye getirilmezse, bu ürünlerin üretimi için yollanan eşyanın aynen geri getirilmesi gerekir. Aksi taktirde Kambiyo Mevzuatı'na tabidir.¹³⁹

HİİB kapsamındaki mallar işlem görmeden geri gönderilirse, ihracat ve ithalatı mevzuat çerçevesinde yapılır.

10.2.2.5. Hariçte İşleme Rejiminde Basitleştirilmiş Usul

Hariçte işleme rejiminin beyanında tamir amacıyla yurtdışına gönderilecek eşya için basitleştirilmiş usulden de yararlanılabilir. Basitleştirilmiş usulden yararlanabilmenin koşulları hariçte işlemeye tabi olacak eşyanın ticari nitelikte olup olmamasına göre farklılık göstermektedir,

Tamir Amaçlı Geçici İhracât Eşyasında Basitleştirilmiş Usul: Beyan sahibinin basitleştirilmiş usullerden yararlanma izni olmasa dahi, işleme faaliyetinin tamirata ilişkin olduğunun tespiti hâlinde, basitleştirilmiş usulleri kullanma izni vermeye yetkili Gümrük İdareleri, bu usullerin kullanımına izin verir. Bu durumda rejim için ibraz edilen beyanname, hariçte işleme rejimi kullanım izni için gerekli bütün bilgileri içermek zorundadır. Bu bilgileri içeren beyanname, basitleştirilmiş usulleri kullanım izni başvurusu olarak kabul edilir.

Hariçte İşleme Rejimi Beyannamesi'nin 44 nolu kutusuna;

- Rejimi kullanacak kişi ile beyan sahibi,
- Geçici ihracat eşyasının ticari ve teknik tanımı,
- İşleme faaliyetlerinin mahiyeti,
- İşlem görmüş ürünlerin yeniden ithali için gereken süre,
 - Verimlilik oranı veya gerekmesi hâlinde verimlilik oranını belirlemede kullanılan yöntem,
- Eşyanın ayniyetinin tespiti için gerekli ayırt edici özellikler ve özel işaretler yazılır.

Bu kutuya bilgilerin yazılmaması veya sığmaması hâlinde, aynı bilgileri içeren ve beyan sahibince düzenlenen belgenin beyannameye eklenmesi gerekir. Beyan sahipleri Gümrük Kanunu ve Yönetmeliği'nde belirtilen sorumluluğa ve belgeleri saklama ile ilgili hükümlere uymakla yükümlüdür.

¹³⁹ Hakan Toker, s.70

Ticari Nitelikte Olmayan Tamiratta Basitleştirilmiş Usul: İşleme faaliyetinin ticari nitelikte olmayan tamirat olması hâlinde ve beyan sahibinin isteği üzerine serbest dolaşıma giriş beyannamesinin izne ilişkin bilgileri taşıması koşuluyla, verilen beyanname yetkili gümrük idarelerince basitleştirilmiş usulleri kullanma izni başvurusu olarak kabul edilir.

Tamiratın ticari nitelikte olmadığıın tespiti için;

- Eşyanın özelliği itibarıyla tamiratın belirli aralıklarla yapılması,
- Eşyanın beyan sahibinin kişisel veya ailesinin kullanımına ait olması,
- Eşyanın ticari nitelikte kullanılmayacak miktar ve mahiyette olması,
 - Yenileme ve asli niteliklerine uygun hâle getirmeyle ilgili bir bakım olduğunun başvuru sahiplerince gümrük idarelerine ispatlanması gerekir.

Gümrük İdarelerince, bu şartları yerine getirmeyen beyan sahiplerinin basitleştirilmiş usullerden faydalanmasına izin verilmez.

10.2.2.6. Hariçte İşleme Rejiminde Ticaret Politikası Önlemlerinin Uygulanması

İhracatla ilgili ticaret politikası önlemleri hariçte işleme rejimi kapsamında geçici ihraç edilen eşyaya da uygulanır. Ticaret politikası önlemlerinin uygulanacağı tarih, hariçte işleme rejimi beyannamesinin tescil tarihidir. Ancak, bu hükümden istisna edilecek eşya Müsteşarlıkça duyurulur.

Serbest dolaşıma giriş rejiminde uygulanan ticaret politikası önlemleri, işlem görmüş ürünlerin serbest dolaşıma girişinde uygulanır. Ticaret politikası önlemlerinin uygulanması için beyanname kapsamı işlem görmüş ürünlerin Gümrük Ka-nunu'nun 18'inci maddesinde belirtilen menşe kurallarına göre, ticaret politikası önlemi uygulanacak ülke menşeli olması gerekir.

İşlem görmüş ürünlere ticaret politikası ördemlerinin uygulanmasında esas alınacak tarih, bu ürünlere ilişkin serbest dolaşıma giriş beyannamesinin tescil tarihidir.

Yeniden ithalatta ticaret politikası önlemleri, standart değişim sisteminin uygulandığı durumda ve Türkiye Gümrük Bölgesi dışında ek bir işleme faaliyetine tabi tutulması veya tamirat yaptırılması hâllerinde uygulanmaz.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Ahmet Kılıçbay, s.126.

10.2.3. Rejim Beyanı Ve Vergilerin Hesaplanması

Normal usulle hariçte işleme rejimi beyanı herhangi bir gümrük idaresine yapılabilir. Ancak, basitleştirilmiş usulle hariçte işleme rejimi beyanının yetkili Gümrük İdaresine yapılması gerekir.

Normal usulde hariçte işleme rejimi beyanı ihracat rejimi hükümlerine göre yapılır. Ticari nitelikte olmayan tamirata ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, izin belgesinde yer alan eşyanın tespitine ilişkin ayrıntılı bilgilerin beyannamede de yer alması gerekir.

Hariçte işleme rejimi kapsamındaki eşyanın eksik beyanı veya basitleştirilmiş usulle beyan, ihracat rejimi hükümlerine göre yapılır.

İşlem görmüş ürünlerin Türkiye Gümrük Bölgesine yeniden ithal edilmeleri için gereken süre, verilen izinde belirtilir. İzin hak sahibinin talebinin uygun bulunması hâlinde, bu süre uzatılabilir.

10.2.4. Eşyanın Serbest Dolaşıma Sokulması

Hariçte işleme rejimine tabi tutulan eşyanın serbest dolaşıma sokulması için serbest dolaşıma giriş beyannamesinin Gümrük İdaresince tescili ve buna ilişkin gümrük işlemlerinin tamamlanması gerekir.

Tamir amaçlı geçici ihracat eşyası ve ticari nitelikte olmayan tamirata ilişkin basitleştirilmiş usul hükümleri saklı kalmak üzere, serbest dolaşıma giriş beyannamesi izin belgesinde belirtilen ve eşyanın getirildiği Gümrük İdaresine verilir. Tamir amaçlı geçici ihracat eşyasına ilişkin basitleştirilmiş usullerin uygulanması hâlinde beyannamenin izni veren Gümrük İdaresine verilmesi gerekir. Ticari nitelikte olmayan tamiratta basitleştirilmiş usullerin uygulanması hâlinde ise, serbest dolaşıma giriş beyannamesinin yetkili Gümrük İdaresine verilmesi gerekir.

10.2.4.1. Beyannameye Eklenecek Belgeler

Serbest dolaşıma giriş beyanı serbest dolaşıma giriş rejimi hükümlerine göre yapılır. Ticari nitelikte olmayan tamirata ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, geçici ihracat eşyasının veya ikame ürünlerin izin belgesinde ayrıntılı olarak yer alan tanımlarının beyannamede de yer alması gerekir. Serbest dolaşıma giriş beyannamesine;

- Serbest dolaşıma giriş rejimi hükümlerine göre beyannamede yer alması gereken bilgilerin,
- Hariçte İşleme Rejimi Beyannamesinin bir nüshasının veya üçgen trafik sisteminin uygulanması hâlinde, aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacak olan işlemleri tamamlanan INF 2 Belgesinin,
- Serbest dolaşıma giriş beyannamesinin belirlenen sürenin bitiminden sonra verilmesi hâlinde, işlem görmüş ürünlerin belirlenen süre içerisinde gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulduğunu kanıtlayan belgenin eklenmesi zorunludur.

Hariçte işleme rejimi kapsamındaki eşyanın eksik beyan veya basitleştirilmiş beyanla serbest dolaşıma sokulması hâlinde, bu beyanlar serbest dolaşıma giriş rejimi hükümlerine göre yapılır.

10.2.4.2. İthalat Vergilerinden Muafiyetin Şartları

İthalat vergilerinden tam veya kısmi muafiyet, yalnızca işlem görmüş ürünlerin serbest dolaşıma giriş beyanının, izin hak sahibi veya izin hak sahibinin onayı alınmış ve izin koşullarına uyulmuş olmak kaydı ile ve Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik bir başka kişi adına ya da hesabına yapılması hâlinde tanmabilir.

Hariçte işleme rejimine ilişkin şartlar veya yükümlülüklerden birine uyulmadığı takdirde, ithalat vergilerinden tam veya kısmi muafiyet uygulaması yapılmaz. Bu durumun, söz konusu rejimin doğru işleyişine önemli bir etrisinin olmadığı tespit edilmesi hâlinde, ithalat vergilerinden tam veya kısmi muafiyet uygulaması yapılır.¹⁴¹

10.2.4.3. Vergilerin Hesaplanması

Hariçte işleme rejiminde gümrük vergileri, işlem görmüş ürünlere ait gümrük vergileri tutarından, geçici ihracat eşyasına en son işleme faaliyetine tabi tutulduğu ülkeden, aynı tarihte ithal edildiğinde uygulanacak olan gümrük vergileri tutarının düşülmesi suretiyle hesaplanır.

Düşümü yapılacak tutarın hesaplanmasında;

- Geçici ihracat eşyasına ait Hariçte işleme Rejimi Beyannamesi'nin tescil tarihindeki miktar ve niteliği,

¹⁴¹Yaser Gürsoy, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, Ekin Yay., 7. Basım, Bursa, 2008, s.77.

- işlem görmüş ürünlerin serbest dolaşıma giriş beyannamesinin tescil tarihindeki vergi oranı ve diğer vergilendirme unsurları esas alınır.

Ancak, Türkiye'deki üreticilerin temel ekonomik çıkarlarının korunması amacıyla yürürlüğe konulan dış ticaret politikası önlemleri kapsamındaki ek mali yüklerin indirimi yapılamaz.

10.2.4.4. İşlem Görmüş Ürünlerin Kıymeti

İşlem görmüş ürünlerin gümrük kıymetinin belirlenmesinde, ürünün bünyesine katılan malzeme, aksam, parça ve benzerleri de dikkate alınır. Kıymetin bu şekilde belirlenememesi durumunda işlem görmüş ürünlerin kıymeti ile belirlenen işleme masrafları arasındaki fark, geçici ihracat eşyasının kıymetini oluşturur.

İşlem görmüş ürünlerin bünyesine katılan malzeme, aksam ve parçalara ait işleme faaliyetlerinin yapıldığı yere kadarki yükleme, nakliye ve sigorta giderleri, işleme masraflarına dâhil edilmez.

İşleme bedeli, işlem görmüş ürünler için işleme faaliyetinin yapıldığı yerden Türkiye Gümrük Bölgesi'ne gireceği yere kadar yapılan yükleme, nakliye ve sigorta giderlerini kapsar. Hariçte işleme rejimi kapsamında tamir amacıyla geçici olarak ihraç edilen eşyanın tamirinin bedel karşılığında yapılması hâlinde, tamirat bedeli, geçici ihracat eşyasının tamiri nedeniyle izin hak sahibi tarafından tamiratı yapan kişiye yapılan veya yapılması gereken toplam ödemeyi yahut izin hak sahibinin tamiri yapan kişinin öne sürdüğü şartları yerine getirmesi için ödemesi gereken bedeli içerir.

Bu tür ödeme para transferi şeklinde olabileceği gibi akreditif veya pazarlık sonucu üzerinde anlaşmaya varılan değer doğrudan veya dolaylı transferi şeklinde de olabilir. Gümrük kontrolü altında işleme rejimi kapsamında yapılan tamiratın bedeli, izin hak sahibi ile tamiratı yapan kişi arasında yapılan anlaşmayla belirlenir.

10.2.4.4.1. İndirimi Yapılacak Tutarın Hesaplama Yöntemleri

Gümrük vergilerinin hesaplanabilmesi için indirimi yapılacak tutarın hesaplanması, rejimden yararlanarak gerçekleştirilen işleme faaliyetinin sonucuna bağlıdır.

Bir Çeşit İşlem Görmüş Ürün Elde Edilmesi Hâlinde Miktar Ölçme Yönteminin Uygulanması: Bir geçici ihracat eşyasından bir işlem görmüş ürün elde edilmesi hâlinde, serbest dolaşıma giren işlem görmüş ürün miktarı işlem görmüş ürünün toplam miktarına oranlanmak suretiyle bulunan katsayının, geçici ihracat eşyasının toplam miktarıyla çarpılması sonucu bulunur. Bu miktar indirim yapılacak tutara esas alınır.

Birden fazla geçici ihracat eşyasından bir işlem görmüş ürün elde edilmesi hâlinde, serbest dolaşıma giren işlem görmüş ürün miktarı işlem görmüş ürünün toplam miktarına oranlanması suretiyle bulunan katsayının, her geçici ihracat eşyası için ayrı ayrı kendi toplamalarının çarpılması sonucu bulunur. Her geçici ihracat eşyası için belirlenen bu miktar, düşümü yapılacak tutara esas alınır.

Birden Fazla Çeşitte İşlem Görmüş Ürün Elde Edilmesi Hâlinde Miktar Ölçme Yönteminin Uygulanması: Bir geçici ihracat eşyasından birden fazla işlem görmüş ürün elde edilmesi hâlinde miktar ölçme yöntemi;

- Her işlem görmüş ürün bünyesinde bulunan geçici ihracat eşyasının, işlem görmüş ürünlerin bünyesinde bulunan toplam geçici ihracat eşyasına oranı alınarak, bu oranın geçici ihracat eşyasının toplamıyla çarpılması sonucunda ortaya çıkan miktarın, işlem görmüş ürünlerin toplamından çıkarılması,
- Serbest dolaşıma giren her işlem görmüş ürün miktarının işlem görmüş ürün toplamına oranının (a) bendinde çıkan miktarla çarpılması sonucunda elde edilen miktarın, serbest dolaşıma giren ürün miktarından çıkarılması suretiyle uygulanır.

Belirtilen bu yöntemlerin uygulanmasında fireler dikkate alınmaz. İndirim yapılacak tutarın tespitinde artık, hurda, kalıntı, kesinti ve atıkları oluşturan ikincil ürünler fire olarak kabul edilir.

Birden fazla geçici ihracat eşyasından birden fazla işlem görmüş ürün elde edilmesi halinde;

- Her bir işlem görmüş ürün bünyesinde bulunan her bir geçici ihracat eşyasının, işlem görmüş ürünlerin bünyelerinde bulunan kendi geçici ihracat eşyası toplamlarına oranı alınarak kendi geçici ihracat eşyası toplamıyla çarpılması sonucunda çıkan miktarların, ait olduğu işlem görmüş ürünlerin toplamından çıkarılması,

- Serbest dolaşıma giren her bir işlem görmüş ürünün kendi cinsinden işlem görmüş ürünün toplamına oranının (a) bendinin uygulanması sonucu bulunan miktar ile çarpılması suretiyle uygulanır.

İndirim yapılacak tutara serbest dolaşıma sokulacak her işlem görmüş ürünün bünyesinde yer alan her geçici ihracat eşyasının yukarıda açıklanan yöntemlerle belirlenen miktarları esas alınır.

10.2.4.4.2. Kıymet Ölçme Yöntemi

İşlem görmüş ürünlerin bünyesindeki geçici ihracat eşyasının indirimde esas alınacak miktarı kıymet ölçme yöntemiyle belirlenir. Ancak, vergi kaybına neden olunmaması ve izin hak sahibinin kabul etmesi şartıyla Gümrük İdareleri, işlemlerin basitleştirilmesi amacıyla kıymet ölçme yöntemi yerine miktar ölçme yöntemini uygulayabilir.¹⁴²

Bir geçici ihracat eşyasından birden fazla işlem görmüş ürün elde edilmesi hâlinde kıymet ölçme yöntemi: Bir geçici ihracat eşyasından birden fazla işlem görmüş ürün elde edilmesi hâlinde kıymet ölçme yöntemi;

- Her bir işlem görmüş ürünün kıymetinin işlem görmüş ürünlerin toplam kıymetlerine oranının, geçici ihracat eşyasının toplam miktarı ile çarpılması sonucu bulunan değer, her bir işlem görmüş ürünün toplam miktarından çıkarılması,
- Serbest dolaşıma giren her bir işlem görmüş ürün miktarının kendi cinsinden işlem görmüş ürünün toplam miktarına oranının, (a) bendinin uygulanması sonucu belirlenen miktarla çarpılmasıyla elde edilen tutarın, serbest dolaşıma girecek işlem görmüş ürünün miktarından çıkarılması suretiyle uygulanır.

Birden fazla geçici ihracat eşyasından birden fazla işlem görmüş ürün elde edilmesi hâlinde kıymet ölçme yöntemi: Birden fazla geçici ihracat eşyasından birden fazla işlem görmüş ürün elde edilmesi hâlinde kıymet ölçme yöntemi;

- Her bir işlem görmüş ürünün kıymetinin, işlem görmüş ürünlerin toplam kıymetine oranının, her bir geçici ihracat eşyasının toplam miktarıyla çarpılması,

¹⁴² Yaser Gürsoy, s.80.

- Serbest dolaşıma giren her bir işlem görmüş ürün miktarının, o işlem görmüş ürünün toplam miktarına oranının, (a) bendinin uygulanması sonucu belirlenen kendi cinsine ilişkin tutarla çarpılması suretiyle uygulanır.

İşlem görmüş ürünün yeniden ithal edilmemesi hâlinde, kıymet ölçme yönteminin uygulanmasında kullanılacak kıymet; alıcı ile satıcı arasındaki ilişkiden etkilenmemiş olan Türkiye Gümrük Bölgesindeki aynı veya benzeri eşyanın satış kıymetidir. Alıcı ile satıcı arasındaki ilişkinin tespiti Gümrük Kanunu ve Yönetmeliği hükümlerine göre yapılır.

İndirim yapılacak tutarın belirlenmesinde, serbest dolaşıma sokulacak her işlem görmüş ürünün bünyesinde yer alan her geçici ihracat eşyasının yukarıda açıklanan yöntemlere göre belirlenen miktarları esas alınır. Kıymetin bu şekilde belirlenememesi hâlinde, gümrük idareleri emsal kıymeti belirler.

10.2.4.4.3. İşlem Görmüş Ürünlerin Kıymeti

İşlem görmüş ürünlerin gümrük kıymetinin belirlenmesinde, ürünün bünyesine katılan malzeme, aksam, parça ve benzerleri de dikkate alınır. Kıymetin bu şekilde belirlenememesi durumunda işlem görmüş ürünlerin kıymeti ile belirlenen işleme masrafları arasındaki fark, geçici ihracat eşyasının kıymetini oluşturur.

İşlem görmüş ürünlerin bünyesine katılan malzeme, aksam ve parçalara ait işleme faaliyetlerinin yapıldığı yere kadarki yükleme, nakliye ve sigorta giderleri, işleme masraflarına dâhil edilmez.

İşleme bedeli, işlem görmüş ürünler için işleme faaliyetinin yapıldığı yerden Türkiye Gümrük Bölgesi'ne gireceği yere kadar yapılan yükleme, nakliye ve sigorta giderlerini kapsar. Hariçte işleme rejimi kapsamında tamir amacıyla geçici olarak ihraç edilen eşyanın tamirinin bedel karşılığında yapılması hâlinde, tamirat bedeli, geçici ihracat eşyasının tamiri nedeniyle izin hak sahibi tarafından tamirata yapan kişiye yapılan veya yapılması gereken toplam ödemeyi yahut izin hak sahibinin tamiri yapan kişinin öne sürdüğü şartları yerine getirmesi için ödemesi gereken bedeli içerir.

Bu tür ödeme para transferi şeklinde olabileceği gibi akreditif veya pazarlık sonucu üzerinde anlaşmaya varılan değer doğrudan veya dolaylı transferi şeklinde de olabilir.

Gümrük kontrolü altında işleme rejimi kapsamında yapılan tamiratın bedeli, izin hak sahibi ile tamiraty yapan kişi arasında yapılan anlaşmayla belirlenir.

10.2.4.4.4. İndirimi Yapılacak Tutarın Hesaplama Yöntemleri

Gümrük vergilerinin hesaplanabilmesi için indirimi yapdacak tutarın hesaplanması, rejimden yararlanarak gerçekleştirilen işleme faaliyetinin sonucuna bağıdır.

Bir Çeşit İşlem Görmüş Ürün Elde Edilmesi Hâlinde Miktar Ölçme Yönteminin Uygulanması: Bir geçici ihracat eşyasından bir işlem görmüş ürün elde edilmesi hâlinde, serbest dolaşıma giren işlem görmüş ürün miktarı işlem görmüş ürünün toplam miktarına oranlanmak suretiyle bulunan katsayının, geçici ihracat eşyasının toplam miktarıyla çarpılması sonucu bulunur. Bu miktar indirim yapılacak tutara esas alınır.

Birden fazla geçici ihracat eşyasından bir işlem görmüş ürün elde edilmesi hâlinde, serbest dolaşıma giren işlem görmüş ürün miktarı işlem görmüş ürünün toplam miktarına oranlanması suretiyle bulunan katsayının, her geçici ihracat eşyası için ayrı ayrı kendi toplamalarının çarpılması sonucu bulunur. Her geçici ihracat eşyası için belirlenen bu miktar, düşümü yapılacak tutara esas alınır.¹⁴³

Birden Fazla Çeşitte İşlem Görmüş Ürün Elde Edilmesi Hâlinde Miktar Ölçme Yönteminin Uygulanması: Bir geçici ihracat eşyasından birden fazla işlem görmüş ürün elde edilmesi hâlinde miktar ölçme yöntemi;

- Her işlem görmüş ürün bünyesinde bulunan geçici ihracat eşyasının, işlem görmüş ürünlerin bünyesinde bulunan toplam geçici ihracat eşyasına oranı alınarak, bu oranın geçici ihracat eşyasının toplamıyla çarpılması sonucunda ortaya çıkan miktarın, işlem görmüş ürünlerin toplamından çıkarılması,
- Serbest dolaşıma giren her işlem görmüş ürün miktarının işlem görmüş ürün toplamına oranının (a) bendinde çıkan miktarla çarpılması sonucunda elde edilen miktarın, serbest dolaşıma giren ürün miktarından çıkarılması suretiyle uygulanır.

Belirtilen bu yöntemlerin uygulanmasında fireler dikkate alınmaz. İndirim yapılacak tutarın tespitinde artık, hurda, kalıntı, kesinti ve atıkları oluşturan ikincil ürünler fire olarak kabul edilir.

¹⁴³ Hakan Toker, s.70.

Birden fazla geçici ihracat eşyasından birden fazla işlem görmüş ürün elde edilmesi halinde;

- Her bir işlem görmüş ürün bünyesinde bulunan her bir geçici ihracat eşyasının, işlem görmüş ürünlerin bünyelerinde bulunan kendi geçici ihracat eşyası toplamına oranı alınarak kendi geçici ihracat eşyası toplamıyla çarpılması sonucunda çıkan miktarların, ait olduğu işlem görmüş ürünlerin toplamından çıkarılması,
- Serbest dolaşıma giren her bir işlem görmüş ürünün kendi cinsinden işlem görmüş ürünün toplamına oranının (a) bendinin uygulanması sonucu bulunan miktar ile çarpılması suretiyle uygulanır.

İndirim yapılacak tutara serbest dolaşıma sokulacak her işlem görmüş ürünün bünyesinde yer alan her geçici ihracat eşyasının yukarıda açıklanan yöntemlerle belirlenen miktarları esas alınır.

10.2.5. Hariçte İşleme Rejiminde Standart Değişim Sistemi

Hariçte işleme rejimi hükümleri çerçevesinde ikame ürün olarak adlandırılan ithal eşyasının bir işlem görmüş ürün ile değiştirilmesi, standart değişim sistemi kapsamında mümkündür.

Tarım politikasına veya tarım ürünlerinin işlenmesi sonucu elde edilen ve özel düzenlemelere tabi eşya dışında kalan serbest dolaşımdaki eşyanın tamirinin söz konusu olduğu hâllerde, standart değişim sisteminin uygulanmasına izin verilir.

İşlem görmüş ürünlere uygulanan hükümler ikame ürünlere de uygulanır.

İthalat vergileri tutarının teminata bağlanması halinde, ikame ürünlerin geçici ihracat eşyasının ihracından önce ithal edilmesine izin verilir.¹⁴⁴

10.2.5.1. İkame Ürünlerin Şartları

İkame ürünlerin, tamirata konu olan geçici ihracat eşyası ile aym tarife pozisyonuna girmesi, aynı ticari nitelikte ve aynı teknik özelliklere sahip olması gerekir.

¹⁴⁴ Hakan Toker, s.72.

Geçici ihracat eşyasının ihracattan önce kullanılmış olması hâlinde, ikame ürünlerin de yeni olmamaları ve kullanılmış olmaları gerekir.

Ancak, ikame ürünün satış sözleşmesindeki garanti hükümleri uyarınca veya kanuni bir yükümlülük ya da bir imalat hatası nedeniyle bedelsiz olarak verilmesi hâlinde, kullanılmış eşya yerine yeni eşya getirilebilir.

Tamir amacıyla geçici olarak ihraç edilen eşyanın tamiratının **bedel karşılığı veya bedelsiz** yapılması durumunda vergilendirmeye ilişkin temel ilkeler nelerdir?

10.2.6. Üçgen Trafik İzni

Gümrük idareleri, hariçte işleme rejimi izniyle birlikte veya izin hak sahibinin izin tarihinden işlem görmüş ürünlerin serbest dolaşıma girişine kadar olan süre içinde yazılı başvurusu üzerine üçgen trafik sisteminin kullanılmasına izin verir. Standart değişim sisteminin uygulanması hâlinde, üçgen trafik sistemine izin verilmez. Basitleştirilmiş usuller üçgen trafikte de uygulanır.

10.2.6.1. INF 2 Belgesi'nin Düzenlenmesi

Basitleştirilmiş usule ilişkin hüküm saklı kalmak üzere üçgen trafik sistemi INF 2 Belgesi'yle izlenir. INF 2 Belgesi biri asıl olmak üzere iki nüsha düzenlenerek giriş Gümrük idaresine ibraz edilir.

INF 2 Belgesi hariçte işleme rejimine sokulan eşya miktarını gösterir şekilde düzenlenir, işlem görmüş ürünlerin veya değişmemiş eşyanın farklı gümrüklerden ve birden fazla partide yeniden ithal edileceği durumlarda, izin hak sahibinin isteği üzerine giriş gümrük idaresince yeterli sayıda INF 2 Belgesi düzenlenir.

INF 2 Belgesinin çalınması, kaybedilmesi veya tahrip edilmesi hâllerinde izin hak sahibi, INF 2 Belgesini veren gümrük idaresinden bir suret isteyebilir. INF 2 Belgesi izin sahibine veya Türkiye Gümrük Bölgesinde yerleşik temsilcisine verilebilir.

10.2.6.2. INF 2 Belgesi Üzerine Yapılacak İşlemler

Üçgen trafik kullanma izni veren gümrük idaresi INF 2 Belgesinin tescilini yaparak nüshasını alıkoyar ve aslını beyan sahibine verir.

İşlem görmüş ürünlerin serbest dolaşıma sokulmasına izin veren gümrük idaresi, INF 2 Belgesinde yer almayan bazı ayrıntıları öğrenmek isterse, belgeyi veren gümrük idaresinden istenen ayrıntıları belge üzerine yazmasını isteyebilir.

INF 2 Belgesinin aslı geçici ihracat eşyasının ihraç edildiği gümrük idaresine ibraz edilir. Çıkış gümrük idaresi eşyanın çıktığını belge üzerine yazarak tasdik eder.

10.2.6.2.1. Ayniyet Tespitine İlişkin Belgelerin Saklanması

Rejime girişin yapıldığı gümrük idaresince INF 2 Belgesinin tescili esnasında, belgenin 16 no.lu kutusuna geçici ihracat eşyasının ayniyet tespitine ilişkin bilgilerin yazılması gerekir.

Eşyanın numunesinin alınması, tahlile tabi tutulması veya teknik dokümanlarının kullanılması hâlinde, bunların veya ambalajlarının gümrük mührüyle mühürlenerek, değiştirilmesi önlenecek şekilde üzerlerine etiket yahut Hariçte İşleme Rejimi Beyannamesi'nin ayrıntılarını gösteren belge yapıştırılır.

Mühürlenmiş ve üzerlerine gerekli bilgiler yazılmış numune, tahlil raporları veya teknik dokümanlar, işlem görmüş ürünlerin veya değişmemiş eşyanın yeniden ithalinden sonra, mühürleri bozulmamış şekilde izin hak sahibine iade edilir.

Eşyanın tahlilinin gerektiği ve tahlil sonucunun INF 2 Belgesinin tasdikine kadar belli olmadığı durumda, tahlil raporu mühürlü bir zarf içinde saklanarak üçüncü fıkraya hükümleri uygulanır.

10.2.6.2.2. INF 2 Belgeleri'nin Kapatılması

İşlem görmüş ürünlere veya geçici ihracat eşyasına ait INF 2 Belgesinin aslı ile kullanılan numune ve belgeler, serbest dolaşıma giriş beyannamesiyle birlikte eşyanın getirildiği gümrük idaresine ibraz edilir.

İşlem görmüş ürünlerin veya değişmemiş eşyanın tek bir partide veya aynı gümrük idaresine parti parti getirilerek serbest dolaşıma sokulması hâlinde, gümrük idaresi, INF 2 Belgesi'nin aslına, işlem görmüş ürünlerin bünyesinde kullanılan geçici ihracat eşyasının miktarını yazar. Bu şekilde işlemi biten INF 2 Belgesi serbest dolaşıma giriş beyannamesine

eklenir. Eğer INF 2 Belgesinin işlemleri bitmemiş ise, düşün yapılarak belge sahibine iade edilir. Yapılan işlem serbest dolaşıma giriş beyannamesinin 44 no.lu kutusuna yazılır.

İşlem görmüş ürünlerin veya değişmemiş eşyanın birden fazla parti hâlinde farklı gümrük idarelerinden serbest dolaşıma sokulması hâlinde, serbest dolaşıma giriş beyannamesinin verildiği ilk gümrük idaresi, beyan sahibinin isteği üzerine ilk INF 2 Belgesini, kalan geçici ihracat eşyası miktarına göre düzenlenen yeni bir INF 2 Belgesiyle değiştirir.

Gümrük idareleri, yeniden düzenlenen belgeye, önceki belgelerin sayısı ve tarihi ile verildiği gümrük idaresinin adını yazar. İlk INF 2 Belgesine ise, hangi miktarda geçici ihracat eşyası için hangi belgenin verildiği kaydedilir. İlk INF 2 Belge-si'ne istinaden yeniden ithalatın yapıldığı serbest dolaşıma giriş beyannamesine gümrük idaresince verilen bu belge eklenir.

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde gümrük işlemlerinde Dahilde ve Hariçte işleme rejimleri esaslarını, işleyiş yöntemlerini, ilgili rejimlerin temel terimlerini, avantaj ve dezavantajları ile amaçlarını öğrendik.

BÖLÜM SORULARI

1. Dâhilde işleme rejiminin şartlı muafiyet sisteminde, ithal eşyasının bu sisteme tabi tutulmadan önce eşdeğer eşyadan üretilen işlem görmüş ürünlerin Türk Gümrük Bölgesinden ihracına ve ithal eşyanın sonradan ithaline imkân veren uygulama aşağıdakilerden^ hangisidir?

- a. Eşdeğer eşya kullanımı
- b. Önceden ihracat
- c. Üçgen trafik
- d. İkincil ithalat
- e. Asli ürün ithalatı

2. Aşağıdakilerden hangisi dâhilde işleme rejiminin amaçları arasında **yer almaz**?

- a. Girdi maliyetlerini azaltmak
- b. İhracatı artırmak
- c. Cari açığın artmasına katkıda bulunmak
- d. İhraç ürünlerinin çeşidini artırmak
- e. İhraç ürünlerinin rekabet gücünü artırmak

3. Dâhilde işleme izin Belgesi sahibi firmaların, belge taahhüdünün kapatılması için müracaat etmeleri gereken merci aşağıdakilerden hangisidir?,...

- a. Gümrük Müsteşarlığı
- b. Gümrükler Genel Müdürlüğü
- c. Gümrük Baş Müdürlüğü
- d. İlgili Gümrük idaresi
- e. İlgili ihracatçı Birliği

4. Aşağıdaki ürün gruplarından hangisine hariçte işleme izni verilebilir?

- a. İhracı vergi iadesi gerektiren ürünler
- b. Tamir amacıyla gönderilecek ürünler
- c. İhracı ödenmiş ithalat vergilerinin geri verilmesine yol açan ürünler

- d. İhracından önce nihai kullanımları nedeniyle tam muafiyet ile serbest dolaşıma giren ürünler
- e. İhracı teminata bağlanmış ithalat vergilerinin kaldırılmasına yol açan ürünler
5. Hariçte işleme rejimi kullanım izninin başlangıç tarihi aşağıdakilerden hangisidir?
- a. Fiilî ithalat tarihi
- b. Proforma fatura tarihi
- c. Eşyanın gümrüğe geliş tarihi
- d. Beyannamenin tescil tarihi
- e. Gümrük İdaresine başvuru tarihi
- 6- Dahilde işleme rejiminin amaçlarından biri dedır
- 7-..... dahilde işleme izin belgesinin kapatılması için gerekli belgelerden biridir.
- 8- İşlem görmüş ürün,veolarak ikiye ayrılır.
- 9- Üçgen trafik.....olarak tanımlanır.
- 10-.....dahilde işleme rejimi çerçevesinde kullanılan terimlerden biridir.

CEVAP ANAHTARI

1-B

2-C

3-E

4-B

5-E

6- İstihdamı artırmak

7- İhracat listesi

8- Asıl işlem görmüş ürün, ikincil işlem görmüş ürün

9- İthal eşyanın, işlem görmüş ürünlerin önceden ihracatının gerçekleştirildiği gümrük idaresinden başka bir gümrük idaresinden yurda sokulmasıdır.

10-Verimlilik oranı

11.EŞYANIN GÜMRÜĞE SUNULMASI VE GÜMRÜKÇE ONAYLANMIŞ İŞLEM

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde Eşyanın gümrüğe sunulmasının basamakları ve vergilendirilmesi noktasında bilgi sahibi olacağız

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Beyan nedir ? Eşyanın beyanı neleri içermelidir?
2. Gümrükçe onaylanmış işlemler hakkında araştırma yapınız

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Eşyanın Gümrüğe Sunulması	Eşyanın gümrüğe sunulma esasları ve eşyanın sunulma noktasında geçirdiği evreler ile birlikte vergilendirme usulleri hakkında bilgi sahibi olacağız.	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

Gümrükten geçişi zorunlu olan eşya, çeşitli kontrol ve nedenlerden ötürü gümrük kontrolüne sunulma zorunluluğu taşımaktadır. Yabancı ülkelerden Türkiye Gümrük Bölgesi'ne getirilen serbest dolaşımda olmayan eşya gümrüğe sunulmasından sonra gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutuluncaya kadar **geçici depolanan eşya** statüsünde bulunur ve bu şekilde adlandırılır.

Ancak, kanunla gümrüklere verilmiş yetkiler dairesinde eşyanın gerekli kontrol ve muayeneleri yapıldıktan sonra eşya sahibine teslim edilir. Bu kontrollerin başında, yapılan beyana uygun olup olmadığı hususu gelmektedir. Bunun dışında eşya, gerekli gümrük işlemleri tamamlanıncaya kadar da gümrüğe sunulur ve eşya gümrükçe belirlenen antrepolarda çıkış işlemleri tamamlanıncaya kadar tutulur.

Evrak ve mahiyetinde herhangi bir eksiklik olmayan eşya, sahibine teslim edilerek serbest dolaşıma katılması mümkün olur.

11.1. EŞYANIN GÜMRÜĞE SUNULMASI

Eşyanın gümrüğe sunulması deyimi, ilgili mevzuat ve kanunların getirdiği düzenlemeler doğrultusunda aşağıdaki adımlarda gerçekleştirilir.

- Eşyaya ait Gümrük Giriş Beyannamesinin doldurularak ekleri ile birlikte Gümrük İdaresine sunulması
- Beyannamenin Gümrük İdaresince kabulü ve onaylanması
- Beyannamenin ve eşyanın gümrük muayene memurunca belge kontrolü veya fiziki muayenesinin yapılması
- Eşyaya ait gümrük vergilerinin ilgili Gümrük Saymanlık Müdürlüğü veznesine veya T.C. Gümrük Müsteşarlığı ile protokol imzalamış T.C. bankalarına yatırılarak buna ilişkin dekontun ibrazı
- Belgelerin ilgili memura ibraz edilerek, eşyanın geçici depolama yeri veya antrepodan yetkilisince teslim alınması.¹⁴⁵

11.1.1. Beyan

Bir ay içinde gelecek eşyaya ilişkin serbest dolaşıma giriş beyannamesi, her ayın ilk iş günü tescil edilir. Yükümlülerin kıymet unsurlarının mevcudiyetini gösteren sözleşmenin örneği ve onaylı çevirisini, gümrük idaresine sunmaları gerekir. Eşyanın kıymetinin o ay için teslimi öngörülen ve sözleşmede yer alan miktar ve birim kıymet esas alınarak beyan edilmesi zorunludur. Gümrük beyannamesinin tescili sırasında ibraz edilemeyen bir ay içinde gelen eşyaya ilişkin orijinal fatura beyannamenin tescil tarihinden itibaren 45 gün içinde ibraz edilerek gümrük beyannamesine eklenir.¹⁴⁶

11.1.2. Vergilendirme

İlgili Tebliğ kapsamında tescil olunan beyannameye ilişkin vergiler beyan edilen kıymet üzerinden hesaplanarak tahakkuk ettirilir. Tahakkuk ettirilip tahsili gereken vergiler nakit olarak teminata bağlanır. Fatura ibrazıyla ortaya çıkan miktar ve kıymet esas alınarak, fazla alındığı tespit edilen vergiler için iade işlemi yapılır. Eksik alındığı anlaşılan vergiler için ise,

¹⁴⁵ www.gumruk.gov.tr

¹⁴⁶ www.immib.org.tr

Gümrük Kanunu'nun 198'inci maddesi ile Gümrük Yönetmeliği'nin 45'inci maddesi hükümleri dikkate alınarak işlem yapılır.

Eşyayı serbest dolaşıma sokmak isteyen kamu kuruluşu ise, Gümrük Kanunu'nun 207'nci maddesi hükmü dikkate alınarak nakit teminat dışında teminat kabulüne gümrük idaresi yetkilidir.

11.1.3. Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine Girmesi Ve Gümrüğe Sunulması Esasları

Türkiye Gümrük Bölgesinin kara suları veya hava sahasından durmaksızın geçen taşıt araçları ile taşınan eşya hariç olmak üzere, Türkiye Gümrük Bölgesine gelen eşya, getiren kişi ya da duruma göre eşyanın gelişinden sonra taşıma sorumluluğunu üstlenen kişi tarafından gümrüğe sunulur. Gümrüğe sunan kişi, eşyayı daha önce ibraz olunan özet beyan ya da gümrük beyannamesi ile ilişkilendirir.

Serbest bölgeye konulan eşyanın gümrüğe sunulması zorunluluğu yoktur. Ancak; Serbest bölgeye giren, çıkan ve burada kalan eşyanın fiziki muayenesinin gerektiği, serbest bölgeden hiçbir gümrük rejimine tabi tutulmadan karayoluyla ya da demiryoluyla Türkiye Gümrük Bölgesine eşya getirildiği durumda, eşyanın gümrüğe sunulması gerekir.¹⁴⁷

Ayrıca; Serbest bölgeye girişiyle sona erecek bir gümrük rejimine tabi tutulan, serbest bölgeye ithalat vergilerinin geri verilmesi veya kaldırılmasına ilişkin bir karardan sonra konulan, serbest bölgeye ihracat kaydıyla konulan, eşyanın da gümrüğe sunulması şarttır.

Serbest bölgeye girişiyle sona erecek bir gümrük rejimine tabi tutulan eşya söz konusu olduğunda, eşyanın gümrüğe sunulması gerekmez.

Özel kanunlar veya taraf olduğumuz anlaşmalar ve sözleşmelerle veya idari düzenlemelerle Türkiye Gümrük Bölgesine girişi yasak edilmiş ve edilecek olan eşya, 218 inci madde(Yasaklamaya tabi eşyanın transiti) saklı kalmak kaydıyla, her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye sokulamaz.

¹⁴⁷ www.gumruk.gov.tr

Kanun ve uluslararası anlaşmalar ile kararname, tüzük, yönetmelik veya diğer idari düzenlemelerde Türkiye Gümrük Bölgesine belirli gümrük kapılarından getirilmesi öngörülen eşya, yalnızca bu gümrük kapılarından yurda sokulabilir.

Eşya, Gümrük Kanunu'nun 39 uncu maddesi çerçevesinde gümrüğe sunulur. Eşyanın gümrüğe sunulmasında esas alınacak tarih, taşıt aracının gümrük işlemlerinin yürütüldüğü alanlara girişine ilişkin gümrük veya gümrük muhafaza yetkililerince tutulan ilk kayıt tarihidir. 61 inci madde ile 68 inci maddenin dördüncü fıkrası saklı kalmak kaydıyla, eşya, gümrüğe sunan kişi tarafından daha önce ibraz olunan özet beyan ya da gümrük beyannamesi ile ilişkilendirilir ve eşyanın sunulduğu tarih söz konusu belgelere kaydedilir.¹⁴⁸

11.1.4. Gümrüğe Sunulan Eşyanın Boşaltılması Esasları

(1) Bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla hazırlanan ve geniş veya yerel alan ağı ile gümrük idaresine gönderilen boşaltma listesi kabul olunur.

(2) Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen eşya gümrük gözetimi altında taşıttan boşaltılır. Eşyanın taşıttan boşaltılması sırasında boşaltmaya yetkili deniz, kara ve hava araçlarının sahipleri veya kaptan, pilot, sürücü veya acentenin yetkili personeli ile geçici depolama yeri işletmelerinin yetkili memurları tarafından *eşyanın boşaltılmasını müteakip yirmidört saat içinde* boşaltma listesi düzenlenir ve gümrük memuru ve taşıt sahibi, sürücüsü veya temsilcisi ile geçici depolama yeri işletme memuru tarafından imzalanır. *Üç nüsha* olarak düzenlenip gümrük idaresince tasdik edilen bu listenin bir nüshası gümrük idaresinde kalır. İkinci nüshası eşyayı geçici depolama yerine teslim edenlere, üçüncü nüshası ise işletme memuruna verilir. Bu işlem, gümrükçe uygun görülen yerlere alınan eşya için de geçerlidir.

(3) Boşaltma listesinde eşyanın cinsi, brüt ağırlığı, kapların sayısı, cinsi, markası, numarası, taşıtın ismi ve sefer numarası gösterilir.

(4) Eşyanın boşaltmadan önce veya boşaltma sırasında zarar görmüş veya kaplarının kırık veya bozuk olduğu tespit edilirse bu durum bir tutanakla tespit olunarak boşaltma listesi ekinde gümrük idaresine sunulur.¹⁴⁹

¹⁴⁸ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

¹⁴⁹ www.itkib.org.tr

11.1.5. Eşyanın Gümrüğe Sunulması

Türkiye'ye ithal edilmek üzere gümrük idaresine ya da gümrük idarelerinin belirlediği ya da uygun gördüğü yere gelen eşya, bunu Türkiye Gümrük Bölgesine getiren kişi veya yerine göre eşyanın gelişinden sonra taşımalarını üstlenen kişi tarafından gümrüğe sunulması gerekmektedir.

Eşyanın gümrüğe sunulması, Türkiye Gümrük Bölgesine gelen eşyanın gümrük idaresine ya da gümrük idaresinin belirlediği veya uygun gördüğü bir yere getirildiğinin gümrük idaresine sözlü olarak bildirilmesidir. İhracat eşyasının fiziki muayenesinin yapılmasına karar verilen hâllerde eşyanın gümrüğe sunulması esastır. Ancak, farklı yerlerden ve kısım kısım gelmekte olduğu kanıtlanan eşya ile dökme hâldeki eşyanın ve standardizasyon kontrolü yapılan maddeler ve çabuk bozulacak kan, insan dokusu, ilaç ve balık, sebze ve meyve gibi eşyanın gümrüğe sunulmadan deniz ve kara taşıtlarına yükletilirken muayenesi yapılabilir.

Eşyanın gümrüğe sunulmasını izleyen ilk işgünü mesai bitimine kadar ilgili gümrük idaresine bir özet beyan verilmesi gerekmektedir.

Eşya, bunu Türkiye Gümrük Bölgesine getiren kişi veya yerine göre eşyanın gelişinden sonra taşımalarını üstlenen kişi tarafından sunulmalıdır.

11.1.5.1. Eşya Gümrüğe Nasıl Sunulur?

Daha önce de belirtildiği üzere, eşyanın gümrüğe sunulması sözlü olarak yapılmakta, bu iş için yazılı bir form kullanılmamaktadır. Ancak, bu şekilde yapılan bir sözlü bildirim, gümrük idaresinde bu amaçla tutulan bir deftere kaydedilmektedir.

Eşyanın gümrüğe sunulması için zaman sınırlaması vardır. Eşyanın bir gümrük idaresine veya gümrük idaresince belirlenen bir yere getirilmesini müteakip zaman geçirilmeden sunulması esastır. eşyanın gümrüğe sunulması ertelenemez. Keza, eşya gümrüğe sunulmadan diğer gümrük işlemleri yapılamaz.

Eşyanın gümrüğe sunulmasını müteakip, söz konusu eşya ile ilgili olarak eşyanın sunulduğu aynı gümrük idaresine eşyayı tanımlayan bir "özet beyan"ın verilmesi zorunludur.

Özet beyanın, eşyayı Türkiye Gümrük Bölgesine getiren veya eşyanın gelişinden sonra taşıma sorumluluğunu üstlenen kişiler ile bunlar adına hareket eden kişiler tarafından verilmesi zorunludur.

Özet beyan, eşyanın tanımlanması için gerekli tüm bilgileri içeren ve önceden belirlenmiş bir şekli havi bir belgedir. Özet beyan, Gümrük Yönetmeliğin 10 no.lu ekinde yer alan form ile yapılır. Özet beyan yerine orijinal manifesto, konşimento, CMR, TIR Karnesi, CİM veya CİV gibi belgelerden biri de kabul edilir. Gümrük Müsteşarlığı, eşyanın teşhisi için gerekli ayrıntıları içeren ve uluslararası kabul gören diğer bir ticari veya resmi belgenin de özet beyan olarak kullanımına izin vermeye yetkilidir.¹⁵⁰

Özet beyanın, eşyanın gümrüğe sunulmasını takibeden ilk iş günü mesai bitimine kadar ilgili yanı gümrük idaresine verilmesi zorunludur.

Özet beyan, bilgisayarlı gümrük idarelerinde bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla; Gümrük Yönetmeliğinin 10 no.lu ekinde yer alan örneğe uygun formun doldurulup imzalanması veya özet beyan yerine kabul edilen herhangi bir taşıma belgesinin (konşimento, CMR, TIR Karnesi vs.) gümrük idaresine ibraz edilmesi verilebilir. Bu usullerden en yaygın olarak kullanılanı bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla özet beyan verilmesidir. Bu şekilde özet beyan vereceklerin, önceden ilgili gümrük idaresinden bir kullanıcı kodu ve şifresi almaları gereklidir. BİLGE'ye girmek için kullanıcı kodu ve şifresi alan kişiler, yerel (bilgisayarlı gümrük idarelerindeki veri giriş terminalleri) veya geniş alan ağı (kendi ofislerindeki bilgisayarlar) ile özet beyan tescil ettirebilirler.

11.1.5.2. Eşyayı Gümrüğe Sunan ve Buna İlişkin Özet Beyan Verenlerin Cezai Sorumlulukları Nelerdir?

Özet beyan ya da özet beyan olarak kullanılan ticari ya da resmi belgenin süresi içinde verilmemesi halinde, Gümrük Kanununun 241 inci maddesinin 3 üncü fıkrasının (d) bendi uyarınca aynı maddenin 1 inci fıkrasında yazılı miktarın iki katı usulsüzlük cezası uygulanır.

Eşyanın cinsinin yanlış beyan edilmesi veya kapların türleri ile üzerlerinde kayıtlı numara ve işaretlerin özet beyan kayıtlarına uymaması durumunda, Gümrük Kanununun 241

¹⁵⁰ www.immib.org.tr

inci maddesinin 4 üncü fıkrasının (c) bendi uyarınca, aynı maddenin 1 inci fıkrasında yazılı ceza dört kat olarak uygulanır.

Taşıt araçlarının sahipleri, kaptanları veya acentaları tarafından gümrük idaresine verilen özet beyan veya özet beyan olarak kullanılan ticari veya resmi belgelerdeki kayıtlı miktara göre noksan çıkan kapların mahrecinden yüklenmemiş veya yanlışlıkla başka yere çıkartılmış veya kaza ve avarya sonucunda yok olmuş veya çalınmış bulunduğu gümrük idaresince belirlenecek süre içinde kanıtlanamadığı takdirde, bu noksan kaplara ait eşyadan tarife pozisyonuna veya tarife pozisyonu tespit edilemiyor ise cinsine ve türüne göre tarifede dahil olduğu faslın en yüksek vergiye tabi pozisyonuna göre hesaplanacak gümrük vergisi kadar para cezası alınır. Bu çerçevede bir ceza belirlenmesi mümkün olamıyorsa, noksan her kap için 241 inci maddenin 1 inci fıkrasında belirlenen miktarda para cezası alınır.¹⁵¹

Taşıt araçlarının sahipleri, kaptanları veya acentaları tarafından gümrük idaresine verilen özet beyan veya özet beyan olarak kullanılan ticari veya resmi belgelerdeki kayıtlı miktara göre fazla çıkan kapların yanlışlıkla mahrecinden fazla olarak yüklenmiş olduğu gümrük idaresince belirlenecek süre içinde kanıtlanamadığı takdirde, söz konusu eşyaya el konularak müsadere olunur ve eşyanın CIF kıymeti kadar para cezası alınır.

Söz konusu para cezaları, yapılan tespite göre taşıt araçlarının sahipleri, kaptanları veya acentalardan alınır.

Diğer Kanunların, örneğin 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun, Türk Ceza Kanunu vb., ihlallerine karşı cezai sorumluluklar saklıdır.

11.1.5.3. Eşyanın Boşaltılması ve Depolanması

Eşya bulunduğu taşıt araçlarından gümrük idarelerinin belirledikleri veya uygun gördükleri yerlerde söz konusu idarelerin izni ile boşaltılabilir. Gümrük idaresine özet beyan veya özet beyan olarak kullanılan ticari ya da resmi belge verilmeksizin taşıtlardan eşya boşaltılamaz.¹⁵²

¹⁵¹ 4458 Sayılı Kanun

¹⁵² www.gumruk.gov.tr

Ancak, eşyanın tamamen veya kısmen acilen boşaltılmasını gerektiren kaçınılmaz bir tehlikenin varlığı durumunda bu izin aranmaz. Bu gibi durumlarda en yakın gümrük idaresi derhal haberdar edilir. Gümrük idareleri, eşyanın ve bulunduğu taşıma araçlarının muayenesi amacıyla gerektiğinde eşyanın boşaltılmasını ve kapların açılmasını isteyebilir.

Eşya boşaltıldıktan sonra bir başka yere götürülmesi ile ilgili bir kısıtlama söz konusudur. Eşya, gümrüğe sunulmasından sonra gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutuluncaya kadar geçici depolanan eşya statüsünde bulunur ve bu şekilde adlandırılır. Geçici depolanan eşya, gümrük idaresinin izni olmaksızın ilk konulduğu yerden kaldırılamaz; eşyanın kapları açılmaz ve yükümlüsü tarafından muayene edilemez.

Geçici depolanan eşya, sadece gümrük idarelerinin uygun gördüğü yerlerde ve bu idarelerin belirlediği koşullarda depolanabilir.

11.1.5.3.1. Gümrükçe Onaylanmış Bir Geçici Depolama Yeri İçin Gerekli Şartlar

Mütemmim cüz'ü ile birlikte geçici depolama yeri işleticileri,

- Geçici depolama yeri ve müştemilatı (ekleri) için yeterli fiziki güvenliği sağlamak;
- Eşya hareketlerinin kolaylıkla izlenebilmesini sağlayacak nitelikte stok kayıtlarını tutmak ve
- Geçici depolanan eşya için yeterli teminatı sağlamak;

Zorundadırlar. Gümrükçe onaylanmış geçici depolama yeri işleticilerinin gümrük mevzuatından kaynaklanan önemli sorumlulukları vardır.

Geçici depolama faaliyetleri ve geçici depolama yeri işleticilerinin yerine getirmesi gerekli genel şartlar hakkında ayrıntılı bilgi, size en yakın gümrük idaresi veya Gümrükler Genel Müdürlüğünden (Geçici Depolama ve Antrepo Şube Müdürlüğü) temin edilebilir.¹⁵³

¹⁵³ www.gumruk.gov.tr

Gümrük gözetimi altındaki (yani geçici depolama statüsündeki) ithalat vergilerine tabi eşyanın, kanuna aykırı olarak gümrük gözetimi dışına çıkarılması halinde gümrük yükümlülüğü doğar. Bu fiili işleyen ve iştirak edenlerin, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun ve diğer kanunlardan kaynaklanan cezai sorumlulukları saklıdır.

11.2. GÜMRÜKÇE ONAYLANMIŞ İŞLEM

Eşyanın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulması deyimi, eşyanın, bir gümrük rejimine tabi tutulmasını, bir serbest bölgeye girmesini, Türkiye Gümrük Bölgesi dışına yeniden ihracını, imhasını ve gümrüğe terk edilmesini, ifade etmektedir.

Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen ve gümrüğe sunulan eşya için , Gümrük Yönetmeliği'nin 76 ncı maddesi hükmü çerçevesinde gümrüğe sunulmasından sonra gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanım tayin edilmesi zorunludur.

Türkiye Gümrük Bölgesine getirilip gümrüğe sunulan eşyanın, bir gümrük rejimine tabi tutulması, bir serbest bölgeye girmesi, Türkiye Gümrük Bölgesi dışına yeniden ihracı, imhası veya gümrüğe terk edilmesine ilişkin işlemlerin deniz yolu ile gelen eşya için özet beyanın verildiği tarihten itibaren **kırkbeş gün**, diğer bir yolla gelen eşya için yine özet beyanın verildiği tarihten itibaren **yirmi gün** içerisinde **tamamlanması gerekir**.

Ancak, eşyanın herhangi bir adli veya idari takibata konu olması halinde bu takibat nedeniyle geçen süreler, eşyanın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulması için dış ticaret mevzuatı ya da sair mevzuat gereğince ibraz edilmesi gereken uygunluk belgesi, kontrol belgesi, ithal lisansı, izin yazısı, gözetim belgesi, tahlil raporu gibi belgelerin alınması veya buna ilişkin işlemlerin yerine getirilmesi sırasında geçen süreler işlem tarihinin başladığı tarihte durdurularak yirmi veya kırkbeş günlük sürelerin hesaplanmasında göz önünde bulundurulmaz ve işlemin sonuçlandığı tarihten itibaren kalan süre verilir.¹⁵⁴

Eşyanın Kanunun ilgili hükümleri uyarınca tasfiyelik hale gelip gelmediğinin tespitinde Gümrük Kanunu'nun 46 ncı maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen yirmi ve kırkbeş günlük süreler ile yukarıda belirtilen süreler re'sen dikkate alınır. Bu sürelerin gümrükçe bilinmesinin zorunlu olmadığı durumda, eşyanın ilgilisi tarafından vaktinde bilgi verilmemesi nedeniyle tasfiyelik hale geldiği düşünülerek düzenlenen tespit ve tahakkuk belgeleri, ihale ilanının yayımlandığı veya perakende satış ya da tahsis kararının alındığı tarihe kadar yapılan bir başvuru sonucunda, birinci fıkrada belirtilen işlemlerin başlangıç ve bitiş tarihleri dikkate

¹⁵⁴ 4458 Sayılı Kanun

alınarak, süreyi durduran sebepler bulunduğunun anlaşılması durumunda iptal edilir. İhale ilanının yayımlandığı veya perakende satış ya da tahsis kararının alındığı tarihten itibaren yapılacak süreyi durduran sebeplerin bulunduğuna ilişkin başvurular değerlendirilmez.

Kanunun 46 ncı maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen süreler ilgilinin doğrudan veya mutad haberleşme araçları ile kanuni süre veya verilen ek sürenin bitiminden önce yazılı başvurusu üzerine gümrük müdürlüklerince uzatılır. Bir ayı aşan süre uzatım taleplerinde, bu talebin gerekçesinin belirtilmesi şarttır.¹⁵⁵

Üçüncü fıkra uyarınca yapılacak süre uzatım taleplerinde,

- a) Kayıtlı Posta Gönderileri yolu (Taahhütlü veya APS) veya Kayıtlı Kargo Taşımacılığı aracılığı ile yapılacak başvurularda, başvuru dilekçesinin postaya veya kargoya verildiği tarih,
- b) Kayıtsız Posta yolu ile veya doğrudan doğruya ilgili gümrük idaresine yapılacak başvurularda, başvuru dilekçesinin gümrük idaresinin kaydına giriş tarihi, esas alınır.

¹⁵⁵ 4458 Sayılı Kanun

ÇALIŞMA SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi eşyanın gümrüğe sunulmasında ilgili mevzuatlara uygun düşmez?

- Beyannamenin Gümrük İdaresince kabulü ve onaylanması
- Beyannamenin ve eşyanın gümrük muayene memurunca belge kontrolü veya fiziki muayenesinin yapılması
- Eşyaya ait gümrük vergilerinin ilgili Gümrük Saymanlık Müdürlüğü veznesine veya T.C. Gümrük Müsteşarlığı ile protokol imzalamış T.C. bankalarına yatırılarak buna ilişkin dekontun ibrazı
- Belgelerin ilgili memura ibraz edilerek, eşyanın geçici depolama yeri veya antrepodan yetkilisince teslim alınması.
- Eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine getirilmesinin ardından Gümrük Beyannamesinin gümrük kontrollerince gümrüğe sunulması

2. aşağıdakilerden hangisi eşyanın gümrüğe sunumunda özet beyan yerine kabul edilen belgelerden birisidir?

- Tır Karnesi
- Radyasyon Analiz Belgesi
- Koşer Belgesi
- Helal Belgesi
- Bitki Sağlık Sertifikası

3- Yabancı ülkelerden Türkiye Gümrük Bölgesi'ne getirilen serbest dolaşımda olmayan eşya gümrüğe sunulmasından sonra gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutuluncaya kadar geçen sürede aşağıdakilerden hangi statüde değerlendirilir?

- Benzer Eşya
- Geçici Depolanan Eşya
- İşlem Görecek Eşya
- Eşdeğer Eşya
- Serbest dolaşımda bulunan eşya

4. Aşağıdakilerden hangisi eşyanın taşıtlardan boşaltılması ile ilgili doğru bir ifade değildir?

- Eşyalar gümrük idarelerinin izniyle boşaltılabilir.
- Eşyalar araçlardan gümrük idarelerinin belirledikleri veya uygun gördükleri yerlerde boşaltılabilir.
- Gümrük idaresine özet beyan olarak kullanılan ticari ya da resmi belgeler sunularak da eşyanın boşaltılması mümkündür.
- Gümrük idaresine özet beyan verilerek taşıtlardan eşya boşaltılması mümkündür.
- Eşyanın araçtan boşaltılmasında ATA karnesinin ibraz edilmiş ise izin gerekliliği ortadan kalkar.

5. Deniz yolu ile gelen eşya özet beyanın sunulmasından itibaren en çok kaç gün içinde gümrükçe onaylanmış bir işlem ve kullanıma tabi tutulur?

- a. 15
- b. 20
- c. 30
- d. 45
- e. 60

12.GÜMRÜK BEYAN YÖNTEMLERİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde Gümrük Beyan Yöntemleri hakkında bilgi aktarımı yapılacaktır. Beyan noktasında dikkat edilmesi gereken husular ayrıntıları ile aktarılacaktır.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Eksik beyan olur mu? Olması durumunda yapılacak işlemleri araştırınız.
2. Gümrük beyannemesinde gösterilmesi ve tutulması gereken evrakları araştırınız.

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Gümrük Beyan Yöntemleri	Gümrük beyan yöntem ve usulleri hakkında bilgi kazanımı sağlanacaktır.	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

Gümrük işlemlerinin yürütülmesinde kanunla belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yapılacak işlemler için tespit edilen kurallar, usul ve esaslar çerçevesinde eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebinde bulunulması eylemi **gümrük beyanı** olarak adlandırılmaktadır. Bir diğer deyişle gümrük rejimine tabi tutulmak istenilen eşya bu rejime uygun şekilde yetkili gümrük idaresine beyan edilir.

Gümrük mevzuatına ve gereken hâllerde gümrük gözetimi altındaki eşyaya uygulanacak diğer hükümlere uyulmasını sağlamak üzere gümrük idareleri tarafından genel olarak uygulanan işlemler bütünü **gümrük gözetimi olarak ifade edilmektedir.**

Gerek ithalatta gerekse ihracatta yurda gelen ve yurt dışına giden eşya için gümrüğe beyanda bulunmak zorunluluğu söz konusudur. Bu beyan;

- Yazılı olarak,
- Sözlü olarak,
- Eşya sahibinin bu eşyayı bir gümrük rejimine tabi tutma isteğini ifade ettiği herhangi bir tasarruf yoluyla ve
- Basitleştirilmiş usul

Şekillerinden birisi ile yapılabilmektedir.

Yukarıda verilen beyan şekillerinden yazılı olarak yapılanın dışında kalan beyanlara ilişkin usuller Gümrük Kanunu'nun 60 ila 71'inci madde hükümlerine aykırı olmayacak şekilde yönetmelikle belirlenir.

Yazılı beyan, Gümrük Yönetmeliği'nin 16 numaralı ekinde yer alan gümrük beyanamesi ile yapılır.

Yolcu salonlarından geçen veya eşya geçiren kişilerin, bu salonlarda münhasıran bu işlemler için düzenlenmiş veya kırmızı hatlara yönelerek bu hatlardan geçmeleri **tasarruf yoluyla yapılmış beyan** sayılır.

Eşyanın serbest dolaşıma girişini basitleştirilmiş usule göre gerçekleştirenler, genel, dönemsel ya da özet niteliğinde bir **tamamlayıcı beyanda** bulunur.

GÜMRÜK BEYAN YÖNTEMLERİ

Gümrük işlemlerinin yürütülmesinde kanunla belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde yapılacak işlemler için tespit edilen kuralların bütününe gümrük rejimi adı verildiğini daha önceki ünitelerde görmüştük. Söz konusu usul ve esaslar çerçevesinde eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebinde bulunulması ise **gümrük beyanı** olarak adlandırılmaktadır. Yani bir gümrük rejimine tabi tutulmak istenilen eşya bu rejime uygun şekilde yetkili gümrük idaresine beyan edilir.

Beyanın ihracat, hariçte işleme, transit veya antrepo rejimi için yapılması halinde, serbest dolaşımda bulunan eşya, gümrüğe verilen beyannamenin tescil tarihinden itibaren Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkıncaya veya imha edilinceye ya da gümrük beyannamesi iptal edilinceye kadar gümrük gözetimi altında kalır. **Gümrük gözetimi**, gümrük mevzuatına ve gereken hâllerde gümrük gözetimi altındaki eşyaya uygulanacak diğer hükümlere uyulmasını sağlamak üzere gümrük idareleri tarafından genel olarak uygulanan işlemlerdir.

Eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması (serbest dolaşıma giriş rejimi) Türkiye'ye kesin olarak ithal edilecek eşyalar için uygulanan bir rejimdir. Bu rejimden yararlanabilmek yapılacak gümrük beyanı kitabınızın 9'uncu ünitesinde anlatılan Tek Tip Gümrük Beyannamesi'ne uygun olarak yapılması gerekir.

Gümrük Kanunu'nun 58 - 73'üncü maddeleri arasında eşyanın Bir Gümrük Rejimine Tabi Tutulması'na ilişkin esaslar açıklanmıştır. Mevcut düzenlemeler çerçevesinde bir eşyanın gümrük rejimine tabi tutulmasının (serbest dolaşıma giriş rejiminin) esasını T.C. Gümrük Beyannamesinin (veya duruma göre tahakkuk belgesinin) gümrükte tescili oluşturmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalara göre, giriş rejiminin kapsamına ithal edilecek eşyanın beyanı, tescil, tahakkuk, verginin ödenmesi ve nihayet ithal edilecek eşyanın teslim alınması gibi işlemler gerecektir. Aşağıdaki bölümlerde bu işlemler ayrı ayrı ele alınmaktadır.

Gerek ithalatta gerekse ihracatta yurda gelen ve yurt dışına giden eşya için gümrüğe beyanda bulunmak gerekir. Bu beyan;

- Yazılı olarak,
- Sözlü olarak,
- Eşya sahibinin bu eşyayı bir gümrük rejimine tabi tutma isteğini ifade ettiği herhangi bir tasarruf yoluyla ve
- Basitleştirilmiş usulde yapılabilir.

Yukarıda verilen beyan şekillerinden yazılı olarak yapılanın dışında kalan beyanlara ilişkin usuller Gümrük Kanunu'nun 60 ila 71'inci madde hükümlerine aykırı olmayacak şekilde yönetmelikle belirlenir.

12.1. Gümrük İşlemlerinde Kullanılabilecek Beyan Türleri

12.1.1. Yazılı Beyan

Yazılı beyan, Gümrük Yönetmeliği'nin 16 numaralı ekinde yer alan gümrük beyannamesi ile yapılır. Bu beyannamenin, eşyanın beyan edildiği gümrük rejimini düzenleyen hükümlerin uygulanması için gerekli bütün bilgileri ihtiva etmesi ve beyan sahibi tarafından imzalanması gerekir. Bu beyannamenin doldurulmasında Gümrük Yönetmeliğinin 17 no.lu ekinde yer alan kullanma talimatı esas alınır.

Yazılı beyanların yukarıda belirtilen gümrük beyannamesi ile yapılması esas olmakla birlikte,

- Cumhurbaşkanının zat ve ikametgâhına ait eşya hakkında Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinden gönderilecek yazılar ile diplomatik muafiyet ve ayrıcalıklardan yararlanacakların ancak kendi adlarına gelecek veya yurt dışına gönderilecek eşya ve taşıtları ve elçilik adına gelecek eşya için karşılıklı olmak şartıyla misyon şeflerinden veya muaflik hakkında tanınmış heyet başkanlarından gönderilen yazılar,
- Dışişleri Bakanlığına veya Türkiye nezdindeki yabancı elçiliklere mensup kuryelerin beraberlerinde getirecekleri veya götürecekleri resmî evrakı havi mühürlü kaplar için bu makamlarca verilmiş kurye mektupları,
- Türkiye Gümrük Bölgesi dışında çıkacak deniz, kara ve hava nakli araçlarına verilecek kumanyaya ilişkin liste,

beyanname kabul edilerek eşyanın gümrük işlemleri bu belgeler ile yürütülür.

Gümrük beyannamesi sabit mürekkep veya sabit kopya kurşun kalem ile ya da makine ile doldurulur. Beyanname üzerinde kazıntı, silinti yapılamaz ve böyle beyannameler gümrük idarelerince kabul edilemez.

12.1.2. Sözlü Beyan

Aşağıda yazılı eşyanın serbest dolaşıma girişinde beyan, sözlü olarak yapılır. Gümrük idaresi ile sürekli işlem yapmayan kişilerin teknik nitelikteki bilgilere sahip olmaması göz

önünde bulundurularak, bu kişilerin özellikle ticarete konu olmayan eşyası ile bir kısım ticari nitelikteki eşyasını sözlü beyan etme kolaylığı sağlanmaktadır.¹⁵⁶

Ticari Nitelikte Olmayan Eşya: Aşağıda sıralanan ve ticari nitelik taşımayan eşya sözlü beyan olanağından yararlanabilmektedir:

- Hariçten gelen yolcu ve turistlerin ve nakil vasıtası hizmetlilerinin beraberlerinde getirdikleri veya sonradan gelen vergiden muaf zati eşyası ile vergiye tabi ancak ticari nitelik ve miktarda bulunmadığına **v**gbu maksatla getirilmediğine gümrükçe kanaat getirilen eşya,
- Gümrük Kanunu'nun 167'nci maddesinde 4,6,10/b bentleri ile bendinin (i) ve (ii) alt bentlerinde belirtilen eşya,
- Sınır bölgesi halkının elde ve sırtta taşınabilecek miktarda kendi ihtiyaçlarına mahsus eşya,
- Resmî daire ve müesseselerle özel müessese ve şahıslara ait işlem görmüş ticari değeri olmayan her türlü defter, evrak, belge, Türkiye'de düzenlenecek milletlerarası kongrelere veya spor temas ve gösterilerine katılacak delege ve şahısların isimlerini muhtevi plaketler, bunların millî bayrakları veya kulüp flamaları ve bunları takmaya mahsus mamuller ve bu toplantı ve temaslara ait rozet, kupa ve broşürler ve bu kongre ve spor temas ve gösterilerine ait cihaz, alet ve malzeme,
- Türkiye'de yapılan ve yapılacak olan millî ve milletlerarası her türlü yarışmalarda mükafat olarak verilmek üzere bağış yoluyla gönderilen eşya,
- Basın ile ilgili aktüalite filmleri ve resimleri, fonopost maddeleri (münhasıran mektup ve muharebe vasıtası olarak kullananları dolu ve birer adet) plak, tel ve bantlarla düzenlenmiş sesli ve yazılı süreli yayınlar, şahsi tedavide kullanılacak miktar ve mahiyette ilaçlar.

Ticari Nitelikteki Eşya: Ticari amaçla Türkiye Gümrük Bölgesinde serbest dolaşıma girecek eşyanın gümrük kıymetinin sevkiyat ve beyan başına 500 Euro'yu geçmemesi ve sevkiyatın düzenli hâldeki benzer sevkiyatlarının bir parçası olmaması ve daha büyük bir nakliyatın parçası olup da bağımsız bir taşıyıcı tarafından taşınmaması kaydıyla bu eşya gümrük idaresine sözlü beyan edilir.

¹⁵⁶Yaser Gürsoy, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, Ekin Yay., 7. Basım, Bursa, 2008, s.73.

12.1.3. Tasarruf Yoluyla Beyan

Yolcu salonlarından geçen veya eşya geçiren kişilerin, bu salonlarda münhasıran bu işlemler için düzenlenmiş veya kırmızı hatlara yönelerek bu hatlardan geçmeleri **tasarruf yoluyla yapılmış beyan** sayılır.

Kırmızı hattan geçen veya eşya geçiren kişilerin gümrüğe tabi eşyası olduğu şeklinde beyanda buldukları kabul edilerek, bunlar muayeneye tabi tutulur. Yeşil hattan geçen veya eşya geçiren kişilerin ise, gümrüğe tabi eşyasının bulunmadığı şeklinde beyanda buldukları kabul edilerek, bunlar ihbar veya şüphe hâli müstesna olmak üzere muayeneye tabi tutulmaz.

Yeşil hattan geçenlerden muayene sonucunda gümrüğe tabi eşyası bulunduğu tespit edilenler hakkında duruma göre Gümrük Kanunu veya kaçakçılık mevzuatı hükümlerine göre işlem yapılır.¹⁵⁷

12.1.4. Bilgisayar Veri İşleme Tekniği Yoluyla Beyan

Beyanın bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla yapılmasında ve Gümrük Yönetmeliği'nin 253, 254 ve 255'inci maddeleri ile düzenlenen eşyanın sonradan kontrolünde 17.6.1998 tarihli, 23375 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Bilgisayar Sistemi Bulunan Gümrük İdarelerinde Yürütülecek İşlemlere İlişkin Yönetmelik hükümleri esas alınır.

12.1.5. Basitleştirilmiş Usul

Basitleştirilmiş usul, beyanın daha kolay yapılmasını amaçlamaktadır. Çünkü gümrük işlemlerinin zorlaşması, sürenin zaman alması ihracat ve ithalata bazı yükler getirmekte, ayrı bir maliyet unsuru olmakta, bu ise depolama ücretlerini yükselterek sonuçta ihracat ve ithalat fiyatlarını artırmaktadır.

Basitleştirilmiş usul ile, genellikle konsinye şeklinde teslim edilen çabuk bozulabilir nitelikteki eşyanın gümrük kıymetinin, beyan sahibinin talebi üzerine gümrük idaresince basitleştirilmiş usullerle belirlenmesine ve beyannameye eklenmesi gereken belgelerden bazılarının eklenmemesine, yazılması gereken bazı bilgilerin yazılmamasına, beyanname yerine ticari ve idari bir belgenin verilmesi ya da eşyanın ilgili rejime geçişinin kayıt yoluyla yapılmasına olanak sağlanmıştır.

Gümrük idareleri, usul ve formalitelerin mümkün olduğunca basitleştirilmesi için ve gümrük işlemlerinin yürürlükteki hükümlere uygun olarak yürütülmesini sağlayacak şekilde

¹⁵⁷Osman Barbaros Kemer, **İş Dünyası İçin Pratik Dış Ticaret İşlemleri**, Aktüel Yayınları, İstanbul, 2009, s.58.

Gümrük Yönetmeliği'nin aşağıdaki 21 ila 61'inci maddelerinde yapılan açıklamalar çerçevesinde;

- Gümrük Kanunu'nun 60'ıncı maddesinde sözü edilen beyannameye eklenmesi gereken belgelerden bazılarının eklenmemesine ve yazılması gereken bazı bilgilerin yazılmamasına,
- Söz konusu beyanname yerine eşyanın ilgili gümrük rejimine tabi tutulması talebiyle birlikte ticari veya idari bir belgenin verilmesine,
- Eşyanın ilgili rejime geçişinin kayıt yoluyla yapılmasına izin verilir.

12.1.5.1. Basitleştirilmiş Usulden Yararlanmak İçin Aranılan Genel Koşullar

Basitleştirilmiş usulden yararlanacak firmaların aşağıda belirtilen koşullara sahip bulunmaları gerekir:

- Aşağıda belirtilen kriterlerin en az birine sahip bulunmak.
 - Dış ticaret sermaye şirketi veya sektörel dış ticaret şirketi statüsüne sahip olmak.
 - Kamu kuruluşu olmak (Kamu kuruluşu tabirinden, resmî daireler ve sermayesinin tamamı devlete ait olan iktisadi devlet teşekkülleri ile kamu iktisadi kuruluşları ve yine sermayesinin tamamı bir iktisadi devlet teşekkülüne veya kamu iktisadi kuruluşuna ait ve bunlara bağlı müesseseler anlaşılır).
 - veya limitet şirket statüsünde olmak.

Kuruluşun yönetim kurulu üyeleri ve şirket sermayesinin % 10'undan fazlasına sahip olanları ile temsil yetkisini haiz şirket mensupları için hırsızlık, emniyeti suistimal dolandırıcılık, yalan yere şahadet, yalan yere yemin, suç tasnii, iftira, irtikâp, rüşvet ve kaçakçılık cürümlerinden biri dolayısıyla hapis cezası gerektiren bir suçtan veya 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun ile 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanu'na muhalefetten kesinleşmiş mahkûmiyet kararı olmaması.¹⁵⁸

- Yukarıda yazılı bulunanlar ile basitleştirilmiş usulden yararlanma izni verilecek kişi adına 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359'uncu maddesinde (1/1/1999 tarihinden önceki fiiller için aynı kanunun 344'üncü maddesi (1)-(6) numaralı bentlerinde) belirtilen fiiller nedeniyle veya Gümrük Kanununun vergi kaybına yol açan işlemlere ilişkin cezaları düzenleyen 234 ila 238'inci maddeleri hükümlerine giren fiiller nedeniyle uygulanması kesinleşmiş herhangi bir ceza bulunmaması.

¹⁵⁸ www.dti.gov.tr

- Gümrük Kanunu'nun 239 ila 241'inci maddelerinde belirtilen usulsüzlük cezalarına ilişkin fiillerin bir takvim yılı içinde 10 defadan fazla işlenmemiş olması.

Müsteşarlık aranan ölçütlerde ve eşya nev'inde değişiklik yapmak suretiyle basitleştirilmiş usullerden yararlanacakların ve bu çerçevede değerlendirilecek eşya çeşitlerinin kapsamını genişletmeye yetkilidir. Ayrıca serbest dolaşıma giriş, ihracat, dâhilde işleme, hariçte işleme, gümrük kontrolü altında işleme ve antrepo rejimlerinde basitleştirilmiş usullerden yararlanmak için aranılan özel şartlarda değişiklik ve bu ayırımdaki hükümlere bağlı kalmaksızın dökme veya havaleli eşya gibi özellik arz eden bazı eşyanın gümrük işlemlerinde kolaylık sağlayan düzenlemeler yapmaya Gümrük Müsteşarlığı (Gümrükler Genel Müdürlüğü) yetkilidir.

Basitleştirilmiş usullerden yararlanmak isteyenler yukarıda yazılı koşulların ve Gümrük Kanunu'nun 71'inci maddesinde yazılı her bir basitleştirilmiş usul ve gümrük rejimi için ayrıca aranabilecek olan ve Gümrük Yönetmeliği'nde belirtilen koşulların varlığını kanıtlayan belge ve bilgilerle birlikte Müsteşarlığa (Gümrükler Genel Müdürlüğü) yazılı olarak başvurur.

Gerekli koşulları taşıyanlara basitleştirilmiş usulleri kullanma izni verilir.

Verilen izinlerde;

- Basitleştirilmiş usulde yapılacak beyanların kabul edileceği gümrük idarelerine,
- Söz konusu beyanların içermesi zorunlu belge ve bilgilere ve beyan şekline,
- Eşyanın tanımlanabilmesini sağlamak üzere bildirilmesi gereken hususlara,
- Ortaya çıkabilecek herhangi bir gümrük yükümlülüğünü karşılamak üzere verilmesi gereken teminata,
- Tamamlayıcı beyanların şekline, içeriğine ve verilmesi gereken sürelerle ilişkin hususlar belirtilir.

12.1.5.2. Basitleştirilmiş Usuller İçin Aranacak Özel Koşullar

Serbest dolaşıma giriş beyanını basitleştirilmiş usuller çerçevesinde yapacak olanların bu Yönetmeliğin 21'inci maddesinde yazılı koşulların yanı sıra aşağıda yazılı koşullardan en az birini taşıması gerekir¹⁵⁹.

¹⁵⁹ www.immib.org.tr

- Bir önceki takvim yılı içinde en az 100 gümrük beyannamesi kapsamı eşyanın fiili ithalatını yapmış olmak (Beyannameler değişik gümrük idarelerinde tescil edilmiş olabilir).
- Bir önceki takvim yılı içinde aynı tarife pozisyonunda sınıflandırılmış eşyanın fiili ithalatını en az 50 beyanname ile yapmış olmak.
- Bir önceki takvim yılında en az toplam 2 milyon CİF/ABD Doları kıymetinde eşya ithal etmiş olmak.
- Bir önceki takvim yılında en az toplam 10 milyon FOB/ABD Doları kıymetinde eşya ihraç etmiş olmak.
- Bir önceki takvim yılı içinde en az toplam 500 bin CİF/ABD Doları kıymetinde aynı Tarife Pozisyonuna giren eşya ithal etmiş olmak.

12.1.6. Eksik Belgeyle Beyan

Gümrük idareleri beyannameye eklenmesi gereken belgelerden bazılarının eklenmediği ve beyannameye yazılması gereken bazı bilgilerin yazılmadığı durumlarda, söz konusu beyanları, bu eksikliklerin beyan sahibinin iradesi dışındaki nedenlerden doğduğunun kanıtlanması ve eksik bilgi ve belgelerle yapılacak beyanda bulunması zorunlu hususlarda yer alan hükümlere uyulması kaydıyla kabul eder.

12.1.6.1. Eksik Bilgi ve Belgelerle Yapılacak Beyanda Bulunması Zorunlu Hususlar

- Beyanname, beyan sahibinin kimliğinin, taşıt aracının özelliklerinin ve kayıtlı olduğu ülkenin, kapların adedi, cinsi ve özet beyana ilişkin bilgiler ile beyan sahibinin imzasının bulunması zorunludur.
- Eşyanın, gümrük idaresince, Türk Gümrük Tarife Cetveli'ndeki yerinin kolay ve herhangi bir tereddüde yol açmadan belirlenmesini sağlayacak şekilde tanımlanmış olması gerekir.
- Eşyanın tanımlanması, serbest dolaşıma geçişi düzenleyen hükümlerin uygulanması ve eşyaya geçiş izni verilmeden önce alınması gereken herhangi bir teminat miktarının belirlenmesi için gümrük idaresince gerekli görülen her türlü diğer bilgiler.
- Bir eşyanın belli destekleyici belgeler olmaksızın serbest dolaşıma girişinin mümkün olmadığı durumlarda, bu bilgi ve belgelerin tamamının mevcut olması gerekir. Bununla

birlikte, eşyanın serbest dolaşıma girişinden önce ibrazı gerekli olan belgelerden bir ya da birkaçını içermeyen beyanlar;

- İlgili belgenin mevcut ve geçerli olduğunun,
- Beyanın kabulünde meydana gelecek bir gecikmenin eşyanın serbest dolaşıma girişini engelleyeceğinin ya da daha yüksek bir oranda vergilendirmeye yol açacağına belli olduğu durumlarda kabul edilir.

12.1.6.2. Eksik Bilgi ve Belgelerin Tamamlanması

Beyanname tescil edildiğinde eksik olan bilgilerin tamamlanması için beyan sahibine tanınan süre, söz konusu tescil tarihinden itibaren bir ayı geçemez. Gerekli görüldüğü durumlarda bu süre uzatılabilir. Bu şekilde verilecek ek süre üç ayı geçemez.

İndirimli veya sıfır oranında ithalat vergisinin uygulanması için gereken belgelerin eksikliği durumunda, gümrük idarelerinin eksik beyan kapsamındaki eşyanın bu tür indirimli veya sıfır oranında vergilendirilecekleri konusunda yeterli nedenlerin olması ve beyan sahibinin talebi üzerine söz konusu belgenin tamamlanması için yeni bir süre verilebilir¹⁶⁰.

Tamamlanacak eksik bilgi ve belgelerin gümrük kıymeti ile ilgili olması ve daha uzun bir süre gerekmesi ve bunun gerekli olduğunun kanıtlanması durumunda, gümrük idareleri daha uzun bir süre belirleyebilir ya da daha önce belirlenmiş olan süreyi uzatabilir.

İndirimli ya da sıfır oranında gümrük vergisinin serbest dolaşıma girecek eşya için sadece belirlenmiş tarife kotaları ve tarife tavanları dahilinde uygulanması durumunda, vergilendirme, sadece indirimli ya da sıfır oranında vergi uygulanması için gerekli olan belgeler düzenlendiğinde, izin verilen sınırlar çerçevesinde yapılır. Bu belgeler aşağıdaki süreler içinde hazırlanır:

- Tarife tavanları uygulanan durumlarda, alınan bir önlemin normal ithalat vergilerinin yeniden uygulanması zorunluluğunu getirdiği tarihten önce,
- Tarife kotaları uygulanan durumlarda, bu kotalar için belirtilen limite ulaşılmasından önce.

¹⁶⁰ www.immib.org.tr

İndirimli ya da sıfır oranında ithalat vergisi uygulanması için ibrazı zorunlu olan belge, söz konusu eşyaya ilişkin beyanın bu tarihten önce kabul edilmiş olması koşuluyla, indirimli ya da sıfır oranın öngörüldüğü sürenin dolduğu tarihten sonra da hazırlanabilir.

Eksik belgeyle beyan usulüne göre tescil edilen bir beyannamede eksik bulunan bilgi veya belgenin tamamlanması için gümrük idaresi tarafından verilen süre içinde bu eksikliklerin tamamlanmaması halinde, söz konusu beyanname kapsamı eşyanın ödenmesi gereken vergileri ertelenmez.

12.1.6.3. Beyanname Yerine Fatura Verilmesi

Kitap ve diğer basılı yayınlar, kan ve kan plazması gibi belli fiziksel koşullarda korunması zorunlu olan ürünler ve akvaryum balıkları ile CİF kıymeti 300 milyon Türk Lirasını (bu miktar her yıl Maliye Bakanlığınca ilan edilen yeniden değerlendirme oranında arttırılır. Bu hesaplamada 1 milyon TL'ye kadar olan tutarlar dikkate alınmaz) aşmayan diğer eşyayı aynı gümrük idaresinden sürekli ve periyodik olarak ithal edenlerin beyanname yerine fatura üzerinden tescil ve işlem yapılması talepleri basitleştirilmiş usulden yararlanmak için aranan genel koşulları taşımaları şartıyla kabul edilebilir.

Eğer yukarıdaki koşullar sağlanırsa, basitleştirilmiş usul için aranan özel koşullar istenmez.

12.1.7. Tamamlayıcı Beyan

Eşyanın serbest dolaşıma girişini basitleştirilmiş usule göre gerçekleştirenler, genel, dönemsel ya da özet niteliğinde bir **tamamlayıcı beyanda** bulunur.

Bir ay içinde gerçekleştirilen basitleştirilmiş usule göre yapılan işlemlere ilişkin tamamlayıcı beyanın, izleyen ayın ilk üç günü içinde verilmesi zorunludur.

Söz konusu tamamlayıcı beyanlar serbest dolaşıma giriş beyanlarıyla yapılır. Bu beyannameler ayrıca tescil edilmez. Söz konusu beyannamelerde duruma göre ya daha önce beyanname yerine kullanılan faturaya ve bu faturanın tesciline ya da ilgili rejime geçişin kayıt yoluyla yapılması durumunda söz konusu kayda ilişkin bilgilerin yer alması gerekir. Gümrük beyannamesi aranacak hâller Müsteşarlıkça belirlenir.

Tamamlayıcı beyanlar ile basitleştirilmiş usule göre gerçekleşen beyanlar bir bütündür ve basitleştirilmiş işlemlere ilişkin beyannamenin ya da faturanın tescil edildiği ya da tescil hükmünde olan kayıt işleminin yapıldığı tarihten itibaren hüküm ifade eder.

Basitleştirilmiş usulle beyanın eşyanın serbest dolaşıma girişi için gereken bütün bilgi ve belgeleri içerdiği ya da daha önce gümrük beyannamesi verilmiş olan durumlarda tamamlayıcı beyan aranmaz.

12.2. Gümrük Beyannamesine Eklenecek Belgeler

Gümrük beyannamesine tescilden önce orijinal fatura ve beyanda bulunulan rejime jthal Eşyasına Ait Kıymet Bildirim Formu'nun eklenmesi zorunludur.

Tescil sırasında yukarıda sayılan ibrazı zorunlu belgeler yanında ihtiyari veya duruma bağlı olarak; ödeme şekline göre navlun faturası ve/veya sigorta poliçesi, ilgili rejim hükümlerinin uygulanmasının ön izne tabi olması veya tercihli tarifeden yararlanılmak istenilmesi halinde, kontrol belgesi, menşe şahadetnamesi gibi belgeler ve işlenmiş tarım ürünleri beyan formu gibi özel hükümlere göre ibrazı gereken diğer belgeler de aranır.

Beyannameye eklenen belgeler gümrük idarelerinde muhafaza edilir. Yükümlü tarafından talep edilmesi hâlinde bu belgelerin onaylı bir örneği kendilerine verilebilir.

12.2.1. Orijinal Fatura

Orijinal fatura, kesin satışlarda, satıcı firma ve diğer hâllerde eşyayı gönderen firma tarafından mahallinde düzenlenmiş ve başlıca;

- Faturanın tanzim yeri, tarihi ve sayısı,
- Kesin satışlarda satıcı firmanın, diğer hâllerde ise eşyayı gönderen firmanın adı ve adresi,
- Eşyayı satın alanın ve kesin satış dışındaki hâllerde gönderilenin adı ve adresi,
- Ödeme şartları (peşin veya vadeli gibi),
- Satış bedeli ve teslim şartı (CİF, FOB veya diğer bir bedel gibi),
- Eşyanın cinsi ve nev'i ve satış birimine (kilo, metre, adet, düzine gibi) göre miktarı,
- Eşyanın birim fiyatı (1 metre, 1 kilo ve 1 adedinin fiyatı gibi),
- Eşyanın bulunduğu kapların cins ve nev'i, marka ve numarası ve adedi,
- Eşyanın teslim ve bedelinin ödeme yeri,
- Eşyanın gönderilme şekli hususlarını içeren

bir belgedir.

12.2.2. Ayrıntılı Fatura

Ayrıntılı fatura, kıymetleri üzerinden vergiye tabi olup da birden ziyade kap içinde gelen ve aynı zamanda çeşitli cins ve kıymette olan eşyadan, her kapta aynı cins ve kıymette ne miktar eşya bulunduğunu gösteren ve orijinal faturaya uygun bir şekilde, satıcı veya gönderici tarafından mahallinde düzenlenmiş bir belgedir. Orijinal faturalarda her kabın içinde satış birimine göre ne miktar eşya bulunduğu gösterilmediği takdirde, ayrıntılı faturanın beyanname ile birlikte idareye verilmesi gerekir.

12.2.3. Çeki Listesi

Çeki listesi, bir fatura kapsamı eşyanın çeşitli cins ve nev'ide ve çeşitli ağırlıktaki kaplara konulması hâlinde, her kapta ne miktar eşya bulunduğunu göstermek amacıyla düzenlenen bir belgedir. Çeki listesi satıcı veya gönderici tarafından orijinal fatura ile birlikte hazırlanabileceği gibi, beyan sahibi tarafından da hazırlanabilir. Ağırlıkları üzerinden vergiye tabi eşyaya ilişkin çeki listesinin beyan edilen eşyanın, tarife cetvelinde gösterilen vergiye esas olan, daralı ve saf ağırlık, adet, baş ve hacim gibi ölçüler üzerinden hazırlanması gerekir.¹⁶¹

12.2.4. Taşıma Belgeleri

- Taşıyanın adı ve soyadı veya ticaret unvanı,
- Kaptanın adı ve soyadı, Geminin adı ve uyuğu,
- Yükletenin adı ve soyadı veya ticaret unvanı,
- Alıcının adı ve soyadı veya ticaret unvanı,
- Yükleme limanı,
- Boşaltma limanı veya buna dair talimat alınacak yer,
- Gemiye yüklenen veya taşınmak üzere teslim alman malların cinsi, ölçüsü, sayı veya tartısı, markaları ve dıştan belli olan hâl ve mahiyetleri,
- Navluna ait şartlar.

Eşya, boşaltma limanında konşimentoda teslim edileceği gösterilen ve bir nüshasını taşıyan kimseye ve eğer konşimento emre muharrer ise ciro ile devralmış şahsa teslim olunur. Bu kimseler malı almak için lazım gelen vasıfları haiz sayılır.

Kara nakliyatında konşimento yerine taşıyıcılar tarafından düzenlenen belgeye **yük senedi** denilir. Bunlarda da aşağıda yazılı bilgiler bulunur:

¹⁶¹ Yaser Gürsoy, s.88.

- Alıcının adı, soyadı veya ticaret unvanı ve adresi, eşyanın gönderildiği yer ve taşıma senedinin emre yazılı olması isteniyorsa emrine şerhi,
- Taşınacak eşyanın cinsi, ağırlığı veya adedi, paket halinde iseler paketlere yazılı numaraları ve işaretleri ve ambalajın şekli ve niteliği,
- Gönderenin adı, soyadı veya ticaret unvanı ve adresi,
- Taşıyıcının adı, soyadı veya ticaret unvanı ve adresi,
- Taşıma ücreti ve ücret ödenmiş ise bu husus,
- Taşımanın yapılacağı müddet,
- Taraflar arasında kararlaştırılan diğer hususlar.

Hava taşımalarında ise, aynı anlamda ve benzeri bilgileri kapsayan konşimento kullanılır.

12.2.5. İşlenmiş Tarım Ürünleri Beyan Formu/Analiz Sonuç Raporu

İşlenmiş Tarım Ürünleri Beyan Formu/Analiz Sonuç Raporu, işlenmiş tarım ürünlerinin serbest dolaşıma sokulması hâlinde, bu ürünlerdeki tarım paylarını belirten ve kimyager tarafından onaylanmış belgedir.

12.2.6. İthal Eşyasına Ait Kıymet Bildirim Formu

Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın VII'nci Maddesinin Uygulanmasına Dair Anlaşma hükümleri çerçevesinde belirlenen ithal eşyasına ait gümrük kıymetinin unsurlarını içeren belgedir. Hatırlarsanız bu belgeye ilişkin açıklamalarımızı Ünite 3'de vermiştik.

Gereksinim duymanız hâlinde Ünite 3 içeriğini kısaca tekrarlayınız.

Gümrük beyannamesine tescilden önce eklenmesi gereken belgeler nelerdir? Gümrük İdaresi tescil sırasında hangi belgeleri isteyebilir?

12.3. Beyannamelerin Kabulü Ve Kontrolü

Beynamede yer alacak bilgilerin açık ve okunaklı bir şekilde yazılması gerekir. Bunlar üzerinde kazıntı ve silinti yapılamaz ve bu şekildeki beyannameler gümrük idarelerince kabul edilmez. Ancak, tescilden evvel beynamede herhangi bir yanlışlığın düzeltilmesi gerekir ise hatalı yazının üzeri okunacak şekilde çizilerek doğrusunun yazılması düzeltme ve/veya ilavelerin yanma beyan sahibi tarafından imza konulması halinde, beyannameler tescil sırasında resmi mühürle mühürlenmek suretiyle düzeltme işlemi yapılmış olur.

Beyannameler tescilden sonra düzeltilemez. Ancak beyan sahibinin talebi üzerine eşyanın cins, nev'i ve niteliğiyle marka ve numaraları dışında beyannamede yer alan ağırlık, adet, ölçü veya kıymet yönlerinden bir veya daha fazla bilginin düzeltilmesine gümrük idare amirince izin verilir ve düzeltmeler beyanda bulunan kişiyle birlikte imzalanarak resmi mühürle mühürlenir.

Ancak, beyanın bağlayıcılığı hükmü çerçevesinde,

- Beyan sahibine eşyanın muayene edileceğinin bildirilmesinden,
- Bilgilerin yanlış olduğunun tespit edilmesinden,
- Eşyanın tesliminden sonra beyanın kontrolüne ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, eşyanın teslim edilmesinden,

sonra beyannamede düzeltme yapılmasına izin verilmez

Beyanın bağlayıcılığı hükmü çerçevesinde, hangi durumlarda gümrük beyannamelerinde düzeltme yapılamaz?

12.4. Beyannamelerin Kabul ve Tescili

Gümrüğe sunulan eşyaya ilişkin gümrük giriş beyannameleri, beyan sahibi tarafından doldurulup imzalandıktan sonra ekleri ile birlikte gümrük idaresine verilir.

İbraz edilen giriş beyannameleri servisin ilgili memuru tarafından, Gümrük Yönetmeliği'nin 16 numaralı ekine uygun olup olmadığı, kazıntı ve silinti bulunup bulunmadığı, gerekli belgelerin mevcut ve pulların tamam olup olmadığı, imza sirküleri, yetkili şahıslar tarafından düzenlenmiş olup olmadığı gibi yönleriyle incelenip uygun görülmesi halinde kabul edilir. Aksi takdirde, şekle ait eksikliklerinin tamamlanması için sahiplerine geri verilir. Bu şekilde kabul olunan beyannameler, özet beyan kayıtları ile de karşılaştırılır. Bu bakımdan da uygunluk sağlanması hâlinde beyannamenin tescili yapılır.

Beyannamenin tescili bunun için gümrüklerde tutulan deftere kaydı yapılmak, üzerine kayıt sıra numarası ve tarihi konulmak ve görevli memur tarafından imzalanarak ve resmî mühürle mühürlenmek suretiyle tamam olur. Tescile ilişkin bilgilerin tescil defteri yerine gümrük idaresinin bilgisayar kaydına alınması hâlinde de tescil yapılmış olur. Bu şekilde bilgisayar kayıtları tescil defteri hükmündedir.

Tescil numaraları, beyannameye ilişik bütün belgelere de konulur.

Beyannamelerin yukarıda belirtildiği şekilde tescilinden sonra yükümlüye, beyannamenin tescil tarihi ve sayısı ile eşyasını teslim alabileceği tarihi bildiren bir pusula verilir. Yükümlülerin tescil anında beyanname ve eklerini gümrük idaresine teslim edip, tescili müteakip bu pusulayı almalarından sonra gümrük işlemleri ile ilgisi kesilir ve vezne aşamasına kadar tüm işlemler, yükümlüye aksi yönde bir bildirimde bulunulmadığı sürece, sadece gümrük idaresinde cereyan eder.

Beyannamelerin kabul ve tesciline ilişkin bu maddede belirtilen işlemler, beyanname addolunacak yazı, takrir, mektup gibi belgelerin tescil işlemlerinde de geçerlidir.

Beyannamelerin tescil tarihi, aksine hüküm bulunmadığı sürece eşyanın beyan edildiği gümrük rejimine ilişkin tüm hükümlerin uygulanmasında esas alınacak tarihtir.

Gümrük çıkış beyannamelerinin tescilinde yukarıdaki hükümler uygulanmakla birlikte, beyannamenin tescil ve kabulü için eşyanın muayeneye hazır bulundurulması esastır.

Gümrük idareleri, beyanın doğruluğunu araştırmak üzere beyanname ve ekli belgeleri kontrol edebilir, beyannamenin içerdiği bilgilerin doğruluğunu araştırmak amacıyla beyan sahibinden beyanın doğruluğunu kanıtlayan belgeleri isteyebilir, eşyayı muayene edebilir ve ayrıntılı muayene veya tahlil amacıyla numune alabilir.

Beyanname kapsamı eşyanın muayene edilmesi hâlinde muayene sonuçları, muayene edilmemesi hâlinde ise beyannameye yer alan bilgiler eşyanın tabi olduğu gümrük rejimi hükümlerinin uygulanmasında esas alınır.

Beyanın kontrolü amacıyla, beyannamenin kabulünden sonra bilgisayar sistemi tarafından risk kriterlerine göre muayene türü ve görevli muayene memuru otomatik olarak belirlenir. Muayenenin türü kırmızı, sarı, yeşil ve mavi hatlara göre belirlenir.

Kırmızı hat; eşyanın fiziki muayenesi ile birlikte belge kontrolünün de yapıldığı hatır.

Sarı hat; fiziki muayeneye gerek görülmezsizin eşyaya ait beyanname ve eklerinin doğruluğunun ve birbiriyle uygunluğunun kontrol edildiği hatır.

Mavi hat; eşyanın veya buna ilişkin yazılı beyan ve ilgili belgelerin veya ticari belge ve verilerin sonradan kontrol edildiği hatır.

Yeşil hat; eşyanın belge kontrolüne veya fiziki muayeneye tabi tutulmadığı hattır.

Bilgisayar sistemine dahil olmayan gümrük idarelerinde, beyanın kontrolünün yapılabilmesi için gümrük idare amirleri veya yetkili kılacakları kişiler tescilden sonra kendilerine gelen beyannameyi inceleyerek yapılacak muayenenin kapsamını, fiziki muayene ya da belge kontrolü şeklinde tespit ederek bu tespiti beyanname üzerinde belirtir.¹⁶²

Muayene, kapların cins, nev'i, marka, numara ve adetlerini, eşyanın vergiye esas olan ağırlık ve diğer ölçüleri ile cins, nev'i, nitelik, menşe ve kıymetinin tespitini kapsar.

12.5. Beyan ile Muayene Arasında Miktar Farkı

Beyana konu vergiye tabi eşyanın, yapılan muayenesinde miktar bakımından bulunan farklar hakkında aşağıda belirtilen hükümlere göre işlem yapılır.¹⁶³

- Eşyanın faturasındaki satış birimi, kilogram, libre ve ton gibi ağırlık ölçü birimlerinden biri ile gösterilmiş ise, açılan kaplarda muayene sonucuna göre bulunan fazlalıklar %5'i geçmediği takdirde, yükümlünün bütün kapların açılıp tartılmasını istemek hakkı saklı kalmak kaydıyla, miktar fazlalıkları, açılmayan kaplara da sirayet ettirilerek bu suretle bütün kaplar için tespit olunan miktar fazlalıklarının kıymeti, 192'nci maddeye göre işlem yapılarak, vergi matrahına katılır.
Muayenede bulunan fazlalık %5'i geçtiği takdirde, bütün kaplar açılıp tartılır ve bulunacak miktar tahakkuka esas tutulur. Durum müzekkere ile idare amirine bildirilir.
- Eşyanın faturasında satış birimi adet, baş, top, düzine, sayı veya metre gibi uzunluk veya sair ölçüler üzerinden gösterilmiş bulunan eşyanın, muayene edilen kaplarında, bu ölçülere göre fazlalık görüldüğü takdirde, kapların tümü açılıp muayene edilir ve durum bir tutanak ile tespit olunarak idare amirine bildirilir.
- Muayene neticesinde beyanname yazılı olmayan eşyaya rastlandığı takdirde, durum bir tutanakla tespit olunarak idare amirine bildirilir.
- Kıymetleri üzerinden vergiye tabi eşyanın açılan kaplarında, faturasında yazılı satış birimine göre noksanlık görülürse, gerek bu kapların gerek aynı cins ve nevi'den olup muayene edilmeyen kapların muhteviyatını teşkil eden eşyanın beyan edilen ve faturasına uygun olan kıymeti tahakkuka esas tutulur.

¹⁶² www.gumruk.gov.tr

¹⁶³ www.immib.org.tr

Ancak, açılan kaplarda bulunan noksanlığın, eşyanın telef veya kaybindan veya noksan gönderildiğinin sabit olmasından veya çalınmasından ileri geldiğinin anlaşıldığı hâllerde, bütün kaplar açılarak muayene ve asıl noksanlık tespit edilir. Bu noksanlığı karşılayan kıymet, beyan edilen esas kıymetten düşülerek kalan kıymet vergi matrahına esas tutulur.

- Muayene sonucunda bulunan eksiklik veya fazlalığın eşyanın tabiatı icabı Gümrük Yönetmeliği'nin 14 no.lu ekinde bulunan oranlarda olduğunun anlaşılması halinde, işlemler gümrük idaresince tespit edilen miktar üzerinden yapılır ve ceza uygulanmaz.

Birinci fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinde sayılan durumların idare amirince incelenerek, Gümrük Kanunu'nun 234'üncü maddesindeki cezai hükümlerin uygulanması veya soruşturma konusu olarak ele alınıp alınmayacağı hususu kararlaştırılır.

Bu maddenin uygulanmasında tespit edilen miktar fazlalık veya noksanlıkları dolayısıyla yapılacak tahakkuklarda ve idare tarafından alınacak kararlarda, yürürlükteki Dış Ticaret Rejimi, Türk Parasının Kıymetini Koruma Kararları ile yasaklama veya kısıtlamalara ait hükümlerin de göz önünde bulundurulması gerekir.

12.5.1. Beyan ile Muayene Arasında Kıymet Farkı

Kıymetleri üzerinden vergiye tabi eşyanın, yapılan muayenesinde kıymet bakımından bulunan farklar hakkında aşağıda belirtilen hükümlere göre işlem yapılır:

- Vergi matrahına girmesi gerektiği hâlde beyan ve kıymete dahil edilmediği veya noksan beyan edildiği tespit olunan kıymet ve masraflar Gümrük Yönetmeliği'nin 43'üncü maddesinde belirtildiği şekilde ve 192'nci maddeye göre işlem yapılarak eşyanın kıymetine eklenir.
- Yapılacak muayenede "Eşyanın Gümrük Kıymeti" bölümü hükümleri göz önüne alınarak tespit olunacak kıymeti ile beyan olunan kıymetinde veya vergi matrahına giren diğer matrah unsurları arasında şüpheli bir durum görüldüğü takdirde, bu durum müzekkere ile idare amirine bildirilir.

İdare amirince gerekli inceleme yapılarak Gümrük Kanunu'nun 234'üncü maddesi hükmünün uygulanması veya olayın soruşturma konusu olarak ele alınıp alınmaması hususu karara bağlanır.

Bu maddenin uygulanmasında tespit edilen kıymet eksiklik ve fazlalıkları dolayısıyla yapılacak tahakkuklarda ve idare tarafından alınacak kararlarda, yürürlükteki Dış Ticaret

Rejimi, Türk Parasının Kıymetini Koruma Kararları ile yasaklama veya kısıtlamalara ait hükümlerin de göz önünde bulundurulması gerekir.

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde Eşyanın gümrüğe sunulma aşamaları ve vergilendirilme esaslarını öğrendik.

BÖLÜM SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi yurda gelen veya yurtdışına giden eşya için gümrüğe beyanda bulunma yöntemlerinden biri **değildir**?
 - a. Yazılı olarak
 - b. Basitleştirilmiş usul ile
 - c. Orijin ülkenin koyduğu kurallara göre
 - d. Bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla
 - e. Tasarruf yoluyla
2. Aşağıdakilerden hangisi sözle beyan edilebilecek eşya kapsamında yer almaz?
 - a. Yolcuların vergiden muaf eşyaları
 - b. Nakil aracı hizmetlilerinin ticari nitelik taşıyan eşyaları
 - c. Turistik kolaylıklardan istifade eden eşya
 - d. Gümrük vergisindeki istisna ve muafiyetten yararlanan eşya
 - e. Sınırlardaki ahalinin kendi ihtiyaçlarına ait az miktardaki eşya
3. Yazılı beyanda kullanılacak belge aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. T.C. Gümrük Beyannamesi
 - b. Kıymet muktezası
 - c. İthal Eşya Kıymet Bildirim Formu
 - d. Manifesto
 - e. A.TR
4. Bir fatura kapsamındaki eşyanın çeşitli kaplara konulması halinde, her kapta ne kadar eşya bulunduğunu göstermek amacıyla düzenlenen belge aşağıdakilerden hangisidir?
 - a. Ordino
 - b. Ayrıntı sertifikası
 - c. Konşimento

- d. Çeki listesi
- e. Manifesto

5. Aşağıdakilerden hangisi gümrük beyannamesinin tescilinin tamamlanması için gerekli işlemlerden biri **değildir**?

- a. Gümrükte tutulan deftere kaydedilmesi
- b. Gümrük Baş Müdürlüğünün onayının alınması
- c. Üzerine kayıt numarası ve tarih yazılması
- d. Görevli memur tarafından imzalanması
- e. Resmî mühürle mühürlenmesi

6-..... dan sonra gümrük beyannamesinde düzeltme yapılmasına izin verilmez.

7-orijinal faturada bulunması zorunlu bilgilerden biridir.

8-gümrük beyannamesine eklenecek belgelerden biridir.

9-Çeki listesiolarak tanımlanır .

10- Gümrük beyannamesinin tescili sırasında ibraz edilemeyen bir ay içinde gelen eşyaya ilişkin orijinal fatura beyannamenin tescil tarihinden itibaren gün içinde ibraz edilerek gümrük beyannamesine eklenir.

CEVAP ANAHTARI

1-C

2-B

3-A

4-D

5-B

6- Beyan sahibine eşyanın muayene edileceğinin bildirilmesinden,

7- Ödeme şartları

8- Çeki listesi

9- Fatura kapsamı eşyanın çeşitli cins ve nev'ide ve çeşitli ağırlıktaki kaplara konulması hâlinde, her kapta ne miktar eşya bulunduğunu göstermek amacıyla düzenlenen bir belgedir.

10-45

13.EŞYANIN MUAYENESİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde gümrük işlemlerine tabi olan bir eşyanın muyanesi hakkında bilgi sahibi olacağız.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Eşyanın Muyanesi şart mıdır? Değilse hangi durumlarda ve neden ?
2. Eşya muyanesi eksik durumlar söz konusu mudur? Araştırınız.

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Eşyanın muayenesi	Gümrükte bir eşyanın muayene şartları ve usulleri nelerdir ve nasıl yapılır gibi soruları cevaplandırıp konu hakkında detaylı kazanım sağlanacaktır.	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

Gümrük idareleri, beyanın doğruluğunu araştırmak üzere beyanname ve ekli belgeleri kontrol edebilir, beyannamenin içerdiği bilgilerin doğruluğunu araştırmak amacıyla beyan sahibinden beyanın doğruluğunu kanıtlayan belgeleri isteyebilir, eşyayı muayene edebilir ve ayrıntılı muayene veya tahlil amacıyla numune alabilir.

Beyanname kapsamı eşyanın muayene edilmesi halinde muayene sonuçları, muayene edilmemesi halinde ise beyannamede yer alan bilgiler eşyanın tabi olduğu gümrük rejimi hükümlerinin uygulanmasında esas alınır.

Muayene şekillerine göre tam muayene, eşyanın tüm kaplarının açılarak muayenesi; kısmi muayene, eşyayı temsil eden bir ya da birkaç kabın açılarak muayenesi; haricen muayene ise eşyanın kaplarının dıştan muayenesidir.

Muayene memuru, yaptığı inceleme sırasında beyanname ve ekli belgeler arasında ciddi bir farklılık görür ve fiziki muayenenin yapılmasına karar verirse beyannamenin arkasına bu hususu belirtir, şerh düşerek idare amirine bildirir.

Bunların yanı sıra muayene edilmeyecek olan, özel izinle gümrükten geçebilecek olan eşyaların varlığı da söz konusudur.

EŞYANIN MUAYENESİ

13.1. Muayene Türleri

Eşya muayenesi, gümrüğe beyan edilen eşyanın beyan bilgilerine paralel olarak bu bilgilerin doğruluğunu onaylamak amacıyla yapılan bir uygulamadır.

Gümrük idareleri, beyanın doğruluğunu araştırmak üzere beyanname ve ekli belgeleri kontrol edebilir, beyannamenin içerdiği bilgilerin doğruluğunu araştırmak amacıyla beyan sahibinden beyanın doğruluğunu kanıtlayan belgeleri isteyebilir, eşyayı muayene edebilir ve ayrıntılı muayene veya tahlil amacıyla numune alabilir.

Beyanname kapsamı eşyanın muayene edilmesi halinde muayene sonuçları, muayene edilmemesi halinde ise beyannamede yer alan bilgiler eşyanın tabi olduğu gümrük rejimi hükümlerinin uygulanmasında esas alınır.

Beyanın kontrolü amacıyla, beyannamenin kabulünden sonra bilgisayar sistemi tarafından risk kriterlerine göre muayene türü ve görevli muayene memuru otomatik olarak belirlenir. Muayenenin türü kırmızı, sarı, yeşil ve mavi hatlara göre belirlenir.

Bilgisayar sistemine dahil olmayan gümrük idarelerinde, beyanın kontrolünün yapılabilmesi için gümrük idare amirleri veya yetkili kılacakları kişiler tescilden sonra kendilerine gelen beyannameyi inceleyerek yapılacak muayenenin kapsamını, fiziki muayene ya da belge kontrolü şeklinde tespit ederek bu tespiti beyanname üzerinde belirtir.

Muayene, kapların cins, nev'i, marka, numara ve adetlerini, eşyanın vergiye esas olan ağırlık ve diğer ölçüleri ile cins, nev'i, nitelik, menşe ve kıymetinin tespitini kapsar.¹⁶⁴

13.1.1. Fiziki Muayene

Fiziki muayene;

- Tam muayene,
- Kısmi muayene,
- Haricen muayene,

yöntemleri kullanılarak ve muayene şekli beyanname üzerinde gösterilerek yapılır. Bu yöntemlerden hangisinin kullanılacağı fiziki muayene ile görevli muayene memurunca eşyaya göre belirlenir.

Tam muayene, eşyanın tüm kaplarının açılarak muayenesi; kısmi muayene, eşyayı temsil eden bir ya da birkaç kabın açılarak muayenesi; haricen muayene ise eşyanın kaplarının dıştan muayenesidir.

¹⁶⁴ www.gumruk.gov.tr

Fiziki muayene; eşyanın cinsinde rejim veya vergi değişikliğini gerektirir bir husus veya bir şüphe hâli olması, faturasında ve vergi tahakkukunu veya ticaret politikası önlemlerini etkileyecek diğer belgelerinde kazıntı ve/veya silinti olması; beyanname kapsamı eşya ve beyan sahibi hakkında imzalı ve adresli bir ihbar bulunması hâlleri dışında işletme memurunun huzurunda haricen veya kısmen yapılır. Haricen veya kısmen yapılan muayenenin tam muayeneye dönüştürülmesi hâlinde beyan sahibi de bu muayenede bulunabilir.

Bir beyanname kapsamı eşyanın tek kalemden oluşması ve kısmen muayene edilmesi hâlinde, muayene sonuçları söz konusu beyanname kapsamı eşyanın tümüne uygulanır.

Beyan sahibi kısmi muayene sonuçlarının beyan edilen eşyanın kalan kısmı için geçerli olmadığı düşüncesinde ise, eşyanın tamamının muayenesini talep edebilir. Bu durumda muayene eşyanın tümü için yapılır.

Muayene sonucunda beyana uygun sonuç alınır, beyannameye muayene memuru tarafından 'uygundur' şerhi verilerek imzalanır ve bilgisayar sisteminde onay verilir.

Fiziki muayene sırasında, eşyanın veya kaplarının bozuk, kırık veya noksan olduğunun anlaşılması hâlinde, durumdan işletme memuru haberdar edilir ve ortak bir tutanak düzenlenir.

İhracat eşyasının fiziki muayenesinin yapılmasına karar verilen hâllerde eşyanın gümrüğe sunulması esastır. Ancak, farklı yerlerden ve kısım kısım gelmekte olduğu kanıtlanan eşya ile dökme hâldeki eşyanın ve standardizasyon kontrolü yapılan maddeler ve çabuk bozulacak kan, insan dokusu, ilaç ve balık, sebze ve meyve gibi eşyanın gümrüğe sunulmadan deniz ve kara taşıtlarına yükletilirken muayenesi yapılabilir.

13.1.2. Belge Kontrolü

Belge kontrolünde, beyannameyi alan muayene memuru beyannamedeki bilgileri ve eklerini inceler; tarife, kıymet, miktar, yasaklayıcı ve kısıtlayıcı önlemler ve duruma göre telafi edici vergi söz konusu ise, buna ilişkin belge kontrollerini de yaptıktan sonra uygun bulursa, bu hususu beyanname üzerinde gösterir ve bilgisayar sisteminde onay verir.¹⁶⁵

Muayene memuru, yaptığı inceleme sırasında beyanname ve ekli belgeler arasında ciddi bir farklılık görür ve fiziki muayenenin yapılmasına karar verirse beyannamenin arkasına

¹⁶⁵ www.igeme.org.tr

bu hususu belirtir, şerh düşerek idare amirine bildirir. Fiziki muayenenin idare amirince gerekli görülmesi hâlinde, ilgili amir bunun gerekçelerini beyannameye kaydederek fiziki muayene ile görevli bir muayene memuru görevlendirir ve işlemler bu memur tarafından sonuçlandırılır. Fiziki muayenenin idare amirince uygun görülmemesi hâlinde ise, ilgili amir, beyannameyi önceden görevlendirilen muayene memuruna iade eder ve işlemlere kaldığı yerden devam edilir.

13.1.3. Muayene Edilmeyecek Eşya

Aşağıda yazılı eşya muayeneye tabi tutulmaz:

- Cumhurbaşkanının zat ve ikametgâhı için gelen eşya,
- Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı ihtiyaçları için Gümrük Kanunu'nun 167'nci maddesinin 3 üncü fıkrasının (a) bendine giren eşyadan, Millî Savunma Bakanlığınca gizliliği önceden Müsteşarlığa bildirilen eşya,
- Yabancı devlet başkanları ve aileleri efradı ile refakatlerinde memur olanların getirdikleri veya Türkiye'deki ikametleri sırasında getirecekleri eşya ve taşıtları,
- Türkiye'deki yabancı diplomatik temsilciliklerin, yabancı devletlerin Türkiye'deki konsolosluklarının resmî bir görevin yapılması ile ilgili olarak herhangi bir zamanda getirecekleri her türlü basılmış ve basılmamış belgelerle, taşıtları ve diğer her türlü eşya ve resmî binalar için inşaat malzemesi,
- İçinde gizli evrak bulunan mühürlü kurye çantaları.

13.1.4. Görevlilerin Sorumluluğu

Muayene memurları, gümrük vergileri ile gümrük idaresince tahakkuku gereken diğer vergileri tahakkuk ettirmek veya muaflık hükümlerini uygulamak, Gümrük, Dış Ticaret, Türk Parasının Kıymetini Koruma Mevzuatı ile diğer mevzuat hükümleri bakımından yapılacak işlemleri yürütmekle görevlidir.

Beyannameyi kontrol edenler ile ikinci muayeneyi yapanlar yaptıkları kontrol ve muayeneden, BİLGE sistemi tarafından hesaplanan gümrük vergileri hariç gümrük vergilerinin hesaplanmasından veya doğruluğunun kontrolünden ya da muafiyet hükümlerinin uygulanmasından sorumludur.

13.1.5. Muayene Yeri, Muayenede Bulunacaklar, Muayene Masrafları

Eşyanın muayenesi, bunların gümrük idarelerince konulmasına izin verilen yerlerde veya antrepolarda yapılır. Ancak, gümrük idare amirleri beyan sahibinin talebi üzerine eşyanın bu yerler dışında herhangi bir yerde muayene edilmesine izin verebilir.

Beyan sahibi, eşyanın muayenesi ve numune alınması sırasında hazır bulunabilir. Görevli muayene memurunun gerek görmesi hâlinde, muayene ve numune alma işlemini kolaylaştırmak için gerekli yardımı sağlamak üzere beyan sahibinin veya temsilcisinin de muayenede bulunması istenir. Beyan ile muayene arasında farklılık bulunması hâlinde, beyan sahibi veya temsilcisinin muayenede bulunması zorunludur.

Muayenede bulunanlar, eşyanın kaplarından çıkarılması, yerleştirilmesi veya eşyadan numune alınmasında görevli muayene memurunun çalışmalarını kolaylaştırmak için gerekli her türlü yardımı sağlamakla yükümlüdür.

Gümrük idaresince muayenesine lüzum görülen eşyanın muayene yerlerine taşınması, buralardan tekrar kaldırılması, kapların açılıp kapatılması, eşyanın kaplardan çıkarılıp tekrar yerleştirilmesi, tartılması, numune alınması, numune kaplarının sağlanması, orijinal kapların laboratuarlara ve diğer kontrol mercilerine gönderilmesi ve getirilmesi gibi muayenenin gerektirdiği tüm elleçleme giderleri beyan sahipleri tarafından karşılanır¹⁶⁶.

13.1.6. Beyan ile Muayene Arasında Cins, Nev'i veya Nitelik Farkı

Muayene neticesinde eşyanın cins, nev'i veya niteliğinde beyana göre aykırılık görüldüğü takdirde, aşağıda belirtilen şekilde işlem yapılır.

- Muayene sonucunda eşyanın cins, nev'i veya niteliği itibarıyla beyana aykırılık bulunmakla birlikte, uygulanması gereken tarife pozisyonu ile vergi oranı, beyan edilen cins, nev'i ve niteliğe ait tarife pozisyonunun vergi oranıyla aynı olur ve bu suretle vergi tahakkukunda bir değişiklik olmazsa 192' nci maddeye göre işlem yapılarak beyanname onaylanır.
- Eşyanın muayenesinde cins, nev'i veya nitelik itibarıyla beyana göre daha yüksek tarife uygulanmasını gerektirecek derecede aykırılık görüldüğü ve uygulamadan doğan vergi farkı %5'i geçmediği takdirde, yükümlünün bütün kapları açtırmak hakkı saklı kalmak

¹⁶⁶ www.tim.org.tr

şartıyla, diğer kaplar açılmaz ve bütün eşyanın vergi tahakkuku kısmi muayenede bulunan sonuca göre yapılır. Vergi farkı %5'i geçtiği takdirde muayene eşyanın geri kalan kısmına da teşmil edilir ve vergi tahakkuku muayene sonucuna göre yapılır.

- Eşyanın muayenesinde tespit edilen cins, nev'i veya niteliği, beyana göre daha düşük bir tarife uygulanmasını gerektirdiği takdirde, açılmayan diğer kaplara ait vergi tahakkukları, açılan kapların muayene neticesine göre yapılır. Ancak, yapılan kısmi muayene, bütün eşyanın vergilerinin tahakkuku için yetersiz bulunursa, yukarıda belirtildiği gibi, muayene bütün kaplara teşmil olunarak sonuca göre vergi tahakkukları yapılır.

Yukarıdaki fıkralara göre muayene neticesinde eşyanın cins, nev'i veya niteliğinde bulunacak beyana göre aykırılıklar, 1918 sayılı Kanunun ihlali niteliğinde olması halinde, anılan Kanuna göre kovuşturma yapılır.¹⁶⁷

13.1.7. Diğer Kurumlarca Yapılacak Kontroller

Yürürlükteki mevzuat uyarınca ilgili gümrük rejimleri kapsamında Türkiye'ye ithali öngörülen her türlü izin veya uygunluk belgesine tabi eşyaya ilişkin yetkili kurumlarca yapılacak kontroller, ithale konu eşyanın kamu ahlakı, kamu düzeni, kamu güvenliği, insan, hayvan ve bitki sağlık ve hayatlarının korunması açısından taşıyacağı muhtemel riske göre; Türkiye Gümrük Bölgesine girişinde veya gümrük beyannamesinin tescil işlemi öncesinde ya da gümrük yükümlülüğünün sona ermesinden sonraki aşamalardan yalnızca birinde ve gümrük idaresinin koordinasyonunda yapılır.

Kontrollerin risk tabanlı yapılması esastır. İlgili kurumlarca kontrolü öngörülen eşyaya ilişkin bilgiler Müsteşarlığa iletilir. Müsteşarlık, Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen riskli eşyaya ilişkin sevkiyat bilgilerini ithalat kontrolünden sorumlu kurumlara iletir.

İlgili kurumlarca yapılacak ithalat kontrollerinin Türkiye Gümrük Bölgesine girişinde yapılmasının öngörülmesi durumunda:

- Kontrol, eşya taşıt üstünde iken yapılır. Eşya, kontrol sonucuna ilişkin ilgili kurumun bildirimine kadar taşıt üzerinde ve gümrük idaresinin uygun göreceği yerde bekletilir. Kontrol sonuçları, ilgili kurum tarafından giriş gümrük idaresine bildirilir.
- Yetkili kurum tarafından yapılan kontrol sonucunda eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesine girişinin uygun görülmesi durumunda, ilgili kurumun kararı boşaltma listesine veya özet beyana eklenir. Türkiye Gümrük Bölgesine girmesi uygun görülen eşyaya ilişkin uygunluk değerlendirme sonuçları gümrük beyannamesinin tescil işlemi sırasında ayrıca aranmaz.-

¹⁶⁷ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

- İlgili kurumca yapılacak kontrol sonucunda Türkiye Gümrük Bölgesine girişi uygun görülmeyen eşya taşıttan indirilmeksizin mahrece iade edilir veya ilgili kurumun uygun görüşü ile üçüncü bir ülkeye transit edilir.

İlgili kurumlarca yapılacak kontrollerin, gümrük beyannamesinin tescil işlemi öncesinde yapılması durumunda:

- Kontrol, Kanunda belirtilen ve geçici depolama yerleri ve antrepolarda bulunan eşyaya ilişkin öngörülen bekleme süreleri içinde yapılır.
- İlgili kurumlarca yapılacak kontrol sonuçlarını içerir belge, gümrük beyannamesinin 44 no.lu kutusuna kaydedilir. Altıncı fıkra hariç, bu madde kapsamında yapılacak ithalat kontrollerinin yerine getirilmesinden yükümlü sorumludur. Bir belgenin ibraz edilmediği durumlarda yükümlü beyanı esas alınarak gümrük idarelerince herhangi bir belge aranmaz.¹⁶⁸
- Tam beyanlı yaygın basitleştirilmiş usule tabi tutulacak eşyaya ilişkin işlemler saklı kalmak üzere, yapılan beyanın aksine, beyanın kontrolü sonucunda eşyanın ilgili kurumun ithalat kontrolünü gerektirmesi durumunda, gümrük beyannamesinin tescilinde ibrazı gereken belgeler tescil işleminden sonra da ibraz edilebilir.
- İlgili kurumlarca yapılan düzenlemelerde aksine hüküm bulunmadıkça, bu kurumlarca söz konusu eşyanın ithaline izin verilmemesi halinde ise yükümlü talebi doğrultusunda eşya;
 - Mahrecine iade,
 - İlgili kurumun uygun görüşü ile doğrudan ya da serbest bölge üzerinden üçüncü ülkeye transit,
 - İhraç kaydıyla satış ya da masrafları sahibince karşılanmak koşuluyla imha suretiyle tasfiye edilmek üzere bulunduğu gümrük idaresine terk, edilebilir.
- d) İlgili kurumlarca yapılan kontrol sonucunda eşyanın insan, hayvan, bitki ve çevre sağlığı yönünden tehlikeli ve zararlı olduğunun tespiti halinde, yükümlüsü tarafından derhal yurtdışı edilir. Bu nitelikteki eşya Türkiye Gümrük Bölgesinde imha edilemeyeceği gibi gümrük idarelerine de terk edilemez.

İlgili kurumlarca yapılacak kontrollerin gümrük yükümlülüğünün sona ermesinden sonra yapılması durumunda;

¹⁶⁸ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

- Kendi mevzuatlarında düzenleme yapılmış olması şartıyla ilgili kurumların yapacakları kontroller, gümrük yükümlülüğü sona erdikten sonra ve söz konusu eşya geçici depolama yeri ve antrepolarda bulunduğu sırada da yapılabilir. Kontrole tabi tutulan eşya ile ilgili olarak, ilgili kurumlarca bu eşyanın tabi olduğu mevzuata göre işlem yapılır. Gümrük mevzuatına göre gümrük idarelerince yapılacak işlemler saklıdır.
- İlgili kurumların kendi mevzuatlarında düzenleme yapması şartıyla, (a) bendi kapsamında ilgili kurumlarca kontrolü yapılacak eşya, geçici depolama yeri ve antrepolarda, ilgili rejim hükümlerine göre gümrük mevzuatının öngördüğü yükümlülüklerin yerine getirildiği tarihi takip eden günden itibaren en fazla üç iş günü tutulabilir. Belirtilen sürenin takibinde, ilgili rejim hükümlerine göre gümrük mevzuatının öngördüğü yükümlülüklerin yerine getirildiği tarihin elektronik ortamda ilgili kuruma ve yükümlüye bildirildiği tarih esas alınır. Bu süre içinde ilgili kurum tarafından eşyanın gümrük işlemlerinin yapıldığı gümrük idaresine veya yetkilendirilmiş gümrük müşavirine herhangi bir bildirim yapılmaması durumunda, ithalatçı veya temsilcisinin talebi doğrultusunda gümrük gözetimi sona erdirilir. İlgili kurum tarafından yapılan denetimlerin başlatılmasından sonra, aksi bildirilmedikçe, eşyaya ilişkin gümrük gözetimi sona erdirilir. Aksi bildirilmesi durumunda ise, ilgili kurum tarafından belirtilen süre kadar eşya üzerindeki gümrük gözetimi devam eder.
- Kontrol sonucunda ilgili mevzuatına uygun olmadığı tespit edilen eşyaya kontrolden sorumlu kurum veya yetkili kurum tarafından ilgili kanun hükümleri kapsamında öngörülen yaptırımlar uygulanır. Uygunsuz çıkan ürünün geldiği ülkeye veya üçüncü bir ülkeye gönderilmesi mümkündür. Bu durumda eşya, gümrük mevzuatının öngördüğü usuller çerçevesinde yurt dışı edilir.
- Müsteşarlık bu fıkra kapsamına giren eşyanın gümrük gözetiminin sona erdirilmesine ilişkin iş ve işlemlerin, yetkilendirilmiş gümrük müşavirleri marifetiyle yerine getirilmesine ilişkin düzenleme yapmaya yetkilidir.

Üçüncü ve dördüncü fıkralara göre kontrole tabi tutulacak eşyaya ilişkin bilgilerin gümrük idaresince elektronik ortamda ilgili kurumlara bildirilmesi halinde, ilgili kurumlar tarafından aksi bir süre bildirilmedikçe, bildirim tarihini takip eden üç iş günü içinde eşyanın ithalat kontrolleri tamamlanır. Kontrol sonucunda sadece girişi uygun görülmeyen eşyaya ilişkin denetim sonuçları gümrük idaresine iletilir. İlgili kurumlar tarafından Türkiye Gümrük Bölgesine girmesi uygun görülen eşyaya ilişkin gümrük idaresine herhangi bir bildirimde bulunulmaz.

Kontrol sonuçlarına ilişkin bütün kararlar gümrük idaresine elektronik ortamda bildirilir. Kontrol sonuçlarının elektronik ortamda sisteme iletilmemesi durumunda, kontrol sonucuna ilişkin belge yükümlü tarafından elektronik ortama aktarılarak veri işleme tekniği yoluyla yapılacak beyana eklenir. İlgili kurumlarca kontroller sırasında yükümlüden talep edilebilecek diğer belgeler ile ithale konu eşyayı temsil etmeyen belgeler gümrük beyannamesinin tescil işlemi sırasında ayrıca aranmaz.¹⁶⁹

Yürürlükteki mevzuat uyarınca, ilgili gümrük rejimleri kapsamında Türkiye'ye ithali öngörülen her türlü izin veya uygunluk belgesine tabi eşyaya ilişkin ikincil düzenlemelerde yer alan ve Türk Gümrük Tarife Cetveli ile uyumlu olmayan ve madde ismi veya madde tanımı adı altında yer alan açıklamalar, ilgili kurumlar tarafından yapılan ithalat kontrolleri sırasında göz önüne alınabilir. Bu ifadeler gümrük idaresi açısından bağlayıcı değildir.

13.1.8. Eşya Muayenesi Esasları

Muayene, kapların cins, marka, numara ve adetlerini, eşyanın vergiye esas olan ağırlık ve diğer ölçüleri ile gümrük tarife istatistik pozisyonu, menşe ve kıymetine ilişkin beyanın doğruluğunun tespitini kapsar.

Muayene işlemi *tam veya kısmi muayene* yöntemleriyle gerçekleştirilir. Bu yöntemlerden hangisinin kullanılacağı bilgisayar sistemi tarafından belirlenir. Ancak muayene şeklinin sistem tarafından belirlenmediği durumlarda bu husus muayene ile görevli memurlar tarafından eşyanın niteliğine göre belirlenir.¹⁷⁰

Tam muayene, eşyanın tamamının; *kısmi muayene*, eşyayı temsil edecek şekilde yeterli miktarının fiziken kontrol edilmesidir.

Muayene sonucunda beyana uygun sonuç alınır, muayene ile görevli memur tarafından buna ilişkin bilgiler sisteme kaydedilerek onay verilir. Beyanın kontrolünün kısmi muayene olarak belirlendiği gümrük beyannameleri muhteviyatı eşyayı temsil edecek şekilde açılarak muayene edilen kapların numaraları ve ayırt edici özellikleri sisteme kaydedilir. Kısmi muayene esnasında bir farklılık tespit edilmesi veya muayene ile görevli memur tarafından gerekli görülmesi halinde tam muayene yapılır ve gerekçeleri ile sonucu, bilgisayar sistemine 'tam muayenesi yapıldı' şerhi düşülerek yazılır.

Muayene sırasında, eşyanın veya kaplarının bozuk, kırık veya noksan olduğunun anlaşılması halinde, geçici depolama yeri veya antrepo işleticisi kuruluşun yetkilisi ile ortak bir tutanak düzenlenir.

İhracat eşyasının muayenesinin yapılmasına karar verilen hallerde eşyanın gümrüğe sunulması esastır. Ancak, farklı yerlerden ve kısım kısım gelmekte olduğu kanıtlanan eşya ile dökme haldeki eşyanın ve standardizasyon kontrolü yapılan maddeler ve çabuk bozulacak kan,

¹⁶⁹ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

¹⁷⁰ Osman Barbaros Kemer, *İş Dünyası İçin Pratik Dış Ticaret İşlemleri*, Aktüel Yayınları, İstanbul, 2009, s.177.

insan dokusu, ilaç ve balık, sebze ve meyve gibi eşyanın gümrüğe sunulmadan deniz ve kara taşıtlarına yükletilirken muayenesi yapılabilir.

13.1.9. Belge Kontrolü Esasları

Belge kontrolünde, kontrol ile görevlendirilen memur, beyannamedeki bilgileri ve eklerini inceler; tarife, kıymet, miktar, yasaklayıcı ve kısıtlayıcı önlemler söz konusu ise, buna ilişkin belge kontrollerini de yaptıktan sonra uygun bulursa, bu hususu beyanname üzerinde gösterir ve bilgisayar sisteminde onay verir. Yapılan kontrol sonucu sisteme kaydedilir.

Beyanın kontrolü ile görevlendirilen memur, yaptığı inceleme sırasında beyanname ve ekli belgeler arasında ciddi bir farklılık tespit eder ve muayenenin yapılmasını gerekli görür ise sistem tarafından kendisine havale edilen tarih ve saat itibariyle en geç yirmidört saat içinde bu hususu idare amirine bildirir. Muayenenin idare amirince uygun görülmesi halinde, ilgili amir beyannameyi muayene ile görevli memura havale eder ve işlemler bu memur tarafından sonuçlandırılır. Muayenenin idare amirince uygun görülmemesi halinde ise, beyanın kontrolü için önceden görevlendirilen memur tarafından işlemlere kaldığı yerden devam edilir.¹⁷¹

13.1.10. Ertelenmiş Kontrol

Ertelenmiş kontrol, risk kriterlerine göre, belge kontrolü veya muayene yapılmadan teslim edilen eşyanın tesliminden sonra gümrük beyannamesi ile ticari belge ve verileri incelenerek gerektiğinde eşyanın muayenesinin imalathane, fabrika, özel depo, işyeri ve benzeri yerlerde yapılmasını ifade eder. **Ertelenmiş kontrol uygulamasından**, Gümrük Yönetmeliği'nin 4 üncü maddesi birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde belirtilen yetkilendirilmiş yükümlü sertifikasına sahip kişiler ile Yönetmeliğin 22 ila 24 üncü maddeleri uyarınca kendilerine **A veya B sınıfı onaylanmış kişi statüsü verilen kişiler yararlandırılır.**

Risk kriterlerine göre ertelenmiş kontrol yöntemine tabi tutulan gümrük beyannamelerinin **muayene türü mavi hat** olarak belirlenir ve eşyanın tesliminden sonra yapılacak belge kontrolü için bilgisayar sistemi tarafından bir muayene ile görevli memuru atanır.

Belge kontrolü sırasında beyanname ve ekli belgeler arasında ciddi bir farklılık görülmesi durumunda idare amirince görevlendirilecek bir memur tarafından eşyanın bulunduğu depo, fabrika veya işletmeye ve/veya firmanın muhasebe kayıtlarının tutulduğu yere gidilerek muayene yapılabilir.

Belge kontrolü ile gerekli görülmesi halinde eşyanın bulunduğu yerde muayenesini yapmak üzere bir memur görevlendirilmesi işlemleri, ertelenmiş kontrole tabi tutulan eşyanın teslim tarihinden itibaren beş iş günü içinde tamamlanır.

¹⁷¹ www.gumruk.gov.tr

Eşyanın ertelenmiş kontrole tabi tutulmasına ve yapılacak işlemlere ilişkin usul ve esaslar Müsteşarlıkça belirlenir.

Müsteşarlık, ertelenmiş kontrol uygulamasından yararlanmak isteyenlerde aranan koşullarda değişiklik yapmaya, bu uygulama kapsamında gümrük idarelerince yapılacak işlemler ile bu uygulamadan yararlanma hakkının askıya alınması ve geri alınmasına ilişkin düzenleme yapmaya yetkilidir.¹⁷²

13.1.10.1. Muayene Edilmeyecek Eşya Nelerdir?

Muayene edilmeyecek eşyayı aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

- a) Cumhurbaşkanının zat ve ikametgâhı için gelen eşya,
- b) Milli Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı ihtiyaçları için Gümrük Kanununun 167 nci maddesinin 3/a bendine giren eşyadan, Milli Savunma Bakanlığınca gizliliği önceden Müsteşarlığa bildirilen eşya,
- c) Yabancı devlet başkanları ve aileleri efradı ile refakatlerinde memur olanların getirdikleri veya Türkiye'deki ikametleri sırasında getirecekleri eşya ve taşıtları,
- d) Türkiye'deki yabancı diplomatik temsilciliklerin, yabancı devletlerin Türkiye'deki konsolosluklarının resmi bir görevin yapılması ile ilgili olarak herhangi bir zamanda getirecekleri her türlü basılmış ve basılmamış belgelerle, taşıtları ve diğer her türlü eşya ve resmi binalar için inşaat malzemesi,
- e) İçinde gizli evrak bulunan mühürlü kurye çantaları.

13.1.10.2. Muayene Genel Esasları

Beyanın kontrolü ile görevli memurlar, gümrük vergileri ile gümrük idaresince tahakkuku gereken diğer vergileri tahakkuk ettirmek veya muaflık hükümlerini uygulamak, gümrük mevzuatı, dış ticaret mevzuatı ile diğer mevzuat hükümleri bakımından yapılacak işlemleri yürütmekle görevlidir.

Beyannameyi kontrol edenler ile ikinci muayeneyi yapanlar yaptıkları kontrol ve muayeneden gümrük vergilerinin hesaplanmasından veya doğruluğunun kontrolünden ya da muafiyet hükümlerinin uygulanmasından sorumludur.

Laboratuvar tahliline konu edilen eşyanın tahlilini gerçekleştirenler tahlil sonucuna bağlı olarak yapılan GTİP belirlenmesinden müteselsilen sorumludur.

¹⁷²Osman Barbaros Kemer, s.178-179.

Muayene yeri; Eşyanın muayenesi, bunların gümrük idarelerince konulmasına izin verilen yerlerde veya antrepolarda yapılır. Ancak, gümrük idare amirleri beyan sahibinin talebi üzerine eşyanın, bu yerler dışında herhangi bir yerde muayene edilmesine izin verebilir.

Muayenede bulunacaklar;

1- Beyan sahibi eşyanın muayenesi ve numune alınması sırasında hazır bulunabilir. Görevli memurun gerek görmesi halinde, muayene ve numune alma işlemini kolaylaştırmak için gerekli yardımı sağlamak üzere beyan sahibinin veya temsilcisinin de muayenede bulunması istenir. Beyan ile muayene arasında farklılık bulunması halinde beyan sahibi veya temsilcisinin muayenede bulunması zorunludur.

2- Muayenede bulunanlar, eşyanın kaplarından çıkarılması, yerleştirilmesi veya eşyadan numune alınmasında görevli memurun çalışmalarını kolaylaştırmak için gerekli her türlü yardımı sağlamakla yükümlüdür.¹⁷³

Muayene giderleri; Gümrük idaresince muayenesine lüzum görülen eşyanın muayene yerlerine taşınması, buralardan tekrar kaldırılması, kapların açılıp kapatılması, eşyanın kaplardan çıkarılıp tekrar yerleştirilmesi, tartılması, numune alınması, numune kaplarının sağlanması, orijinal kapların laboratuvarlara ve diğer kontrol mercilerine gönderilmesi ve getirilmesi gibi muayenenin gerektirdiği tüm elleçleme ile numunelerin ambalajlanmasına ve gönderilmesine ilişkin giderler beyan sahipleri tarafından karşılanır.

Eksik muayenenin tamamlanması; Muayene ile görevli memurlar henüz gümrük gözetimi altında bulunan muayenesini yaptıkları eşyayı, bir hatanın düzeltilmesi veya muayenede eksik bırakılan hususların tamamlanması gibi geçerli sebeplerle yeniden muayene edebilir. Bu takdirde durum, görevli memurlarca beyanname üzerinde gösterilerek bilgisayar sisteminde onaylanır ve/veya altı imzalanır.

Muayene ile görevli memurlarca kendilerine havale edilmiş beyanname kapsamı eşyanın muayenesi herhangi bir nedenle tamamlanamadığı takdirde, bilgisayar sisteminde muayene ile görevli memur değişikliği yapılır ve durum nedenleri ile beyanname üzerinde belirtilmek suretiyle idare amirinin oluru alındıktan sonra muayene diğer bir memur tarafından tamamlanır.

13.1.11. **İkinci Muayene**

Muayenesi yapılmış ve işlemleri tamamlanmış eşyanın, kontrol amacıyla, açılmayan kaplar da dahil olmak üzere, yapılan muayenesi, ikinci muayenedir.

İkinci muayeneyi, gümrük müfettişleri, müfettiş yardımcıları, gümrük kontrolörleri, stajyer gümrük kontrolörleri ve gümrük idare amirleri, her zaman yapabilirler. Muayenede mal

¹⁷³ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

sahibinin veya temsilcisinin bulunması kendilerinden istenebilir. Muayene sonuçları bilgisayar sistemine kaydedilerek imzalanır.

13.1.12. **Muayenede Tespit Edilecek Farklılara Uygulanacak İşlemler**

Miktar noksanlıklarında, noksanlığın eşyanın telef veya kaybindan veya noksan gönderildiğinin sabit olmasından veya çalınmasından ileri geldiğinin anlaşıldığı hallerde, bu noksanlığı karşılayan kıymet, beyan edilen esas kıymetten düşülerek kalan kıymet vergi matrahına esas tutulur.

Muayene sonucunda bulunan eksiklik veya fazlalığın eşyanın tabiatı icabı ek-11’de bulunan oranlarda olduğunun anlaşılması halinde, işlemler gümrük idaresince tespit edilen miktar üzerinden yapılır ve ceza uygulanmaz.

Muayene sonucunda tespit edilen gümrük tarife istatistik pozisyonu, miktar, kıymet, menşe ve/veya kullanım yeri farklılığı nedeniyle yapılacak tahakkuklarda ve idare tarafından alınacak kararlarda, yürürlükteki kaçakçılıkla mücadele mevzuatı, dış ticaret mevzuatı ve diğer mevzuat ile ticaret politikası önlemlerine ilişkin hükümler de göz önünde bulundurulur.

13.1.13. **Muayenede Kimler Bulunurlar?**

Beyan sahibi eşyanın muayenesi ve numune alınması sırasında hazır bulunabilir.

Görevli muayene memurunun gerek görmesi halinde, muayene ve numune alma işlemini kolaylaştırmak için gerekli yardımı sağlamak üzere beyan sahibinin veya temsilcisinin de muayenede bulunması istenir. Beyan ile muayene arasında farklılık bulunması halinde beyan sahibi veya temsilcisinin muayenede bulunması zorunludur.¹⁷⁴

Muayenede bulunanlar, eşyanın kaplarından çıkarılması, yerleştirilmesi veya eşyadan numune alınmasında görevli muayene memurunun çalışmalarını kolaylaştırmak için gerekli her türlü yardımı sağlamakla yükümlüdür.¹⁷⁵

13.1.14. **Beyannamenin Düzeltmesi Esasları**

Beyanın kontrolü sonucunda fark tespiti halinde, sistemde gerekli düzeltmeler yapılarak idare amirince beyan sahibine tebliğ edilir. Tespit edilen farklara itiraz edilmesi halinde Gümrük Yönetmeliği’nin 585 ila 590 ıncı maddelerine göre işlem yapılır.

13.1.15. **Eşyanın Tesliminden Sonra Beyannamede Düzeltme**

Gümrük Kanunu’nun 73 üncü maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yapılacak düzeltmeye ilişkin açıklama bilgisayar sistemine kaydedilir. Ayrıca, Gümrük Veri Ambarı Sistemindeki beyanname verileri, yapılan düzeltme doğrultusunda güncellenir.

¹⁷⁴ www.itkib.org.tr

¹⁷⁵ Gümrük Yönetmeliği

Gerek Gümrük Yönetmeliği'nin 121 inci maddesi uyarınca yükümlü talebi üzerine gerekse 193 üncü madde uyarınca beyannamelerde yapılacak değişiklikler gümrük idare amirinin oluru ile gümrük müdürlüklerinde yapılır. Bu hüküm, eşyanın tesliminden sonra yapılacak düzeltmeler için de geçerlidir.

13.1.16. **Ayniyet Tespiti Esasları**

Gümrük idareleri, zorunlu olan hallerde, gümrüğe sunulan ve gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanım talep edilen eşyanın, bu işlem veya kullanım şartlarına uyulmasını sağlamak amacıyla,başka kurumlarda ekspertizini yaptırmak da dahil olmak üzere ayniyetinin tespitine yönelik önlemleri alırlar.Muayeneden sonra değiştirilmemeleri için mühür, kurşun mühür, etiket gibi belirleyici araçları eşyanın ve kapların veya taşıtların üzerine tatbikedebilirler.

Eşyaya ve taşıtlara ayniyet tespitine yönelik olarak tatbik edilen etiket, mühür ve benzeri araçlar, mücbir sebep ve beklenmeyen haller nedeniyle eşyanın veya taşıtların korunmasını sağlamak için sökülmeleri veya imhaları zorunlu olmadıkça, yalnız gümrük idareleri tarafından veya bu idarelerin izni ile sökülebilir ya da imha edilebilir. Bu tür bir zorunluluğun ilgili kurum veya kuruluşlardan alınacak mücbir sebep belgesi ile gümrük idaresine ayrıca tevsiki gerekir.

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde gümrük işlemlerine tabi olan bir eşyanın muayene esaslarını öğrendik.

BÖLÜM SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi fiziki muayene yöntemlerinden değildir?
 - a) Tam muayene
 - b) Kısmi muayene
 - c) Haricen muayene
 - d) Dahili Muayene
 - e) Hiçbiri

2. Aşağıdakilerden hangisi muayene edilmeyecek eşya statüsünde değildir?
 - a. Cumhurbaşkanı'nın zat ve ikametgahı için gelen eşya,
 - b. Milli Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı ihtiyaçları için Gümrük Kanununun 167 nci maddesinin 3/a bendine giren eşyadan,
 - c. Milli Savunma Bakanlığınca gizliliği önceden Müsteşarlığa bildirilen eşya,
 - d. Yabancı devlet başkanları ve aileleri efradı ile refakatlerinde memur olanların getirdikleri veya Türkiye'deki ikametleri sırasında getirecekleri eşya ve taşıtları
 - e. Afet ve felaket durumlarında gönderilen yardım malzemeleri

3. Aşağıdakilerden hangisi tarafından ikinci muayene yapılması mümkün değildir?
 - a. Gümrük Müfettişleri,
 - b. Müfettiş Yardımcıları,
 - c. Gümrük Kontrolörleri,
 - d. Stajyer Gümrük Kontrolörleri
 - e. Gümrük Müşavirleri

4. Aşağıdakilerden hangisi muayene giderleri arasında yer almaz?
 - a. Numunelerin ambalajlanması giderleri
 - b. Eşyanın muayene yerlerine taşınması giderleri
 - c. Numune alınması giderleri
 - d. Numune kaplarının laboratuvarlara ve diğer kontrol mercilerine gönderilmesi giderleri
 - e. Numunelerin işleme faaliyet giderleri

5. Ertelenmiş kontrol uygulamasından aşağıdakilerden hangisi yararlanır?
 - a. Gümrük müşavirleri
 - b. Eşya sahibi
 - c. Taşıyıcı firma

- d. Onaylanmış kişi statü belgesi sahibi firmalar
 - e. Küçük ve orta ölçekli işletmeler
-
- 6. Muayeneye tabi tutulmayacak eşyalardan biri dedır.
 - 7. Kısmi muayene.....olarak tanımlanır.
 - 8. Ertelenmiş kontrolden.....statüsü verilen kişiler yararlanır.
 - 9. Fiziki muayene.....yöntemleriyle gerçekleştirilir.
 - 10. Muayenede bulunanlar,ile yükümlüdür.

CEVAP ANAHTARI

1-D

2-E

3-E

4-E

5-D

6- Cumhurbaşkanının zat ve ikametgâhı için gelen eşya.

7- Eşyayı temsil edecek şekilde yeterli miktarının fiziken kontrol edilmesidir.

8- A ve B sınıfı onaylanmış kişi

9- Tam, kısmi, harici muayene

10- Eşyanın kaplarından çıkarılması, yerleştirilmesi veya eşyadan numune alınmasında görevli muayene memurunun çalışmalarını kolaylaştırmak için gerekli her türlü yardımı sağlamakla

14.EŞYANIN TAHLİLİ VE TESLİMİ

Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?

Bu bölümde bir eşyanın tahlili ve teslimi nasıl yapılır ve esasları hakkında bilgi sahibi olacağız.

Bölüm Hakkında İlgi Oluşturan Sorular

1. Bir eşyanın tahlili nasıl yapılır araştırınız.

Bölümde Hedeflenen Kazanımlar ve Kazanım Yöntemleri

Konu	Kazanım	Kazanımın nasıl elde edileceği veya geliştirileceği
Eşyanın Tahlili ve Teslimi	Gümrük işlemlerinin son aşaması olan Eşyanı Tahlili ve Teslimi noktasında genel kazanım sağlanacaktır.	Ana hat anlatımı, örnekleme, interaktif katılım ve bölüm sınav soruları ile anlaşılması kolaylaştırılacaktır.

GİRİŞ

Türk Gümrüğü'ne giren yabancı menşeli eşya, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nda belirlenmiş olan kriterleri yerine getirmesi gerekmektedir. Belirlenen kriterlerin tamamı mevcut, eşyanın belgeleri istenen normlara uygun ve yapılan beyanlar ile bu beyanlara karşılık yapılan muayeneler uygunluk arz ediyorsa, eşya sahibine teslim edilmektedir.

4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun belirlediği tahlil esasları gümrük müdürlüklerince, eşyanın kanunda tasnif edilmiş sınıflardan hangisine dahil olduğu tespit edildikten sonra, uygun olan muayene şekli ile eşya doğrulanır. Bunun yanı sıra laboratuvar tahlili gerektiği durumlarda eşya sahibine bu hususta bilgi verilerek eşya laboratuvara alınır. Gümrük Kanununun 66 ncı maddesinin altıncı fıkrası gereğince gümrük laboratuvarlarında yapılan tahliller için yükümlüden numune başına tahlil sonucuna göre tespit edilen tarife pozisyonu esas alınarak fiyat tarifesine göre tahlil ücreti alınır.

EŞYANIN TAHLİLİ VE TESLİMİ

14.1. Tahlile Tabi Tutulacak Eşya

Eşyanın,

a) Türk Gümrük Tarife *Cetvelinin 27 (27.01 ila 27.05 ve 27.16 hariç), 28, 29 uncu fasılları ve 32.08 tarife pozisyonu* ile *39.01* ile başlayarak *39.15* dahil olmak üzere bu tarife pozisyonlarında yer alan eşyanın dökme olarak gelmesi,

b) (a) bendinde belirtilen eşya dışında, Yönetmelik ek-23'te yer alan listede bulunması,

c) Gümrük vergilerinin tahakkuk ettirilmesi, muafiyet hükümlerinin uygulanması ya da uygulanacak ticaret politikası önlemlerinin belirlenmesi için eşyanın gümrük tarife istatistik pozisyonunun muayene ile görevli memurca tespitinin mümkün olmaması,

ç) İşlenmiş tarım ürünlerinin bileşim tablosundaki yerinin belirlenmesinin gerekmesi,hallerinde laboratuvar tahlili yapılır¹⁷⁶.

Ancak;

a) Birinci fıkranın (b) ve (c) bentlerinde belirtilen eşyanın muayene ile görevli memura belge kontrolü için gelmesi halinde beyanname içeriği eşya laboratuvar tahliline gönderilmez.

b) Birinci fıkranın (a) bendinde belirtilen eşya hariç, ithalinde süreklilik bulunan, göndericisi, alıcısı ve menşei aynı eşyanın, özelliklerini belirleyici belgelerinde farklılık bulunmaması ve beyanname tescil tarihi itibarıyla en fazla bir yıl öncesine dayanan tahlil raporunun tarih ve sayısının beyannamenin 44 no.lu kutusunda beyan edilmesi halinde, daha önce yapılan tahlile itibar edilerek yeniden laboratuvar tahliline gönderilmez.

c) 39.01 ila 39.15 tarife pozisyonlarında yer alıp dökme gelen ve (b) bendinde belirtilen özellikleri taşıyan eşyanın A veya B Sınıfı Onaylanmış Kişi Statü Belgesi sahibi olanlar tarafından ithalinde, aynı bentte belirtilen özellikleri taşıyan ve beyanname tescil tarihi itibarıyla en fazla altı ay öncesine dayanan bir tahlil raporu ibraz edilmesi halinde buna itibar edilir.

ç) Birinci fıkrada belirtilen eşya, laboratuvar tahliline tabi tutulduktan sonra gümrük gözetiminden çıkmamış ve başka eşya ile karıştırılmamış veya birleştirilmemiş ise yeniden laboratuvar tahliline gönderilmez.

Birinci fıkranın (a) ve (d) bentlerinde belirtilen eşyanın muayene ile görevli memura belge kontrolü için gelmesi halinde ise, beyanname muhteviyatı eşyanın gümrük laboratuvarına gönderilmesi gerekliliği belge kontrolü ile görevli memur tarafından bilgisayar sistemi üzerinde bir müzekkere ile idare amirine bildirilir ve 183 üncü maddenin ikinci fıkrası çerçevesinde

¹⁷⁶ 4458 Sayılı Gümrük Kanunu

memur değişikliği yapılır. İdare amiri oluru ile numune alınması sağlanarak eşya tahlile gönderilir ve kontrol işlemleri sonuçlandırılır.

İkinci fıkranın (b) ve (c) bentlerinde belirtilen kolaylığın suistimal edilmesinin önlenmesi amacıyla Müsteşarlıkça gerekli önlemler alınır.

Tahlile ilişkin işlemler, Gümrük Laboratuvarlarının Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik ile belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yapılır.¹⁷⁷

Madde 197- (1) Gümrük Kanununun 66 ncı maddesinin altıncı fıkrası gereğince gümrük laboratuvarlarında yapılan tahliller için yükümlüden numune başına tahlil sonucuna göre tespit edilen tarife pozisyonu esas alınarak fiyat tarifesine göre tahlil creti alınır. Beyannamenin birden fazla kalemden oluşması ve birden fazla kalemin tahlile tabi olması durumunda tahlillerden alınacak toplam ücret hiç bir Şekilde 588 inci maddede belirtilen ikinci tahlilden alınacak creti geçemez. Yükümlünün talebi üzerine gümrük tarife istatistik pozisyonu belirlenmesine ilişkin olarak istenilen tahlillerden 588 inci maddede belirtilen miktarda tahlil creti alınır.¹⁷⁸

14.1.1. Tahlile İlişkin Olarak Numune Alma Kuralları

Numune almaya ilişkin kurallar aşağıdaki gibidir;

a) Numune, eşyanın özelliği dikkate alınarak, varsa TSE standardı göz önünde bulundurulmak suretiyle Şahit numunesiyle beraber, eşya sahibi veya temsilcisi huzurunda, muayene ile görevli memur tarafından alınır. Alınan numune ve Şahit numune, ek-25'te yer alan numune ve Şahit numune alma tutanakları, işletme görevlisi, beyan sahibi veya temsilcisine imzalatılır, bu tutanakların birer rneği laboratuvara gönderilir.

b) Perakende satışa hazırlanmış hava geçirmez halde ambalajlanmış eşya için en küçük ambalaj numune olarak kabul edilir.

c) Eşyanın usulüne göre alınmış numunesi, numune alınmasının mümkün olmadığı veya eşyaya zarar verdiği hallerde eşyanın bütünü laboratuvara gönderilir. Ancak, eşyanın bütününün laboratuvara gönderilmesinin mümkün olmadığı hallerde, üretici firma tarafından tahlil edilebilir Şekilde hazırlanmış olan ve eşyayı temsil eden bir numune laboratuvara gönderilir. Laboratuvara gönderilmesi tehlikeli veya külfetli olan eşya için idarece görevlendirilen kimyager tarafından eşyanın bulunduğu yerde numune alınabilir.

) Numune alımında emniyet tedbirlerinin alınmasında, temizlik kurallarına uyulmasında ve uygun numune kaplarının seçiminde Müsteşarlıkça belirlenen numune alma standartları göz önünde bulundurulur.

¹⁷⁷ www.gumruk.gov.tr

¹⁷⁸ 4458 Sayılı Kanun

d) Muayene ile görevli memurca numune kapları üzerindeki etiket bilgileri eksiksiz doldurulur ve mühürlenir. Numune etiketi, şahit numune etiketi, beyanname ve mühür üzerindeki muayene ile görevli memura ait tüm kimlik bilgileri birbiriyle aynı ve açıkça görülebilir olmalıdır. Numune mühür altına alındıktan sonra kırılma ve dökülme olmaması için uygun bir şekilde ambalajlanmak suretiyle laboratuvara gönderilir. Numune, laboratuvara ulaştığında yapılan ilk kontrolde kırılma, dökülme ya da bu fıkrada belirtilen hususlara aykırı bir durum tespit edilirse, laboratuvar idaresince teslim alınmayarak iade edilir.

14.1.2. Numunelerin Miktarı, Etiketlenmesi ve Mühürlenmesi

Numunelerin miktarı, etiketlenmesi ve mühürlenmesi ile ilgili hususlar aşağıdaki gibidir.

a) Numuneler, beyan edilen eşyayı temsil edecek şekilde ve en az iki tahlile yetecek miktarda (orijinal ambalajlı, kıymetli, az miktarda bulunan ve benzeri durumlardaki numuneler hariç, petrol ürünlerinde ve alkollerde en az 1 litre, diğer sıvı numunelerde en az ½ litre, toz örneklerde ise en az 250 gram) alınır.

b) Gümrük idareleri aldıkları numuneler karşılığında herhangi bir bedel ödemekle yükümlü değildir.

c) Her numune kabına Yönetmelik ek-26'da yer alan örneğine uygun etiket yapıştırılır. Etiketler silinmeyecek sabit mürekkepli kalemle yazılır ve numune kabının kapağına değil, kabin kendisine yapıştırılır.

ç) Kapalı kaplar içine veya şişelere konan numunelerin ağızları numuneyi alan muayene ile görevli memur tarafından eritilmiş mum üzerine okunaklı bir şekilde mühür tatbik edilerek kapatılır. Numunelerin mühürlenmesinde Müsteşarlık tarafından bu amaçla temin edilerek personele teslim edilen şahsi sicil numarasını havi (içeren) mühür kullanılır.¹⁷⁹

14.1.3. Numunelerin Laboratuvara Gönderilmesi

a) Tahlilin yapılacağı laboratuvarın posta veya özel kargo ile gitmesini gerektirmeyecek kadar yakın olması halinde numune gümrük personeli refakatinde gönderilir. Bu şekilde gönderilen numuneler imza karşılığında teslim edilir.

b) Laboratuvara gönderilen numune ile birlikte eşyaya ait laboratuvar tahlil raporu formu, numune alma tutanağı örneği, fatura örneği, numunenin kimyasal bileşimi ile kimyasal ve fiziksel özelliklerini, kullanım alanlarını gösteren ayrıntılı bilgiler ve eşyanın üretim prosesi bilgileri yer alır.

c) Tahlile yeterli miktarda numunenin laboratuvara gelmediğinin kimyagerce tespiti durumunda yeniden usulüne uygun olarak alınan numunenin laboratuvara gönderilmesi talep edilir.

¹⁷⁹ www.immib.org.tr

ç) Eşya sahibi veya temsilcileri gümrük beyanına konu eşyanın tahlili için Gümrük Laboratuvarlarına doğrudan numune gönderemeyecekleri gibi, laboratuvarlar da bunları kabul edemez.

d) Her beyannameye ait tahlili gereken numuneler laboratuvara bir defadagönderilir. İlk numunelerin tahlilinden ve rapora bağlanmasından sonra laboratuvara her ne sebeple olursa olsun tekrar numune gönderilmesi idare amirinin iznine bağlıdır.

e) Gümrük laboratuvarları dışındaki laboratuvarlara gönderilen numuneler yazı ile sevk edilir. Bu yazıda, eşyanın gümrük tarife istatistik pozisyonuna ilişkin yükümlü beyanı ile birlikte Türk Gümrük Tarife Cetveli ve İzahnamesinde söz konusu eşya ve tahlilleri için getirilen hükümler dikkate alınarak hangi tahlillerin yapılması gerektiği, özellikle hangi hususun tespitinin istenildiği belirtilir ve düzenlenecek raporda numunenin mühürlü olarak ulaşip ulaşmadığı hususuna yer verilmesi istenilir.

f) Kargo ile gönderilecek numune kapları gönderme yazısı ile birlikte sağlam bir dış kabın içine konulur. Kırılacak veya bozulacak türden olan numune kapları kırılmayı önleyecek şekilde plastik, köpük gibi maddeler ile desteklenir.

g) Numunelerin kargo ile gönderilmesine ilişkin masraflar yükümlüsüne aittir.

ğ) Usulüne uygun alınmadığı veya usulüne uygun gönderilmediği sonradan tespit edilen numune kullanılarak yapılan tahlil sonuçları geçersiz sayılır.

14.1.4. Tahlillere İlişkin Esaslar

14.1.4.1. Tahlillerin Yapılması İle İlgili Hususlar

Laboratuvar tahlilleri gümrük laboratuvarında yapılır. Tahlilin gönderildiği gümrük laboratuvarında yapılamaması halinde bu tahlil, ücreti yükümlülerce peşin ödenmek şartıyla, gümrük müdürlüklerince uygun görülen laboratuvarlarda yaptırılabilir. Tahlilin yaptırılacağı laboratuvarın tespitinde eşyanın özelliklerine göre sırasıyla en yakın üniversite, ilgili bilimsel kuruluş, uzman ve uygulayıcı kurumların laboratuvarları dikkate alınır. Numunenin gümrük laboratuvarlarına gönderilmesinin tehlikeli veya külfetli olduğu veya özellik arzettiği Müsteşarlıkça belirlenen durumlarda, ithalatın yapılmakta olduğu gümrük idarelerinde analiz cihazı bulundurulmasına veya yükümlüsünce yerinde tahlil için gerekli laboratuvar olanaklarının sağlanması halinde, laboratuvar tahlilini buralarda yaptırmaya ve söz konusu tahlilleri yapmak üzere kimyager görevlendirmeye ilişkin usul ve esaslar Müsteşarlıkça belirlenir.¹⁸⁰

Diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca kendi mevzuatları gereği yapılan ve yaptırılan tahlillere ilişkin raporların gümrük laboratuvarlarına ibrazı durumunda, hangi hallerde yeniden tahlil yapılmayarak ibraz edilen tahlil sonuçları üzerinden laboratuvar raporu düzenleneceğine ilişkin usul ve esaslar Müsteşarlıkça belirlenir.

¹⁸⁰ www.itkib.org.tr

14.1.4.2. Tahlilin Ne Yönden Yapılacağı

Muayene ile görevli memurlar tahlil için gümrük laboratuvarlarına veya hariçteki laboratuvarlara gönderecekleri eşya veya numunelerin hangi yönden tahliline gerek gördüklerini laboratuvar tahlil raporu formu üzerine açıkça ve eksiksiz bir şekilde yazmakla ve kimyagerler de tahlili istenilen çerçevede yapmakla yükümlüdür.

Noksan sorgu nedeniyle ortaya çıkacak yanlış tarife uygulamasından veya numunelerin başka yönlerden tekrar tahlile gönderilmesinden, ilgili memur sorumludur.

14.1.4.3. Tahlil Sonuçlarının Eşya Sahiplerine Duyurulması

Birinci tahlil sonuçları ilgili memurca beyan sahiplerine tahlil raporlarının altlarına tarih ve imza attırılmak suretiyle, buna imkan bulunmayan hallerde ise yazı ile duyurulur. Bu tarih, tahlil raporlarına itiraz için başlangıç sayılır.

Gümrük vergileri gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte yürürlükte olan gümrük tarifesine göre hesaplanır. Gümrük vergi oranlarının değiştiği hallerde, bilgisayar sistemine yeni vergi oranları yüklenir. Ancak, yeni vergi oranlarının yürürlüğe girmesi ile bunların sisteme yüklenmesi arasında bir süre geçmesi ve yükümlü veya temsilcilerinin bu süre içinde eşyanın teslimini istemesi durumunda, beyan eski vergi oranları üzerinden yapılabilir. Bu gibi hallerde, eşyanın tesliminden sonra, duruma göre noksan alınan vergilerin istenmesi veya fazla alınan vergilerin geri verilmesi yönünde işlem yapılır. Beyan sahibi, gerekli koşulların yerine getirilmesi kaydıyla eşya ithalinde; Türkiye'nin bazı ülkeler ya da ülke grupları ile yaptığı anlaşmalar uyarınca uyguladığı tercihli tarifelerin, Türkiye'nin tek taraflı olarak bazı ülkeler, ülke grupları ya da toprak parçaları için tanıdığı tercihli tarifelerin, şartlı muafiyet ya da indirim uygulamasını isteyebilir. Söz konusu talep, gerekli koşulların yerine getirilmesi durumunda gümrük işlemlerinin tamamlanmasından ya da eşyanın tesliminden sonra da yapılabilir.¹⁸¹

14.1.5. Eşyanın Teslimi

Eşyanın teslimi, eşyanın tabii tutulduğu gümrük rejimi ile öngörülen amaçlar doğrultusunda gümrük idareleri tarafından ilgisine teslimi

Gümrük vergisi ve diğer vergi, harç ve fonları tahakkuk ettirilip ödenen veya teminata bağlanan eşya, gümrük idaresinin izniyle sahibine teslim edilir. Bu işlemler gerçekleştirilmedikçe teslimat yapılamaz. Kıymet araştırması durumunda, mükellefin isteğine göre, vergi farkları da teminata bağlanarak eşya sahibine teslim edilir. Araştırma sonunda ek vergi tahakkukunu gerektiren bir durum tespit edilirse mevzuata göre gerekli işlem yapılır.

¹⁸¹ www.igeme.org.tr

14.1.5.1. **Beyannamenin Tescilinden Sonra, Eşyanın Tesliminden Önce İbrazı Gerekli Belgeler**

İthal Araç Karayolu Uygunluk Belgesi: İlgili İthalat Tebliği (2001 yılı için 2001/7 sayılı İthalat Tebliği) kapsamı eşya için, Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca düzenlenmiş "İthal Araç Karayolu Uygunluk Belgesi"nin gümrüğüne ibrazı gerekmektedir.

Uygunluk Belgesi: İlgili Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği (2001 yılı için 2001/1 sayılı Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği) kapsamında yer alan eşya için, Türk Standartları Enstitüsünce yapılacak uygunluk değerlendirmesini müteakip alınacak uygunluk belgesinin, ilgili Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği (2001 yılı için 2001/2 sayılı Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği) kapsamına giren eşya için, Dış Ticarete Standardizasyon Denetmenleri Grup Başkanlıklarınca yapılacak uygunluk değerlendirmesini müteakip düzenlenecek uygunluk belgesinin eşyanın serbest dolaşıma girişinde gümrüğüne ibrazı zorunludur.

Kontrol Belgesi: İlgili Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği (2001 yılı için 2001/3, 2001/4 ve 2001/5 sayılı Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği) kapsamında yer alan eşya için, duruma göre Çevre Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı veya Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen kontrol belgesinin, eşyanın serbest dolaşıma giriş rejimi çerçevesinde ilgisine tesliminden önce gümrüğüne ibrazı zorunludur.

İthal Lisansı: Kota uygulamasına tabi eşya için, Dış Ticaret Müsteşarlığınca düzenlenmiş ithal lisansının, gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte, (bir anlamda beyannamenin tescilinde) beyannameye eklenmesi zorunludur. Tarife kontenjanı uygulaması kapsamında yer alan eşya için, ithalatçının tercihli tarifeden faydalanmak istemesi halinde Dış Ticaret Müsteşarlığınca düzenlenmiş ithal lisansını yine gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte beyannameye eklemesi gerekmektedir.

Gözetim Belgesi: Gözetim uygulamasına tabi eşya için, Dış Ticaret Müsteşarlığınca düzenlenmiş gözetim belgesinin gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte beyannameye eklenmesi zorunludur¹⁸²

¹⁸² www.itkib.org.tr

BU BÖLÜMDE NELER ÖĞRENDİK?

Bu bölümde bir eşyanın tahlili ve tesliminin nasıl yapıldığını ve esaslarını detaylarıyla öğrendik.

BÖLÜM SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi numune alma kurallarına uygun bir ifade değildir?
 - a. Numune, şahit numunesiyle beraber, eşya sahibi veya temsilcisi huzurunda muayene ile görevli memur tarafından alınır.
 - b. Alınan numune ve şahit numune, tutanakları, işletme görevlisi, beyan sahibi veya temsilcisine imzalatılır
 - c. Tutanakların birer örneği laboratuvara gönderilir.
 - d. Perakende satışa hazırlanmış hava geçirmez halde ambalajlanmış eşya için en küçük ambalaj numune olarak kabul edilir.
 - e. Laboratuvara ulaşan numunede yapılan ilk kontrolde kırılma ve dökülme gibi durumlar dışında bir hasar tespit edilmezse, numune aboratuvar idaresince kabul edilir.
2. Aşağıdakilerde hangisi eşyanın tesliminden önce ibrazı zorunlu belgelerden biri değildir?
 - a. İthal araç karayolu uygunluk belgesi
 - b. Kontrol Belgesi
 - c. Uygunluk Belgesi
 - d. Gözetim Belgesi
 - e. Proforma fatura
3. Hangisi eşyanın tahliline ilişkin yanlış bir ifadedir?

- a. Eyanın gümrük tarife istatistik pozisyonunun muayene ile görevli memurca tespitinin mümkün olmaması durumunda tahlil yapılır
- b. İşlenmiş tarım ürünlerinin bileşim tablosundaki yerinin belirlenmesinin gerekmesi,hallerinde eşya tahlile gönderilir
- c. İthalinde süreklilik bulunan, göndericisi, alıcısı ve menşei aynı eşyanın bir yıl boyunca daha önce yapılan tahlile itibar edilerek yeniden laboratuvar tahliline gönderilmez.
- d. Yönetmelikçe belirlenen ve ithalinde süreklilik bulunan eşyalara ilişkin her tür tahlil yeniden yapılır.
- e. İlgili eşyanın muayene ile görevli memura belge kontrolü için gelmesi halinde beyanname içeriği eşya laboratuvar tahliline gönderilmez.

4. Hangisi beyannamenin tescilinden sonra eşyanın tesliminden önce ibrazı gerekli belgelerdendir?

- a. Kontrol belgesi
- b. İmalatçı analiz belgesi
- c. Tasdikli fatura
- d. Römiz mektubu
- e. Sigorta sertifikası

5. Aşağıdakilerden hangisi alınması gereken numune miktarı konusunda yanlış bir bilgidir?

- a. Numuneler, beyan edilen eşyayı temsil edecek şekilde alınır
- b. En az iki tahlile yetecek miktarda alınır.
- c. Petrol ürünlerinde ve alkollerde en az 1 litre alınır.
- d. Toz örneklerde en az 250 gram alınır.
- e. Katı örneklerde en az 8 kilogram alınır.

6. Numunelerin kargo edilmesine ilişkin masraflar..... ya aittir.

7. Numuneler petrol ürünlerinde.....litre, diğer sıvı numunelerde en az litre alınır.
8. beyannamenin tescilinden sonra, eşyanın tesliminden önce ibrazı gerekli belgelerden biridir.
9. Numuneler toz örneklerden en az miktarında alınır
10.) Numuneler, beyan edilen eşyayı temsil edecek şekilde ve en azadet tahlile yetecek miktarda alınır.

CEVAP ANAHTARI

1-E

2-E

3-D

4-A

5-E

6- yükümlüsüne

7- 1, yarım

8- gözetim belgesi

9-250 gr.

10-2

KAYNAKÇA

- A. Hakan Toker, **4458 Sayılı Gümrük Kanunu Çerçevesinde Gümrük Rejimleri; Yeni Gümrük Kanunu'nun İhracatçıya Sağladığı Kolaylıklar**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayını, İstanbul, 2005, s.60
- Arif Şahin, **Dış Ticaret ve Yatırım Mevzuatı (Föy Volant), Cilt I – İhracat Mevzuatı - Kambiyo Mevzuatı, Cilt III-İhracat ve İthalat Bedellerinin Ödenmesi - Transit Ticaret, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME), s. 23**
- Aynur Önür, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi Ders Notları**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, 2010.
- Aynur Önür, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, 2010, s.102.
- Aynur Önür, **İthalat Uygulaması Ders Notları**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, İstanbul, 2011.
- Ahmet Kılıçbay, **Türk Ekonomisi- Modeller, Politikalar, Stratejiler**, 1. Basım, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ekonomi Dizisi, 1984
- Bahadır Erkan, **“İhracat, Dahilde ve Hariçte İşleme Rejimleri ile Vergi, Resim ve Harç İstisnası Uygulaması” Tebliği**, DTM, İhtacat Genel Müdürlüğü, 2005.
- Council Regulation On Inward Processing Relief Arrangements (EEC) (1999/85)**, EU Official Journal Dd: 20 July 1985 No: L 188, Part. Reasons for Adoption.
- Ergun Yavaş, **Araştırmalar –1**, Gümrük Kontrolörleri Derneği, 1997.
- DTM, **İhracat Genel Müdürlüğü Dış Ticaret Yönüyle Gümrük Birliği El Kitabı**, 1996.
- Ferudun Kaya, **Dış Ticaret İşlemleri (Yeni Mevzuat ve Belgeler)**, Beta Yayınevi, 2009.
- Gümrük Müsteşarlığı Gümrükler Genel Müd., 2011/13 sayılı, “A.TR dolaşım belgeleri vemenşe belgelerine ilişkin yapılacak işlemler” konulu genelgesi
- Mehmet Melemen, **Uygulamalı Uluslararası Ticaret İşlemleri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2008.
- Mustafa Durman ve Hüseyin Önder, **İhracat Teşvikleri**, 1. Basım, İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları, 2007.
- Osman Barbaros Kemer, **İş Dünyası İçin Pratik Dış Ticaret İşlemleri**, Aktüel Yayınları, İstanbul, 2009.
- Yaser Gürsoy, **Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi**, Ekin Yay., 7. Basım, Bursa, 2008.

Web Siteleri;

www.dtm.gov.tr

www.dtm.gov.tr

www.gumruk.gov.tr

www.igeme.org.tr

www.igmd.org.tr

www.immib.org.tr

www.itkib.org.tr

www.ito.org.tr

www.tim.org.tr

4458 SayılıGümrükKanunuveEkleri

4458 SayılıGümrükKanunu

GümrükYönetmeliği

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23130.html>

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=9.5.8891&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> ResmiGazeteTarihi: 21.03.2005 ResmiGazeteSayısı: 25762

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/mevzuat>